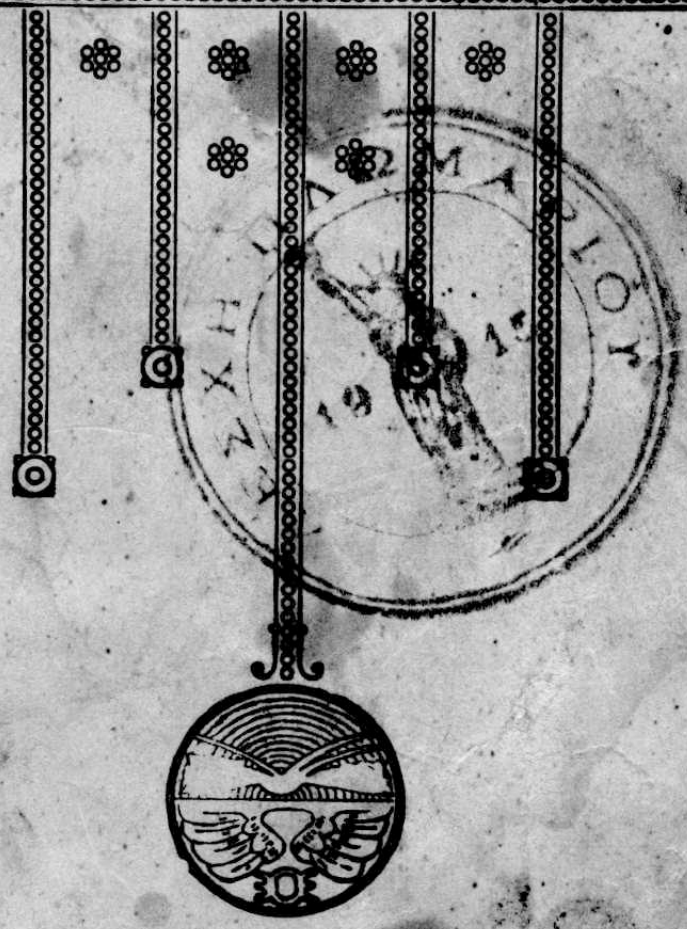
ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ - ΤΕΧΝΑΙ

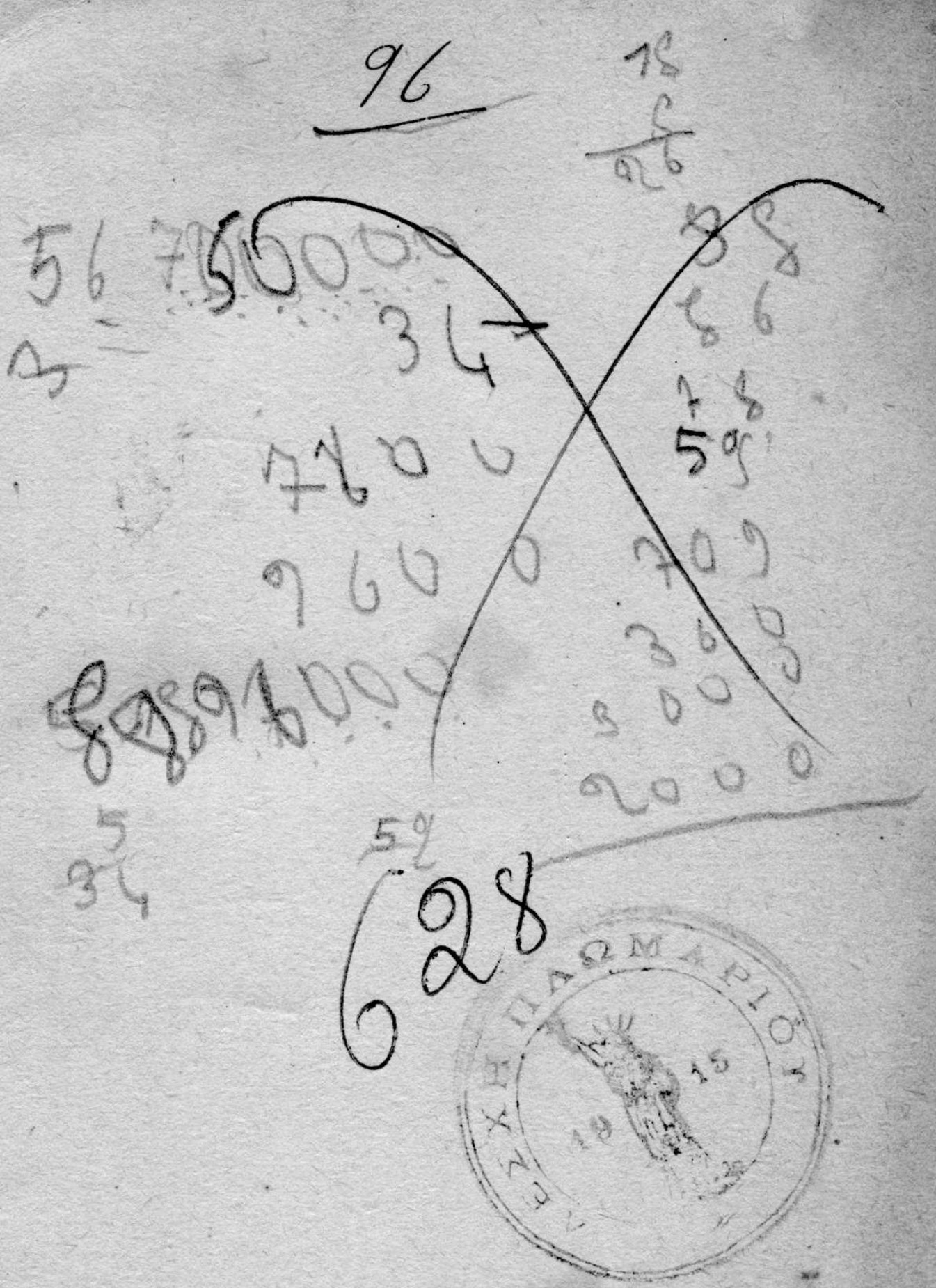
ΑΡ. 28

ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ "ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ" Α. Ε.
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Β/4 88 λ. Β

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Printed in Greece
Copyright 1930

Β/4 88 Π. Β

ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ
KNUT HAMSUN

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ Ι. Ν. ΓΡΥΠΑΡΗ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ "ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ,, Α.Ε.
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Γ. Λυδάκης

ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ

Ὁ διάσημος Νορβηγὸς συγγραφεὺς Κνοὺτ Χάμσουν ἐγεννήθη τῷ 1859 ἐν Λὸμ τῆς νοτίου Νορβηγίας ἀπὸ γονεῖς πτωχούς. Ἤρχισε νὰ γράφῃ ἀπὸ ἡλικίας 19 ἐτῶν, ὅτε ἀκόμη ἦτο μαθητευόμενος ὑποδηματοποιοῦ εἰς Βοθόϊ τῆς βορείου Νορβηγίας. Κατόπιν μετῆλθε διάφορα ἐπαγγέλματα, ὅπως κερδίσῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν, καὶ ἐταξίδευσεν εἰς Βόρειον Ἀμερικήν, ὅπου ἐγένετο ὁδηγὸς τροχιοδρόμου, ἐργάτης εἰς ἀγρεπαύλεις κ.λ. Τὸ πρῶτον δημοσιευθὲν ἔργον του ὑπῆρξαν ἀποσπάσματα τοῦ μυθιστορήματος «Πεῖνα» εἰς δανικὸν περιοδικόν. Ἡ πρωτοτυπία τοῦ χειρισμοῦ τῆς ὑποθέσεως καὶ τὸ ἐπαγωγὸν ὕφος εἵλκυσαν ἀμέσως τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ. Ἔκτοτε ἐδημοσίευσε μακρὰν σειρὰν ἔργων γεμάτων ἀπὸ ὀξεῖαν παρατήρησιν, ποιητικὴν διάθεσιν, ἀγάπην τῆς φύσεως καὶ συμπάθειαν πρὸς τοὺς ἀποκλήρους τῆς ζωῆς. Ἡ δύναμις τῆς ψυχολογικῆς ἀναλύσεώς του ἐνθυμίζει τοὺς μεγάλους Ρώσους συγγραφεῖς. Τῷ 1920 ἔλαβε τὸ βραβεῖον Νόμπελ. Τὰ ἔργα του μετεφράσθησαν εἰς πλείστας γλώσσας, εἰς δὲ τὴν ἑλληνικὴν τά: «Βικτώρια», «Πάν», «Πεῖνα», «Μυστήρια», «Ὁ ἀρχισυντάκτης Λύγκε», «Ἕνας ἀλήτης παίζει μὲ σουρντίνα», «Ρόζα» «Μπενόνι» κ.λ.

ΟΒΕ ΡΟΛΑΝΔΣΕΝ

Στο παράθυρο τῆς κουζίνας τοῦ πρεσβυτερίου στέκεται ἡ καμαριέρα, ἡ Μαρία Βανλός· ἡ ματιά της παίρνει ὅλο τὸ δρόμο πέρα-πέρα ὡς τὴν ἄκρη. Τοὺς γνωρίζει τοὺς δυὸ ἐκεῖ κάτω στὴ γωνιά· δὲν εἶνε κανεὶς ἄλλος παρὰ ὁ τηλεγραφητής, ὁ Ρόλανδσεν, ὁ ἴδιος ὁ ἀρραβωνιαστικός της, μὲ τὴν Ὄλγα, τὴν κόρη τοῦ νεωκόρου. Αὐτὴ τὴν ἄνοιξη ἦταν τώρα ἡ δεύτερη φορὰ ποὺ τοὺς ἔβλεπε μαζί. Τί νὰ σήμαινε αὐτό; Ἂν δὲν ἦτανε τόσο ἀπασχολημένη αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἡ μαμζὲλ Βανλὸς θὰ τραβοῦσε μιὰ καὶ δυὸ ἴσα νὰ τοὺς βρῇ καὶ νὰ ζητήσῃ ἐξήγηση.

Ποῦ καιρὸς ὅμως; Ἀπὸ ὥρα σὲ ὥρα περίμεναν τὸ νέο τὸν ἐφημέριο μὲ τὴν οἰκογένειά του, καὶ ὅλο τὸ σπίτι, πάνω, κάτω, παντοῦ, ἦτανε σὲ μεγάλη κίνηση καὶ ἀναστάτωση. Τὸ μικρὸ Φερδινάνδο τὸν εἶχανε τοποθετήσει σ' ἕνα παράθυρο τῆς στέγης· θἄχε τὸ μάτι του καρφωμένο στὸ λιμανάκι καὶ θὰ εἰδοποιοῦσε μόλις τοὺς ἔβλεπε νὰ φτάσουν, γιὰ νὰ βροῦν ἕτοιμο τὸ ζεστό τους τὸν καφὲ οἱ ταξιδιῶτες· μπορεῖ νὰ χρειάζουνταν τίποτα δροσιστικό, καμμιὰ λεμονάδα· τὸ Ρόζενγκαρτ, ἡ σκάλα τοῦ βαποριοῦ, ἦτανε κανένα μίλι μακρυά, κι' ἀπὸ κεῖ θὰ τοὺς ἔφερνε τὸ καΐκι.

Εἶχε ἀκόμη λίγο χιόνι κάπου-κάπου στὰ χωράφια, μὰ εἶνε Μάης πιὰ κι᾽ ὁ καιρὸς καλός, οἱ μέρες μεγάλες κι᾽ ὁ οὐρανὸς καθαρός. Κίσσες καὶ καρακάξες εἴχανε στήσει τὶς φωλιές των, καὶ γύρω στοὺς γυμνοὺς λόφους ἄρχισε νὰ πρασινίζῃ τὸ χορτάρι· στὰ περιβόλια οἱ κρῖνοι ξεπετοῦσαν τὰ μπουμπούκια τους ἀνάμεσα στὸ χιόνι.

Τώρα τὸ ζήτημα ἦταν νὰ δοῦνε τί εἴδους ἄνθρωπος ἤτανε ὁ νέος ὁ ἐφημέριος· ὅλη ἡ ἐνορία εἶχε μεγάλη περιέργεια καὶ ἀνυπομονησία νὰ τὸ μάθῃ. Ναὶ μὲν θὰ ἤτανε προσωρινὸς μονάχα βικάριος, ὡς νὰ διοριστῇ τακτικὸς ἐφημέριος· μὰ σ᾽ αὐτὴ τὴν κοινότητα, ὡς ποὺ νὰ γίνῃ αὐτό, μποροῦσε νὰ περάσῃ καιρὸς καὶ καιρός. Οἱ κάτοικοι ἤτανε ψαράδες, ἄνθρωποι φτωχοί, καὶ τὰ ταξίδια στὰ γύρω τὰ μετόχια κάθε τέσσερις Κυριακὲς ἀρκετὰ κοπιαστικά· τὰ εἰσοδήματα δὲν ἦταν τέτοια ποὺ νὰ τὴν ἐπιζητοῦν τὴ θέση μὲ ξεχωριστὴ προθυμία καὶ σπουδή.

Ἔλεγαν πὼς ὁ νέος βικάριος ἦταν ἄνθρωπος ποὺ εἶχε τὸν τρόπο του καὶ δὲν ἔκανε τσιγκουνιὲς μὲ πενταροδεκάρες. Εἴχανε πάρει κι᾽ ὅλας στὴν ὑπηρεσία τους καμαριέρα καὶ δυὸ κορίτσια· φρόντισαν ἀκόμα νἄβρουν κι᾽ ἄλλους βοηθοὺς γιὰ τὶς ἐργασίες τοῦ ὑποστατικοῦ καὶ μίσθωσαν δυὸ δούλους· βάλε καὶ τὸ μικρὸ Φερδινάνδο, ποὺ ἔπρεπε νᾶνε πάντα στὸ πόδι καὶ νἄχῃ ἐπάνω του ὅλες τὶς παραγγελίες καὶ τὰ τρεχάματα. Τέλος πάντων στὴν κοινότητα ἔκανε πολὺ καλὴ ἐντύπωση, ποὺ περνοῦσε γιὰ εὐκατάστατος ἄνθρωπος ὁ ἐφημέριος· ἔ, βέβαια δὲν θὰ καθόταν ἔτσι πάντα νὰ ψιλολογᾷ καὶ πολὺ γιὰ τὰ πρόσφορα καὶ τὰ δικαιώματά του, ἀπεναντίας θὰ μπο-

ροῦσε νὰ βοηθᾷ κάπου καὶ κανένα φτωχό. Ἡ ἀνυπομονησία λοιπὸν ἦτανε μεγάλη· οἱ δυὸ βοηθοὶ τοῦ ἐφημερίου καὶ μερικοὶ ἄλλοι ψαράδες εἶχαν μαζευτῆ ἐκεῖ κάτω στὴ σκάλα τῶν καϊκιῶν γιὰ τὴν ὑποδοχή, μασοῦσαν καπνὸ καὶ φτοῦσαν καὶ φλυαροῦσαν.

Νά τέλος ξεκίνησε νὰ κατεβαίνῃ μ᾽ ὅλο του τὸ ραχάτι ὡς κι᾽ ὁ χοντρὸς ὁ Ρόλανδσεν πάνω ἀπ᾽ τὸ δρόμο, ἄφησε τὴν Ὄλγα νὰ τραβήξῃ στὴ δουλειά της κ᾽ ἡ μαμζὲλ Βανλὸς παράτησε τὸ παράθυρο τοῦ μαγειριοῦ. Θὰ τοῦ ἔλεγε καμμιὰ ἄλλη ὥρα ἀργότερα τὴν ἰδέα της· δὲν ἦτανε πρώτη φορὰ νὰ τοῦ τὰ ψάλῃ τοῦ Ὄβε Ρόλανδσεν. Ἡ καταγωγή της ἦτανε ἀπὸ τὴν Ὁλλανδία, μιλοῦσε μπέργικα κ᾽ ἦταν τόσο γλωσσοῦ, ποὺ κι᾽ ὁ ἴδιος ὁ ἀρραβωνιαστικός της βρέθηκε στὴν ἀνάγκη νὰ τῆς κολλήσῃ ἕνα παρατσούκλι ὄχι πολὺ κολακευτικό. Σοῦ ἦταν ἕνας αὐτὸς ὁ χοντρο-Ρόλανδσεν, σπίρτο μονάχο μὰ καὶ ξετσίπωτος.

Γιὰ ποῦ τραβοῦσε τώρα; Τὸ εἶχε ἀλήθεια σκοπὸ νὰ ὑποδεχτῇ κι᾽ αὐτὸς τὴν οἰκογένεια τοῦ ἐφημερίου; Δὲν ἦτανε βέβαια καὶ σήμερα πιὸ νηστικὸς ἀπὸ ἄλλες φορές, στὴν κουμπότρυπά του εἶχε μπηγμένο ἕνα κλαδὶ κρίνου καὶ φοροῦσε τὸ καπέλλο του λιγάκι στραβά. Οἱ βοηθοὶ ἐκεῖ κάτω στὴν ἀποβάθρα τῶν καϊκιῶν θὰ εἶχαν βέβαια πολὺ καλύτερα νὰ μὴν ἔβγαινε κι᾽ αὐτὸς στὴ μέση, αὐτὴ τὴν ὥρα, τὴν ἐπίσημη αὐτὴ ὥρα.

Μὰ ἦταν στὸ Θεό σας ὑποφερτὸ τέτοιο παρουσιαστικὸ σὰν τὸ δικό του; Εἶχε πάρα πολὺ ψηλὰ σηκωμένη τὴ μύτη του, τὴ μεγάλη του μύτη, γιὰ μιὰ ἐπὶ

τέλους τόσο λίγο σπουδαία θέση ποὺ εἶχε στὴ ζωή του· κ᾽ ἔξω ἀπ᾽ αὐτό, εἶχε ἀφήσει τὰ μαλλιά του ὁλόκληρο τὸ χειμῶνα, ἔτσι ποὺ τὸ κεφάλι του τὸν ἔδειχτε πιότερο σὰν καλλιτέχνη. Ἡ ἀρραβωνιαστικιά του, γιὰ νὰ τὸν ἐκδικηθῇ, ἔλεγε πὼς ἔμοιαζε σὰ ζωγράφος ποὺ στὸ τέλος καταντοῦσε φωτογράφος. Ἦτανε τώρα τριαντατεσσάρω χρονῶν· ἔπαιζε κιθάρα κ᾽ ἔψαλλε μὲ βαθειὰ φωνὴ τὰ ἄσματα τῆς ἐκκλησίας· στὰ πιὸ παθητικὰ μέρη γελοῦσε ποὺ τρέχαν τὰ μάτια του. Ἦτανε σταθμάρχης κ᾽ ἔμενε δέκα χρόνια τώρα σ᾽ αὐτὴ ἐδῶ τὴ θέση· ψηλός, γερὸς καὶ καλοδεμένος· γιὰ τίποτα καυγαδάκια, γιὰ καμμιὰ γροθοπατινάδα, δὲ συνήθιζε νὰ πολυϊδρώνῃ τ᾽ αὐτί του, ἂν ἔτσι τὄφερνε ἡ περίσταση.

Ἄξαφνα ὁ μικρὸς Φερδινάνδος ἀνατινάχτηκε μὲ μιᾶς. Ἀπὸ τὸ παράθυρό του τῆς στέγης βλέπει νὰ προβάλῃ πίσω ἀπ᾽ τὸν κάβο τὴ μύτη τοῦ ἄσπρου καϊκιοῦ τοῦ Μὰκ τοῦ ἐμπόρου. Ὡς νὰ πῇς ἀμὴν παίρνει μὲ τρία πηδήματα τὶς σκάλες καὶ φωνάζει μὲς στὴν κουζίνα:

— Νά, ἔφτασαν!

— Θεέ μου, ἔφτασαν! φωνάζουν οἱ ὑπηρέτριες σαστισμένες.

Μὰ ἡ καμαριέρα δὲν τὰ χάνει εὔκολα· εἶχε κάμει καὶ πρὶν στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἄλλου τοῦ ἐφημερίου καὶ ξέρει τὴ δουλειά της, ἄξια καὶ πραχτικὴ καθὼς εἶνε.

— Ἔμπρός, τὸν καφέ· αὐτὸ ἦταν ὅλο ποὺ εἶπε.

Ὁ μικρὸς Φερδινάνδος πηδάει ἀπὸ κεῖ μιὰ καὶ δυὸ νὰ δώσῃ τὴν εἴδηση καὶ στοὺς δούλους· ἐκεῖνοι πετοῦν ἀμέσως ὅ,τι εἶχαν στὰ χέρια, περνοῦν βιαστικὰ τὶς κυ-

ριακάτικες τὶς μπλοῦζες των καὶ τρέχουν κάτω στὴν ἀποβάθρα γιὰ νὰ βοηθήσουν στὸ ξεμπαρκάρισμα· ἦταν τώρα ὅλο-ὅλο ἐκεῖ γιὰ νὰ ὑποδεχτοῦν τοὺς ξένους καμμιὰ δεκαριὰ ἄνθρωποι.

— Καλημέρα σας, λέγει ὁ ἐφημέριος ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ καΐκι, χαμογελᾶ λίγο καὶ τοὺς βγάζει τὸ μαλακό του τὸ καπέλλο.

Καὶ ὅλοι οἱ ἄντρες στὴ στεριὰ ἀποκαλύπτονται μὲ μεγάλο σεβασμὸ κ᾽ οἱ βοηθοὶ ὑποκλίνονται τόσο βαθυά, ποὺ τὰ μακριά τους τὰ μαλλιὰ πέφτουν ἐμπρὸς στὰ μάτια τους. Ὁ χοντρὸς ὁ Ρόλανδσεν δὲν κάνει καὶ τόσο πολλὴ φασαρία σὰν τοὺς ἄλλους, στέκει ἀλύγιστος σὰ λαμπάδα, μὰ βγάζει κι᾽ αὐτὸς ὡς κάτω τὸ καπέλλο.

Ὁ ἐφημέριος εἶνε νέος ἄνθρωπος ἀκόμη, μὲ κοκκινωπὲς φαβορίτες καὶ μὲ πυκνάδες στὸ πρόσωπο. Τὰ ρουθούνια του εἶνε σχεδὸν στουμπωμένα μὲ ξανθὲς τρίχες. Τὴ γυναῖκα τὴν ἔχει πιάσει ἡ θάλασσα κ᾽ εἶνε ξαπλωμένη σὰν παράλυτη στὸ καμαρίνι τοῦ καϊκιοῦ.

—᾽Εφτάσαμε, τῆς λέγει ὁ ἐφημέριος ἔξ᾽ ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ τὴ βοηθᾶ νὰ ἑτοιμασθῇ.

Κ᾽ οἱ δυὸ εἶνε χωμένοι μέσα σὲ κάτι πολὺ παλιὰ χοντρὰ ροῦχα, ποὺ δὲν κάνουν ξεχωριστὰ καλὴ ἐντύπωση· εἶνε ἀλήθεια πὼς ἦτανε ἐπανωφόρια μόνο, ποὺ εἶχανε πάρει δανεικὰ γιὰ τὸ ταξίδι, τὰ δικά τους τὰ καλὰ ροῦχα τὰ εἶχανε μπαλαρισμένα. Τὸ καπέλλο τῆς γυναίκας εἶνε κυλισμένο πρὸς τὰ πίσω, τὸ χλωμό της πρόσωπο μὲ τὰ μεγάλα μάτια τραβᾶ τὰ βλέμματα τοῦ κόσμου ἐπάνω της· ὁ βοη-

θὸς ὁ Λεβιὸν τσαλαβουτᾶ μὲς τὰ νερὰ γιὰ νὰ τὴν βγάλῃ ἔξω, ὁ ἐφημέριος τὰ καταφέρνει μόνος του.

—Τ᾽ ὄνομά μου εἶνε Ρόλανδσεν, τηλεγραφητής, λέει ὁ χοντρὸς ὁ Ρόλανδσεν καὶ προχωρεῖ. Εἶνε δίχως ἄλλο πιωμένος, τὰ μάτια του γυαλίζουν, μὰ ἐπειδὴ ξέρει πολὺ καλὰ νὰ φέρεται, τὰ καταφέρνει καὶ κρατεῖ τὸν ἑαυτό του περίφημα. Χοχό, τοῦ διαβόλου ὁ Ρόλανδσεν δὲ συνηθίζει νὰ κάνῃ φάλτσα, ἂν τὄφερνε ἡ περίσταση νὰ βρεθῇ ἀνακατωμένος μὲ τοὺς μεγάλους καὶ ξέρει μιὰ χαρὰ νὰ σκορπᾷ τὰ ὄμορφα τὰ λογάκια ποὺ χρειάζουνται στὴν κουβέντα.

—᾽Αν εἶνε μὲ τὴν ἄδειά σας! ἐξακολουθεῖ γυρισμένος στὸν ἐφημέριο, θὰ ἔπαιρνα τὸ θάρρος νὰ σᾶς παρουσιάσω ὅλους μας. ᾽Απ᾽ ἐδῶ οἱ δύο τους εἶνε, νομίζω, οἱ βοηθοὶ τῆς ἐκκλησίας· αὐτοὶ εἶνε οἱ δύο σας ὑπηρέτες· κι᾽ ἀπ᾽ ἐδῶ ὁ Φερδινάνδος.

῾Ο ἐφημέριος καὶ ἡ κυρία του κουνοῦν τὸ κεφάλι στὸν καθένα.

—Καλὴ μέρα σας! καλὴ μέρα σας, σὲ λίγο θὰ γνωριστοῦν καλύτερα. Ναί, ναί, τώρα λοιπὸν νὰ βγαίνουν καὶ τὰ πράγματα ἔξω.

Μὰ ὁ βοηθὸς ὁ Λεβιὸν γυρνᾶ τὰ μάτια του πρὸς τὸ καμαρίνι κ᾽ ἑτοιμάζεται ἄλλη μιὰ φορὰ ν᾽ ἀνεβῇ στὸ καΐκι.

—Δὲν εἶνε καὶ τίποτα μικρὰ μέσα; ρωτᾶ.

Δὲν τοῦ ἀπαντοῦν, κι᾽ ὅλοι κυττάζουν τὸ ἀντρόγυνο.

— Μήπως ἔχει καὶ παιδιὰ μέσα; ἐπιμένει ὁ βοηθός.

—᾽Οχι, τοῦ φωνάζει ὁ καπετάνιος ἀπὸ τὸ καΐκι μέσα·

Τὸ πρόσωπο τῆς γυναίκας εἶχε κοκκινίσει· ὁ ἐφημέριος εἶπε:

—Μόνον ἐμεῖς... λοιπὸν ἂς ἔρχουνται τώρα ἐπάνω κ᾽ οἱ ἀνθρῶποι νὰ ἐξοφλοῦμε.

Φυσικὰ ἦταν πλούσιος· δὲν ἦταν ὁ ἄνθρωπος ποὺ νὰ κρατοῦσε τοῦ φτωχοῦ τὴ δούλεψη καὶ τὸν κόπο· ὁ πρῶτος ὁ ἐφημέριος δὲ συνήθιζε νὰ πολυσκοτίζεται μὲ τὰ τέτοια, ἔλεγε πάντα μόνο: «εὐχαριστῶ πολὺ πρὸς τὸ παρόν».

Ξεκίνησαν ν᾽ ἀνεβαίνουν πρὸς τὸ χωριὸ καὶ ὁ Ρόλανδσεν ἔκανε τὸν ὁδηγό· προχωροῦσε ἀπ᾽ τὸ μέσα μέρος τοῦ δρόμου πατώντας ἐπάνω στὸ χιόνι, γιὰ νὰ κάνῃ στοὺς ἄλλους τόπο· φοροῦσε κομψὰ βερνικωμένα παπούτσια, μὰ δὲν τὸν ἔμελε γι᾽ αὐτό· εἶχε ἀνοιχτὴ καὶ τὴ ζακέτα του στὸ ψυχρούτσικο ἀγεράκι τοῦ Μαγιοῦ.

— Αὐτὴ λοιπὸν εἶνε ἡ ἐκκλησιά! λέει ὁ ἐφημέριος.

— Φαίνεται ἀρκετὰ ψηλή· ἔχει ἄραγε θερμάστρα μέσα; ρώτησε ἡ γυναῖκα.

—Ὅσο γι᾽ αὐτὸ δὲ θὰ μποροῦσα νὰ σᾶς ἀπαντήσω, τῆς ἀποκρίθηκε ὁ Ρόλανδσεν. Θαρρῶ ὅμως πὼς ὄχι.

Ὁ ἐφημέριος παραξενεύτηκε· ἔτσι λοιπὸν εἶχ᾽ ἐμπρός του ἕνα ποὺ δὲν τὸ πολυσυνήθιζε νὰ πατᾷ στὴν ἐκκλησιά, ἀπεναντίας ἕνα, ποὺ δὲ θὰ ξεχώριζε καὶ πολὺ καθημερνὴ ἀπὸ σκόλη· κ᾽ ἔγινε κάπως πιὸ ἐπιφυλακτικὸς ἐμπρὸς στὸν ξένο.

Ἡ καμαριέρα στεκότανε στὴ σκάλα κι᾽ ὁ Ρόλανδσεν πάλι τήνε σύστησε κι᾽ αὐτή. Ἔπειτα χαιρέτησε καὶ κίνησε νὰ φύγῃ.

—Περίμενε λιγάκι, Ὄβε! τοῦ ψιθύρισε ἡ μαμζὲλ Βανλός. Μὰ ὁ Ρόλανδσεν δὲν περίμενε, χαιρέτησε ξανὰ καὶ κατέβηκε τὴ σκάλα ἔτσι λοξὰ-λοξά.

—Κουριόζος ἄνθρωπος, εἶπε μὲ τὸ νοῦ του ὁ παπᾶς. Ἡ γυναῖκα του ἤτανε τώρα στὴν κάμαρα· ἄρχισε πιὰ νὰ συνέρχεται ἀπὸ τὴ ναυτίαση κ᾽ ἔκαμε τὸ γῦρο τοῦ σπιτιοῦ. Παρακάλεσε, ἡ πιὸ ὡραία καὶ φωτεινὴ κάμαρα νὰ γίνῃ γραφεῖο τοῦ ἐφημερίου, ἔπειτα ἔκαμε γιὰ τὸν ἑαυτό της κατάσχεση τοῦ δωματίου, ποὺ τὸ εἶχε ὡς τώρα ἡ μαμζὲλ Βανλός.

Ὄχι, ὁ Ρόλανδσεν δὲν περίμενε: ἐγνώριζε τὴ μαμζὲλ Βανλὸς καὶ ἤξερε τί τοῦ ἔτρεχε. Κ᾽ ἔτσι, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, ἔκαμε κάτι ἄλλο ἀπὸ κεῖνο ποὺ ἤθελε ὁ ἴδιος.

Πάνω μεριὰ στὸ δρόμο συνάντησε ἕνα ψαρᾶ, ἀπὸ τὸ χωριό, ποὺ ἄργησε πολὺ νἀρθῇ γιὰ τὴν ὑποδοχὴ τοῦ ἐφημερίου. Ἦτανε ὁ Ἐνώχ, πρόσχαρος καὶ καλόκαρδος ἄνθρωπος, ποὺ πήγαινε πάντα μὲ κατεβασμένα μάτια καὶ φοροῦσε ἕνα μαντήλι δεμένο στὸ κεφάλι ἐξ αἰτίας ποὺ τοῦ πονοῦσαν τ᾽ αὐτιά.

—Ἄργησες, τοῦ εἶπε ὁ Ρόλανδσεν, προσπερνώντας.

—Ἔφτασε καὶ καλά;

—Ἔφτασε βέβαια· ὅτι καὶ τοὔσφιξα τὸ χέρι. Καὶ στρέφοντας τὸ κεφάλι τοῦ φώναξε πίσω ὁ Ρόλανδσεν: Βάλτο στὸ νοῦ σου αὐτὸ ποὺ σοῦ λέω, Ἐνώχ, τὸν ζηλεύω γιὰ τὴ γυναῖκα του.

Βρῆκε ἴσα-ἴσα τὸν ἄνθρωπο ποὺ τῆς χρειαζόταν αὐτή του ἡ ξετσίπωτη κι᾽ ἀστόχαστη κουβέντα· ὁ Ἐνὼχ πιὰ θὰ φρόντιζε νὰ τὴ γεμίσῃ στὸν κόσμο.

Ὁ Ρόλανδσεν τραβοῦσε ὅλο καὶ πιὸ πέρα μπρὸς στὸ δάσος ὧς ποὺ ἔφτασε στὸ ποτάμι. Ἐδῶ ἤτανε ἡ φάμπρικα τῆς ψαρόκολλας τοῦ ἐμπόρου τοῦ Μὰκ καὶ δούλευαν κάτι κορίτσια, ποὺ τοῦ ἄρεσε τοῦ Ρόλανδσεν νὰ χωρατεύῃ μαζί τους, ὅταν περνοῦσε ἀπὸ κεῖ. Ἦτανε ἀλήθεια παράξενος ἄνθρωπος ὁ μασκαρᾶς σ᾽ αὐτὸ τὸ ζήτημα· ὅλοι τὸ λέγανε. Σήμερα μάλιστα ἤτανε στὰ μεγάλα του τὰ κέφια καὶ στάθηκε περισσότερο κι᾽ ἀπ᾽ τὸ συνηθισμένο. Τὰ κορίτσια τὸ εἴδανε φυσικά, πὼς ἤτανε πιωμένος στὰ γερά.

—Στὸ Θεό σου, Ρόγνα, γιὰ ποιὸ λόγο καὶ καλὰ φαντάζεσαι πὼς ἔρχομαι ἐδῶ τόσο συχνά; εἶπε ὁ Ρόλανδσεν.

—Ξέρω γώ; ἀποκρίθηκ᾽ ἡ Ρόγνα.

—Φαντάζεσαι φυσικὰ πὼς μὲ τραβᾶ ὁ γέρο-Λάβαν.

Τὰ κορίτσια ξεκαρδίστηκαν· ἐννοοῦσε τὸ γέρο-Ἄδαμ καὶ τὸν ἔλεγε Λάβαν.

—Θέλω νὰ γλυτώσω ἐσένα· πρέπει νὰ λάβῃς τὰ μέτρα σου ἀπ᾽ αὐτὰ τὰ παλληκαρόπουλα τοὺς ψαράδες ἐδῶ γύρω· εἶνε τοῦ διαβόλου ξελογιαστάδες.

—Ἐσεῖς εἶστε ὁ μεγαλύτερος ξελογιαστής, λέει ἕνα ἄλλο κορίτσι. Ἔχετε μάλιστα καὶ δυὸ παιδιά· ἔπρεπε νὰ ντρέπεστε.

—Χμ! ἔτσι λές, Νικολέττα; Ἐσὺ μοῦ εἶσαι πάντα καρφὶ στὸ μάτι, Νικολέττα, καὶ τὸ ξέρεις πολὺ καλά. Μὰ ἐσένα, Ρόγνα, θὰ σὲ γλυτώσω, θὲς δὲ θές.

—Μπορεῖτε νὰ πᾶτε στὴ μαμζὲλ Βανλός, εἶπε ἡ Ρόγνα.

—Μὰ σὺ δὲν ἔχεις κουκούτσι μυαλό, ἐξακολουθεῖ ὁ Ρόλανδσεν. Πόσες ὧρες πρέπει παραδείγματος χάρι ν᾽ ἀφήσῃς στὸν ἀτμὸ τὶς ψαροκεφαλὲς πρὶ νὰ γυρίσῃς τὸ ἐπιστόμιο;

—Δυὸ ὧρες, ἀποκρίθηκε ἡ Ρόγνα.

Καὶ ὁ Ρόλανδσεν κούνησε τὸ κεφάλι· τόσο εἶχε λογαριάσει κι᾽ αὐτὸς μὲ τὸ νοῦ του πὼς χρειάζονταν. Ἄ, τοῦ διαβόλου ὁ γυιὸς ὁ Ρόλανδσεν, ἐκεῖνος ἤξερε πολὺ καλὰ γιατὶ ἔκανε αὐτὸ τὸ δρόμο κάθε μέρα στὴ φάμπρικα κ᾽ ἔχωνε παντοῦ τὴ μυτίτσα του καὶ ξεψάχνιζε τὰ κορίτσια γιὰ τὸ ἕνα καὶ γιὰ τὸ ἄλλο.

—Μὴ ξεσκεπάζεις τὸ καπάκι, Περνίλλα, φώναξε. Τἄχεις χαμένα;

Ἡ Περνίλλα ξεροκοκκίνισε.

—Ὁ Φρίτριχ ἔχει πῆ πὼς πρέπει ν᾽ ἀνακατώνω τὸ καζάνι, ἦταν ἡ ἀπάντησή της.

—Ὅσο σηκώνεις τὸ καπάκι, ἐξατμίζεται ἡ ζέστη, λέει ὁ Ρόλανδσεν.

Μὰ ὅταν λίγο κατόπι ἔφτασε κι᾽ ὁ Φρίτριχ Μάκ, ὁ γυιὸς τοῦ ἐμπόρου, ξαναπῆρε ἀμέσως πάλι ὁ Ρόλανδσεν τὸ συνηθισμένο του τόνο τοῦ χασομέρη ποὺ φλαναρεῖ ἔτσι γιὰ γοῦστο.

—Δὲν εἶσαι σύ, Περνίλλα, ποὺ ἔκαμες ἕνα χρόνο ὑπηρέτρια στοῦ ἀστυνόμου; ἦσουν τόσο κακιὰ καὶ δαγκανιάρα ἐκεῖ μέσα, ποὺ μονάχα τὰ παπλώματα ἄφησες νὰ μὴν κομματιάσῃς.

Ὅλοι σκάσανε στὰ γέλια· ἀλήθεια ἡ Περνίλλα ἦταν ἡ πιὸ ἥμερη ψυχὴ ποὺ ὑπῆρχε στὸν κόσμο· καὶ μόνο

ἕνα ἐλάττωμα εἶχε, πὼς ἦτανε κόρη τοῦ ὀργανοπαίχτη τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς κόλλησε ἀπ᾽ αὐτὸ κάποια λιγούτσικη ἁγιωσύνη.

Ὅταν βγῆκε πάλι ἔξω στὸ δρόμο ὁ Ρόλανδσεν, εἶδε ξανὰ τὴν κόρη τοῦ νεωκόρου, τὴν Ὄλγα. Εἶχε πάει βέβαια στὸ μπακάλικο. Ἄνοιξε τὸ βῆμα της ὅσο μποροῦσε, γιὰ νὰ ξεφύγῃ· θὰ ἦτανε ντροπὴ νὰ τοῦ περάσῃ ἴσως ἀπ᾽ τὸ νοῦ τοῦ Ρόλανδσεν, πὼς περίμενε γι᾽ αὐτόν.

Μὰ δὲν ἦτανε φόβος νὰ φαντασθῇ τέτοιο πρᾶμα ὁ Ρόλανδσεν· ἤξερε αὐτός: ἐκτὸς ἂν τύχαινε νὰ πέσουν στὸ δρόμο ὁ ἕνας πάνω στὸν ἄλλο μύτη μὲ μύτη, συνήθιζε ἡ κοπέλλα νὰ κόβῃ δρόμο ἅμα τὸν ἔβλεπε καὶ νὰ γίνεται ἄφαντη. Τὸ εἶχε πάρει ἀπόφαση, μιὰ γιὰ πάντα, πὼς δὲν ἔβγαινε τίποτα ἀπ᾽ αὐτή· κάθε ἄλλο ἦταν παρὰ αὐτὴ ποὺ τὸν ἀπασχολοῦσε.

Φτάνει στὸ σπίτι του, στὸ σταθμό. Παίρνει ἕνα ὕφος βαρὺ καὶ σοβαρό, γιὰ νὰ ξεφορτωθῇ τὸ βοηθὸ τηλεγραφητή, ποὺ θὰ εἶχε ὅλη τὴν καλὴ διάθεση νὰ πιάσῃ τὴ φλυαρία μαζί του. Δὲν ἦτανε ὁ Ρόλανδσεν πολὺ εὐχάριστος συνάδελφος αὐτὸ τὸν καιρό. Κλείνεται στὴν ἀπόμερη κάμαρά του, ποὺ κανεὶς δὲ μπαίνει μέσα ἐκτὸς ἀπὸ μιὰ γριὰ γυναῖκα καὶ τὸν ἴδιο. Ἐδῶ ζῇ, ἐδῶ κοιμᾶται.

Αὐτὴ ἡ κάμαρα εἶνε τοῦ Ρόλανδσεν ὁ κόσμος. Ὁ Ρόλανδσεν σκαμπάζει κι᾽ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα πράματα ἐκτὸς ἀπὸ τὰ μετωρίσματά του καὶ τὸ ρούμι· εἶνε ἄνθρωπος ποὺ ξέρει νὰ βυθίζεται στὴ βαθειὰ σκέψη καὶ στὴ μελέτη, εἶνε μεγάλος ἐφευρέτης. Ἡ κάμαρά του μυρίζει

ἀπὸ διάφορα ὑγρά, ὀξέα καὶ φάρμακα. Ἡ μυρουδιὰ φτάνει ὡς ὄξω στὴν εἴσοδο τοῦ σπιτιοῦ κι' ὅποιος περνᾶ τὴ νοιώθει. Ὁ Ρόλανδσεν δὲν τὸ κρύβει, πὼς ἔχει ὅλα αὐτὰ τὰ γιατρικὰ στὸ δωμάτιό του μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ σκεπάζῃ τὴ μυρωδιὰ ἀπὸ τὸ πολὺ τὸ ρούμι, ποὺ συνήθιζε νὰ περιχύνεται. Μὰ αὐτὸ ἦταν ἕνα ψέμα τοῦ Ὄβε Ρόλανδσεν ποὺ δὲν εἶχε καμμιὰ βάση.

Ἀπεναντίας, ὅλα αὐτὰ τὰ ὑγρὰ μὲς στὰ ποτήρια καὶ τὰ μπουκάλια τοῦ χρησιμεύανε γιὰ τὰ πειράματά του. Εἶχε ἀνακαλύψει μιὰ νέα χημικὴ μέθοδο νὰ κατασκευάζῃ τὴν ψαρόκολλα, ποὺ θὰ ξετόπιζε μιὰ γιὰ πάντα τὴ μέθοδο τοῦ Μὰκ τοῦ ἐμπόρου. Τοῦ εἶχε κοστίσει τοῦ Μὰκ πολλὰ ἔξοδα τὸ ἐργοστάσιό του, ἡ μεταφορὰ ἦτανε πολὺ ἄβολη καὶ δύσκολη, τὴν πρώτη ὕλη μποροῦσε νὰ τὴ βγάζῃ μόνο στὴν ἐποχὴ τοῦ ψαρέματος. Ἐκτὸς τούτου εἶχε ἀφήσει τὴ διεύθυνση τῆς ἐργασίας στὸ γυιό του τὸ Φρίτριχ, ποὺ δὲν ἦτανε εἰδικὸς στὴ δουλειά. Ὁ Ρόλανδσεν μποροῦσε νὰ φτιάσῃ ψαρόκολλα ἀπὸ πολλὰ ἄλλα πράματα ἐκτὸς ἀπὸ ψαροκεφαλές, ἀκόμα κι' ἀπ' τ' ἀπορρίμματα ποὺ πετοῦσε ὁ Μάκ. Καὶ ἀπὸ τὸ τελευταῖο τὸ ἀπόρριμμα μποροῦσε νὰ βγάλῃ μιὰ θαυμάσια βαφικὴ οὐσία.

Ἂν δὲν εἶχε μονάχα νὰ πολεμήσῃ ὁ Ρόλανδσεν μὲ τὴ μεγάλη του φτώχεια καὶ τὴν ἀνέχεια, ἡ ἐφεύρεσή του θὰ ἦτανε τώρα τελειωμένο πρᾶμα. Μὰ ἐδῶ στὸν τόπο δὲν μποροῦσε νὰ βρῇ κανεὶς ἀλλοῦ χρήματα παρὰ μόνο ἀπὸ τὸν ἔμπορο τὸ Μάκ, καὶ ὁ Ρόλανδσεν εἶχε ὅλους του τοὺς λόγους νὰ μὴ θέλῃ νὰ πάῃ σ' αὐτόν. Μιὰ μέρα

τόλμησε νὰ κάμῃ τὴν παρατήρηση, πὼς ἡ κόλλα πάνω ἐκεῖ στὴ νεροφάμπρικα κόστιζε πάρα πολύ. Μὰ ὁ Μὰκ ἔκαμε ἔτσι μονάχα μὲ τὸ χέρι του στὸν ἀέρα, σὰν ἄνθρωπος ποὺ ἤξερε τὴ δουλειά του καλύτερ᾽ ἀπὸ τὸν καθένα, καὶ περιωρίστηκε νὰ πῇ πὼς τὸ ἐργοστάσιό του ἦτανε χρυσωρυχεῖο. Ὁ Ρόλανδσεν ἔνοιωσε σὰ μιὰ φαγοῦρα νὰ βγάλῃ φόρα τὸ ἀποτέλεσμα ποὺ εἶχε φτάσει αὐτὸς μὲ τὴν ἐργασία του. Εἶχε στείλει δείγματα ἀπὸ τὸ ἐμπόρευμά του σὲ διάφορους χημικοὺς τῆς χώρας καὶ στὸ ἐξωτερικὸ καὶ εἶχε βεβαιωθῆ θετικά, πὼς ἡ ἀρχὴ ἦταν καλή. Τίποτα ὅμως παραπάνω δὲ μποροῦσε νὰ κάμῃ· ἀκόμα εἶχε νὰ παρουσιάσῃ στὸν κόσμο τὸ καθαρὸ καὶ διάφανο ρευστό του καὶ νὰ πάρῃ προνόμιο γιὰ ὅλες τὶς χῶρες.

Ἔτσι λοιπὸν γιὰ τὸ τίποτα καὶ στὰ καλὰ καθούμενα παρουσιάστηκε ὁ Ρόλανδσεν κάτω ἐκεῖ στὴν ἀποβάθρα γιὰ νὰ ὑποδεχτῇ τὸν ἐφημέριο; Εἶχε ὁ κατεργάρης τὸ σκοπό του. Ἂν δηλαδὴ ὁ παπᾶς ἦτανε πραγματικὰ πλούσιος, καθὼς ἔλεγαν, δὲν θὰ τοῦ ἦταν δύσκολο νὰ τοῦ προκαταβάλῃ μερικὰ χρηματάκια γιὰ μιὰ τόσο σπουδαία καὶ σίγουρη ἐπιχείρηση. «Καὶ κανεὶς ἄλλος νὰ μὴν τὸ κάμῃ, ἐγὼ θὰ τὸ κάμω αὐτό!» θὰ τοῦ ἔλεγε δίχως ἀμφιβολία ὁ ἐφημέριος.

Ἄχ, ὁ Ρόλανδσεν ἤλπιζε τόσο εὔκολα! ἡ παραμικρότερη σπίθα καὶ μποροῦσε ἀμέσως νὰ πάρῃ φωτιά. Καὶ γελασμένος ὅμως νἄβγαινε, ἦτανε ἄνθρωπος ποὺ ἤξερε νὰ μὴν ἀπελπίζεται καὶ νὰ ἀντιμετωπίζῃ γενναῖα

τὴν ἀτυχία· ἤτανε σταθερὸς καὶ ὑπερήφανος καὶ δὲν ἔρριχνε εὔκολα τἄρματα. Νά, τώρα, παραδείγματος χάρι κ᾽ ἡ Ἐλίζα, ἡ θυγατέρα τοῦ Μάκ, οὔτ᾽ ἐξαιτίας της δὲν ἔρριχνε τἄρματα· ἤτανε ψηλὴ κι᾽ ὄμορφη, εἶχε δέρμα μελαχρινὸ καὶ κόκκινα χείλη κ᾽ ἦταν εἰκοσιτριῶ χρονῶν. Ἔτρεχε λόγος, πὼς τὴν ἐλάτρευε κρυφὰ ὁ πλοίαρχος ὁ Ἔνριξεν· ὅμως τὰ χρόνια περνοῦσαν καὶ τίποτα δὲ γινόταν. Ποιὰ νἄτανε ἡ αἰτία; Τρία χρόνια τώρα πρίν, ὅταν ἡ Ἐλίζα Μὰκ ἦταν μόλις εἴκοσι χρονῶν, εἶχεν ὁ Ρόλανδσεν μὲ κάτι σκερτσόζα τρελλοκαμώματα «καταθέσει πρὸ τῶν ποδῶν της τὴν καρδίαν του!» Ἐκείνη ἔδειξε ἀρκετὴ εὐγένεια νὰ κάμῃ πὼς δὲν τὸν κατάλαβε. Φυσικὰ ἔπρεπε καὶ ὁ Ρόλανδσεν νὰ σταματήσῃ καὶ νὰ τραβηχτῇ, μὰ ἐκεῖνος δὲ σταμάτησε καὶ τὸν περασμένο χρόνο εἶχε ἀρχίσει νὰ τῆς τὰ λέῃ φανερὰ καὶ ξεσκέπαστα. Δὲν μπόρεσε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ τὸν κοροϊδέψῃ κατάμουτρα αὐτὸ τὸ φαντασμένο τηλεγραφητή, πρὶ νὰ τοῦ δείξῃ καθαρὰ τὴν ἀπόσταση ποὺ ὑπῆρχε μεταξύ των. Μεταξὺ αὐτοῦ κι᾽ αὐτῆς, ποὺ ὡς κ᾽ ἕνα πλοίαρχο Ἔνριξεν χρόνια τώρα τὸν εἶχε ἀφήσει νὰ περιμένῃ νὰ πῇ τὸ ναί της. Τότε ἤτανε ποὺ σὰν νὰ τὄβαλε στὰ τέσσερα ὁ Ρόλανδσεν καὶ πῆγε κι᾽ ἀρραβωνιάστηκε μὲ τὴ μαμζὲλ Βανλός. Ἔτσι θἄδειχτε πὼς γι᾽ αὐτὸν τὸ κάτω-κάτω τῆς γραφῆς μιὰ ἀρνητικὴ ἀπάντηση δὲν ἦταν γιὰ θάνατο.

Μὰ τώρα εἶχε ξανάρθει ἡ ἄνοιξη. Καὶ δὲν χωράτευε ἡ ἄνοιξη γιὰ ἕνα μάλιστα ποὺ ἔχει τόσο μεγάλη καρδιά. Ἔφερνε στὴ μεγαλύτερη ἔξαψη ὅλη τὴν πλάση

κ᾽ οἱ μοσχομυρισμένες της οἱ αὖρες περνοῦσαν κατάβαθα ὡς μέσα στὰ πιὸ ἁγνὰ στήθη.

Τὴν ἄνοιξη ἀρχίζει ἡ ρέγκα νὰ κατεβαίνῃ ἀπ᾽ τ᾽ ἀνοιχτά. Ὅλη τὴν ἡμέρα οἱ τρατάρηδες ἀπὸ τὰ καΐκια των μὲ τὸ γυαλὶ στὰ χέρια ψάχνουν πέρα τὴ θάλασσα. Ἐκεῖ ποὺ κοπάδι τὰ πουλιὰ χουγιάζουν μ᾽ ἀλαλιὲς καὶ βουτοῦν χυμίζοντας ἐδῶ καὶ κεῖ στὰ κύματα, ἐκεῖ περνᾶ ἡ ρέγκα. Καὶ στὰ βαθιὰ νερὰ ψαρεύεται μὲ τὰ δίχτυα, μὰ ἡ μεγάλη ἡ δουλειὰ εἶνε ν᾽ ἀρχίσῃ νὰ ξενερίζῃ στὰ ριχὰ κατὰ τὴ στεριὰ καὶ τὰ φιόρδ, ὅπου νὰ μποροῦν νὰ κλείσουν μὲ τὰ δίχτυα ὁλάκερα κοπάδια. Τότε εἶνε ποὺ ἀρχίζουν νὰ μαζεύουνται οἱ τράτες, τότε ἀρχίζει ἡ ζωὴ καὶ ἡ κίνηση καὶ τὰ ξεφωνητά, τότε παρουσιάζουνται ἕνα πλῆθος ἄνθρωποι καὶ τὰ πλοῖα τῶν ἐμπόρων. Τότε θὰ εἶνε τὸ διάφορο σὰν τὴν ἄμμο στὸ γιαλό.

Τὸ ψάρεμα εἶνε τυχερὸ παιχνίδι. Ὁ ψαρᾶς ρίχνει τὰ δίχτυα του καὶ περιμένει τί θὰ βγῇ, ἡ τράτα τὸ ἀφήνει στὴν τύχη τί θὰ τῆς βγάλῃ ἡ κουλούρα της. Πολλὲς φορὲς τοὺς κυνηγᾶ χασούρα στὴ χασούρα, τοὺς πέρνει τὸ ρέμα τὰ σύνεργα καὶ τοὺς τὰ καταχωνιάζει τὸ κῦμα κ᾽ ἡ φουρτοῦνα· ἐκεῖνοι ὅμως τ᾽ ἀρματώνουν ξαναρχῆς καὶ δός του κι᾽ ἀνοίγουνται στὰ πανιά. Καμμιὰ φορὰ τραβοῦν πολὺ-πολὺ ἀνοιχτὰ ὡς τὰ μέρη ποὺ ἄλλοι ἔκαμαν τὴν τύχη τους καὶ θαλασσοπνίγουνται καὶ τσακίζουνται στὸ κουπὶ βδομάδες ὁλάκερες καὶ στὸ τέλος φτάνουν πολὺ

ἀργά: τὄχασαν τὸ παιχνίδι. Καμμιὰ φορὰ ὅμως πάλι μπορεῖ νὰ εἶνε κ᾽ ἡ τύχη—ὁ πρῶτος ὁ λαχνός—στὸ δρόμο τους καὶ νὰ τοὺς περιμένῃ καὶ νὰ τοὺς σταματήσῃ καὶ νὰ τοὺς γεμίσῃ τὸ καΐκι τους μὲ τάλληρα· κανεὶς δὲν ξέρει σὲ ποιὸν θὰ γελάσῃ ἡ τύχη κι᾽ ὅλοι τὸ ἴδιο ἐλπίζουν.

Ὁ ἔμπορος ὁ Μὰκ εἶχε πιάσει ἀπὸ καιρὸ τὰ πόστα κι᾽ ὅλη μέρα δὲν κατέβαζε τὸ κιάλι ἀπὸ τὰ μάτια. Στὸ λιμάνι ἦταν ἕνα βρίκι καὶ δυὸ τρεχαντήρια δικά του· ὅτι κ᾽ εἴχανε γυρίσει ἀπὸ τὸ μεγάλο τὸ ψάρεμα ἀπὸ τὶς Λοφότες καὶ ξεφορτώσει τὸ πρᾶμα. Τώρα ἤθελε νὰ φορτώσῃ ρέγκες, ἂν ἔπεφταν ρέγκες· ἡ ἀποθήκη του ἦταν γεμάτη ἄδεια βαρέλια καὶ θ᾽ ἀγόραζε ἀκόμα, ὅσο μποροῦσε νὰ πετύχῃ πιότερη· εἶχε ἕτοιμο ἀμέσως τὸν παρᾶ τοῖς μετρητοῖς, γιὰ νὰ καπαρώσῃ τὸ πρᾶμα εὐθύς, πρὶν ὑψωθοῦν οἱ τιμές.

Μέσα τοῦ Μάη πέτυχε ἡ τράτα τοῦ ἐμπόρου τὸ πρῶτο κλείσιμο ρέγκας· δὲν ἦταν καὶ πάρα πολὺ μεγάλο τὸ πέρασμα, μονάχα καμμιὰ πενηνταριὰ τόννοι, ὅμως τὸ πρᾶμα διαλαλήθηκε γύρω καὶ σὲ λίγες μέρες βρέθηκε ὡς καὶ μιὰ ξένη τράτα στὸ ἴδιο τὸ μέρος· ὅλοι εἶχαν μεγάλες ἐλπίδες ἐδῶ.

Μὰ σ᾽ αὐτὸ τὸ μεταξὺ μιὰ νύχτα πάτησαν τὸ γραφεῖο τοῦ Μὰκ στὴ φάμπρικα κ᾽ ἔσπασαν τὴν κάσσα· ἦταν μεγάλη τόλμη, ὅποιος τὄκαμε, γιατ᾽ εἶχε μεγάλη ξαστεριὰ ἀπὸ τὸ βράδυ ὡς τὸ πρωΐ στὸν οὐρανὸ καὶ μποροῦσε κανεὶς ἀπὸ τὴν πιὸ μεγάλη ἀπόσταση νὰ διακρίνῃ καθαρὰ τὸ κάθε τι. Ὁ κλέφτης εἶχε παραβιάσει δυὸ πόρτες καὶ κλέψει διακόσα τάλληρα. Γιὰ ὅλο τὸ χωριὸ τὸ

πρᾶμα ἦταν πρωτάκουστο, ποὺ δὲ μποροῦσε κανεὶς νὰ τὸ καταλάβῃ. Γιὰ μιὰ διάρρηξη στοῦ Μάκ, σ᾽ αὐτοῦ τοῦ ἴδιου τοῦ Μάκ, πρώτη φορὰ ἄκουσαν στὴ ζωή τους ὡς κ᾽ οἱ πιὸ γέροι. Κάτι μικροκλοπὲς καὶ τέτοια ἄλλα μικροπράματα μποροῦσε νὰ εἶχαν στὴ συνείδησή τους οἱ κάτοικοι τῆς ἐνορίας, μὰ γιὰ μιὰ τέτοια διάρρηξη μὲ τὰ ὅλα της ποτὲ δὲ θὲ νὰ κατάφερναν. Γι᾽ αὐτὸ ἔπεσε καὶ ἡ ὑποψία ἀμέσως στοὺς ξένους τοὺς τρατάρηδες.

Μὰ αὐτοὶ εἶχανε τὴν ἀπόδειξη, πὼς τὴ νύχτα ποὺ ἔγινε ἡ κλεψιὰ βρίσκουνταν ὅλοι μέσα στὴν τράτα ἕνα μίλι μακρυὰ ἀπὸ τὴ φάμπρικα, στὸ καρτέρι τῆς ρέγκας.

Ὁ ἔμπορος πῆρε πολὺ κατάκαρδα τὸ πρᾶμα· ἔτσι λοιπὸν ὁ ἔνοχος ἦταν κάποιος ἀπὸ τοὺς ντόπιους.

Κι᾽ ὄχι πὼς ἔδινε καμμιὰ σημασία στὰ λεφτὰ ποὺ τοῦ κλέψανε, γιατὶ ἐπὶ τέλους, ὅπως ἔλεγε ἴσα-ἴσα κι᾽ ὁ ἴδιος, ὁ κλέφτης ἤτανε κουτός, ποὺ δὲν τοῦ πῆρε πιότερα. Νὰ βρεθῇ ὅμως ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ χωριό του, νὰ τὸν κλέψῃ αὐτόν, τὸν ἄρχοντα τοῦ τόπου, τὸν προστάτη τους, ἄ, αὐτὸ ἤτανε ποὺ δὲ μποροῦσε νὰ τὸ χωνέψῃ. Δὲν ἤτανε αὐτὸς ποὺ μὲ τοὺς φόρους γιὰ τὶς διάφορές του τὶς δουλειὲς σκέπαζε τὸ μισὸ προϋπολογισμὸ τῆς κοινότητος; Καὶ βρέθηκε ποτὲ ἄνθρωπος τῆς ἀνάγκης, ποὺ νἄξιζε βοήθεια, καὶ νὰ βγῇ μὲ ἄδεια χέρια ἀπὸ τὸ γραφεῖο του;

Ὁ Μὰκ προκήρυξε μιὰν ἀμοιβή, γιὰ νὰ ξεκαθαριστῇ αὐτὴ ἡ ὑπόθεση τῆς κλοπῆς. Κάθε μέρα ἀπάνω-κάτω ἐρχόντουσαν καὶ νέοι τρατάρηδες καὶ σ᾽ ὅλους αὐτοὺς τοὺς ξένους θἄκανε παράξενη ἐντύπωση ν᾽ ἀκούουν πὼς

οἱ ἴδιοι οἱ ἄνθρωποί του τὸν ἔκλεψαν τὸν ἔμπορο τὸ Μάκ. Σὰν ἄξιος καὶ τετραπέρατος βασιλιᾶς τοῦ ἐμπορίου ποὺ ἤτανε, ἔκαμε καὶ κάτι παραπάνω καὶ ὥρισε τὴν ἀμοιβὴ σὲ τετρακόσα τάλληρα· ὅλος ὁ κόσμος θἄβλεπε πὼς αὐτουνοῦ δὲν ἴδρωνε τ᾽ αὐτί του ἀπὸ λεφτά, ὅσα καὶ νἄτανε.

Καὶ ὁ νέος ἐφημέριος ἔκαμε τὸ μέρος του σ᾽ αὐτὴ τὴν ἱστορία τῆς κλοπῆς, καὶ τὴν Κυριακὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος, στὸ κήρυγμα, ἐνῶ ἤτανε νὰ μιλήσῃ γιὰ τὸ Νικόδημο, ποὺ ἔρχεται «ἐν καιρῷ νυκτὸς» στὸν Ἰησοῦ, βρῆκε τὴν εὐκαιρία νὰ ριχτῇ τοῦ κλέφτη.

—Ἰδού, ἔλεγε, ἔρχονται ἐν καιρῷ νυκτὸς πρὸς ἡμᾶς καὶ εἰσδύουσι διὰ ρήξεως εἰς τὸν οἶκόν μας καὶ διαρπάζουσι τὰ ὑπάρχοντά μας. Ὁ Νικόδημος δὲν ἔπραξε τίποτε κακόν, ὑπῆρξεν ἄνθρωπος δειλὸς καὶ ἐξέλεξε τὴν νύκτα διὰ τὸ διάβημά του· ὅμως ἐπορεύθη χάριν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Τί ὅμως πράττουσιν οὗτοι σήμερον; Οἴμοι! πνεῦμα θράσους καὶ ἀπονοίας εἰσήλασε μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων· χρησιμοποιοῦσι τὴν νύκτα διὰ τὴν ληστείαν καὶ τὸ ἔγκλημα. Ἡ τιμωρία ἂς πλήξῃ τὸν ἔνοχον, ἂς ἀποκαλυφθῇ οὗτος!

Ὁ νέος ἐφημέριος ἔβγαινε στὴ μέση σὰν πετεινὸς γυμνασμένος γιὰ πόλεμο. Ἤτανε τρίτη φορὰ αὐτὴ ποὺ ἔβγαζε λόγο, κ᾽ εἶχε ὡς τώρα ἀναγκάσει πολλοὺς στὴν ἐνορία νἀρθοῦν σὲ θεογνωσία καὶ μετανοήσουν. Ὅταν ἔστεκε στὸν ἄμβωνα, ἦταν τόσο χλωμὸς κ᾽ ἔπαιρνε τόσο ἀλλόκοτη ὄψη, ποὺ ἔμοιαζε σὰν πελάτης φρενοκομείου. Πολλοὶ ἀπὸ τὴν κοινότητα, τοὺς ἔφτασε ἡ πρώτη Κυριακή, καὶ δὲν ἐτόλμησαν πιὰ νὰ ξαναπατήσουν στὴν

ἐκκλησιά. Ὡς κι᾽ αὐτὴ ἡ μαμζὲλ Βανλὸς ἦρθε στὸν ἑαυτό της, αὐτὴ ἡ κοπέλλα π᾽ ἄναβε μὲ τὸ σπίρτο κ᾽ ἔσταζε χολὴ καὶ φαρμάκι ἡ μύτη της. Οἱ δυὸ ὑπηρέτριες τοῦ σπιτιοῦ, οἱ ὑφιστάμενές της, παρατήρησαν μὲ μεγάλη τους χαρὰ τὴ μεταβολή.

Στὸ λιμάνι ἤτανε πολὺς καὶ κάθε λογῆς κόσμος. Ἡ περίσταση τὄφερνε, πολλοὶ ἀπ᾽ αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴν εἶνε καθόλου δυσαρεστημένοι μὲ τὴ δουλειὰ ποὺ ἔπαθε ὁ ἔμπορος. Ἀλήθεια τραβοῦσε πολὺ μπροστὰ γι᾽ αὐτοὺς ὁ Μὰκ μὲ τὸ ἐκτεταμένο του ἐμπόριο σὲ δυὸ ἀγορές, μὲ τὴν τράτα του, μὲ τὴ φάμπρικά του, μὲ τὰ πολλά του τὰ πλοῖα. Γιὰ τοὺς ξένους τοὺς ψαράδες ἤτανε πιὸ καλοὶ πάλι οἱ δικοί των οἱ ἔμποροι, ποὺ δὲν τὸ κρατοῦσαν ἔτσι ψηλὰ καὶ δὲν τὄχαν παρμένο ἐπάνω τους, οὔτε φοροῦσαν ἄσπρα κολάρα καὶ πέτσινα γάντια σὰν τὸ Μάκ. Τὸ μεγάλο ἤθελε νὰ μᾶς κάνῃ, καλὰ λοιπὸν νὰ τὴν πάθῃ τώρα. Ὁ καλός σου ὁ Μὰκ δὲ θὰ τὸ προτιμοῦσε βέβαια κι᾽ αὐτὸς νὰ σκλαβώσῃ τόσες ἑκατοστάριὲς τάλληρα γιὰ νὰ βρεθῇ ὁ κλέφτης, θὰ μποροῦσαν νὰ τοῦ χρειαστοῦν τὰ μετρητά του γιὰ ν᾽ ἀγοράσῃ ρέγκα, ἂν πήγαινε καλὰ τὸ ψάρεμα. Τόσο δὰ πλούσιος δὲ θἄτανε ὁ Μάκ, ποὺ νἄχῃ τάλληρα σὰν τἄστρα τοὐρανοῦ. Τὴν κλεψιὰ ὁ Θεὸς ξέρει ποιὸς νὰ τὴν εἶχε κάμει, ἴσως-ἴσως κι᾽ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἢ ὁ γυιός του ὁ Φρίτριχ, γιὰ νὰ φανῇ πὼς μποροῦσε τάχα νὰ χάσῃ λεπτὰ μὲ τὴν οὐρὰ χωρὶς νὰ τοῦ κάμῃ αἴσθηση, ἐνῷ πραγματικῶς θὰ βρισκόταν σὲ χρηματικὲς στενοχώριες. Κ᾽ ἔτσι τελειωμὸ δὲν εἶχαν τὰ λόγια τοῦ κόσμου στὴ στεριὰ καὶ στὴ θάλασσα.

Ὁ Μὰκ κατάλαβε, πὼς ἤτανε ἀνάγκη νὰ σηκώση κεφάλι, μιὰ φορὰ ποὺ ἦρθαν ἔτσι τὰ πράματα. Εἶχε μαζευτῆ ἕνας κόσμος ψαράδες ἀπὸ πέντε ἐνορίες, ποὺ ὅταν θὰ γυρνοῦσαν στὰ σπίτια τους, θἄχε καθενεὶς νὰ πῆ τὴν ἰδέα του στοὺς δικούς του καὶ στὴν ἀγορά. Θὰ τὄπαιρναν μυρουδιὰ ὁλόγυρα, τί πρᾶμα σοῦ ἤτανε αὐτὸς ὁ Μὰκ ἀπὸ τὸ Ρόζενγκαρτ.

Τὴν πρώτη φορὰ λοιπὸν ποὺ ἤτανε νὰ πάη γιὰ τὴ φάμπρικα, ναύλωσε ἕνα βαπόρι γιὰ τὸ ταξίδι. Ἤτανε μιὰ λεῦγα μακρυὰ ἀπὸ τὸ σταθμό, καὶ τοῦ στοίχισε ἕνα σωρὸ λεφτά, μὰ ὁ Μὰκ τὰ λεφτὰ δὲν τὰ λογάριαζε. Ἔκαμε μεγάλη ἐντύπωση στὸ λιμάνι, ὅταν ἔμπαινε σηκώνοντας τὴ θάλασσα ἔτσι καμαρωτὸ τὸ βαπόρι μὲ τὸ Μὰκ καὶ τὴν κόρη του τὴν Ἐλίζα μέσα. Ἤτανε, γιὰ νὰ ποῦμε ἔτσι, ὁ κύριος τοῦ πλοίου, καθὼς στεκόταν στὸ κατάστρωμα ἐπάνω μὲ τὴ γοῦνα του κ᾽ ἕνα κατακόκκινο κασκὸλ στὸ λαιμό του, ἂν καὶ ἤτανε καλοκαίρι. Ἀφοῦ πατέρας καὶ κόρη βγήκανε ἔξω, ἔστρεψε ἀμέσως πλώρη τὸ βαπόρι γιὰ νὰ γυρίση πίσω· καθένας μποροῦσε νὰ τὸ δῆ πὼς ἦρθεν ἐξεπίτηδες μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ φέρη τὸν ἔμπορο· καὶ τότε πολλοὶ κι᾽ ἀπὸ τοὺς ξένους ψαράδες ἔκλιναν τὸ κεφάλι μπρὸς στὴ δύναμη τοῦ Μάκ.

Μὰ ὁ Μὰκ ἔκαμε καὶ κάτι παραπάνω. Δὲν μποροῦσε νὰ ξεχάση τὴ ντροπὴ ποὺ τοῦ εἶχανε κάμει. Ἐτοιχοκόλλησε μιὰ νέα προκήρυξη, πὼς θἄδινε τὰ τετρακόσα τάλληρα, ποὺ ὥρισε ἀμοιβή, καὶ στὸν ἴδιο τὸν κλέφτη, ἂν ἤθελε παρουσιαστῆ μόνος του. Ποῦ ξανακούστηκε ποτὲ τέτοιο πρᾶμα στὸν κόσμο; δὲ θὰ τὄβλεπε τώρα ὁ

καθένας, πὼς δὲν ἤτανε οἱ τιποτένιες οἱ κλεμένες οἱ δεκάρες ποὺ ἤθελε νὰ γλυτώσῃ ὁ Μάκ; Κι᾽ ὅμως οὔτε μ᾽ αὐτὸ δὲ σταμάτησε ὁλότελα ἡ κακογλωσσιά: ἂν εἶνε ὁ κλέφτης αὐτὸς ποὺ ὑποπτεύομαι, δὲ θὰ παρουσιαστῇ οὔτε τώρα βέβαια· κάθε ἄλλο!

Ὁ μέγας καὶ πολὺς Μὰκ ἤτανε σὲ μιὰ στενοχώρια ποὺ δὲ λέγεται. Τίποτε παραπάνω τίποτε παρακάτω, κινδύνευε νὰ χάσῃ μιὰ γιὰ πάντα τὴν ὑπόληψή του. Εἴκοσι χρόνια τώρα ἤτανε ὁ μεγάλος ὁ Μάκ, ποὺ ὅλοι παρεμέριζαν ἐμπρός του μὲ σεβασμό· τώρα ἔκανε τὴν ἐντύπωση σὰν νὰ μὴν τὸν χαιρετοῦσαν οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴν ἴδια τὴ διάκριση, ὅπως πρῶτα. Κι᾽ ὅμως εἶχε πάνω σ᾽ ὅλα καὶ βασιλικὸ παράσημο. Τί κύριος ποὺ ἤτανε! Ὁ λόγος του ἤτανε τὸ πᾶν στὴν κοινότητα, οἱ ψαράδες τὸν ἀποθέωναν, οἱ μικροεμποράκηδες ἀπὸ τὶς γειτονικὲς ἀγορὲς προσπαθοῦσαν νὰ τὸν μιμοῦνται σὲ ὅλα του. Ὁ Μὰκ ὑπόφερε ἀπὸ τὸ στομάχι, φαίνεται ἀπὸ τὴν πολλὴ καλοπέραση καὶ τὴν ἀρχοντικιὰ ζωὴ ποὺ βαστοῦσε, καὶ μόλις ψύχραινε λιγάκι ὁ καιρὸς ἔβαζε στὴ μέση τὴν πλατειὰ κόκκινη ζώνη του. Ἀμέσως σοῦ τὴν κόρδισαν τὴν ὅμοια κόκκινη ζώνη κ᾽ οἱ γύρω οἱ ἐμποράκηδες, αὐτοὶ οἱ μικρονεόπλουτοι, ποὺ μόνο ἀπὸ οἶκτο καὶ εὐσπλαχνία τοὺς ἄφηνε ὁ Μὰκ νὰ ζοῦν. Ἤθελαν κι᾽ αὐτοὶ νὰ περνοῦν γιὰ ψηλὰ ὑποκείμενα, ποὺ ἔτρωγαν τόσο πλουσιοπάροχα κι᾽ ἀρχοντικά, ὥστε νὰ πάθῃ τὸ στομάχι τους. Ὁ Μὰκ πήγαινε στὴν ἐκκλησιὰ μὲ τριζᾶτα παπούτσια, ποὺ ἔκαναν θόρυβο καθὼς περνοῦσε μέσα κορδωμένος· λοιπὸν ἔμαθε καὶ στοὺς ἄλλους νὰ φοροῦν τριζᾶτα πα-

πούτσια· μερικοὶ τὰ ἔβαζαν τὰ παπούτσια των στὸ νερὸ καὶ τἄφηναν νὰ στεγνώσουν γιὰ τὴν Κυριακή, ποὺ νὰ τρίζουν κομιλφὼ στὸ πάτωμα τῆς ἐκκλησιᾶς. Τέλος πάντων σὲ ὅλα εἶχε γίνει τὸ μεγάλο τὸ μοντέλλο ὁ Μάκ.

Ὁ Ρόλανδσεν εἶνε κλεισμένος στὴν κάμαρά του καὶ καταγίνεται μὲ τὰ πειράματά του. Ἀπὸ τὸ παράθυρό του βλέπει ἕνα ὡρισμένο κλαδὶ ἀπὸ ἕνα ὡρισμένο δέντρο στὸ δάσος νὰ κουνιέται πάνω κάτω. Κάποιος βέβαια πρέπει νὰ κουνᾷ τὸ δέντρο, μὰ τὰ κλαδόφυλλά του εἶνε τόσο πυκνά, ποὺ τίποτα περισσότερο δὲ μπορεῖ νὰ ξεχωρίσῃ· καὶ ὁ Ρόλανδσεν ἐξακολουθεῖ τὰ πειράματά του.

Μὰ δὲν εἶνε σήμερα προκοπὴ μὲ τὴ δουλειὰ καὶ τίποτα δὲν πάει μπρός. Δοκιμάζει νὰ πιάσῃ τὴν κιθάρα νὰ ξεθυμάνῃ μὲ τὰ γελοῖα του τὰ κλαψιάρικα τραγούδια, μὰ οὔτε κι' αὐτὸ δὲν τὸ πιτυχαίνει καλύτερα. Ἔχει ἔλθει ἡ ἄνοιξη καὶ τὸ αἷμα τοῦ Ρόλανδσεν ἄρχισε νὰ παίρνῃ βράση.

Ἔφτασε κ' ἡ Ἐλίζα Μάκ, χθὲς τὸ βράδυ τὴ συνάντησε. Αὐτὸς τὸ κράτησε ψηλὰ κ' ἔδειξε πῶς ξέρει νὰ φέρεται· ἐκείνη φάνηκε σὰν νὰ ἤθελε νὰ τοῦ δώσῃ μιὰ μικρὴ χαρὰ μὲ λίγα κοπλιμέντα της, μὰ ἐκεῖνος δὲν τὸ δέχτηκε ἔτσι.

— Σᾶς φέρνω χαιρετίσματα ἀπὸ τὸν τηλεγραφητὴ στὸ Ρόζενγκαρτ, τοῦ εἶπε.

Ὁ Ρόλανδσεν δὲν εἶχε καμμιὰ φιλία μὲ τὸν τηλεγρα-

φητή, δὲν συνήθισε νἄχῃ καμαραδιὲς μὲ συναδέλφους του. Ἤθελε νὰ τοῦ δείξῃ ξανὰ τὴν ἀπόσταση ποὺ ὑπῆρχε μεταξύ των, μὰ ἔννοια σου καὶ θὰ τῆς τὸ πλήρωνε αὐτὸς μὲ τὸν τόκο μάλιστα.

— Νὰ μοῦ μάθετε καὶ μένα νὰ παίζω λίγη κιθάρα, τοῦ εἶπε. Αὐτὸ μποροῦσε πάλι νὰ ξαφνιάσῃ ἕναν, νὰ τὸν κάμῃ νὰ τὰ χάσῃ, καὶ νὰ μὴν μπορέσῃ ν᾽ ἀποφύγῃ· ὁ Ρόλανδσεν ὅμως μπόρεσε ν᾽ ἀποφύγῃ. Ἴσα-ἴσα, τώρα ἤτανε ποὺ θὰ τῆς τὸ πλήρωνε μὲ τὸν τόκο.

— Εὐχαρίστως· ὅποτα θέλετε· νὰ σᾶς χαρίσω τὴν κιθάρα μου, τῆς εἶπε.

Καθένας μποροῦσε νὰ δῇ πῶς τῆς ἐφερνόταν. Σὰν νὰ μὴν ἦταν τάχα αὐτὴ ἡ Ἐλίζα Μάκ, ποὺ μποροῦσε νἄχῃ ὅσες χιλιάδες κιθάρες ἤθελε.

—Ὄχι, εὐχαριστῶ, ἤτανε ἡ ἀπάντησή της. Μὰ θὰ μπορούσαμε νὰ γυμναστοῦμε λιγάκι μ᾽ αὐτή.

— Πρέπει νὰ τὴ δεχθῆτε.

Ἐκείνη ἔρριξε πίσω τὸ κεφάλι καὶ εἶπε:

—Ὄχι δὲν τὴ θέλω διόλου, μὲ συγχωρεῖτε.

Ἡ αὐθάδειά του τὴν πέτυχε ἐκεῖ ποὺ πονοῦσε. Παρατήθηκε ἀπὸ τὴν ἐκδίκησή του καὶ ψιθύρισε:

—Ἤθελα νὰ σᾶς δώσω τὸ μόνο πρᾶμα ποὺ ἔχω.

Χαμήλωσε τὸ κεφάλι καὶ τράβηξε.

Τράβηξε στὸ σπίτι τοῦ νεωκόρου· πήγαινε μὲ τὴν ἰδέα ν᾽ ἀνταμώσῃ τὴν κόρη του τὴν Ὄλγα. Ἤτανε ἄνοιξη τώρα καὶ ὁ Ρόλανδσεν ἔπρεπε νἄχῃ τὴν ἀγαπητικιά του· δὲν ἦταν εὔκολο ν᾽ ἀκούσῃ ἀπὸ γκέμι μιὰ τόσο μεγάλη καρδιά. Εἶχε ὅμως καὶ κάποιο ἄλλο σκοπὸ

ἀκόμα ποὺ τριγυρνοῦσε τὴν Ὄλγα. Ἔτρεχε λόγος πὼς ὁ Φρίτριχ Μὰκ εἶχε ρίξει πάνω της τὸ μάτι του κι᾽ ὁ Ρόλανδσεν ἤθελε νὰ τὸν βγάλῃ ἀπὸ τὴ μέση, ναί, αὐτὸ ἤτανε ποὺ ἤθελε. Ὁ Φρίτριχ ἦταν ἀδερφὸς τῆς Ἐλίζας καὶ μιὰ τέτοια χυλόπητα θἄκανε καλὸ στὴν οἰκογένεια. Ἐκτὸς ὅμως ἀπ᾽ αὐτὸ ἄξιζε καὶ ἡ ἴδια ἡ Ὄλγα νὰ τῆς ριχτῇ κανείς. Ὁ Ρόλανδσεν τὴν εἶχε γνωρίσει ἀπὸ μικρὸ κοριτσάκι· στὸ σπίτι τους δὲν εἴχανε πολλὲς ἀρχοντιές, κάθε ἄλλο, κ᾽ ἔπρεπε νὰ παλιώσῃ ὅλως διόλου ἐπάνω της τὰ ροῦχα ποὺ φοροῦσε, γιὰ νὰ κάμῃ καινούργια, μὰ ἤτανε δροσερὴ καὶ νοστιμοῦλα καὶ τῆς πήγαινε μιὰ χαρὰ ἡ ντροπαλοσύνη ποὺ εἶχε.

Ὁ Ρόλανδσεν τὴν εἶχε ἀνταμώσει δυὸ μέρες κατὰ σειρά. Τὸ κατώρθωσε, τραβώντας ἴσα στὸ σπίτι της γιὰ νὰ φέρῃ τάχα ἀπὸ ἕνα βιβλίο στὸν πατέρα της κάθε μέρα. Ἔπρεπε νὰ τὰ φορτώσῃ μὲ κάθε τρόπο αὐτὰ τὰ βιβλία στὸν νεωκόρο, ποὺ ὁ καημένος ὁ γέρος οὔτε τἄθελε οὔτε τὰ καταλάβαινε. Ὁ Ρόλανδσεν ἔπρεπε νὰ στέκῃ στὸ πόδι καὶ νὰ βάλῃ ὅλο του τὸ ζῆλο γιὰ τὰ βιβλία. Εἶνε τὰ πιὸ χρήσιμα βιβλία ποὺ ὑπάρχουν στὸν κόσμο, ἔλεγε, καὶ θέλω νὰ ἐργαστῶ γιὰ τὴ διάδοσή των.

Ρώτησε τὸ νεωκόρο ἂν ἤξερε νὰ κόβῃ μαλλιά· μὰ ὁ νεωκόρος δὲν εἶχε πιάσει ποτὲ στὴ ζωή του ψαλίδι τοῦ κουρέματος στὸ χέρι του, ἡ Ὄλγα εἶχε πάρει πάνω της αὐτὴ τὴ δουλειὰ γιὰ ὅλο τὸ σπίτι. Καὶ ἀμέσως ὁ Ρόλανδσεν πῆρε φωτιὰ κι᾽ ἄρχισε νὰ τὴν παρακαλῇ ἀμέσως ἂν εἶχε τὴν εὐχαρίστηση νὰ τοῦ κόψῃ τὰ μαλλιά. Ἐκείνη κατακοκκίνισε καὶ κρύφτηκε:

—Δὲν μπορῶ, ἔλεγε.

Μὰ ὁ Ρόλανδσεν τὴν ξαναβρῆκε κι᾽ ἄνοιξε μιὰ τόσο μεγαλοπρεπέστατη λογοπλημμύρα, ποὺ ἐδέησε νὰ ὑποχωρήσῃ.

—Πῶς θέλετε νὰ σᾶς τὰ κόψω; τὸν ρώτησε.

—Ὅπως θέλετε σεῖς, τῆς ἀποκρίθηκε· πῶς ἀλλιῶς τάχα;

Στράφηκε στὸ νεωκόρο κι᾽ ἄρχισε νὰ τὸν βασανίζῃ καὶ νὰ τοῦ βγάζῃ τὴν πίστη μὲ κάτι σκαμπρόζικες ἐρωτήσεις, ὡς ποὺ τέλος βαριέστησε ὁ γέρος καὶ τραβήχτηκε στὴν κουζίνα μέσα.

Πῆρε τότε ὕφος σοβαρὸ κι᾽ ἄρχισε νὰ μιλᾷ μὲ θεατρικὸ τόνο. Ἔλεγε:

—Ὅταν εἶστε ἔξω στὸ σκοτάδι μιὰ χειμωνιάτικη βραδυὰ καὶ μπαίνετε ἔπειτα σὲ μιὰ φωτισμένη κάμαρα, χύνεται ἀπὸ παντοῦ γύρω ὅλο τὸ φῶς μέσα στὰ μάτια σας.

Ἡ Ὄλγα δὲν καταλάβαινε τί ἤθελε νὰ πῇ, μὰ κουνοῦσε τὸ κεφάλι της σύμφωνη.

—Στὴν ἴδια θέση βρίσκομαι καὶ γώ, ὅταν ἔρχουμαι σὲ σᾶς.

—Δὲν πρέπει ἴσως νὰ τὰ πάρω ἀπ᾽ ἐδῶ λίγο περισσότερο; ρώτησε ἡ Ὄλγα.

—Ἔννοια σας, ἔννοια σας, κόβετε μὲ τὴν ἡσυχία σας· ὅπως ξέρετε ἐσεῖς. Γιὰ κοιτᾶτε, δὲν λέγατε μὲ τὸ νοῦ σας, νὰ μπορούσατε νὰ φεύγατε καὶ νὰ κρυφτῆτε; μὰ ἐγὼ θὰ καλοπερνοῦσα τότε καλύτερα; μπορεῖ ποτὲ ἡ ἀστραπὴ νὰ σβύσῃ μιὰ σπίθα;

Σίγουρα ὁ ἄνθρωπος δὲν ἦταν στὰ σωστά του.

—Ἂν μπορούσατε νὰ κρατήσετε πιὸ ἴσια τὸ κεφάλι σας, θὰ προχωρούσαμε καλύτερα, τοῦ εἶπε.

—Μὰ τότε λοιπὸν πρέπει νὰ μὴ σᾶς κοιτάζω. Γιὰ πῆτε μου, Ὄλγα, εἶστε ἀρραβωνιασμένη;

Ἡ Ὄλγα βρέθηκε ἀπροετοίμαστη γιὰ μιὰ τέτοια ἐρώτηση. Δὲν ἤτανε δὰ καὶ τόσο προχωρημένη στὴν ἡλικία οὔτε εἶχε τόση πονηρία, ποὺ νὰ μὴν μποροῦσε αὐτὸ καὶ τἄλλο νὰ τὴν κάμουν νὰ τὰ χάσῃ.

—Ἐγώ; ὄχι, ἤτανε ἡ μόνη της ἀπάντηση· τώρα θαρρῶ πῶς εἶνε καλούτσικα ἔτσι· μόνον λιγάκι ἔτσι νὰ τὰ σιάσουμε ἕνα γῦρο. Ἤθελε νὰ τὸν καλοπιάσῃ, γιατὶ εἶχε τὴν ὑποψία πὼς ἤτανε πιωμένος.

Μὰ ὁ Ρόλανδσεν δὲν ἦταν καθόλου πιωμένος, ἦταν θεονήστικος μάλιστα. Εἶχε δουλέψει σκυλίστικα τώρα τελευταῖα· ὅλοι οἱ ξένοι τρατάρηδες εἶχαν καθημερινὴ δουλειὰ μὲ τὸν τηλέγραφο.

—Ὄχι, μὴν τελειώσετε ἀκόμα, τὴν παρακάλεσε, πάρτε τα ἀκόμη μιὰ φορὰ ὁλόγυρα, ἢ καλύτερα δυὸ φορές· νὰ ζῆτε.

Ἡ Ὄλγα γέλασε:

—Ὄχι· πῶς γίνεται αὐτό; δὲν ἔχει λόγο.

—Ἄχ, τὰ μάτια σας εἶνε σὰ δυὸ δίδυμα ἀστέρια, εἶπε· καὶ τὸ χαμόγελό σας μὲ περιχύνει μ᾽ ἕνα φῶς τόσο μακάριο!

Τοῦ ἔβγαλε τὴν πετσέτα ἀπὸ τὸ λαιμό, τὸν βούρτσισε καὶ ἄρχισε νὰ μαζεύῃ τὰ μαλλιὰ ἀπὸ καταγῆς. Ἐσκυψε κι᾽ αὐτὸς ἀμέσως νὰ τὴν βοηθήσῃ κι᾽ ἄγγιξαν τὰ χέρια τους. Ἤτανε νέα, ἔνοιωθε τὴν ἀναπνοή της

νὰ χυμίζῃ καὶ νὰ τὸν διαπερνᾷ ζεστὴ καὶ χαϊδευτική. Ἄρπαξε τὸ χέρι της. Παρατήρησε πὼς τὸ φόρεμά της στὸ λαιμὸ ἤτανε καρφωμένο μὲ μιὰ κοινὴ ἀγράφα, ποὺ ἔδειχνε τὴ φτώχεια της.

—Ὄχι, ὄχι, γιατί τὸ κάνετε αὐτό; εἶπε μὲ τρεμουλιαστὴ φωνή.

—Δὲν ἔχω κανένα λόγο. Ναί, δηλαδὴ θέλω νὰ σᾶς εὐχαριστήσω γιὰ τὸν κόπο σας. Ἂν δὲν ἤμουν ἔτσι στὰ σωστὰ ἀρραβωνιασμένος, θὰ ἐρωτευόμουν μαζί σας.

Ἐκείνη σηκώθηκε μὲ τὰ μαλλιὰ στὰ χέρια, ὁ Ρόλανδσεν ἔμενε ἀκόμα σκυμμένος καταγῆς.

— Θὰ χαλάσετε τὰ ροῦχα σας, τοῦ εἶπε καὶ τράβηξε κατὰ τὴν πόρτα.

Ὅταν ξαναπαρουσιάστηκε ὁ νεωκόρος μέσα, ἔπρεπε νὰ κάμῃ πάλι τὸ ζωηρὸ καὶ τὸν εὔθυμο ὁ Ρόλανδσεν· τοῦ ἔδειξε τὸ κουρεμένο του κεφάλι, κ᾽ ἔχωσε τὸ καπέλλο του ὡς τ᾽ αὐτιά, γιὰ νὰ δοῦνε τώρα πὼς τοῦ ἤτανε πολὺ μεγάλο. Ἄξαφνα κοίταξε τὸ ρωλόϊ του, εἶπε πὼς ἔπρεπε νὰ πάῃ στὸ γραφεῖο κ᾽ ἔφυγε.

Τράβηξε στὸ ἐμπορικό. Ζήτησε νὰ τοῦ βγάλουν ἀγράφες καὶ μπροσέτες, ἀπὸ τὶς πιὸ ἀκριβὲς μάλιστα· διάλεξε μιὰ ἀπὸ σμάλτο ἰμιτασιὸν καὶ παρακάλεσε, ἂν ἦταν δυνατό, νὰ τὴν πληρώσῃ ἀργότερα· δὲν τοῦ ἔγινε ἡ χάρη, χρωστοῦσε ἀρκετὰ κι᾽ ἄλλα ὡς τώρα. Πῆρε λοιπὸν τότε μιὰ φτηνότερη γυάλινη καρφίτσα καὶ τὴν πλήρωσε μὲ τὰ λίγα σελλίνια ποὺ εἶχε. Κι᾽ ὁ Ρόλανδσεν βγῆκε μὲ τὸ θησαυρό του ἀπὸ τὸ κατάστημα.

Αὐτὰ εἶχαν γίνει ἐχθὲς τὸ βράδυ...

Τώρα ἦτανε ὁ Ρόλανδσεν στὴν κάμαρά του καὶ δὲ μποροῦσε νὰ ἐργαστῇ. Πῆρε τὸ καπέλλο καὶ βγῆκε ἔξω στὴν πόρτα, γιὰ νὰ δῇ ποιὸς ἦτανε ποὺ κουνοῦσε τὸ δέντρο στὸ δάσος. Ἔπεσε ἴσια στὸ στόμα τοῦ λεονταριοῦ. Ἦτανε ἡ μαμζὲλ Βανλὸς ποὺ τοῦ ἔκαμε τὸ σημάδι καὶ τώρα στέκεται ἐκεῖ καὶ τὸν περιμένει. Νὰ εἶχε μπορέσει νὰ νικοῦσε τὴν περιέργειά του!

— Καλημέρα, τοῦ εἶπε. Τί χάλια εἶνε αὐτὰ ποὺ ἔχεις κάμει τὸ κεφάλι σου;

— Ἔτσι ἔχω συνήθεια νὰ κόβω τὰ μαλλιά μου τὸ καλοκαίρι.

— Ἄλλη φορὰ ἦταν δική μου δουλειὰ αὐτό. Τώρα φαίνεται δὲν εἶμαι πιὰ καλή.

— Δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ κάνω καυγάδες μαζί σου, τῆς εἶπε.

— Δὲν ἔχεις ἀνάγκη;

— Ὄχι· καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ στέκῃς ἐδῶ καὶ νὰ κουνᾷς ὅλο τὸ δάσος, γιὰ νὰ σὲ βλέπῃ ὁ κόσμος.

—Καὶ σὺ δὲν ἔπρεπε καθόλου νὰ στέκῃς σήμερα ἐδῶ καὶ νὰ κάνῃς τὰ σπάσσα σου.

— Ἔπρεπε ἀπεναντίας νὰ σταθῇς κάτω ἀπὸ τὸ δρόμο καὶ νὰ μοῦ κάμῃς σημάδι μὲ κλάδον ἐλαίας, ἐξακολούθησε ὁ Ρόλανδσεν.

— Μόνος σου ἔκοψες τὰ μαλλιά σου;

— Ὄχι, μοῦ τἄκοψε ἡ Ὄλγα.

Μάλιστα, αὐτή, ποὺ θὰ τὴν ἔπαιρνε ἴσως μιὰ μέρα γυναῖκα του ὁ Φρίτριχ Μάκ, τοῦ εἶχε κόψει τὰ μαλλιά

Δὲν ἤθελε νὰ τὸ κρατήσῃ μυστικό, ἀπεναντίας ἤθελε νὰ τὸ διαλαλήσῃ μὲ τὴν τρομπομαρίνα.

— Ἡ Ὄλγα εἶπες;

— Ἔ, καὶ τί μ᾽ αὐτό; ὁ πατέρας της δὲ μποροῦσε.

— Πάρα πολὺ τὸ τεντώνεις τὸ σκοινί, ὡς ποὺ νὰ κοπῇ μιὰ καὶ καλὴ καμμιὰ μέρα, εἶπε ἡ μαμζὲλ Βανλός.

Στάθηκε μιὰ στιγμὴ σὰ νὰ συλλογιζόταν.

— Ἴσως αὐτὸ νὰ εἶνε τὸ καλύτερο, ἦταν ἡ ἀπάντησή του.

Ἐκείνη ξέσπασε:

— Τί λές;

— Τί λέω; νά, λέω πὼς χάνεις ὅλως διόλου τὰ μυαλά σου τὴν ἄνοιξη· κοίτα μένα, δείχτω πὼς παθαίνω τίποτε καὶ τὸ ἐλάχιστο μὲ τὴν ἄνοιξη;

— Δείχτεις καὶ σ᾽ αὐτὸ πὼς εἶσαι ἄνδρας, τοῦ ἀπάντησε ἐκείνη ξερά. Μὰ δὲ θέλω νἄχουμε μπλεξίματα μὲ τὴν Ὄλγα.

— Εἶνε ἀλήθεια, πὼς εἶνε πλούσιος ὁ ἐφημέριος; ρώτησε κεῖνος.

Ἡ μαμζὲλ Βανλὸς σκούπισε τὰ μάτια κ᾽ ἔγινε πάλι ἡ ἴδια ὅπως πάντα, πραχτικὴ γυναῖκα ποὺ τἄκοβε τσικουρᾶτα.

— Πλούσιος; θαρρῶ πὼς εἶνε φτωχὸς σὰν ποντικὸς σ᾽ ἄδειο κελλάρι.

Πάει κι᾽ αὐτὴ ἡ ἐλπίδα γιὰ τὸν Ρόλανδσεν.

— Ἔπρεπε νἄβλεπες τὴ ντουλάπα τῶν ρουχῶν του, ἐξακολούθησε ἐκείνη, νἄβλεπες ἔπειτα καὶ τὰ φορέματα τῆς γυναίκας του, ἔχει κάτι σώρουχα, ποὺ... Μὰ εἶνε

ἕνας παπᾶς ποὺ δὲν ἔχει δεύτερο. Τὸν ἄκουσες νὰ βγάζῃ λόγο;

—Ὄχι.

—Μιλᾶ σὰν τὸν καλύτερο ἱεροκήρυκα ποὺ ἔχω ποτέ μου ἀκούσει, εἶπε ἡ μαμζὲλ Βανλὸς ἀπὸ τὸ Μπέργκεν.

—Εἶσαι βέβαιη πὼς δὲν εἶνε πλούσιος;

—Ἕνα ξέρω, πὼς τώρα ἴσα-ἴσα ἤτανε πάνω στὸ ἐμπορικὸ καὶ ψώνιζε βερεσέ.

Γιὰ μιὰ στιγμὴ φάνηκε σκοτεινὸς ὅλος ὁ κόσμος ἐμπρὸς στὰ μάτια τοῦ Ρόλανδσεν καὶ κίνησε νὰ φύγῃ.

—Πηγαίνεις; τὸν ρώτησε.

—Μάλιστα· τί τάχα θὲς νὰ κάμω;

Ἔτσι λοιπόν. Ὁ νέος ὁ ἐφημέριος τὴν εἶχε φέρει ὁπωσοῦν σὲ λογαριασμὸ καὶ προσπαθοῦσε νὰ συγκρατῇ ὅσο μποροῦσε πιότερο τὸν ἑαυτό της, μὰ τὸ παλιό της τὸ φυσικὸ ξέσπασε καὶ παραφέρθηκε πάλι.

—Ἕνα ξέρω νὰ σοῦ πῶ, τοῦ λέει, πὼς πολὺ τὸ παραξήλωσες.

—Καλά, ἀπάντησε ὁ Ρόλανδσεν.

—Εἶνε μεγάλη ἀδικία αὐτὴ ποὺ μοῦ κάνεις.

—Καλά, σοῦ ξαναλέω.

—Δὲν ὑποφέρεται πιά, ἐννοῶ νὰ τελειώνω μαζί σου.

Πάλι συλλογίστηκε λίγο ὁ Ρόλανδσεν καὶ τῆς λέει:

—Σοῦ εἶπα μιὰ φορὰ τὴν ἰδέα μου, πὼς ἔπρεπε μιὰ γιὰ πάντα. Ἐπὶ τέλους Θεὸς δὲν εἶμαι ἐγώ, ἄλλο τρόπο δὲν ξέρω. Κάμε ὅ,τι θές.

—Ὁ λόγος σου, λόγος λοιπόν, τοῦ εἶπε κείνη ξαναμμένη.

—Τὴν πρώτη βραδυὰ ἐδῶ στὸ δάσος δὲν ἤσουν τόσο ἀδιάφορη. Σὲ φίλησα καὶ δὲν ἄκουσα ἀπὸ σένα παρὰ ἕνα μικρὸ χαριτωμένο ξεφωνητό.

—Δὲν ξεφώνησα καθόλου, διαμαρτυρήθηκε ἐκείνη.

—Καὶ σ᾽ ἀγαποῦσα πιότερο κι᾽ ἀπ᾽ τὴ ζωή μου κ᾽ ἔλεγα πὼς θἄσουνε τὸ πᾶν γιὰ μένα. Χμ! λαλά!

—Νὰ μὴ σὲ νοιάζῃ γιὰ μένα, τοῦ εἶπε μὲ πίκρα, μὲ σένα τώρα θὰ δοῦμε τί θὰ γίνῃ.

—Μὲ μένα; ξέρω γώ; τί μ᾽ ἐνδιαφέρει.

—Γιατὶ δὲν πρέπει νὰ σοῦ περνᾷ ἀπὸ τὸ νοῦ, πὼς θὰ βγῇ τίποτ᾽ ἀπὸ τὴν Ὄλγα. Αὐτὴ θὰ πάρῃ τὸν Φρίτριχ Μάκ.

—Ἄ, ἔτσι, ὅλος ὁ κόσμος λοιπὸν τὸ ἤξερε, εἶπε μὲ τὸ νοῦ του ὁ Ρόλανδσεν κι᾽ ἄρχισε νὰ προχωρῇ κ᾽ ἡ μαμζὲλ Βανλὸς πήγαινε τὸ κατόπι του. Ἔφτασαν κάτω στὸ δρόμο καὶ τράβηξαν παρὰ μπρός.

—Ὡραῖα σοῦ πᾶνε τὰ κοντὰ τὰ μαλλιά, τοῦ εἶπε· μὰ τί ἄσχημα ποὺ σοῦ τὰ ἔχουν κομμένα, δὲν εἶνε καθόλου ἴσια.

—Μπορεῖς νὰ μοῦ δανείσῃς τρακόσα τάλλαρα; τὴν ρώτησε.

—Τρακόσα τάλλαρα;

—Γιὰ ἕξη μῆνες.

—Ὄχι, δὲν ἔχω νὰ σοῦ δανείσω τίποτα, τέλειωσε μεταξύ μας.

Κούνησε τὸ κεφάλι του καὶ τῆς εἶπε:

—Ὁ λόγος σου λόγος λοιπόν.

Ὅταν ὅμως ἔφτασαν στὴ γωνιὰ τοῦ πρεσβυτερίου

ποὺ ἔπρεπε ὁ Ρόλανδσεν νὰ γυρίσῃ πίσω, τοῦ εἶπε:

—Κρῖμα ποὺ δὲν ἔχω τὰ τρακόσα τάλλαρα ποὺ θές, ἀντίο κι᾽ ὠρεβουάρ.

Ἀφοῦ προχώρησε λίγα βήματα, γύρισε ἀκόμη ἄλλη μιὰ φορὰ καὶ τὸν ρώτησε:

—Δὲν ἔχεις ἄλλα ἀσπρόρρουχα πιὰ νὰ σοῦ μαρκάρω;

—Πῶς θἄχω; δὲν ἀγόρασα ἄλλα ἀπὸ τότε.

Τέλος ἔφυγε, κι᾽ ὁ Ρόλανδσεν αἰστάνθηκε ἀνακούφιση κ᾽ εἶπε μέσα του:

—Μακάρι νὰ ἤτανε αὐτὴ ἡ τελευταία φορά.

Στὸ στῦλο τῆς γωνιᾶς ἤτανε τοιχοκολλημένη μιὰ εἰδοποίηση κι᾽ ὁ Ρόλανδσεν τὴ διάβασε. Ἤτανε τοῦ ἐμπόρου τοῦ Μὰκ ἡ εἰδοποίηση: Τετρακόσα τάλληρα γιὰ τὴν ἀνακάλυψη τῆς κλοπῆς. Θὰ τἄπαιρνε μάλιστα κι᾽ ὁ ἴδιος ὁ κλέφτης, ἂν ἤθελε παρουσιαστῆ μόνος του.

—Τετρακόσα τάλλαρα! συλλογίστηκε ὁ Ρόλανδσεν.

Ὄχι, δὲν ἦταν πλούσιοι οἱ νέοι οἱ ἐφημέριοι, κάθε ἄλλο παρὰ πλούσιοι. Μόνον ποὺ ἡ καημένη ἡ γυναικοῦλα εἶχε φέρει ἀνόητες μεγαλοσιάνικες συνήθειες ἀπὸ τὸ σπίτι της κ᾽ ἤθελε νἄχῃ τόσο πλούσια ὑπηρεσία. Κ᾽ ἡ ἴδια δὲν εἶχε νὰ κάνῃ τίποτα, παιδιὰ δὲν εἶχαν, ἀπὸ νοικοκυρωσύνη ποτὲ δὲν ἔμαθε, καὶ χανόντανε μ᾽ ὅ,τι τρελλὲς μωροφαντασίες ἤθελε κατεβάσει τὸ παιδιάτικό της τὸ κεφαλάκι. Ἤτανε ἕνα σωστὸ βάσανο γιὰ τὸν ἄντρα της ἡ χαριτωμένη ἡ γυναικοῦλα.

Θεὲ μεγαλοδύναμε, τί ἀστεῖο πόλεμο ἔπρεπε νἄχῃ καθημερινῶς ὁ καλὸς ὁ παπᾶς μὲ τὴ γυναῖκα του, γιὰ νὰ τὴ φέρῃ λίγο σὲ τάξη καὶ λογαριασμό! Τοῦ κάκου τέσσερα χρόνια τώρα τὸ εἶχε κάμει δουλειά του. Μάζευε κλωστὲς καὶ χαρτιὰ ἀπὸ καταγῆς, ἔβαζε κάθε πρᾶμα στὴ θέση του, ἔκλεινε τὶς πόρτες πίσω της, κοίταζε τὶς σόμπες καὶ γύριζε τὰ κλειδιά τους. Ὅταν ἔβγαινε ἔξω, ἔφερνε γῦρο ὅλες τὶς κάμαρες, γιὰ νὰ δῇ σὲ τί κατάσταση τὶς εἶχε ἀφήσει: εὕρισκε καρφίτσες τῆς κεφαλῆς ἀπ᾽ ἐδῶ, φουρκέττες τῶν μαλλιῶν ἀπὸ κεῖ, τὰ κτένια ἦταν γεμᾶτα τρίχες, μαντήλια πεταμένα σ᾽ ὅλες τὶς γωνιὲς γύρω, οἱ καρέκλες φορτωμένες ροῦχα. Ὁ ἐφημέριος στενοχωριόντανε καὶ τὰ τακτοποιοῦσε. Ὅταν ἦτανε λεύτερος ἀκόμα κ᾽ εἶχε τὸ φτωχικό του καμαράκι, ἦταν πιὸ νοικοκυρεμένος παρὰ τώρα.

Στὴν ἀρχὴ μὲ τὰ παρακάλια καὶ τὰ μαλώματα κάτι ἔκανε, ἡ γυναῖκα του τὸ παραδεχόταν πὼς εἶχε δίκιο καὶ τοῦ ἔταζε πὼς θὰ διορθωθῇ· πραγματικῶς μποροῦσε νὰ σηκωθῇ πρωΐ τὴν ἄλλη μέρα καὶ ν᾽ ἀρχίσῃ νὰ διορθώνῃ τὸ σπίτι ἀπὸ πάνω ὡς κάτω, σὰν νἄρχιζε νὰ νοιώθῃ κάτι ἀπὸ τὴ σοβαρότητα τῆς ζωῆς καὶ νὰ κουνιέται λίγο· ἔπρεπε νὰ καταλάβῃ πὼς ἔφτασε πιὰ σὲ ἡλικία κ᾽ ἔμενε παιδὶ μὲ τὸ παραπάνω. Μὰ σὲ λίγο πάλι ξανακυλοῦσε κ᾽ ὕστερ᾽ ἀπὸ μερικὲς μέρες τὸ σπίτι ἦτανε στὴν ἴδια κατάσταση ὅπως πάντα. Δὲν τὶς ἔκανε τὴν ἐλάχιστη ἐντύπωση ἡ γενικὴ ἀκαταστασία ποὺ ἦτανε πάλι παντοῦ, τὴν παραξένευε ὅμως ἀπεναντίας ποὺ ξανάρχιζε ὁ ἄντρας της τὴν αἰώνια τὴ γρίνια του.

—Νά, μοῦ ἔπεσε αὐτὸ τὸ φλυντζάνι κ᾽ ἔσπασε, δὲν κοστίζει καὶ πολύ, ἔλεγε.

—Μὰ τὰ κομμάτια εἶνε ἀπὸ χθὲς τὸ πρωΐ ἐδῶ, τῆς ἀπαντοῦσε ἐκεῖνος.

Μιὰ μέρα ἦρθε νὰ τοῦ πῇ πὼς ἡ ὑπηρέτρια ἡ Ὀλίνα ἤθελε νὰ φύγῃ. Ἡ Ὀλίνα τὸ εἶχε κάμει ζήτημα πὼς ἡ κυρία ἔπαιρνε ὅ,τι ἦτανε ἐκεῖνο ἀπὸ τὴν κουζίνα καὶ τἄφηνε ὅπου τὸ εἶχε μεταχειριστῇ τελευταῖα.

Λίγο-λίγο τὸ πῆρε πιὰ κι᾽ ὁ παπᾶς ἀπόφαση κ᾽ ἔπαυσε νὰ τὴ μαλώνῃ καθημερινῶς, μόνο μὲ σφιγμένο στόμα καὶ μ᾽ ὅσο μποροῦσε λιγώτερα λόγια σιγύριζε ὁ ἴδιος κ᾽ ἐτακτοποιοῦσε τὰ χίλια δυὸ πράματα. Κ᾽ ἡ γυναῖκα τὸν ἄφηνε νὰ κάνῃ χωρὶς καμμιὰ ἀντίρρηση, εἶχε πιὰ συνηθίσει νὰ στέκῃ πάντα κάποιος ἀπὸ πίσω της καὶ νὰ διορθώνῃ τὶς ἀκαταστασίες της. Κάποτε εὗρισκε κι᾽ ὁ ἐφημέριος, πὼς εἶνε νὰ τὴ λυπᾶται καὶ νὰ τὴ συμπαθῇ κανείς. Γιατὶ ἀλήθεια εἶχε καλὴ καρδιὰ καὶ γύριζε κακοφορεμένη κι᾽ ἀδυνατισμένη χωρὶς ποτὲ νὰ βαρυγνωμῇ γιὰ τὴ φτώχεια τους, ἂν καὶ ἦτανε μαθημένη σ᾽ ὅλα τὰ καλά. Μποροῦσε νὰ καθίσῃ καὶ νὰ μεταποιήσῃ ξανὰ τὰ φορέματά της, ποὺ τόσες φορὲς τὰ εἶχε ἐπιδιορθώσει ὡς τώρα καὶ μποροῦσε νὰ εἶνε πάντα χαρούμενη κι᾽ ὅλο νὰ ψιλοτραγουδᾷ σὰν κοριτσάκι. Ἔπειτα ξαναζωντάνευε ξαφνικὰ τὸ παιδὶ μέσα της, παρατοῦσε τὴ δουλειά, τἄφηνε ὅλα στὴ μέση ὅπως ἔτυχε νὰ βρεθοῦν, κ᾽ ἔπαιρνε γιὰ ἔξω τὸ φύσημά της. Τραπέζια καὶ καρέκλες μποροῦσε νὰ μένουν σκεπασμένα μὲ κομμάτια ξηλωμένα φορέματα καὶ μιὰ καὶ δυὸ μέρες. Ποῦ πήγαινε

ἔξω; Ἀπὸ λεύτερη εἶχε κρατήσει τὴ συνήθεια νὰ φλανάρῃ στὰ ἐμπορικὰ καὶ ἡ χαρά της ἤτανε ν᾽ ἀγοράζῃ κάτι, πάντα εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ κομμάτια ὑφάσματα, κορδέλλες, κάθε εἴδους κτένες τῆς κεφαλῆς, μυρουδιές, σκόνες τῶν δοντιῶν, μετάλλινα κουτάκια, σπιρτοθῆκες, σφυρίχτρες. Κάλλια νἄπαιρνε κανένα μεγαλύτερο πρᾶμα, ἔλεγε ὁ ἐφημέριος, κι᾽ ἂς ἦταν ἀκριβώτερο, κι᾽ ἂς μὲ χρέωνε κιόλα. Θὰ καθόμουν νἄγραφα μιὰ μικρὴ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία γιὰ τὸ λαὸ καὶ θὰ πλήρωνα τὸ χρέος.

Καὶ τὰ χρόνια περνοῦσαν. Συχνὰ ἤρχουνταν σὲ λόγια, ὅμως εἶχαν ἀγάπη μεταξύ τους κι᾽ ἂν ὁ ἐφημέριος ἔχωνε λιγώτερο τὴ μύτη του στὸ κάθε τι, ὅλα θἄπαιρναν τὸν καλύτερο δρόμο. Μὰ εἶχε τὴν ἐνοχλητικὴ συνήθεια νἄχῃ τὸ μάτι του παντοῦ, ἀκόμη κι᾽ ἀπὸ μακρυά, ἀκόμη κι᾽ ἀπὸ τὸ παράθυρο τοῦ γραφείου του εἶχε δῆ ἐχθὲς πὼς βρέχονταν κάτι κουβέρτες ἁπλωμένες στὴν αὐλή· τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ; νὰ σηκώσῃ τὸν κόσμο στὸ πόδι μὲ τὶς φωνές; Ἔξαφνα βλέπει τὴ γυναῖκα του νὰ ἔρχεται· ἦταν ἔξω, τὴν ἔπιασε ἡ βροχὴ καὶ γυρνοῦσε τώρα σπίτι.

—Νὰ δῇς ποὺ δὲ θὰ πάρῃ μέσα τὶς κουβέρτες, εἶπε μὲ τὸ νοῦ του.

Καὶ πραγματικῶς τράβηξε ἴσα στὴν κάμαρά της ἀπάνω. Τότε κι᾽ αὐτὸς φώναξε στὴν κουζίνα, μὰ δὲν ἦταν κανεὶς καὶ κεῖ. Τότε σηκώθηκε μόνος του καὶ πῆγε καὶ πῆρε μέσα τὶς κουβέρτες.

Τὸ πρᾶμα ἠμποροῦσε βέβαια νὰ περιοριστῇ πολὺ ὡραῖα σ᾽ αὐτό· μὰ ὁ ἐφημέριος δὲ μποροῦσε νὰ κρατήσῃ

τὴ γλῶσσα του, ὁ γρινιάρης. Τὸ βράδυ ἡ γυναῖκα του ρώτησε γιὰ τὶς κουβέρτες, ποὺ δὲν τὶς ἔβρισκε· τὶς τῆς ἔφεραν.

—Εἶνε ὑγρές, εἶπε.

—Καὶ θἆταν πιὸ ὑγρὲς ἀκόμα ἂν δὲν τὶς ἔπαιρνα ἐγὼ μέσα, εἶπεν ὁ παπᾶς.

Ἐκείνη πῆρε ἀμέσως ἄλλο ὕφος.

—Τὶς πῆρες ἐσὺ μέσα; μὰ δὲν ἤτανε καμμιὰ-καμμιὰ ἀνάγκη ν᾽ ἀνακατωθῇς ἐσὺ καθόλου· θὰ φώναζα ἐγὼ τὶς δοῦλες νὰ τὶς ἔπαιρναν.

Ὁ ἐφημέριος γέλασε πικρά.

—Τότε θἆταν ἀκόμα κρεμασμένες ἔξω οἱ κουβέρτες.

Ἡ γυναῖκα πειράχθηκε.

—Γιὰ δυὸ σταλαματιὲς βροχῆς δὲν ἦταν ἀνάγκη νὰ γρινιάζῃς ἔτσι· μόνον γι᾽ αὐτὸ εἶσαι καλὸς ὅλη τὴν ἡμέρα, νὰ χώνῃς παντοῦ τὴ μύτη σου.

—Δὲ θἄθελα κ᾽ ἐγὼ καλύτερο, παρὰ νὰ μποροῦσα νὰ μὴν ἔχω αὐτὸ τὸ μπελᾶ, τῆς ἀποκρίθηκε. Βλέπεις, πὼς ἡ λεκάνη τοῦ λαβομάνου σου εἶνε αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἐπάνω στὸ κρεβάτι; Τὴν ἀκούμπησα γιατὶ δὲν ἔχει πουθενὰ ἀλλοῦ θέση. Μὰ κι᾽ ἄλλο ἕνα λαβομάνο νἄχες, θἄτανε κι᾽ αὐτὸ γεμᾶτο ἀπὸ ἄλλα πράματα, τῆς εἶπε.

Ἡ γυναῖκα ἔχασε πιὰ τὴν ὑπομονή της.

—Θεέ μου, τί σαχλὸς ποὺ εἶσαι, εἶσαι ἀλήθεια μιὰν ἀρρώστεια, δὲν ὑποφέρω πιά! Καὶ κάθησε ἀμίλητη καὶ κατσουφιασμένη στὴν ἄκρη της.

Τὸ ὑπόφερε ὅμως κι᾽ αὐτό· ὕστερ᾽ ἀπὸ λίγη ὥρα

ὅλα ἦταν ξεχασμένα, ἡ καλή της ἡ καρδιὰ συχωροῦσε ὅλες τὶς ἀδικίες· ἦταν τόσο εὐτυχὴς χαρακτήρ.

Κι᾽ ὁ ἐφημέριος ἔμενε κι᾽ ὅλο πιότερο κλεισμένος στὸ γραφεῖο του, ὅπου δὲν εἶχε κανεὶς νὰ βλέπῃ τὴν ἀκαταστασία τοῦ ἄλλου τοῦ σπιτιοῦ. Ἦτανε ἄνθρωπος δυνατός, ἐπίμονος, σκυλὶ μονάχο στὴ δουλειά. Εἶχε ζητήσει πληροφορίες ἀπὸ τοὺς βοηθούς του γιὰ τὴν ἠθικὴ τῆς ἐνορίας καὶ ὅ,τι ἔμαθε ἦταν κάθε ἄλλο παρὰ εὐχάριστο. Ἄρχισε λοιπὸν τότε νὰ γράφῃ ἐπιστολὲς πότε σ᾽ αὐτὸ πότε σὲ κεῖνο τὸ μέλος τῆς κοινότητος καὶ νὰ ἐπιπλήττῃ καὶ νὰ συμβουλεύῃ· ἂν ἀπ᾽ αὐτὸ δὲν ἔβγαινε τίποτε, ξεκινοῦσε κι᾽ ὁ ἴδιος νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ τὸν ἁμαρτωλό. Ἦτανε ἐπικίνδυνος καὶ φοβερὸς ἄνθρωπος· καὶ κανενὸς δὲ χαρίτωνε κουκούλια. Εἶχε κατορθώσει ν᾽ ἀνακαλύψῃ μόνος του, πὼς ἡ ἀδερφὴ ἑνὸς ἀπὸ τοὺς βοηθούς του, τοῦ Λεβιόν, ἀγαποῦσε τὰ ξυνὰ καὶ τἄψηνε μὲ τὰ παλληκαρόπουλα τοὺς ψαράδες· πῆρε κι᾽ αὐτὴ ἕνα γράμμα. Φώναξε τὸν ἀδερφό της καὶ τὸν ἔστειλε νὰ τῆς τὸ πάῃ μ᾽ αὐτὴ τὴν παραγγελία:

—Δῶσε τής το· καὶ πές της πὼς θὰ τὴν φυλάγω μ᾽ ἀνοιχτὰ μάτια...

Ἦρθεν ὁ ἔμπορος ὁ Μὰκ γιὰ ἐπίσκεψη, κ᾽ ἐφώναξαν τὸν ἐφημέριο στὸ σαλόνι. Ἡ ἐπίσκεψη ἦταν σύντομη μὰ σημαντική: ὁ Μὰκ ἤθελε νὰ προσφέρῃ τὴ συνδρομή του στὸν ἐφημέριο, ἂν χρειαζόταν βοήθεια γιὰ κανένα φτωχὸ τῆς ἐνορίας· ὁ ἐφημέριος τὸν εὐχαρίστησε καταχαρούμενος. Κι᾽ ἂν δὲν τὸ γνώριζε ὡς τώρα, εἶχε τώρα τὴ βεβαιότητα, πὼς ὁ Μὰκ ἦταν στὸ Ρόζεν-

γκαρτ ὁ προστάτης ὅλων. Τί ἀρχοντικὸς ἄνθρωπος, τί μεγαλεῖο ποὺ εἶχε, ὁ γηραιὸς κύριος! ἀκόμα καὶ στὴν κυρία, ποὺ ἤτανε ἀπὸ τὴν πόλη, ἔκαμε ἐντύπωση· ἦταν ἕνας πολὺ καθὼς πρέπει κύριος· σίγουρα ἦταν ἀληθινὲς οἱ πέτρες τῆς καρφίτσας ποὺ φοροῦσε στὸ ποκάμισό του.

— Πηγαίνει καλὰ τὸ ψάρεμα τῆς ρέγκας ἐφέτος, ἔλεγε ὁ Μάκ. Μοῦ πέτυχε πάλι ἄλλο ἕνα κλείσιμο, ὄχι βέβαια καὶ πολὺ μεγάλο πρᾶμα, καμμιὰ εἰκοσαριὰ τόννοι μονάχα· μὰ ὁπωσδήποτε πάντα κάτι προσθέτει τὸ πρωτητερινὸ τὸ ψάρεμα· σκέφτηκα λοιπόν, πὼς δὲν πρέπει κανεὶς νὰ παραμελῇ καὶ τὰ καθήκοντά του ἀπέναντι τῶν ἄλλων.

— Πολὺ σωστά! εἶπε ὁ ἐφημέριος· ἔτσι πρέπει νἄνε! Εἴκοσι τόννοι λοιπὸν δὲν εἶνε καὶ πολὺ σπουδαῖο ψάρεμα; καταλαβαίνω τόσο λίγο ἀπ' αὐτὰ τὰ πράματα!

— Ἔ, βέβαια, χίλιοι τόννοι εἶνε περισσότερο.

— Γιὰ συλλογίσου, χίλιοι τόννοι! εἶπε κ' ἡ κυρία.

— Μὰ ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ψάρι ποὺ ἔπιασα ἐγώ, ἀγοράζω καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἐξακολούθησε ὁ Μάκ. Κάτι ξένοι ψαράδες ἐχθὲς τὴν πέτυχαν καλὰ μὲ τὴν τράτα τους· ἀμέσως τὸ γόρασα τὸ πρᾶμα· θέλω νὰ φορτώσω ὅλα μου τὰ καΐκια ρέγκα.

— Εἶνε πολὺ ἐκτεταμένη ἡ ἐπιχείρησις ποὺ διεξάγετε, εἶπεν ὁ ἐφημέριος.

Ὁ Μὰκ ὡμολόγησε πὼς πράγματι ἡ ἐπιχείρησις ἀρχίζει νὰ ἐκτείνεται σημαντικά. Εἶνε κυρίως παλαιὸς ἐμ-

πορικὸς οἶκος, ποὺ τὸν παράλαβε αὐτός, μὰ τὸν ἐπεξέτεινε ὁ ἴδιος πολὺ περισσότερο καὶ πρόσθεσε καὶ νέους κλάδους στὶς δουλειές του. Ὅλ᾽ αὐτὰ τὰ κάνει χάρι τῶν παιδιῶν του.

— Θεέ μου, πόσα λοιπὸν ἐργοστάσια καὶ φάμπρικες καὶ μαγαζιὰ πρέπει νἄχετε; ρώτησε ἡ κυρία τοῦ ἐφημερίου μ᾽ ἐνθουσιασμό.

— Πραγματικῶς καὶ γὼ δὲν ξέρω, κυρία μου· πρέπει νὰ τὰ λογαριάσω.

Καὶ ὁ Μὰκ ξεχνοῦσε ἔτσι γιὰ λίγο μὲ τὴ φλυαρία αὐτὴ τὶς ἔννοιες του καὶ τὶς σκοτοῦρες του· καὶ δὲν τοῦ ἦταν καθόλου δυσάρεστο νὰ τὸν ρωτοῦν γιὰ τὶς ὑποθέσεις καὶ τὶς ἐπιχειρήσεις του.

— Νὰ ἤμαστε τουλάχιστο κοντὰ στὸ μεγάλο σας τὸ φοῦρνο στὸ Ρόζενγκαρτ, εἶπε ἡ κυρία δείχνοντας ἔτσι τὴν φροντίδα της γιὰ τὸ νοικοκυριό τους· ἐδῶ ψήνουμε τόσο ἄθλιο ψωμί!

—Κοντὰ στοῦ ἀστυνόμου εἶνε ἕνας ψωμᾶς.

—Ναί, μὰ δὲ βγάζει ψωμί.

Καὶ ὁ ἐφημέριος εἶπε.

—Δυστυχῶς, πίνει ὑπερβολικά· τοῦ ἔγραψα μάλιστα μιὰ ἐπιστολή.

Ὁ Μὰκ στάθηκε ἕνα λεπτὸ χωρὶς νὰ μιλήσῃ.

—Τότε λοιπὸν θὰ χτίσω κ᾽ ἐγὼ ἕνα ψωμάδικο ἐδῶ, πλάϊ στὸ ὑποκατάστημα, εἶπε στὸ τέλος.

Ἦταν παντοδύναμος, μποροῦσε νὰ κάμῃ ὅ,τι ἤθελε. Ἕνας λόγος ἀπὸ μέρους του, καὶ νά σου ἕνα ψωμάδικο ἕτοιμο.

Ἕνα «γιὰ φαντάσου!» ξέφυγε πάλι τῆς κυρίας, ποὺ ἄνοιξε τόσα τὰ μάτια της ἀπὸ θαυμασμό.

—Θὰ ἔχετε λοιπὸν τὸ ψωμί σας, κυρία μου. Θὰ τηλεγραφήσω ἀμέσως γιὰ νἀρθοῦν ἐργάτες. Δὲ θὰ χρειαστῇ πολὺν καιρό, λίγες βδομάδες μονάχα.

Μὰ ὁ ἐφημέριος σιωποῦσε. Ἂν τώρα ἡ καμαριέρα του καὶ ὅλες του οἱ ὑπηρέτριες ἔψηναν στὸ φοῦρνο τὸ ψωμὶ ποὺ χρειαζόταν; τότε θὰ γινόταν ἀκριβώτερο τὸ ἔξοδο τοῦ ψωμιοῦ.

—Ὀφείλω νὰ σᾶς εὐχαριστήσω, ποὺ μοῦ ἀνοίξατε τόσο πρόθυμα πίστωση στὸ παντοπωλεῖο σας, εἶπε.

—Βέβαια, εἶπε ἡ κυρία του γιὰ νὰ δείξῃ πάλι τὸ ἐνδιαφέρο της γιὰ τὸ νοικοκυριό.

—Μὰ εἶνε τόσο ἁπλούστατο πρᾶμα, ἀποκρίθηκε ὁ Μάκ· εἶμαι πάντοτε στὰς διαταγάς σας γιὰ ὅ,τι χρειάζεσθε.

—Αἴ, μὰ εἶνε κανεὶς νὰ μὴν τὸ πῇ; ἐσεῖς ὅ,τι θέλετε, ὅλα εἶνε στὸ χέρι σας, εἶπε ἡ κυρία.

Καὶ ὁ Μάκ:

—Δὲν εἶνε δυστυχῶς ὅλα στὸ χέρι μου· νά, παραδείγματος χάριν, ποὺ δὲν εἶμαι σὲ θέση ν' ἀνακαλύψω τὸν κλέφτη ποὺ ἄνοιξε τὸ γραφεῖο μου.

—Πραγματικῶς εἶνε ἀπίστευτη ἱστορία, εἶπε ὁ ἐφημέριος.

—Ἔχετε ὑποσχεθῆ ὡς καὶ στὸν κλέφτη τὸν ἴδιο τὴ μεγαλύτερη ἀμοιβή, μιὰ ὁλάκερη περιουσία, κι' αὐτὸς δὲν ἐννοεῖ νὰ παρουσιαστῇ.

Ὁ Μὰκ κουνοῦσε τὸ κεφάλι.

—Ἐσᾶς νὰ κλέψουν! μὰ αὐτὸ εἶνε ἡ πιὸ μαύρη ἀχαριστία ποὺ μπορεῖ νὰ γίνῃ, εἶπε ἡ κυρία.

Σύμφωνος κι' ὁ Μὰκ σ' αὐτό:

—Ἄφοῦ τὸ λέτε κυρία μου, καὶ ἐγὼ ποτέ μου δὲν τὸ περίμενα· ὄχι, μὰ τὴν ἀλήθεια ὄχι.

Ὁ ἐφημέριος παρατήρησε:

—Τί τὰ θέλετε, ἔτσι εἶνε· κλέβουν τὸν ἄνθρωπο, ποὺ ἔχουν κάτι νὰ τοῦ κλέψουν· ἤξερε ὁ κλέφτης ποῦ εἶχε νὰ πάῃ.

Μ' ὅλη του τὴν ἀφέλεια πάτησε ὁ παπᾶς ἐκεῖ ποὺ ἔπρεπε μ' αὐτὸ ποὺ εἶπε. Ὁ ἔμπορος πῆρε πάλι ἐπάνω του. Ἂν τὄπαιρναν ὅλοι τὸ πρᾶμα ἔτσι ὅπως τὸ εἶπε ὁ ἐφημέριος, θὰ μετρίαζε βέβαια ἡ ντροπὴ ποὺ τοῦ κόλλησαν μὲ τὴν κλεψιά.

—Μὰ οἱ ἄνθρωποι κάθουνται καὶ λέει ὁ καθένας τὸ δικό του· αὐτὸ μὲ ζημιώνει καὶ μ' ἐνοχλεῖ ἐμένα· ἐδῶ τώρα εἶνε πολλοὶ ξένοι, ποὺ τίποτα δὲν ἐννοοῦν νὰ σεβαστοῦν. Κ' ἡ κόρη μου ἡ Ἐλίζα τὸ παίρνει τόσο κατάκαρδα. Χμ, βέβαια θὰ περάσῃ κι' αὐτό, εἶπε καὶ σηκώθηκε. Λοιπόν, καθὼς εἴπαμε πάτερ, ἂν παρουσιασθῇ καμμιὰ ἀνάγκη στὴν κοινότητα, θὰ ἔχετε τὴν καλωσύνη νὰ μὲ θυμηθῆτε.

Ὁ Μὰκ ἔφυγε. Οἱ ἐφημέριοι τοῦ εἶχαν κάμει καλὴ ἐντύπωση καὶ θὰ τοὺς καλοσύσταινε ὅπου πήγαινε· μὰ δὲ μποροῦσε αὐτὸ νὰ τοὺς βλάψῃ; πῶς ὄχι; ὡς ποῦ εἶχαν φτάσει τώρα οἱ φλυαρίες τοῦ κόσμου; Ἐχθὲς ἀκόμα ἦρθε ὁ γυιός του ὁ Φρίτριχ καὶ τοῦ ἔλεγε πὼς ἕνας πιωμένος τρατάρης τοῦ φώναζε ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ καΐκι:

—Πῆγες νὰ παρουσιαστῇς ὁ ἴδιος καὶ νὰ πάρῃς τὴν ἀμοιβή;

Ἔπιασαν οἱ ζέστες· τὴ ρέγκα, ποὺ κλειούσανε, ἔπρεπε νὰ τὴν ἀφήνουν μέσα στὰ δίχτυα, γιὰ νὰ μὴν πάθῃ τίποτα, καὶ μόνον μὲ βροχερὸ καιρὸ ἢ τὶς δροσερὲς νύχτες νὰ τὴ βγάζουν ἀπ᾽ τὸ νερό. Ἔπειτα σταμάτησε ὅλως διόλου ἡ σοδειά, ἡ ἐποχὴ ἦταν πολὺ προχωρημένη κ᾽ οἱ τρατάρηδες ἄρχισαν νὰ φεύγουν μὲ τὴ σειρά τους· ἔπρεπε νὰ πᾶνε τώρα καὶ στὸν τόπο τους νὰ κοιτάξουν καὶ τὶς ἄλλες των τὶς δουλειὲς καὶ τὰ χωράφια των καὶ κανεὶς δὲ θἄτανε περιττός.

Κ᾽ οἱ νύχτες ἦταν καθαρὲς καὶ ἡλιοφώτιστες· ὁ καιρὸς καμωμένος ἐπίτηδες γιὰ φλανάρισμα καὶ γλέντι· ὅλη νύχτα τὰ παλληκαρόπουλα γυρνοῦσαν στοὺς δρόμους καὶ τραγουδοῦσαν καὶ κουνοῦσαν στὰ χέρια τους κλαδιὰ ἐτιᾶς· ἀπ᾽ ὅλα τὰ νησιὰ καὶ τὰ νησάκια γύρω ἀκούγονταν τῶν πουλιῶν φωνές· βουταναριές, φαλαρίδες, γλάροι, ἀγριόπαππιες· ἡ φώκια ἔβγαζε τὸ ὑγρὸ κεφάλι της, πόσταζε νερό, ἀπὸ τὸ κῦμα, κοίταζε, μιὰ ὁλόγυρα καὶ ξαναβουτοῦσε πάλι στὸ βασίλειό της.

Καὶ τοῦ Ὄβε Ρόλανδσεν ἀνέβαινε τὸ αἷμα στὸ κεφάλι καὶ τὸν μεθοῦσε· τὶς νύχτες ἄκουες καμμιὰ φορὰ τραγούδι καὶ κιθάρα ἀπὸ τὴν κάμαρά του· πιότερο τί μποροῦσες νὰ ζητήσῃς ἀπὸ ἄνθρωπο τῆς ἡλικίας του; τραγουδοῦσε κ᾽ ἔπαιζε τὴν κιθάρα του ὄχι ὅλως διόλου ἀπὸ ἁπλῆ εὐχαρίστηση, ἀπεναντίας, γιὰ νὰ ξεθυμαίνῃ

καὶ νὰ ξαλαφρώνῃ λίγο ἀπὸ τὸ πολὺ βασάνισμα ποὺ ἔκανε τοῦ μυαλοῦ του. Ὁ Ρόλανδσεν σπάνει τὸ κεφάλι του, τὸν τρώει ἡ συλλογὴ κ᾽ ἡ ἔννοια, πρέπει νἄβρῃ κάποια διέξοδο. Φυσικὰ ἡ μαμζὲλ Βανλὸς ξαναγύρισε πάλι· δὲν ἦταν ἀπὸ κεῖνες ποὺ ἀφήνουν ἔτσι νὰ χαθῇ ἄδικα τὸ δικό τους· κρατοῦσε γερὰ καὶ σφιχτὰ τὸν ἀρραβῶνα της στὸ χέρι. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ Ρόλανδσεν δὲν ἤτανε κανένας θεός· τὴ μεγάλη του καρδιὰ νὰ τὴν περιορίσῃ δὲν μποροῦσε, τὴν ἄνοιξη ἔκανε φτερὰ καὶ πετοῦσε· μὰ δὲν ἤτανε εὔκολο, ὅταν εἶχε μιὰ ἀρραβωνιαστικιὰ ποὺ δὲν ἐννοοῦσε νὰ κόψῃ τὸ σκοινὶ μιὰ γιὰ πάντα.

Ὁ Ρόλανδσεν εἶχε πάρει πάλι τὸ δρόμο του κατὰ τὸ σπίτι τοῦ νεωκόρου καὶ ἡ Ὄλγα καθόταν ἔξω μπροστὰ στὴν πόρτα· μὰ τώρα ἡ τιμὴ τῆς ρέγκας εἶχε ἀνεβῇ, ἔξη ὄρτ ὁ τόννος, οἱ δουλειὲς πήγαιναν καλά, κ᾽ ἔπεσε πολὺς παρᾶς στὸν τόπο. Κάτι βέβαια θὰ τὸ εἶχε πάρει ἐπάνω της κ᾽ ἡ Ὄλγα· πῶς ἀλλιῶς νὰ ψηλοπιάστηκε τάχα ἔτσι; ἦταν ἐπὶ τέλους ὁ Ρόλανδσεν ἄνθρωπος νὰ μὴν τὸν λογαριάζῃ κανεὶς καὶ καθόλου; Τὸν κοίταξε ἔτσι ἀδιάφορα καὶ γύρισε πάλι στὸ πλέξιμό της.

Ὁ Ρόλανδσεν τῆς εἶπε:

— Ὤ, αὐτὸ τὸ ἀνάβλεμμά σας! οἱ ματιές σας εἶνε σαϊτιὲς καὶ μὲ πληγώνουν.

— Δὲν σᾶς καταλαβαίνω, τοῦ εἶπε ἡ Ὄλγα.

— Ἔτσι εἶνε· μὰ μήπως νομίζετε πὼς καταλαβαίνω κ᾽ ἐγὼ τὸν ἑαυτό μου καλύτερα; ἔχω χάσει τὰ λογικά μου. Τώρα στέκομαι ἐδῶ καὶ σεῖς τὸ βρίσκετε λιγάκι διασκέδαση νὰ μὲ ξετρελλάνετε ἀπόψε.

— Τὸ καλύτερό σας τότε θἄτανε νὰ μὴ στέκεσθε ἐδῶ.

— Ἀπόψε τὴ νύχτα ἔχω ἀκούσει μέσα στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου κάτι λόγια, ἀνέκφραστα λόγια! Γιὰ νὰ μὴν τὰ πολυλογῶ, ἔχω πάρει τὴ μεγάλη τὴν ἀπόφαση νὰ προκαλέσω μιὰ λύση, ἂν νομίζετε πὼς θὰ μπορούσατε καὶ σεῖς νὰ μοῦ δώσετε τὴ συμβουλή σας γι᾽ αὐτό.

— Ἐγώ; καὶ τί ἔχω ἐγὼ νὰ κάμω σ᾽ αὐτό;

— Ναί, ναί, εἶπε ὁ Ρόλανδσεν. Μὰ εἶσθε πολὺ σκληρὸς σήμερα· τὄχετε πάρει πολὺ ἐπάνω σας· μὰ ἔννοια σας καὶ δὲ θ᾽ ἀργήσῃ νὰ πέσῃ ἡ μύτη σας.

Ἡ Ὄλγα δὲν ἀποκρίθηκε.

— Ξέρετε πὼς ὁ ὀργανοπαίχτης ὁ Μπέρεν ἔχει μιὰ θυγατέρα, ποὺ μπορῶ νὰ τὴν πάρω;

Τότε ξέσπασε ἡ Ὄλγα στὰ γέλια καὶ τὸν κοίταξε στὰ μάτια.

— Ὄχι, δὲν πρέπει ν᾽ ἀρχίσετε τώρα νὰ γελᾶτε· αὐτὸ μὲ ξετρελλαίνει ἀκόμη περισσότερο μαζί σας.

— Μὰ ἐσεῖς τἄχετε ὅλως διόλου χαμένα; εἶπε σιγὰ ἡ Ὄλγα καὶ τὸ πρόσωπό της κοκκίνισε.

— Καμμιὰ φορὰ λέω μὲ τὴν ἰδέα μου, πὼς μοῦ γελᾶτε ἔτσι κατὰ πρόσωπο γιὰ νὰ μοῦ σηκώσετε ἀκόμη περισσότερο τὸ νοῦ. Δὲ σφάζουν ἔτσι τὶς πάπιες καὶ τὶς χῆνες ἀφοῦ τοὺς δώσουν πρῶτα μιὰ μικρὴ σουβλιὰ στὸ κεφάλι γιὰ νὰ φουσκώσουν καὶ γίνουν πιὸ νόστιμες;

Ἡ Ὄλγα ἀποκρίθηκε πειραγμένη.

— Δὲν εἶμαι ἐγὼ ἔτσι. Αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ πιστεύετε· καὶ σηκώθηκε ἕτοιμη γιὰ νἄμπῃ μέσα.

— Ἂν πᾶτε μέσα, θἄρθω καὶ γὼ μαζί σας, γιὰ νὰ

ρωτήσω τὸν πατέρα σας ἂν τελείωσε τὰ βιβλία ποὺ τοῦ δάνεισα, εἶπε ὁ Ρόλανδσεν.

— Δὲν εἶνε σπίτι ὁ πατέρας.

—Ἔτσι; μὰ καὶ γὼ δὲν τὸν ἤθελα· ἦρθα γιὰ σᾶς, Ὄλγα· μὰ σήμερα βρίσκεστε στὶς κακίες σας· ἕνα γλυκὸ λόγο δὲ μπορῶ νὰ πάρω ἀπὸ τὸ στόμα σας· εἶμαι σκουπίδι γιὰ σᾶς καὶ μὲ πατᾶτε καταγῆς.

Ἡ Ὄλγα γέλασε πάλι.

—Ἔτσι λοιπὸν ὁ Μπέρεν ἔχει μιὰ κόρη· τὴ λένε Περνίλλα· ἔχω κάμει τὴ βόλτα μου καὶ ζήτησα πληροφορίες· ὁ πατέρας της παίζει τὸ ὄργανο στὴν ἐκκλησία.

— Μὰ θἄχετε λοιπὸν ἀπὸ μιὰ ἀγαπητικιὰ στὸ κάθε δάχτυλο; ρώτησε ἡ Ὄλγα ἀνοιχτόκαρδα.

—Ἡ ἀρραβωνιαστικιά μου εἶνε ἡ Μαρία Βανλός· μὰ συμφωνήσαμε νὰ διαλύσουμε τὸν ἀρραβῶνα· μπορεῖτε νὰ τὴν ρωτήσετε, σίγουρα θὰ φύγῃ σὲ λίγο ἀπ' ἐδῶ.

—Ἀμέσως, μητέρα, ἔφτασα, φώναξε ἡ Ὄλγα στρέφοντας πρὸς τὸ παράθυρο.

— Μὰ δὲ σᾶς φώναξε ἡ μητέρα σας, σᾶς κοιτάζει μόνο.

— Ναί, μὰ ξέρω τί θέλει.

— Χὰ χά· ναί· τώρα θὰ πηγαίνω. Γιὰ κοιτᾶτε, Ὄλγα, ἐσεῖς ξέρετε τί θέλω· μὰ δὲν ἄκουσα νὰ μοῦ πῆτε: ναί, ἐλᾶτε.

Ἐκείνη ἄνοιξε τὴν πόρτα. Τώρα βέβαια θὰ ἐσχημάτισε τὴν ἐντύπωση πὼς δὲν ἤτανε ὁ Ρόλανδσεν ὁ ἀνώτερός της κ' ἔπρεπε νὰ τοῦ τὸ πληρώσῃ πάλι. Μὰ ταίριαζε ἀλήθεια νὰ τὴν πάθῃ τόσο χοντρά; Ἄρχισε νὰ

μιλᾷ γιὰ θάνατο μ᾽ ἕνα ὕφος κωμικὸ καὶ γελοῖο: γι᾽ αὐτὸν τώρα, ὥρα του καλή, μποροῦσε νὰ πεθάνῃ, καὶ μὰ τὴν ἀλήθεια δὲ θὰ τοῦ ἤτανε καὶ πολὺ δυσάρεστο· μόνο ποὺ ἤθελε νὰ τὸν θάψουνε ὅπως αὐτὸς τὸ ἐννοοῦσε. Θἄφτιανε ὁ ἴδιος μιὰ καμπάνα γιὰ νὰ τὸν σημάνουν, ποὺ τὸ χερούλι της θἄτανε ἀπ᾽ τὸ κόκκαλο τοῦ ποδαριοῦ ἑνὸς βωδιοῦ—τέτοιες κουταμάρες θἄκανε. Κι᾽ ὁ πάστωρ θὰ τοῦ ἔβγαζε τὸν πιὸ σύντομο ἐπικήδειο τοῦ κόσμου, θὰ πατοῦσε ἁπλῶς τὸ πόδι του πάνω στὸν τάφο καὶ θἄλεγε: «Εἰς τὸν θάνατον καὶ τὴν φθορὰν σὲ παραδίδω εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων».

Μὰ ἡ Ὄλγα ἔπληττε μὲ τὰ ὅλα της καὶ δὲν ἤτανε πιὰ ντροπαλὴ σὰν πρῶτα. Πάνω ἀπ᾽ τὴν τραχηλιά της φοροῦσε σήμερα μιὰ κόκκινη μεταξωτὴ κορδέλλα κ᾽ ἔτσι δὲ θὰ μποροῦσε τώρα νὰ δῇ κανεὶς τὴν πρόστυχη τὴν καρφίτσα της.

—Ἀκόμα ριζικώτερα θέλω ν᾽ ἀποκαταστήσω τὴν ὑπόληψή μου, ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του ὁ Ρόλανδσεν. Τῆς εἶπε:

Κάτι περίμενα πὼς θἄβγαινε ἀπ᾽ αὐτό· ἡ πρώτη μου ἀραβωνιαστικιὰ μοῦ κέντησε τὶς μάρκες σ᾽ ὅλο μου τὸ ρουχισμὸ καὶ τώρα σὰ νὰ εἶνε ὅλα ὅσα ἔχω μαρκαρισμένα μὲ τὸ ὄνομα Ὄλγα Ρόλανδσεν· αὐτὸ μοῦ φάνηκε νἄνε σημάδι τοὐρανοῦ. Μὰ τώρα πρέπει νὰ σᾶς ἀποχαιρετήσω καὶ νὰ σᾶς ἐκφράσω τὶς εὐχαριστίες μου γιὰ τὴ σημερινὴ τὴν ἡμέρα.

Τῆς ἔβγαλε τὸ καπέλλο του κ᾽ ἔφυγε. Ἔτσι τελείωσε ἀποφασιστικά. Μὰ θὰ ἤτανε πολὺ παράξενο, ἂν δὲν ἄρχιζε τώρα ἐκείνη νὰ τὸν βάζῃ λίγο στὸ νοῦ της.

Τί εἶχε συμβῆ; Νά, ὡς κ᾽ ἡ θυγατέρα τοῦ νεωκόρου τοὔδωσε τὰ παπούτσια στὸ χέρι. Πολὺ καλά· μὰ ποιὸς τοῦ λέει πὼς δὲν ἦταν καμώματά της ὅλ᾽ αὐτά; Γιατί βγῆκε νὰ καθήσῃ ἔξω μπρὸς στὴν πόρτα, ἂν δὲν τὸν εἶχε δῆ νἄρχεται; καὶ γιατί στολίστηκε μὲ τὴν κόκκινη μεταξωτὴ κορδέλλα σὰν κυρία;

Ὅμως δὲν πέρασαν πολλὲς μέρες κι᾽ αὐτὴ ἡ μεγάλη ἰδέα ποὖχε ὁ Ρόλανδσεν γιὰ τὸν ἑαυτό του πῆγε στὸν ἄνεμο. Εἶδε ἀπὸ τὸ παράθυρο τὴν Ὄλγα νὰ πηγαίνῃ στὸ ἐμπορικὸ τοῦ Μάκ. Ἔμεινε ἀργὰ ὡς τὸ βράδυ ἐκεῖ, κι᾽ ὅταν γύρισε σπίτι της τὴν συνώδευαν ὁ Φρίτριχ κ᾽ ἡ Ἐλίζα. Τώρα δὲν εἶχε ἄλλο νὰ κάμῃ ὁ φαντασμένος ὁ Ρόλανδσεν παρὰ νὰ καθήσῃ στὴν ἡσυχία του, τὸ πολὺ νὰ σιγομουρμουρίσῃ κανένα τραγουδάκι ἢ νὰ παίξῃ μ᾽ ὅλη τὴν ἀδιαφορία του κανένα μὰρς πάνω στὸ τραπέζι μὲ τὰ δάχτυλά του καὶ νὰ στρωθῇ πάλι στὴ δουλειά του μὲ τὰ σύνεργα καὶ τὰ μαραφέτια του. Ἀντὶς ὅμως αὐτό, ἐκεῖνος ἅρπαξε ἀμέσως τὸ καπέλλο του κι᾽ ὥρμησε στὸ δάσος. Ἔκαμε ἕνα μεγάλο κύκλο κ᾽ ἔφθασε πάλι ἀπάνω στὸ δρόμο, μπρὸς πολὺ ἀπὸ τοὺς τρεῖς των. Ἐκεῖ στάθηκε νὰ πάρῃ λίγο τὴν ἀναπνοή του κ᾽ ἔπειτα τράβηξε νὰ τοὺς συναντήσῃ.

Μὰ περνοῦσε ὥρα κι᾽ ὥρα καὶ πουθενὰ νὰ ξεπροβάλουν ἐκεῖνοι, τίποτα δὲν ἔβλεπε οὔτε ἄκουε ὁ Ρόλανδσεν. Ἄρχισε νὰ σφυρίζῃ καὶ νὰ τραγουδᾷ μὲ τὴν ἰδέα πὼς μποροῦσε νὰ εἶχαν καθήσει πουθενὰ στὸ δάσος καὶ τὸν ἔβλεπαν. Τέλος τοὺς εἶδε νὰ ἔρχουνται, πήγαιναν ἀργὰ-ἀργὰ χωρὶς νὰ ἱδρώνῃ τ᾽ αὐτί των γιὰ τὴν προχωρημένη

τὴν ὥρα κι᾽ οὔτε νὰ βιάζεται κανείς των γιὰ νὰ γυρίσουν σπίτι. Μ᾽ ἕνα μακρὺ ἀχεροκάλαμο στὸ στόμα κ᾽ ἕνα κλαδὶ ἐτιᾶς στὴν κουμπότρυπα προχωροῦσε ἐπάνω των· οἱ δυὸ ἄνδρες ἔβγαλαν τὰ καπέλλα κ᾽ οἱ νέες κούνησαν τὸ κεφάλι.

—Πῶς εἶστε ἔτσι ξαναμμένος, τὸν ρώτησε ὁ Φρίτριχ· ποῦ εἴχετε πάει;

Καὶ ὁ Ρόλανδσεν τοῦ ἀποκρίθηκε ἔτσι ἀδιάφορα γυρίζοντας τὸ κεφάλι:

—Εἶνε ἡ ἄνοιξη· χαιρετῶ τὴν ἄνοιξη μὲς στὰ δάση.

Αὐτὸ δὲν τὸ εἶπε ἔτσι γιὰ νὰ πῇ κάτι· αὐτὴ ἦταν ἡ μόνη κ᾽ ἡ καθαρὴ ἀλήθεια. Χοχό, πόσο ἀργὰ κι᾽ ἀδιάφορος κι᾽ ἀτάραχος προσπέρασε ἀπ᾽ ἐμπρός των! εἶχε μάλιστα καὶ τὴ δύναμη νὰ κοιτάξῃ ἀπ᾽ τὸ κεφάλι ὡς τὰ πόδια τὴν Ἐλίζα Μάκ. Μόλις ὅμως ἦταν ἀρκετὰ μακρυὰ ποὺ νὰ μὴν τὸν βλέπουν, χώθηκε μέσα βαθυὰ στὸ δάσος, ἄφησε πιὰ τὴν προσποίηση κ᾽ αἰστάνθηκε ὅλη του τὴν ταραχὴ καὶ τὴν ἀπελπισία. Ἡ Ὄλγα—αὐτὴ δὲν τὴ λογάριαζε καθόλου—καὶ μόλις πέρασε ἀπ᾽ τὸ νοῦ του ἔβγαλε ἀμέσως ἀπὸ τὴ τζέπη του τὴν καρφίτσα, τὴν κομμάτιασε καὶ τὴν πέταξε μακρυά. Μὰ ἦταν μαζὶ καὶ τοῦ Μὰκ ἡ κόρη, ἡ Ἐλίζα, ποὺ ἤτανε ψηλὴ κ᾽ ἡλιομελάχρινη, ποὺ ὅταν χαμογελοῦσε φαίνονταν λίγο τἄσπρα της τὰ δοντάκια. Αὐτὴν τὴν ἔστειλε ὁ Θεὸς στὸ δρόμο του. Λέξη δὲν τοῦ εἶχε πῇ κ᾽ ἴσως αὔριο τὸ πρωῒ νἄφευγε πίσω γιὰ τὸ σπίτι της· καὶ πάει τότε κάθε ἐλπίδα.

Καλὰ ἦταν ἔτσι.

Μὰ ὅταν γύρισε στὸ σταθμό, βρῆκε στὸ γραφεῖο του τὴ μαμζὲλ Βανλὸς ποὺ τὸν περίμενε. Τῆς τὸ εἶχε ἐπαναλάβει ἀκόμη ἄλλη μιὰ φορά, πὼς ὅλα τέλειωσαν μεταξύ των, καὶ πὼς τὸ καλύτερό της θἄτανε νὰ γυρνοῦσε στὴν πατρίδα της. Κ' ἡ μαμζὲλ Βανλὸς τοῦ ἀποκρίθηκε πὼς δὲν ἦταν ἀνάγκη νὰ τὴν παρακαλέσῃ δυὸ φορὲς γι' αὐτό· καὶ λοιπόν: χαίρετε! Μὰ τώρα πάλι ἦταν ἐδῶ καὶ τὸν περίμενε.

—Σοῦ ἔφερα τὴν καπνοσακκοῦλα ποὺ σοῦ ὑποσχέθηκα, τοῦ εἶπε· ἂν τὴν καταδέχεσαι...

Δὲν τὴν πῆρε, μὰ τῆς ἀποκρίθηκε:

—Καπνοσακκοῦλα; τέτοιο πρᾶμα δὲ μᾶς χρειάζεται.

—Ἄ, ἔτσι, εἶπε κείνη καὶ τράβηξε τὸ χέρι της.

Ὁ Ρόλανδσεν ἐβίασε τὸν ἑαυτό του, γιὰ νὰ τῆς διορθώσῃ ὀλίγο τὴ διάθεση:

—Θὰ εἶνε κανεὶς ἄλλος, ποὺ τοῦ ὑποσχεθήκατε τὴ σακκοῦλα· γιὰ θυμηθῆτε· ἴσως ὁ ἐφημέριος· ἕνας παντρεμένος ἄνθρωπος.

Ἡ Βανλὸς δὲν ἐννόησε πόσο κόπο τοῦ ἔδωσε αὐτὸ τὸ μικροχωρατό, καὶ δὲ μπόρεσε νὰ κρατηθῇ νὰ μὴν τοῦ πῇ:

—Τὶς εἶδα στὸ δρόμο τὶς κυρίες, ποὺ τὶς εἶχες πάρει βέβαια ἀπὸ πίσω.

—Καὶ τί σᾶς κόφτει ἐσᾶς;

—Ὄβε!

—Μὰ γιατί δὲ φεύγετε; τὸ βλέπετε πολὺ καλά, πὼς τίποτα δὲν κάνουμε.

—Ἔ, βέβαια, τέτοιος ἄντρας διαμάντι ποὺ εἶσαι νὰ παίρνῃς τὸν κάθε ποδόγυρο ἀπὸ πίσω!

—Μὰ θέλετε νὰ μὲ κάμετε νὰ φρενιάσω πάλι; Καλὴ νύχτα.

Ἡ μαμζὲλ Βανλὸς τοῦ φώναξε ἀπὸ πίσω:

—Ναί, ναί, σὲ ξέρω τί μοῦ εἶσαι· ἀκούω τὰ χειρότερα πράματα γιὰ λογαριασμό σου!

Μὰ ὁ Ρόλανδσεν ἀνέβηκε ἴσα στὸ γραφεῖο, κάθησε ἀμέσως στὴ μηχανὴ καὶ παρακάλεσε ἕνα συνάδελφό του στὸ σταθμὸ τοῦ Ρόζενγκαρτ νὰ τοῦ στείλῃ μὲ τὴν πρώτη εὐκαιρία μιὰ μισὴ ταμιζάνα κονιάκ· γιατὶ αὐτὸ τὸ αἰώνιο πήγαινε κ᾽ ἔλα δὲν εἶχε καθόλου νόημα.

Ἡ Ἐλίζα Μὰκ αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν παραβιάζεται νὰ γυρίσῃ ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψή της στὴ φάμπρικα. Ἀφήνει κάθε χρόνο τὸ Ρόζενγκαρτ κ᾽ ἔρχεται ἐδῶ μὲ τὸν πατέρα της, γιὰ νὰ τοῦ κάμῃ κάπως ὑποφερτὴ κ᾽ εὐχάριστη τὴ διαμονή του· γιατὶ κι᾽ αὐτὸς δὲ θὰ πατοῦσε βέβαια τὸ πόδι του στὴν ἐνορία, ἂν μποροῦσε νὰ τὸ ἀποφύγῃ.

Ἡ Ἐλίζα Μὰκ ἄνθιζε ὅλο καὶ πλουσιώτερα ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο, φοροῦσε κόκκινα κι᾽ ἄσπρα καὶ κίτρινα φορέματα κι᾽ ἄρχισαν νὰ τὴν λένε δεσποινίδα, ἂν καὶ ὁ πατέρας της δὲν ἦταν οὔτε κληρικὸς οὔτε δόκτορας. Ἥλιος καὶ φεγγάρι ἦτανε πολὺ πιὸ πάνω ἀπ᾽ ὅλες.

Ἦρθε νὰ δώσῃ κάτι τηλεγραφήματα στὸ σταθμὸ κι᾽

ὁ Ρόλανδσεν τὰ παράλαβε γιὰ νὰ τὰ στείλῃ. Ἄλλαξε μαζί της μονάχα τὰ λίγα λόγια ποὺ ἦταν ἀπαραίτητα γιὰ τὴν περίσταση καὶ δὲ ἔκαμε τὸ λάθος νὰ δείξῃ πὼς εἶχε τὴ γνωριμία της καὶ νὰ τὴ ρωτήσῃ γιὰ τὴν ὑγεία της. Ὄχι, δὲν ἔκαμε αὐτὸ τὸ λάθος.

—Ἐδῶ ἔχετε δυὸ φορὲς κατὰ σειρὰ γραμμένη τὴ λέξη φτερὰ στρουθοκαμήλου· δὲν ἠξεύρω ἂν τὄχετε ἐπίτηδες.

—Δυὸ φορές; νὰ ἰδῶ, παρακαλῶ· Θεέ μου, ἔχετε δίκαιο· δώσετέ μου παρακαλῶ μιὰ πέννα.

Ἐνῷ ἔβγαζε τὸ γάντι της κ᾽ ἔγραφε, τοῦ ἔλεγε κι᾽ ὅλα:

—Εἶνε γιὰ ἕνα ἔμπορο στὴν πόλη· σίγουρα θὰ γελοῦσε μαζί μου· εἶνε καλὰ τώρα ἔτσι;

—Ἔτσι εἶνε καλὰ τώρα.

—Κ᾽ εἶσθε ἀκόμη ἐδῶ πάντα; τοῦ εἶπε κ᾽ ἔμενε καθισμένη στὴν καρέκλα. Χρόνια τώρα σᾶς βρίσκω ὅλο ἐδῶ.

Ὁ Ρόλανδσεν ἤξερε βέβαια πολὺ καλὰ τί ἔκανε, ποὺ δὲ ζητοῦσε νὰ μετατεθῇ ἀπ᾽ αὐτὸ τὸ σταθμὸ καὶ νὰ τοποθετηθῇ σ᾽ ἄλλη θέση. Κάποιο λόγο βέβαια θἄχε ποὺ δὲν ἤθελε νὰ ξεκολλήσῃ ἀπ᾽ ἐδῶ χρόνια τώρα.

—Πάντα κάπου πρέπει νἄνε κανείς, τῆς ἀποκρίθηκε.

—Θὰ μπορούσατε νἄρθετε στὸ Ρόζενγκρατ, ἐκεῖ θὰ εἶνε ἴσως κάτι καλύτερα.

Μὰ μιὰ ἐλαφρὴ κοκκινάδα χύθηκε στὰ μάγουλά της, ποὺ βέβαια θὰ ἐπιθυμοῦσε νὰ μὴν τὸ εἶχε πῆ αὐτό.

—Δὲ θὰ μποροῦσα νὰ πάρω τόσο μεγάλο σταθμό.

— Βέβαια, εἶστε πολὺ νέος ἀκόμα.

Χαμογέλασε λίγο βιαστικὰ καὶ ἄνοστα:

—Ὁπωσδήποτε εἶνε καλωσύνη ἐκ μέρους σας νὰ πιστεύετε πὼς αὐτὸς εἶνε ὁ λόγος.

—Ἂν ἐρθῆτε σὲ μᾶς, εἴμαστε κάπως περισσότεροι ἄνθρωποι ἐκεῖ. Δόκτορες ποὺ κάθουνται γύρω, ὁ καταστιχογράφος, ὑπάλληλοι ἀπὸ διάφορα ἐμπορικά. Κ' ἔπειτα ἔρχουνται πάντα λογιῶ-λογιῶ περίεργοι ναυτικοὶ καὶ ἄλλοι τέτοιοι στὸν τόπο.

—Κι' ὁ πλοίαρχος ὁ Ἔνριξεν; εἶπε μὲ τὸ νοῦ του ὁ Ρόλανδσεν.

Ποιὸς νἆταν τάχα κυρίως ὁ σκοπός της μ' αὐτὴ τὴν ὑπερβολική της καλωσύνη καὶ συγκατάβαση; Ἔγινε ξαφνικὰ ἄλλος ἄνθρωπος ἀπὸ χθὲς ὁ Ρόλανδσεν; Αὐτὸ τὸ ἀνόητο ξετρέλλαμά του μαζί της, τὸ ἤξερε πολὺ καλὰ πὼς καμμιὰ ἐλπίδα δὲν εἶχε, κι' οὔτε ἤτανε ἀνάγκη νὰ τὸ συλλογιστῇ δυὸ φορές. Ὅταν ἔφευγε τοῦ ἔδωσε τὸ χέρι κ' εἶχε παραλείψει νὰ φορέσῃ πρὶν τὸ γάντι της. Ἔτριζε τὸ μετάξι, ὅσο σάρωνε στὸ κατέβασμά της τὰ σκαλοπάτια.

Κι' ὁ Ρόλανδσεν καθόταν στὸ τραπέζι του σκυμμένος καὶ καμπουριασμένος κ' ἔστελλε ὅλο τὰ τηλεγραφήματά του. Θαύματα καὶ μάγια ἔνοιωθε νὰ πλημμυροῦν τὸ στῆθος του, ἡ ζέστη τοῦ βελουδένιου ἐκείνου χεριοῦ εἶχε περάσει μέσα του. Μὰ νὰ τὸ ἐξετάσῃ κανεὶς καλά, δὲ ἦταν ἐπὶ τέλους καὶ τόσο ἀξιοθρήνητη ἡ θέση του· ἡ ἐφεύρεσή του μποροῦσε νὰ τοῦ φέρῃ παρᾶ μὲ τὴν οὐρά, φτάνει μόνο νἄβρισκε τὰ τρακόσα τάλληρα

ποὺ τοῦ χρειάζονταν. Ἦταν ἕνας χρεωκοπημένος ἑκατομμυριοῦχος· μὰ μιὰ μέρα θὰ μποροῦσε βέβαια νὰ βρῇ διέξοδο.

Ἦρθε κ᾽ ἡ γυναῖκα τοῦ ἐφημερίου, ἤθελε νὰ στείλῃ ἕνα τηλεγράφημα τοῦ πατέρα της. Ἡ προηγούμενη ἐπίσκεψη τοῦ εἶχε δώσει θάρρος στὴν καρδιά, κ᾽ ἔνοιωθε ὁ Ρόλανδσεν πὼς δὲν ἦταν πιὰ ἕνα χαμένο κορμί, ἕνα τίποτα, μὰ μεγάλος κύριος· ἔπιασε κουβέντα μὲ τὴν κυρία ἐφημερίου, ἔτσι κάτι γενικὰ πράματα. Καὶ κείνη ἔμεινε παραπάνω ἀπ᾽ ὅτι ἦταν ἀπόλυτη ἀνάγκη καὶ τὸν παρακάλεσε φεύγοντας νὰ τὸν δοῦνε κι᾽ ἀπ᾽ τὸ σπίτι.

Τὸ βράδυ τὴν συνάντησε πάλι στὸ δρόμο κάτω ἀπὸ τὸ σταθμό· ὅταν τὸν εἶδε δὲν προχώρησε, μόνο σταμάτησε κ᾽ ἔπιασε τὴν κουβέντα μαζί του· τί λόγο εἶχε τάχα νὰ μὴ σταθῇ καὶ νὰ κουβεντιάσῃ μαζί του;

—Παίζετε κιθάρα, αἴ; τοῦ εἶπε.

—Μάλιστα· περιμένετε λιγάκι νὰ δῆτε τὴν τέχνη μου.

Κι᾽ ὁ Ρόλανδσεν πῆγε νὰ πάρῃ τὴν κιθάρα.

Ἡ κυρία περίμενε· τί λόγο εἶχε τάχα νὰ μὴν περιμένῃ;

Ὁ Ρόλανδσεν τῆς τραγούδησε κάτι γιὰ τὴν πολυαγαπημένη του καὶ γιὰ ἕνα φίλο ἀκριβὸ σὰν τὸ μάλαμα· τὰ τραγούδια του δὲν ἤτανε καὶ μεγάλο πρᾶμα, μὰ ἡ φωνή του ἦταν δυνατὴ καὶ ὡραία. Εἶχε τὸ λόγο του ὁ Ρόλανδσεν ποὺ τὴν κράτησε ἔτσι στὴ μέση τοῦ δρόμου· μποροῦσε νὰ τύχαινε νὰ περνοῦσε κανένας διαβάτης ἀπὸ κεῖ σ᾽ αὐτὸ τὸ μεταξύ· ἄρχισαν πάλι νὰ κουβεντιάζουν καὶ πέρασε ἀρκετὴ ὥρα· ὁ Ρόλανδσεν μιλοῦσε ἀλλοιώ-

τικα ἀπὸ τὸν ἄντρα της, τὸν ἐφημέριο· ἔμοιαζε σὰν νὰ ἔρχουνταν τὰ λόγια του ἀπὸ ἕνα ὅλως διόλου διαφορετικὸ κόσμο κι᾽ ὅταν ἔπαιρνε φωτιὰ στὶς πιὸ ὡραῖες καὶ λαμπρὲς φράσεις του, ἄνοιγ᾽ ἐκείνη στρογγυλὰ τὰ μάτια της, σὰν τὸ κορίτσι ποὺ ἀκούει παράξενα πράματα.

—Χαίρετε· κι᾽ ὁ Θεὸς μαζί σας! τοῦ εἶπε ὅταν ἔφευγε.

—Κ᾽ εἶνε βέβαια μαζί μου, τῆς ἀποκρίθηκε ἐκεῖνος.

Ξαφνίστηκε:

—Εἶστε τόσο βέβαιος γι᾽ αὐτό; ρώτησε.

—Ἔχει λόγους νὰ εἶνε· βέβαια εἶνε Θεὸς γιὰ ὅλα του τὰ πλάσματα· μὰ δὲν εἶνε δὰ καὶ μεγάλο πρᾶμα νὰ κάνῃ κανεὶς τὸ Θεὸ πάνω σὲ ζῷα καὶ βουνά· ἐμεῖς μονάχα οἱ ἄνθρωποι τὸν κάνουμε πραγματικὰ ἐκεῖνο ποὺ εἶνε· γιατί λοιπὸν κι᾽ αὐτὸς νὰ μὴν εἶνε μαζί μας;

Κι᾽ ἀφοῦ ξεφούρνισε αὐτή του τὴν ὑψηλὴ θεωρία, κοιτάχθηκε ἔτσι ἱκανοποιημένος ὁ Ρόλανδσεν. Κ᾽ ἡ γυναῖκα τοῦ ἐφημερίου τὸν συλλογιζόταν στὸ δρόμο, ποὺ πήγαινε. Διάβολε! αὐτὸ τὸ κολοκύθι ποὺ σήκωνε στοὺς ὤμους του, δὲν εἶχε κάμει ἔτσι τυχαίως τὴ μεγάλη ἐκείνη ἐφεύρεση.

Μὰ τώρα εἶχε φτάσει καὶ τὸ κονιάκ· ὁ Ρόλανδσεν εἶχε κουβαλήσει ὁ ἴδιος τὴν ταμιζάνα ἀπὸ τὴν ἀποβάθρα· δὲν ἔκαμε κανέν᾽ ἀπόγυρο, μόνο τράβηξε ἴσα τὸ δρόμο μέρα μεσημέρι μὲ τὸ φορτίο του στὰ γερά του χέρια· τόσο τὄλεγε ἡ καρδιά του. Καὶ τώρα ἦρθε καιρὸς νὰ ἀποζημιωθῇ ὁ Ρόλανδσεν γιὰ ὅλες του τὶς κακοτυχίες. Ἦτανε νύχτες, ποὺ ἔκανε τὴν ἐμφάνισή του

σ᾽ ὅλη του τὴ δόξα, κ᾽ ἔπαιρνε βόλτα τοὺς δρόμους καὶ τὰ στενὰ καὶ τὰ σάρωνε πέρα καὶ πέρα ἀπὸ τοὺς ξένους τρατάρηδες, ποὺ ἔστηναν κάθε βράδυ ταχτικὴ πολιορκία τὰ κορίτσια.

Μιὰ Κυριακὴ παρουσιάστηκε στὴν ἐκκλησιὰ μιὰ παρέα ψαράδες, ὅλοι τους πιωμένοι στὰ γερά. Μετὰ τὴ λειτουργία πῆραν γύρω τὶς γειτονιὲς καὶ δὲ γύρισαν πίσω στὸ καΐκι τους· εἶχαν μαζί τους ρούμι, δός του κ᾽ ἔπιναν κ᾽ ἐνωχλοῦσαν τὸν κόσμο. Ἀπάνω ἐκεῖ στὸ δρόμο τοὺς ἔκαμε παρατηρήσεις ὁ ἐφημέριος, μὰ χωρὶς κανένα ἀποτέλεσμα. Ὑστερώτερα ἦρθε κι᾽ ὁ ἀστυνόμος, φοροῦσε μάλιστα καὶ τὸ πηλήκιό του μὲ τὸ χρυσὸ σειρήτι. Τότε ἔφυγαν μερικοὶ ἀπ᾽ αὐτοὺς καὶ πῆγαν στὸ καΐκι, ὁ χοντρὸς ὅμως ὁ Οὔλριχ μὲ δυὸ ἄλλους μαζὶ δὲν ἤθελαν ν᾽ ἀκούσουν τίποτα. «Πρέπει νὰ τὸ ἐννοήσουν, φώναζαν, πὼς εἴμαστε στὴ στεριὰ καὶ τὰ κορίτσια ὅλα εἶνε δικά μας». Εἶχανε τὸν Οὔλριχ στὴ μέση, καὶ ὁ Οὔλριχ ἦταν γνωστὸς ἀπὸ τὶς Λοφότες καὶ τὸ Φινμάρκεν ὡς ἐδῶ. «Ἂς κοπιάσουν νὰ ἰδοῦν».

Εἶχαν μαζευτῆ ἀρκετοὶ ἐνορίτες, ἔστεκαν σὲ κάποια ἀπόσταση στὸ δρόμο ἐπάνω ἢ ἀνάμεσα στὰ δέντρα στὸ δάσος, ἀναλόγως ποὺ τὸ ἔλεγε καθενὸς ἡ καρδιά του κ᾽ ἔβλεπαν μὲ περιέργεια τὸν Οὔλριχ, ὅταν πηδοῦσε σὰ δαιμονισμένος.

—Σᾶς παρακαλῶ νὰ πᾶτε στὸ καΐκι σας, τοὺς ἔλεγε ὁ ἀστυνόμος, εἰδεμὴ θὰ μὲ ἀναγκάσετε νὰ σᾶς μιλήσω διαφορετικά.

—Κάμε μας τὴ χάρη νὰ τραβᾶς σπίτι σου μὲ τὸ κασκέτο σου μαζί, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Οὔλριχ.

Ὁ ἀστυνόμος σκέφτηκε ἂν δὲν ἔπρεπε νὰ φωνάξῃ μερικοὺς ἀνθρώπους νὰ τὸν δέσῃ τὸν τρελλό.

—Πρόσεξε νὰ μὴν ἔχουμε ἀντίσταση κατὰ τῆς ἀρχῆς, ἀφοῦ βλέπεις πὼς φορῶ τὸ πηλήκιο τῆς ὑπηρεσίας στὸ κεφάλι, τοῦ εἶπε.

Ὁ Οὔλριχ κ᾽ οἱ σύντροφοί του ξεκαρδιστήκανε καὶ βαστοῦσαν τὴν κοιλιά τους ἀπὸ τὰ γέλια. Ἕνας νέος ψαρᾶς, ποὺ τόλεγε ἡ καρδιά του, τόλμησε νὰ περάσῃ ἀπὸ μπρός τους, πῆρε μιὰ κουτριὰ μὲ τὸ κεφάλι, ποὺ τὸν διώρθωσε γιὰ καλά. Κι᾽ ὁ Οὔλριχ εἶπε:

—Τίνος εἶνε τώρα ἡ σειρά;

—Ἕνα σκοινὶ γρήγορα! φώναξε ὁ ἀστυνόμος, ἅμα εἶδε τὸ αἷμα· πεταχτῆτε ἀμέσως νὰ φέρετε ἕνα λυτάρι· πρέπει νὰ τὸν πάρουμε μέσα.

Μὰ τώρα ὅμως μπρόβαλε πάνω ἀπ᾽ τὸ δρόμο ὁ χοντρὸς ὁ Ρόλανδσεν καὶ προχωροῦσε μ᾽ ὅλη του τὴν ἄνεση, μὲ βῆμα καμαρωτό, καὶ γυαλίζαν τὰ μάτια του. Εἶχε βγῆ στὴ συνηθισμένη του βόλτα. Χαιρέτησε τὸν ἀστυνόμο κ᾽ ἔπιασε μιὰ σίγουρη θέση.

—Νά κι᾽ ὁ Ρόλανδσεν! φώναξε ὁ Οὔλριχ. Θέλετε νὰ τὸν δῆτε τὸν παλληκαρᾶ σας τὸ Ρόλανδσεν, πατριῶτες;

Ὁ ἀστυνόμος εἶπε:

—Ἔχει γίνει θηρίο μοναχό· τώρα ἀκριβῶς αἱματοκύλησε ἕναν· πρέπει νὰ τοῦ περάσουμε τὸ λυτάρι.

—Τὸ λυτάρι;

Ὁ ἀστυνόμος κούνησε τὸ κεφάλι.

—Δὲ θέλω νὰ χάνω πιότερο καιρό.

—Κολοκύθια! εἶπε ὁ Ρόλανδσεν. Τί τὸ χρειάζεστε τὸ σκοινί, ἀφῆστε με ἐμένα νὰ τοῦ πῶ ἕνα λογάκι στ᾽ αὐτί.

Ὁ Οὔλριχ πλησίασε, τὸν χαιρέτησε μὲ μπαμπεσιὰ καὶ τοῦ κατάφερε ξαφνικὰ μιὰ μὲ τὸ κεφάλι. Τὸ μυρίστηκε βέβαια πὼς εἶχε χτυπήσει ἀπάνω σὲ κάτι στερεὸ καὶ μονοκόμματο, τραβήχτηκε πίσω, μὰ ἐξακολούθησε νὰ φωνάζῃ:

—Καλημέρα σας, κύριε τηλεγραφητὴ Ρόλανδσεν! Σᾶς προσκυνῶ μ᾽ ὅλο τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν ὑπόληψη, ποὺ ἀξίζει ἡ μουτσουνάρα σας.

Δὲ βγῆκε τίποτ᾽ ἀπ᾽ αὐτό. Ὁ Ρόλανδσεν δὲν ἤθελε —Θεὸς φυλάξοι—ν᾽ ἀφήσῃ νὰ τοῦ ξεφύγῃ αὐτὴ ἡ εὐκαιρία γιὰ μιὰ καλὴ γροθοπατινάδα καὶ θύμωνε μὲ τὸν ἑαυτό του ποὺ ἄργησε τόσο ἐλεεινὰ καὶ δὲν πλήρωσε ἀμέσως τὸ πρῶτο χτύπημα. Ἔπρεπε ν᾽ ἀρχίσῃ ν᾽ ἀπαντᾷ στὸν ξένο γιὰ νὰ κρατήσῃ τὴ δουλειὰ στὸ δρόμο της. Ἄρχισαν νὰ φαφλατίζουν καὶ νὰ μιλοῦν, ὅπως μιλοῦν μεθυσμένοι ἄνθρωποι, καὶ ν᾽ ἀραδιάζουν κ᾽ οἱ δυό των φαμφαρονίες μὲ τὴν οὐρά. Ἂν ὁ ἕνας ἔλεγε:

—Ἔλα μόνον κοντὰ καὶ σοῦ κάνω τὸ τομάρι σου, ποὺ νά...

Ἀπαντοῦσε ὁ ἄλλος:

—Σὲ καλὰ χέρια θὰ πέσῃς ἂν πλησιάσῃς ἐδῶ, θὰ πάρῃς τοῦμπες ποὺ θὰ πῇς Κύριε ἐλέησον.

Καὶ τὸ πλῆθος ὁλόγυρα εὕρισκε πὼς καλὰ τὰ λέγανε κι᾽ ἀπ᾽ τὰ δυὸ μέρη.

Τώρα τοὔδωσε ὁ Οὔλριχ μιὰ σκορδομυτιὰ μὲ τὸ δάχτυλο κι᾽ ὁ Ρόλανδσεν πῆγε νὰ πετάξῃ ἀπὸ τὴ χαρά του. Ἄπλωσε τὸ χέρι του καὶ κατώρθωσε νὰ τὸν πιάσῃ ἀπὸ τὴ ζακέτα· μὰ δὲν τὸν ἔπιασε καλὰ καὶ τοῦ ἔφυγε πάλι καὶ ἐπὶ τέλους δὲ θὰ σήμαινε καὶ τίποτε νὰ πιάσῃς μιὰ χνουδωτὴ καπόττα. Ἔκαμε μερικὰ πηδήματα ἀκόμη κ᾽ ἔτριζε κ᾽ ἔδειχτε τὰ δόντια του ἀπὸ εὐχαρίστηση.

Ὅταν δοκίμασε νὰ τοῦ τὴν καταφέρῃ ὁ Οὔλριχ μὲ τὸ κεφάλι, κατάλαβε ἀμέσως ὁ Ρόλανδσεν ποιὸ ἦτανε τὸ φόρτε κ᾽ ἡ τέχνη τοῦ ἀντιπάλου του. Μὰ ἤξερε κι᾽ ὁ Ρόλανδσεν τὴ δική του τὴν τέχνη ποὺ ἦτανε μάστορης σ᾽ αὐτή: ν᾽ ἁπλώνῃ τὸ χέρι καὶ νὰ κατεβάζῃ μ᾽ ὅλη του τὴ φόρα καὶ τὴ δύναμη μιὰν ἀνάποδη στὸ κατωσάγουνο, ποὺ νὰ παίρνῃ ἔτσι ἀπὸ τὸ πλάϊ τὸ πηγούνι· μὲ τέτοιο χτύπημα πάει κ᾽ ἔρχεται κανενὸς τὸ κεφάλι, ὁ κόσμος γυρνᾶ στὰ μάτια του σὰν σφοντύλι καὶ πάρτονε κάτω. Δὲ τσακίζεται τίποτα, αἷμα δὲ βγαίνει, λιγάκι μόνο ἀπὸ τὸ στόμα καὶ τὴ μύτη· ἀρκετὴ ὥρα μένει κανεὶς σὰ ξερός.

Ἔτσι ἄξαφνα τοῦ κατέβηκε καὶ τοῦ Οὔλριχ· ἄρχισε νὰ γυρίζῃ καὶ νὰ παρακυλᾷ κάμποσο, ὡς ὄξω ἀπ᾽ τὸ δρόμο. Τὰ πόδια του μπέρδευαν, λυγίζανε, δὲν τἄνοιωθε πιὰ δικά του· σὰν νὰ τοῦ εἶχεν ἔρθει κόλπος. Κι᾽ ὁ Ρόλανδσεν ποὺ ἤξερ᾽ ἀρκετὰ τὰ κουτσαβάκικα γύρισε καὶ εἶπε:

—Τίνος τώρα εἶνε ἡ σειρά;

Δὲν ἐννοοῦσε νὰ χαλάσῃ τὴ ζαχαρένια του καὶ δὲν πῆρε εἴδηση πὼς τὸ ποκάμισό του εἶχε σκιστῆ στὸ λαιμό.

Ἡ σειρὰ τώρα ἦτανε τῶν συντρόφων τοῦ Οὔλριχ, μὰ ἐκεῖνοι κ᾽ οἱ δυό των εἶχαν ζαρώσει κ᾽ ἔστεκαν σὰν ἀποσβολωμένοι καὶ δὲν κρατοῦσαν πιὰ τὴν κοιλιά τους ἀπ᾽ τὰ γέλια.

— Εἴσαστε παιδιὰ ἐσεῖς ἐμπρός μου, τοὺς φώναξε ὁ Ρόλανδσεν· θὰ μποροῦσα μὲ τὸ ἕνα χέρι νὰ σᾶς τυλίξω καὶ τοὺς δυό.

Μὰ ὁ ἀστυνόμος τοὺς ἔπιασε μὲ τὸ καλὸ καὶ τὸ φρόνιμο, πὼς ἔπρεπε νὰ περιμαζέψουν τὸν καμαράδο τους ἀπὸ τὸ δρόμο καὶ νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ γυρίσῃ στὸ καΐκι, σὲ οὐδέτερο ἔδαφος. Στὸ Ρόλανδσεν πάλι εἶπε:

— Ὀφείλω νὰ σᾶς ἐκφράσω τὶς εὐχαριστίες μου.

Μὰ ὅταν ἐκεῖνος εἶδε τοὺς τρεῖς φίλους νὰ τραβοῦνε κάτω πρὸς τὸ δρόμο, δὲν τοῦ ἦρθε πάρα πολὺ καλὰ στὸ λογαριασμὸ κι᾽ ἄρχισε νὰ τοὺς φωνάζῃ ἀπὸ πίσω ὡς ποὺ δὲν τοὺς ἔβλεπε πιά:

— Ξανακοπιάστε κι᾽ αὔριο βράδυ· θὰ σᾶς περιμένω· σπάσετε καὶ κανένα τζάμι στὸ σταθμό, νὰ πάρω εἴδηση· παλιανθρωπάκηδες!

Ὅπως τὄχε συνήθεια, τὄκαμε μεγάλο κάζο τὸ πρᾶμα καὶ δὲν εἶχε τελειωμὸ μὲ τὴ φλυαρία καὶ τὶς καυχησιές του· μὰ ὁ κόσμος τραβοῦσε τὸ δρόμο του. Ἔξαφνα μιὰ κυρία προχωρεῖ ἐμπρός του, τὸν κοιτάζει μὲ κάτι μάτια ποὺ ἄστραφταν καὶ τοῦ δίνει τὸ χέρι. Εἶνε ἡ γυναῖκα τοῦ ἐφημερίου· βρέθηκ᾽ ἐκεῖ κι᾽ αὐτὴ μὲ τὶς ἄλλες.

— Ἄ, ἦταν ἀλήθεια πρώτης τάξεως μάθημα, τοῦ εἶπε· θὰ τὸ θυμᾶμαι γιὰ πολύ.

Εἶδε πὼς τὸ ποκάμισό του ἦταν ἀνοικτό· ὁ ἥλιος

τοῦ εἶχε κάμει μιὰ μαυροκόκκινη λουρίδα γύρω στὸ λαιμὸ κι᾽ ἀπὸ κάτω τὸ κρέας του ἦτανε ἄσπρο καὶ καθαρό.

Ἐκεῖνος περιμάζεψε τὸ ξετραχηλισμένο του ποκάμισο καὶ χαιρέτησε. Κάθε ἄλλο βέβαια παρὰ νὰ τοῦ κακοφανῇ, ποὺ ἔδειχτε τόσο ἐνδιαφέρον γι᾽ αὐτὸν ἡ κυρία ἐφημερίου μπρὸς στὰ μάτια τοῦ κόσμου. Καὶ δός του πιὰ καὶ φουσκώνει πιότερο, ὁ νικητής. Βρίσκει πὼς ἄξιζε τὸν κόπο νὰ τῆς μιλήσῃ ἔτσι λιγάκι πιὸ φιλικά, τῆς φτωχῆς τῆς γυναικούλας.

—Μὴν κουράζετε αὐτὰ τὰ μάτια, νὰ κοιτάζετε ἐμένα, τῆς εἶπε.

Ἐκείνη κοκκίνισε.

Τὴ ρώτησε πάλι:

—Μπορεῖτε καὶ κάνετε μακρυὰ ἀπ᾽ τὴν πόλη;

—Γιατί ὄχι; τοῦ ἀποκρίθηκε· καλὰ εἶνε κ᾽ ἐδῶ· ἀκοῦτε, δὲ θὰ μπορούσατε νὰ μὲ συνοδεύσετε τώρα καὶ νὰ σᾶς ἔχουμε σήμερα σπίτι;

Τὴν εὐχαρίστησε, δὲ μποροῦσε δυστυχῶς. Κυριακὴ καὶ καθημερινὴ τὸ γραφεῖο ἔπρεπε νὰ εἶνε ἀνοικτό:

—Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ μολαταῦτα. Νὰ ξέρατε πῶς τὸν ζηλεύω τὸν κύριο ἐφημέριο γιὰ σᾶς!

—Πῶς..;

—Μὲ ὅλο τὸ σέβας, ἀλλὰ ὡρισμένως τὸν ζηλεύω γιὰ σᾶς.

Ἔτσι λοιπὸν τώρα ἔγινε ὅ,τι ἔγινε. Θὰ ἔπρεπε κανεὶς νὰ ζητοῦσε τοὺς ὁμοίους του, ἂν ἐπρόκειτο νὰ σκορπίσῃ λίγη χαρὰ γύρω του.

—Τί ἀστεῖος ποὺ εἶστε, τοῦ ἀποκρίθηκε ἐκείνη ὅταν συνῆρθε λίγο.

Μὰ στὸ δρόμο ποὺ γύριζε ὁ Ρόλανδσεν ἔβαζε μὲ τὸ νοῦ του πὼς τὸ κάτω-κάτω τῆς γραφῆς πέρασε μιὰ καλὴ μέρα σήμερα. Ἐπάνω στὸ μεθύσι καὶ τὸ ξεπλάγιασμά του γιὰ τὴ νίκη του ἄρχισε νὰ τὸν ἀπασχολῇ ἡ ἰδέα πὼς συχνὰ ἐξετέθηκε μαζί του ἡ νέα γυναῖκα τοῦ ἐφημερίου· κ᾽ ἔκανε μόνος του τὴν πονηρὴ τὴ σκέψη: δὲ θὰ μποροῦσε τάχα αὐτὴ νὰ διώξῃ τὴ μαμζὲλ Βανλὸς καὶ νὰ τὸν γλυτώσῃ ἀπὸ τὶς σκληρές του τὶς ἁλυσίδες; Φυσικὰ δὲ θὰ τῆς τὸ ζητοῦσε αὐτὸ ἔτσι ἴσα πέρα, μὰ ὑπῆρχαν κι᾽ ἄλλοι τρόποι. Ποιὸς ξέρει, ἴσως νὰ τοῦ ἔκανε αὐτὴ τὴν ἐκδούλευση, ἀφοῦ εἶχαν γίνει τόσο καλοὶ φίλοι.

Τραγούδια ξύπνησαν τὴ νύχτα τὸν ἐφημέριο καὶ τὴ γυναῖκα του. Ποτὲ τέτοιο πρᾶμα δὲν τοὺς ἔτυχε στὴ ζωή τους· τὸ τραγούδι ἀνεβαίνει κάτω ἀπὸ τὴν αὐλή, ὁ ἥλιος φωτίζει τὸν κόσμο, ὁ γλάρος ἔχει ξυπνήσει, ἡ ὥρα εἶνε τρεῖς.

—Θαρρῶ πὼς ἀκούω τραγούδι, λέει ὁ ἐφημέριος στὴ γυναῖκα του μέσ᾽ ἀπ᾽ τὴν κάμαρα.

—Εἶν᾽ ἐδῶ κάτω ἀπ᾽ τὸ παράθυρό μου, ἀποκρίθηκε ἐκείνη.

Ἔδωσε προσοχή. Γνώρισε τόσο καλὰ τὴ φωνὴ τοῦ ἄγριο-Ρόλανδσεν κι᾽ ἄκουγε τὴ κιθάρα του, ἀπὸ κάτω.

Μεγάλο ἀλήθεια τὸ θάρρος του, τραγουδοῦσε τώρα γιὰ τὴ «γλυκειά του ἀγάπη» καὶ τὸ τραγούδι ἐρχόταν ἴσα γι᾽ αὐτήν, ἐπάνω. Ἔνοιωθε ἕναν ἐρεθισμὸ μέσα της.

Μπῆκε μέσα ὁ ἐφημέριος καὶ κοίταξε ἀπὸ τὸ παράθυρο.

— Εἶνε ὁ τηλεγραφητὴς ὁ Ρόλανδσεν, καθὼς βλέπω, εἶπε μὲ σουφρωμένο μέτωπο. Τοῦ ἔστειλαν τώρα τελευταῖα μιὰ ταμιζάνα κονιάκ. Εἶνε ντροπὴ μ᾽ αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο.

Μὰ ἡ γυναῖκα του δὲν εἶχε δὰ λόγο κι᾽ αὐτὴ νὰ κατσουφιάζῃ γιὰ ἕνα τόσο μικρὸ πρᾶμα· αὐτὸς ὁ περίφημος ὁ τηλεγραφητὴς μποροῦσε νὰ πιάνεται σὲ καυγάδες σὰ χαμάλης καὶ νὰ τραγουδῇ σὰν «μουσόληπτος νέος» κ᾽ ἔφερνε τέλος πάντων ἀρκετὴ ποικιλία στὴν ἥσυχη ἠρεμία καὶ μονοτονία τῆς ζωῆς.

— Θὰ εἶνε βέβαια σερενάδα, εἶπε γελώντας.

— Ποὺ φυσικὰ δὲν μπορεῖ νὰ σοῦ ἀρέσῃ, ἀποκρίθηκε ὁ ἐφημέριος. Ἢ τί λὲς καὶ σύ;

Πάντα ἔπρεπε νὰ βρεθῇ κάτι τι, γιὰ νὰ κάμῃ παρατήρηση καὶ νὰ γρινιάσῃ:

—Χμ, δὲν ἔχει δὰ καὶ τόση σημασία τὸ πρᾶμα· ἕνα μικρὸ ἀστεῖο σκέρτσο ἀπὸ μέρους του καὶ τίποτα παραπάνω.

Ὅμως μέσα της ἔλεγε ἡ καλὴ ἡ γυναικοῦλα, πὼς δὲν ἔπρεπε πιὰ ἄλλη φορὰ νὰ κάνῃ τὰ γλυκὰ μάτια τοῦ Ρόλανδσεν καὶ νὰ τὸν σπρώχνῃ σὲ χαζομάρες.

—Ἀρχίζει τώρα νέο τραγούδι, φώναξε ὁ ἐφημέ-

ριος· καὶ προχώρησε πρὸς τὸ παράθυρο, ὅπως ἦταν καὶ βρισκόταν καὶ χτύπησε τὸ τζάμι.

Ὁ Ρόλανδσεν σήκωσε τὸ κεφάλι καὶ κοίταξε. Ἦτανε ὁ ἐφημέριος, ποὺ στεκόταν στὸ παράθυρο, ὁ ἴδιος ὁ ἐφημέριος. Τὸ τραγούδι κόπηκε στὴ μέση· ὁ Ρόλανδσεν φάνηκε πὼς σὰν νὰ ταράχτηκε πολύ, στάθηκε γιὰ μιὰ στιγμὴ ἀναποφάσιστος καὶ τράβηξε ἔπειτα ἔξω πρὸς τὴν αὐλή.

Ὁ ἐφημέριος εἶπε:

—Ἡσυχάσαμε ἐπὶ τέλους ἀπ' αὐτόν!

Στὸ βάθος δὲν ἦταν καὶ ὅλως διόλου δυσαρεστημένος, ποὺ καὶ μόνο μὲ τὴν ἁπλῆ του τὴν ἐμφάνιση πέτυχε τέτοιο ἀποτέλεσμα:

—Καὶ τώρα ἂς περιμένῃ αὔριο τὴν πανταχοῦσα του, εἶπε· τὸν ἔχω ἀπὸ καιρὸ σημειωμένο στὸ κατάστιχο γι' αὐτὴ τὴν ἀναξιοπρεπῆ ζωὴ ποὺ κάνει.

— Δὲ θἄτανε καλύτερο νὰ τοῦ πῶ ἐγώ, πὼς δὲ θέμε τὰ τραγούδια του τὴ νύχτα;

Ὁ ἐφημέριος ὅμως ἐξακολούθησε χωρὶς νὰ δώσῃ προσοχὴ στὴν πρόταση τῆς γυναίκας του:

—Καὶ κατόπι πάω καὶ τὸν βρίσκω μόνος μου καὶ τὰ κουβεντιάζουμε!

Κι' ὁ ἐφημέριος τὄλεγε αὐτὸ μὲ ἔμφαση, σὰν νὰ ἦταν ποιὸς ξέρει σὰν τί νὰ γίνῃ, ἂν πήγαινε στοῦ Ρόλανδσεν.

Γύρισε στὴν κάμαρά του καὶ ξακολουθοῦσε νὰ σκέπτεται πλαγιασμένος. Δὲν ἔπρεπε νὰ τοῦ χαριτώσῃ κουκούλια αὐτοῦ τοῦ κουφιοκέφαλου, τοῦ δαιμονισμένου τοῦ ὁμορφονιοῦ ποὺ ἤτανε τόσο ἐπικίνδυνος γιὰ ὅλη

τὴν ἐνορία μὲ τὰ προκομμένα τὰ καμώματά του καὶ τοὺς ἐλεύθερους τοὺς τρόπους του. Ὁ ἐφημέριος δὲν ξεχώριζε πρόσωπα, ἔστελλε τὰ γράμματά του καὶ στὸν δεῖνα καὶ στὸν τάδε καὶ τοὺς ἔφερνε ὅλους σὲ συναίσθηση. Ἔπρεπε νὰ γίνῃ κάποιο φῶς καὶ ξαστεριὰ σ᾽ αὐτὴ τὴ σκοτισμένη τὴν κοινότητα. Δὲν εἶχε ἀκόμα ξεχάσει τὴν ἀδερφὴ τοῦ βοηθοῦ του Λεβιόν. Δὲν εἶχε συνετισθῆ καὶ δὲ θὰ μποροῦσε ὁ ἐφημέριος νὰ κρατήσῃ γιὰ πολὺ ἀκόμα βοηθό του τὸν ἀδερφό της. Ἡ δυστυχία εἶχε πέσει στὸ σπίτι τοῦ Λεβιόν, ἡ γυναῖκα του πέθανε· μὰ κι᾽ ἀπὸ τὴν ὥρα τῆς κηδείας ἀκόμα τὸν εἶχε τσακώσει ὁ ἐφημέριος. Ἦτανε μιὰ ἱστορία ποὺ νὰ σηκωθοῦν οἱ τρίχες τοῦ ἀνθρώπου. Τὴν ὥρα ποὺ ἦταν νὰ πάῃ τὴ γυναῖκα του στὸ νεκροταφεῖο, θυμήθηκε ὁ καλὸς βοηθὸς πὼς εἶχε ὑποσχεθῆ νὰ κουβαλήσῃ τοῦ Φρίτριχ Μὰκ στὴ φάμπρικα ἕνα ψόφιο μοσκάρι. Λοιπὸν ὁ δρόμος ἦταν ἕνας, οἱ μέρες δὲν ἤτανε πιὰ τόσο πολὺ δροσερές, ποὺ νὰ μπορῇ νὰ βαστάξῃ τὸ κρέας, κ᾽ ἔτσι πῆρε μαζί του καὶ τὸ μοσκάρι. Μὰ τὸ πῆρε μυρουδιὰ ὁ ἐφημέριος, τοῦ τὸ σφύριξε ὁ Ἐνώχ, ὁ ταπεινὸς ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ πόνεμα στ᾽ αὐτί, κι᾽ ἀμέσως ἔστειλε καὶ φώναξε τὸ Λεβιόν.

— Δὲν μπορῶ πιὰ νὰ σὲ κρατήσω πιότερο γιὰ βοηθό, τοῦ εἶπε. Ἡ ἀδερφή σου κάθεται καὶ ἐξακολουθεῖ τὴν ὡραία της διαγωγὴ μὲς στὸ σπίτι σου, ἐσὺ δὲ λὲς νὰ τὴν περιορίσῃς, πέφτεις καὶ κοιμᾶσαι τὴν νύχτα, σὰν ἔρθῃ κανεὶς ἄνθρωπος σπίτι σου.

— Δυστυχῶς, ἀποκρίθηκε ὁ βοηθός, ἔτσι γίνεται κάμποσες φορές.

— Καὶ τάχα μόνο αὐτὴ ἡ ντροπὴ εἶνε; Πᾶς νὰ θάψῃς τὴ γυναῖκα σου καὶ παίρνεις μαζί της κ᾽ ἕνα ψόφιο μοσχάρι, εἶνε πρᾶμα αὐτὸ νὰ δικαιολογηθῇ;

Σ᾽ αὐτὸ ἐπάνω ὅμως κοίταξε ὁ καημένος ὁ χωριάτης τὸν ἐφημέριο χωρὶς νὰ καταλαβαίνῃ τίποτα. Εὗρισκε πὼς δὲν εἶχε καθόλου δίκιο: ἡ μακαρίτισσα ἦταν προκομμένη γυναῖκα καὶ θἄτανε ἡ πρώτη ποὺ θὰ τοῦ θύμιζε νὰ πάρῃ βέβαια καὶ τὸ μοσχάρι μαζί—ἂν μποροῦσε νὰ τὸ κάμῃ. Εἶνε ἕνας δρόμος, θὰ τοὔλεγε κ᾽ ἡ καημένη ἡ μακαρίτισσα.

— Ἂν κάθεται νὰ τὰ ψιλοκοσκινίζῃ ἔτσι τὰ πράματα ὁ κύριος ἐφημέριος, ποτὲ δὲ θὰ βρῇ κανένα βοηθὸ τῆς προκοπῆς, τοῦ εἶπε.

— Αὐτὸ εἶνε δική μου δουλειά, ἀποκρίθηκε ὁ ἐφημέριος, μὰ ἐσὺ εἶσαι ἐλεύθερος ἀπὸ σήμερα.

Ὁ Λεβιὸν ἔρριξε κάτω τὰ μάτια του· ἦταν μεγάλη ντροπὴ αὐτὴ ποὺ τὸν βρῆκε, οἱ γειτόνοι θὰ τρίβαν τὰ χέρια ἀπὸ εὐχαρίστηση γιὰ τὸ πάθημά του.

Κι᾽ ὁ ἐφημέριος ἀγαναχτοῦσε ὅλο καὶ πιότερο:

— Μὰ γιὰ τ᾽ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, εἶπε, δὲν μπορεῖς νὰ καταφέρῃς τὴν ἀδερφή σου νὰ τὸν παντρευτῇ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο;

— Σᾶς παρακαλῶ, κύριε ἐφημέριε, νὰ μὲ πιστέψετε πὼς ἐπροσπάθησα! ἀποκρίθηκε ὁ Λεβιόν. Μὰ δὲν ξέρει κ᾽ ἡ ἴδια μὲ ποιὸν εἶνε...

Ὁ ἐφημέριος ἔμεινε μ᾽ ἀνοιχτὸ στόμα.

— Μήπως λοιπὸν εἶνε;..

Κι᾽ ὅταν τέλος μπῆκε στὸ νόημα, χτύπησε τὰ χέρια του. Ἔπειτα κούνησε λίγο τὸ κεφάλι του:

— Ὅπως εἴπαμε· θὰ πάρω ἄλλο βοηθό.

— Καὶ ποιὸς θὰ εἶνε αὐτός;

— Δὲν θὰ εἶχα ἀνάγκη νὰ σοῦ τὸ πῶ, μὰ σοῦ τὸ λέω: ὁ Ἐνώχ.

Ἔμεινε κάμποσο συλλογισμένος ὁ χωρικός. Τὸν γνώριζε καλὰ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο, εἶχε κάτι λογαριασμοὺς μὲ τὸν Ἐνώχ.

— Ἄ, ὁ Ἐνὼχ λοιπόν! δὲν εἶπε τίποτε ἄλλο καὶ τράβηξε.

Ὁ Ἐνὼχ λοιπὸν θἄπαιρνε τὴ θέση του. Αὐτὸς ἦταν ἕνας ἄνθρωπος βαρύς, ποτὲ δὲν πήγαινε μὲ στηλωμένο τὸ κορμί, εἶχε πάντα σκυφτὸ τὸ κεφάλι ὡς τὸ στῆθος καὶ δὲν ἔπαιρνε κανένα πρᾶμα ἀψήφιστα. Κάπουκάπου κρυφόλεγαν πὼς δὲν ἦταν πολὺ παστρικὸ ὑποκείμενο μὲ τοὺς συντρόφους του στὴ δουλειὰ καὶ πὼς κάποτε, σὲ περασμένα χρόνια, εἶχε πιαστῆ γιὰ κάτι λωποδυσίες, μὰ ἴσως καὶ νὰ τὸν συκοφαντοῦσαν ἔτσι ἀπὸ φθόνο. Τὸ παρουσιαστικό του βέβαια δὲ ἦταν πολὺ ἀξιοσύστατο, ἐκεῖνο μάλιστα τὸ μαντήλι στ᾽ αὐτιὰ τὸν παραμόρφωνε καὶ τὸν ἀσκήμιζε. Ἐκτὸς τούτου εἶχε τὴν κακὴ συνήθεια ὅταν συναντοῦσε κανένα στὸ δρόμο, νὰ βάζῃ τὰ δάχτυλα πρῶτα στὸ ἕνα ἔπειτα στὸ ἄλλο τὸ ρουθούνι καὶ νὰ φυσᾷ. Μὰ ὁ Θεὸς δὲν κοίταζε τ᾽ ἀπέξω, κι᾽ αὐτὸς ὁ ταπεινὸς δοῦλος του ὁ Ἐνὼχ εἶχε ἴσως τὴν ἀξιέπαινη πρόθεση νὰ καθαρίζεται λίγο πρὶ νὰ πλησιάσῃ ἄνθρωπο. Ὅταν πήγαινε κάπου, ὁ χαιρετισμός του ἦ-

ταν: «εἰρήνη ὑμῖν!» κι᾽ ὅταν ἔφευγε: «ὁ Θεὸς μαζί σας!» Κάθε τι ποὺ ἔκανε ἦταν μελετημένο κ᾽ εἶχε τὸ λόγο του. Ἀκόμα καὶ τὸ μεγάλο χασαπομάχαιρο ποὺ φοροῦσε πάντα κρεμόταν μ᾽ ἕναν τρόπο ἀπὸ τὸ ζουνάρι του, ποὺ σὰν νὰ ἤθελε νὰ φανερώσῃ τὴν εὐγνωμοσύνη του καὶ νὰ σοῦ ἔλεγε: ὑπάρχουν ἄνθρωποι δυστυχῶς ποὺ δὲν ἔχουν οὔτε ἕνα μαχαίρι νὰ κόψουν. Στὸ μαγαζὶ τοῦ Μὰκ δὲ χρωστοῦσε τίποτε, τὰ σύνεργά του τῆς ψαρικῆς ἦταν πάντα σὲ καλὴ κατάσταση κ᾽ ἡ οἰκογένειά του καλοντυμένη. Καὶ στὸ σπί του βαστοῦσε ὁ Ἐνὼχ τὴν πιὸ μεγάλη αὐστηρότητα σὲ ὅλα· εἶχε ἕνα γυιὸ ποὺ ἦταν ἀληθινὸ παράδειγμα γιὰ τὴν καλή του καὶ μετρημένη διαγωγή· τελευταῖα εἶχε πάει στὸ μεγάλο τὸ ψάρεμα στὶς Λοφότες, ὥστε εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ γυρίσῃ πίσω μὲ μιὰ μαβειὰ ἄγκυρα στὸ χέρι· καὶ ὅμως δὲν τὸ ἔκαμε, τὸν εἶχε ἀπὸ μικρὸ ἀναθρέψει ὁ πατέρας του στὸ φόβο τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ταπεινωσύνη.

Ἐνῷ ὁ ἐφημέριος ἔμενε ξαπλωμένος στὸ κρεβάτι του καὶ σκεπτόταν, ἡ μέρα προχωροῦσε. Αὐτὸς ὁ ἄθλιος ὁ τηλεγραφητὴς ὁ Ρόλανδσεν τοῦ εἶχε χαλάσει τὴ νυχτερινή του ἡσυχία, εἰδεμὴ πάντα ἦταν στὸ πόδι πρὶν ἀπὸ τὶς ἕξ· τότε παρατήρησε πὼς ἡ γυναῖκα του εἶχε ντυθῆ σιγὰ-σιγὰ χωρὶς νὰ τὴ νοιώσῃ καὶ βγῆκε ἀπὸ τώρα ἔξω περίπατο.

Κατὰ τὸ μεσημέρι κοντὰ τράβηξε στοῦ τηλεγραφητῆ, ἀνέβηκε ἐπάνω καὶ τοῦ εἶπε:

—Δὲν εἶνε σωστὸ νἄρχεσθε νὰ τραγουδᾶτε κάτω ἀπὸ τὸ σπίτι μας τὶς νύχτες.

—Τὸ καταλαβαίνω καὶ μόνος μου, πὼς δὲν ἤτανε σωστὸ αὐτὸ ποὺ ἔκαμα, τῆς εἶπε· ἔλεγα πὼς θἄβρισκα ἐκεῖ τὴν μαμζὲλ Βανλός, μὰ ἐκείνη ἄλλαξε δωμάτιο.

—Ὥστε τὸ τραγούδι σας ἤτανε γιὰ τὴ μαμζέλ;

—Μάλιστα· μιὰ μικρὴ μόνο σερενάδα, ποὺ δὲ μοῦ πέτυχε.

—Τώρα μένω ἐγὼ σ' ἐκεῖνο τὸ δωμάτιο.

—Ναί, τὸ εἶχε πρὶν ἡ μαμζέλ, τὸν καιρὸ τοῦ προκατόχου σας.

Ἡ κυρία ἐφημερίου δὲν εἶπε τίποτε ἄλλο παραπάνω, ἔμοιαζε σὰν ἀφηρημένη καὶ τὰ μάτια της δὲ λάμπανε πιά.

—Ναί, ναί, σᾶς εὐχαριστῶ, τοῦ εἶπε ὅταν ἔφευγε, ἦταν ὡραῖο τὸ τραγούδι σας, μὰ δὲν πρέπει νὰ τὸ ξανακάμετε αὐτό.

—Σᾶς τὸ ὑπόσχομαι. Ἂν ἠμποροῦσα νὰ φανταστῶ... φυσικὰ δὲν θὰ εἶχα ποτὲ τὴν τόλμη... ὁ Ρόλανδσεν ἔμοιαζε σὰν νὰ ἤθελε νἄνοιγε ἡ γῆ νὰ τὸν καταπιῇ.

Ὅταν ἡ γυναῖκα γύρισε σπίτι, εἶπε:

—Οὔφ, ἔχω μιὰ νύστα σήμερα!

—Δὲν παραξενεύομαι καθόλου, τῆς ἀποκρίθηκε ὁ ἐφημέριος· βέβαια δὲ θἄκλεισες μάτι ἀπόψε ἐξ αἰτίας ἐκείνου τοῦ φωνακλᾶ.

—Τὸ καλύτερο δίχως ἄλλο εἶνε νὰ δώσω δρόμο τῆς καμαριέρας.

—Δρόμο τῆς καμαριέρας;

—Ναί, εἶνε ἀρραβωνιασμένη ξέρεις μαζί του· δὲ θἄχουμε ἡσυχία τὶς νύχτες.

— Θὰ τοῦ στείλω ἐγὼ ἕνα γράμμα σήμερα.

— Τὸ ἁπλούστερο θὰ ἤτανε νὰ φύγῃ ἡ καμαριέρα.

Μὰ ὁ ἐφημέριος ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του πὼς καθόλου δὲν ἦταν αὐτὸ τὸ ἁπλούστερο, γιατὶ ἡ ἀλλαγὴ τῆς ὑπηρέτριας θὰ τὸν ἔβαζε σὲ περισσότερα ἔξοδα καὶ μπελάδες· ἐκτὸς τούτου ἡ μαμζὲλ Βανλὸς ἤτανε ἀλήθεια πολὺ προκομμένο κορίτσι· χωρὶς αὐτὴν τίποτε δὲ θὰ ἤτανε σὲ τάξη· θυμήθηκε σὲ ποιὰ κατάσταση ἤτανε τὸ σπίτι στὴν ἀρχὴ γιὰ λίγον καιρὸ ποὺ πῆρε τὸ νοικοκυριὸ ἐπάνω της ἡ γυναῖκα του, ναί, αὐτὸ ποτὲ δὲν τὸ ξεχνοῦσε.

— Καὶ ποιὰ θὰ πάρῃς στὴ θέση της; τὴ ρώτησε.

—Καμμιά· προτιμῶ νὰ κάνω ἐγὼ ἡ ἴδια τὴν ἐργασία της.

Σ' αὐτὸ ἐπάνω γέλασε εἰρωνικὰ ὁ ἐφημέριος καὶ εἶπε:

—Ναί, τότε πιὰ θὰ εἶνε ποὺ θὰ γίνεται ἡ δουλειά!

Ἐκείνη πειράχτηκε καὶ τοῦ ἀπάντησε θυμωμένα:

—Σὰν νὰ μὴν πάῃ τάχα ὅλος ὁ καιρός μου νὰ μὴν κάνω ἄλλο τίποτα, παρὰ νὰ βοηθῶ στὶς δουλειὲς τοῦ σπιτιοῦ· σπουδαῖα πράματα, βλέπεις, εἶχε νὰ κάνῃ ἡ καμαριέρα!

Ὁ ἐφημέριος δὲ μίλησε· δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ προσθέσῃ τίποτε· παραπάνω, Θεὸς φυλάξοι.

—Ἡ καμαριέρα δὲν μπορεῖ νὰ φύγῃ, εἶπε μόνο.

Μὰ γύρισε καὶ εἶδε καὶ τὰ σκισμένα παπούτσια τῆς γυναίκας του, ποὺ ἤτανε μιὰ λύπη νὰ τὰ βλέπῃ κανείς, καὶ πρὶν νὰ φύγῃ τῆς εἶπε:

—Πρέπει ἀλήθεια νὰ φροντίσουμε νὰ πάρῃς κανένα ζευγάρι παπούτσια, εὐθὺς ὅταν μπορέσουμε.

—Ἄχ, κ᾽ ἦρθε κιόλα τὸ καλοκαίρι, τοῦ ἀποκρίθηκε ἐκείνη.

Τὰ τελευταῖα ψαροκάϊκα ἦταν ἕτοιμα στὰ πανιά, τὸ ψάρεμα εἶνε στὸ τέλος του. Ὁ ἔμπορος ὁ Μὰκ εἶχε ἀγοράσει ὅλη τὴ ρέγκα ποὺ μπόρεσε νὰ πετύχῃ, καὶ κανεὶς δὲν εἶχε ἀκούσει πὼς παρουσιάστηκε καμμιὰ δυσκολία στὶς πληρωμές του· μόνο ἀπὸ τοὺς τελευταίους ψαράδες εἶχε ζητήσει κάποια μικρὴ προθεσμία, ὡς νὰ τηλεγραφήσῃ νὰ τοῦ μπάσουν χρήματα. Δὲν ἔλειψαν ὅμως τότε νὰ ψιθυρίσουν ἀμέσως:

—Ἄ, ἄ, στὰ στενὰ βρίσκεται.

Μὰ ὁ ἔμπορος ὁ Μὰκ ἔστεκε καλὰ καὶ γερὰ σὰν καὶ πρῶτα. Μέσα στὶς τόσες του ἄλλες δουλειὲς εἶχε ὑποσκεθῆ καὶ στὴ γυναῖκα τοῦ ἐφημερίου ἕνα ψωμάδικο—καὶ νά, τὸ ψωμάδικο προχωροῦσε, οἱ ἐργάτες εἶχαν ἔρθει, ν᾽ ἀνοίξουν τὰ θεμέλια. Ἡ κυρία ἐφημερίου τὸ εἶχε χαρά της καὶ διασκέδαση νὰ πηγαίνῃ καὶ νὰ βλέπῃ πῶς ψήλωνε ἀπὸ μέρα σὲ μέρα τὸ ψωμάδικό της. Μὰ τώρα ἦταν ν᾽ ἀρχίσῃ καὶ τὸ χτίριο, κι᾽ ὁ Μὰκ εἶχε ἀνάγκη καὶ ἀπὸ ἄλλους ἐργάτες.

—Νὰ τηλεγραφήσουμε καὶ γι᾽ αὐτούς, εἶπε ὁ Μάκ.

Μὰ τότε ἄρχισε κι᾽ ὁ ψωμᾶς, ποὺ ἦταν πλάϊ στοῦ ἀστυνόμου, νὰ μαζεύῃ τὰ λουριά του. Ὅ,τι δὲν εἶχε

κατορθώσει ὁ ἐφημέριος μὲ τὰ γράμματά του, τὸ κατώρθωσε ὁ Μὰκ μὲ τὰ θεμέλιά του:

—Ἀφοῦ θέλουν ψωμί, θἄχουν ψωμί, ἔλεγε ὁ φούρναρης.

Μὰ ὁ καθένας τὸ καταλάβαινε πολὺ ὡραῖα, πὼς ἀνώφελα παράδερνε ὁ φτωχὸς ὁ ἄνθρωπος· δὲ θ' ἀργοῦσε ὁ Μὰκ νὰ τὸν βουλιάξῃ.

Ὁ Ρόλανδσεν κάθεται στὴν κάμαρά του καὶ συνθέτει μιὰ παράξενη εἰδοποίηση μὲ μιὰ φαρδειὰ-πλατειὰ ὑπογραφὴ μὲ τὸ ἴδιο τὸ χέρι του. Τὴ διαβάζει καὶ τὴν ξαναδιαβάζει ἀπὸ πάνω ὡς κάτω καὶ βρίσκει πὼς εἶνε ἐν τάξει. Ἔπειτα τὴ χώνει στὴν τσέπη του, παίρνει τὸ καπέλλο του καὶ βγαίνει ἀπ' τὴν κάμαρα. Παίρνει τὸ δρόμο του ἴσα γιὰ τὸ γραφεῖο τοῦ Μὰκ στὴ φάμπρικα.

Ὁ Ρόλανδσεν εἶχε περιμείνει ἄδικα ὡς τώρα πὼς θἄφευγε ἡ μαμζὲλ Βανλός· μὰ ἐκείνη δὲν ἔφευγε, ἡ γυναῖκα τοῦ ἐφημερίου δὲν τῆς ἔδινε τὰ παπούτσια στὸ χέρι. Ὁ Ρόλανδσεν βρέθηκε γελασμένος στοὺς λογαριασμούς του, ἂν πίστεψε πὼς θὰ τοῦ ἔκανε αὐτὴ τὴν ἐκδούλευση ἡ κυρία ἐφημερίου· ξανἄρθε στὰ λογικὰ κ' εἶπε μόνος του: «Ἂς πιάσουμε πάλι στεριά, μιὰ ποὺ δὲν καταφέραμε νὰ ξετρελλάνουμε κανένα».

Ἀπεναντίας εἶχε λάβει ὁ Ρόλανδσεν ἕνα σοβαρὸ καὶ συμβουλευτικὸ γράμμα ἀπὸ τὸν ἐφημέριο. Κι' ὁ Ρόλανδσεν δὲν τὸ κράτησε μυστικό, κάθησε καὶ τὰ διηγήθηκε ὅλα, σὲ μικροὺς καὶ σὲ μεγάλους· τοῦ ἄξιζε τέτοιο γράμμα, ἔλεγε, καὶ τοῦ ἔκαμε μεγάλο καλό· κανεὶς παπᾶς δὲν εἶχε δείξει τέτοιο ἐνδιαφέρον γι' αὐτὸν ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς

πρώτης του κοινωνίας. Ἔφτασε μάλιστα νὰ λέῃ καὶ νὰ ὑποστηρίζῃ, πὼς ἔπρεπε ὁ ἐφημέριος νὰ στέλλῃ πολλὰ τέτοια γράμματα γιὰ τὴ χαρὰ καὶ τὴν σωτηρία τοῦ καθενός.

Ὅμως γιὰ τὸν ἴδιο τὸν τηλεγραφητὴ τὸ Ρόλανδσεν κανεὶς δὲ μποροῦσε νὰ παρατηρήσῃ πὼς βρῆκε, ἴσα-ἴσα αὐτὸ τὸν τελευταῖο καιρό, τὴ χαρά του καὶ τὴ σωτηρία, ἀπεναντίας ἤτανε βυθισμένος σὲ μεγαλύτερες συλλογὲς παρὰ ποτὲ καὶ φαίνονταν πὼς τὸν βασάνιζαν κάποιες ξεχωριστὲς ἔγνοιες. Θαρρεῖς πὼς πήγαινε μουρμουρίζοντας μέσα του: «Νὰ τὸ κάμω, νὰ μὴν τὸ κάμω;» Ὅταν ὅμως τώρα ἡ «πρώην» ἀρραβωνιαστικιά του, ἡ μαμζὲλ Βανλός, τοῦ ἔστησε σήμερα ἀπὸ τὴν αὐγὴ καρτέρι καὶ τοῦ ἔψησε τὸ ψάρι στὰ χείλη μὲ τὴν ἀνόητη ἐκείνη σερενάδα του στὴν αὐλὴ τοῦ ἐφημερίου, αἴ, τότε πιὰ πῆρε τὴν ἀπόφασή του: «Θὰ τὸ κάμω», εἶπε κ᾽ ἔφυγε.

Ὁ Ρόλανδσεν μπαίνει μέσα στὸ λογιστήριο τοῦ Μὰκ καὶ χαιρετᾶ· μοιάζει σὰ βρεμένη γάτα. Πατέρας καὶ γυιὸς στέκουν καθένας μπρὸς στὴ θέση τους στὸ μπάγκο καὶ γράφουν. Ὁ γέρο Μὰκ τοῦ προσφέρει ἕνα κάθισμα, μὰ ὁ Ρόλανδσεν δὲν κάθεται.

—Ἤθελα νἄρθω μονάχα γι᾽ αὐτό: ἐγὼ εἶμαι ποὺ ἄνοιξα τὸ γραφεῖο καὶ σᾶς ἔκλεψα.

Πατέρας καὶ γυιὸς τὸν κοιτάζουν στὰ μάτια.

—Ἔρχομαι νὰ καταγγείλω τὸν ἑαυτό μου, τοὺς λέει ὁ Ρόλανδσεν. Δὲν εἶνε σωστὸ γιὰ μένα, νὰ τὸ κρατῶ ἀκόμα κρυφό· φτάνει τὸ ἕνα κακὸ ποὺ ἔκαμα.

—Ἄφησέ μας μόνους, εἶπε ὁ γέρο Μάκ.

Ὁ Φρίτριχ σηκώθηκε καὶ βγῆκε ἔξω.

Ὁ Μὰκ ρώτησε:

—Εἶστε μὲ τὰ σωστά σας σήμερα;

—Ἐγὼ τὸ ἔκαμα, λέει ὁ Ρόλανδσεν μὲ φωνὴ δυνατὴ σὰν τραγουδιστή.

Περνᾶ λίγη ὥρα· ὁ Μὰκ ἀνοιγοκλεῖ νευρικὰ τὰ μάτια καὶ συλλογίζεται:

—Ἐσεῖς λέτε πὼς τὸ ἔχετε κάμει;

—Μάλιστα.

Συλλογίζεται πάλι λίγο ὁ Μάκ· τὸ δυνατό του μυαλὸ εἶχε λύσει ὡς τώρα στὴ ζωή του πολλὰ δύσκολα προβλήματα, ἤτανε συνηθισμένος νὰ μπαίνῃ ἀμέσως στὸ νόημα.

—Καὶ θὰ ἐπιμείνετε σ᾽ αὐτή σας τὴν ὁμολογία καὶ αὔριο;

—Μάλιστα· ἀπ᾽ αὐτὴ τὴν ὥρα ἔχω ἀπόφαση νὰ μὴ σιωπήσω πιὰ τὴν πράξη μου· ἔλαβα ἕνα γράμμα ἀπὸ τὸν ἐφημέριο κ᾽ ἔχω γίνει ἄλλος ἄνθρωπος.

Ἀρχίζει τάχα ὁ Μὰκ νὰ πιστεύῃ τὸν τηλεγραφητή; ἢ μόνο γιὰ τὸν τύπο ἐξακολουθεῖ ἀκόμη τὴν κουβέντα μαζί του;

—Καὶ πότε ἐκάμετε τὴν κλοπή; τὸν ρώτησε.

Ὁ Ρόλανδσεν τοῦ εἶπε:

—Τὴ νύχτα.

—Καὶ πῶς τὰ καταφέρατε;

Ὁ Ρόλανδσεν διηγήθηκε μ᾽ ὅλες τὶς λεπτομέρειες πῶς τὰ ἔβγαλε πέρα.

—Στὴν κάσσα ἦταν κάτι χαρτιὰ πλάϊ στὰ χαρτονομίσματα, τὰ εἴδατε;

—Ναί, ἦταν κάτι χαρτιὰ πλάϊ.

— Ἐπήρετε τὸ ἕνα ἀπ᾽ αὐτὰ μαζὶ μὲ τὰ χρήματα. Ποῦ τὸ ἔχετε;

— Δὲν τὸ ἔχω· ἕνα χαρτί; ὄχι.

— Ἦτανε τὸ ἀσφαλιστικὸ συμβόλαιο τῆς ζωῆς μου.

— Ἄ, ἕνα ἀσφαλιστικὸ συμβόλαιο ζωῆς, πραγματικῶς, τώρα μοῦ ἔρχεται στὸ νοῦ· μὰ θὰ σᾶς ὁμολογήσω πὼς τὸ ἔκαψα.

— Ἔτσι· ἐκάμετε πολὺ ἄσκημα· μοῦ ἔδωσε τόσο κόπο, νὰ κατορθώσω νὰ πάρω ἄλλο ἀντίγραφο!

Ὁ Ρόλανδσεν τοῦ εἶπε:

—Εἶχα τόσο χαμένο τὸ κεφάλι, ποὺ δὲ μποροῦσα νὰ σκεφτῶ τίποτα· σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσετε γιὰ ὅλα.

— Ἦταν μιὰ ἄλλη κάσσα ἀκόμη ἐδῶ μὲ πολλὲς χιλιάδες τάλληρα, πῶς δὲν τὰ πήρατε κι᾽ αὐτά;

— Δὲν τὰ βρῆκα.

Ὁ Μὰκ τελείωσε τοὺς ὑπολογισμούς του. Εἴτε ἦτανε πραγματικῶς ὁ τηλεγραφητὴς ὁ Ρόλανδσεν ποὺ ἔκαμε τὴν κλεψιὰ εἴτε ὄχι, γιὰ τὸ Μὰκ ἦταν ὁπωσδήποτε ὁ πιὸ πολύτιμος κλέφτης ποὺ ἠμποροῦσε νὰ τοῦ λάχῃ. Ἤξερε πὼς δὲ θὰ κρατοῦσε κρυφὸ τὸ πρᾶμα, μὰ πὼς θὰ πήγαινε ἀμέσως νὰ ξομολογηθῇ σ᾽ ὅλους ποὺ θἄβρισκε· οἱ τελευταῖοι οἱ ψαράδες θἄπαιρναν τὴν εἴδηση μαζί τους, γιὰ νὰ τὴ μεταδώσουν σ᾽ ὅλους τοὺς ἐμπόρους στὶς πατρίδες των. Μποροῦσε νὰ πῇ τώρα ὁ Μὰκ πὼς σώθηκε πράγματι.

— Μὰ ἐμένα νὰ μοῦ κάμετε αὐτὸ τὸ πρᾶμα; γύρισε τότε καὶ τοῦ εἶπε.

Καὶ ὁ Ρόλανδσεν ἀποκρίθηκε:

—Ναί, ὡς ἐκεῖ ἔφτασε ἡ ἀποκοτιά μου· μὰ νὰ σᾶς πῶ κι᾽ ὅλα, ἤμουν στὰ γερὰ πιωμένος.

Τώρα δὲν εἶνε πιὰ κι᾽ ὅλως διόλου ἀδύνατο, νὰ εἶνε ἀληθινὴ ὅλη αὐτὴ ἡ ἐξομολόγησή του. Αὐτὸς ὁ τρελλὸς ὁ τηλεγραφητὴς περνοῦσε τώρα μιὰ ζωὴ πολὺ ἄταχτη καὶ δὲν εἶχε τίποτα μεγάλα εἰσοδήματα. Τὸ κονιὰκ ἀπὸ τὸ Ρόζενγκαρτ τοῦ κόστισε λεφτά.

— Καὶ δυστυχῶς πρέπει ἀκόμα νὰ σᾶς ἐξομολογηθῶ, εἶπε ὁ Ρόλανδσεν, πὼς δὲν μοῦ ἔμεινε τίποτε ἀπὸ τὰ χρήματά σας γιὰ νὰ σᾶς τὰ ἐπιστρέψω.

Ὁ Μὰκ ἔκαμε τὸν ἀδιάφορο.

—Αὐτὸ δὲ σημαίνει τίποτε, ἀποκρίθηκε. Ἐμένα μὲ στενοχωροῦν μόνον ὅλες αὐτὲς οἱ πρόστυχες φλυαρίες, ποὺ ἐγενήκατε ἀφορμὴ ν᾽ ἀκουστοῦν γιὰ μένα. Ὅλες αὐτὲς οἱ ἐνοχλήσεις καὶ προσβολὲς καὶ τοῦ ἰδίου καὶ τῆς οἰκογενείας μου.

— Ὡς πρὸς αὐτὸ κάτι ἔχω κ᾽ ἐγὼ στὸ νοῦ μου νὰ κάμω.

— Σὰν τί δηλαδή;

— Θὰ πάω νὰ κατεβάσω τὴν εἰδοποίηση ἀπὸ τὴ γωνιακὴ τὴ στήλη τοῦ πρεσβυτερίου καὶ θὰ κολλήσω στὴ θέση της μιὰν ἄλλη ποὺ ἔχω ἑτοιμάσει ἐγώ.

—Ὄχι, ὄχι, δὲν τὸ ἐπιθυμῶ αὐτό, τοῦ εἶπε· καλύτερα νὰ μοῦ κάμετε καὶ νὰ μοῦ ὑπογράψετε μιὰ δήλωση ἐδῶ, καὶ τοῦ ἔδειξε νὰ καθήσῃ στὴ θέση τοῦ Φρίτριχ.

Ἐνῷ ἔγραφε ὁ Ρόλανδσεν, ἐδούλευε τὸ μυαλὸ τοῦ Μάκ. Ὅλη αὐτὴ ἡ σοβαρὴ ὑπόθεση εἶχε πάρει τώρα

τὴν καλὴ βόλτα. Θὰ τοῦ στοίχιζε βέβαια χρήματα, μὰ δὲ θὰ ἦταν ἄδικα πεταμένα χρήματα, τὸ ὄνομά του θὰ ξανάπαιρνε πάλι τὴν ὑπόληψη ποὺ εἶχε στὸν τόπο.

Ὁ Μὰκ διάβασε τὴ δήλωση καὶ εἶπε:

—Μάλιστα, καλὰ εἶνε ἔτσι· μόνο, δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ σᾶς τὸ πῶ, πὼς δὲν ἔχω σκοπὸ νὰ κάμω καμμιὰ χρήση αὐτῆς τῆς δηλώσεώς σας.

— Εἶνε στὸ χέρι σας, ἀποκρίθηκε ὁ Ρόλανδσεν.

— Δὲν ἔχω σκοπὸ νὰ βγάλω τίποτα στὴ μέση γιὰ τὴ χρηματικὴ ὑπόθεση· αὐτὸ θὰ μείνῃ μεταξύ μας.

— Τότε πρέπει ν᾽ ἀνοίξω ἐγὼ ὁ ἴδιος τὸ στόμα μου καὶ νὰ τὰ φανερώσω ὅλα, εἶπε ὁ Ρόλανδσεν. Στὸ γράμμα τοῦ ἐφημερίου λέει ρητῶς πὼς πρέπει κανεὶς νὰ ἀναγνωρίζῃ καὶ νὰ ὁμολογῇ ὅ,τι ἔκαμε.

Ὁ Μὰκ ξεκλείδωσε τὸ σιδερένιο του χρηματοκιβώτιο καὶ πῆρε ἀπὸ μέσα ἕνα δέμα χαρτονομίσματα. Τώρα τοῦ δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ δείξῃ ποιὸς εἶνε αὐτός. Καὶ κανεὶς ἴσως δὲ γνώριζε, πὼς κάτω στὸ λιμάνι ἦτανε ἕνας ξένος ψαρᾶς ποὺ περίμενε ἴσα-ἴσα γι᾽ αὐτὰ τὰ χρήματα καὶ ποὺ δὲν ἐννοοῦσε νὰ φύγῃ χωρὶς αὐτά.

Ὁ Μὰκ μέτρησε τετρακόσα τάλληρα καὶ εἶπε:

—Δὲ θέλω νὰ σᾶς στενοχωρήσω, μὰ ἔχω τὴ συνήθεια νὰ κρατῶ τὸ λόγο μου· αὐτὰ τὰ τετρακόσα τάλληρα τὰ ἔχω προωρισμένα γιὰ τὴν ὑπόθεση, εἶνε δικά σας.

Ὁ Ρόλανδσεν σηκώθηκε νὰ φύγῃ:

—Ἀξίζω τὴν περιφρόνησή σας, τοῦ εἶπε.

— Τὴν περιφρόνησή μου! φώναξε ὁ Μάκ. Σταθῆτε νὰ σᾶς πῶ...

—Ἡ γενναιοφροσύνη σας μοῦ κάνει κακό. Δὲ φτάνει ποὺ δὲ θέλετε τὴν τιμωρία μου, μὲ πληρώνετε κιόλα.

Μὰ αὐτὸ δὲν ἦταν πρᾶμα ποὺ νὰ τὸ πάρῃ ὁ Μὰκ ἐπάνω του, πὼς ἔχασε διακόσα τάλληρα ἀπὸ μιὰ κλοπή. Μόνο ἂν ἤθελε ν᾽ ἀνταμείψῃ τὸν κλέφτη μὲ τὸ διπλάσιο τὸ ποσό, θὰ ἔκανε ἡ ὑπόθεση τὸν κρότο ποὺ ἔπρεπε νὰ κάμῃ. Τοῦ εἶπε λοιπόν.

—Ἔσᾶς, σᾶς περιμένει τώρα ἡ δυστυχία, Ρόλανδσεν. Θὰ χάσετε τὴ θέση σας. Ἐγὼ τίποτα δὲ χάνω μ᾽ αὐτὰ τὰ χρήματα, ἐνῷ γιὰ σᾶς θὰ ἔχουν πραγματικὴ ἀξία τὴν πρώτη ὥρα· συλλογιστῆτε το λοιπὸν καλά.

— Δὲν μπορῶ, δὲν μπορῶ, ἔλεγε ὁ Ρόλανδσεν.

Τότε πῆρε ὁ Μὰκ τὰ χαρτονομίσματα καὶ τοῦ τὰ ἔχωσε ὁ ἴδιος στὴ τζέπη τῆς ζακέτας του.

— Τοὐλάχιστο πέτε πὼς μοῦ τὰ δίνετε δανεικά, παρακάλεσε ὁ Ρόλανδσεν.

Καὶ ὁ ἱπποτικὸς ὁ μεγαλέμπορος ἔκαμε πὼς τὸ παραδέχεται αὐτὸ καὶ τοῦ ἀποκρίθηκε:

—Ἔστω λοιπόν, πάρετέ τα γιὰ δάνειο!

Μὰ ἤξερε πολὺ καλὰ πὼς δὲ θὰ ξανάβλεπε πιὰ πίσω τὰ χρήματά του.

Ὁ Ρόλανδσεν ἔνοιωθε τέτοια συντριβή, σὰν νὰ σήκωνε αὐτὴ τὴν ὥρα τὸ βαρύτερο φορτίο τῆς ζωῆς του· ἤτανε νὰ τὸν βλέπῃ κανεὶς καὶ νὰ τὸν λυπᾶται.

— Καὶ τώρα κοιτάξετε νὰ μπῆτε πάλι στὸν ἴσιο δρόμο! τοῦ εἶπε ὁ Μὰκ γιὰ νὰ τοῦ δώσῃ θάρρος. Αὐτὸ τὸ παραστράτημα μπορεῖ πάλι νὰ διορθωθῇ...

Ὁ Ρόλανδσεν τὸν εὐχαρίστησε μὲ τὴ μεγαλύτερη ταπείνωση γιὰ ὅλα κ᾽ ἔφυγε:

—Εἶμαι ἕνας μπερμπάντης, ἕνας λωποδύτης! εἶπε στὰ κορίτσια τῆς φάμπρικας, ὅταν περνοῦσε ἀπὸ κεῖ ποὺ δούλευαν καὶ κάθησε καὶ τοὺς τὰ διηγήθηκε ὅλα.

Ἀπὸ κεῖ τράβηξε ἴσια κατὰ τὸ πρεσβυτέριο. Ξέσκισε ἀπὸ τὴ γωνιακὴ τὴ στήλη τὴν προκήρυξη τοῦ Μὰκ καὶ τοιχοκόλλησε τὴ δική του τὴ δήλωση, ποὺ ἔλεγε πὼς ἦτανε αὐτὸς κι᾽ ὄχι κανεὶς ἄλλος ὁ κλέφτης. Κι᾽ αὔριο ἦτανε Κυριακή· θὰ περνοῦσε πολὺς κόσμος νὰ πάῃ στὴν ἐκκλησιά.

Τώρα ὁ Ρόλανδσεν φαίνεται πὼς συνέρχεται στὸν ἑαυτό του μετανοημένος. Ἀπὸ τότε ποὺ διάβασε ὅλη ἡ ἐνορία τὴ δήλωσή του, μένει μόνος του καὶ ἀποφεύγει νὰ πλησιάζῃ ἀνθρώπους. Αὐτὸ κάνει τὴν ἐντύπωση σὰ νὰ ζητᾷ συνδιαλλαγὴ μὲ τὴ συνείδησή του καὶ τὸν κόσμο, ὁ ἔνοχος ὁ τηλεγραφητής, καὶ πὼς τὸ κακὸ δὲν προχώρησε μέσα του σὲ βαθμὸ ποὺ νὰ μὴ μπορῇ νἀρθῇ σὲ συναίσθηση. Μὰ ἡ ἀλήθεια εἶνε πὼς ὁ Ρόλανδσεν δὲν ἔχει τώρα καιρὸ νὰ γυρνᾷ ἔτσι σὰ χασομέρης στοὺς δρόμους, ἔβαλε ὅλα του τὰ δυνατὰ καὶ δουλεύει σὰ σκυλί, κλεισμένος τὶς νύχτες στὴν κάμαρά του. Εἶχε ν᾽ ἀμπαλάρῃ μέσα σὲ κουτιὰ πολλὰ μικρὰ καὶ μεγάλα μπουκάλια μὲ δεῖγμα καὶ νὰ τὰ στείλῃ ταχυδρομικῶς σ᾽ ἀνατολὴ καὶ δύση· εἶχε καὶ τὸν τηλέγραφο σὲ ἐνέργεια ἀπ᾽ τὸ πρωΐ

ὡς τὸ βράδυ. Ἔπρεπε ὅλα νὰ ἑτοιμασθοῦν, πρὶν τὸν πετάξουν ἀπὸ τὴ θέση του.

Φυσικὰ τὸ σκάνταλο τοῦ Ρόλανδσεν ἔγινε γνωστὸ ἀπὸ τὴν πρώτη ὥρα καὶ στὸ πρεσβυτέριο καὶ ὅλοι λυπηθήκανε μὲ τὴ δυστυχισμένη τὴ μαμζὲλ Βανλός, ποὺ εἶχε τέτοιο ἀρραβωνιαστικό· ὁ ἐφημέριος τὴν κάλεσε στὸ γραφεῖο του καὶ μίλησε μαζί της πολλὴ ὥρα.

Ἡ μαμζὲλ Βανλὸς δὲ μποροῦσε τώρα πιὰ νἄχη καμμιὰ ἰδέα στὸ νοῦ της γιὰ τὸν τηλεγραφητή, θὰ πήγαινε νὰ τὸν εὕρισκε καὶ νἄδινε ἕνα τέλος μιὰ γιὰ πάντα.

Τὸν βρῆκε σ᾽ ἐλεεινὰ χάλια, περίλυπο καὶ ἀπελπισμένο, μὰ δὲ συγκινήθηκε καθόλου γι᾽ αὐτό.

—Ὡραῖα πράματα ἀκούουνται γιὰ σένα, ἤτανε ὁ πρῶτος της λόγος.

—Πάντα τὄλεγα πὼς θἀρχόσαστε, ἤθελα νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ μὲ λυπηθῆτε λίγο, τῆς ἀποκρίθηκε.

—Νὰ σὲ λυπηθῶ; δὲ σὲ λυποῦμαι, ὄχι, νὰ τὸ ξέρῃς. Πάω νὰ χάσω μὲ σένα τὸ κεφάλι μου, Ὄβε· μάθε το, δὲν τὸ ἐννοῶ πιὰ νὰ ἔχουμε τὴν παραμικρότερη σχέση μαζί· δὲν θέλω ἐγὼ νἄχω νὰ κάμω μὲ μπερμπάντηδες καὶ μὲ παλιανθρώπους, ἐγὼ τραβῶ τὸ δρόμο μου τὸν ἴσιο καὶ τὸν τιμημένο· καὶ μήπως δὲ σὲ προειδοποίησα, γιὰ τὸ καλὸ ποὺ σοῦ ἤθελα, νὰ πάρῃς τὰ μέτρα σου, μὰ ἐσὺ δὲν ἤθελες ν᾽ ἀκούσῃς τίποτα; ἀκούστηκε ποτὲ ἀρραβωνιασμένος ἄνθρωπος νὰ παίρνῃ ἔτσι τὸ κατόπι ξένες γυναῖκες καὶ νὰ μοιράζῃ τὴν καρδιά του δεξιὰ κι᾽ ἀριστερά; Κ᾽ ὕστερ᾽ ἀπ᾽ αὐτό, νὰ πηγαίνῃ κιόλα νἀνοίξῃ τὶς ξένες κάσσες καὶ νὰ κλέβῃ τῶν ἀνθρώπων τὰ χρή-

ματα καὶ νἄρχεται ἔπειτα νὰ τὸ ξομολογιέται μόνος του στὴ μέση τοῦ δρόμου καὶ τῆς ἀγορᾶς! Βέβαια, τώρα κλείνεις τὸ στόμα σου, μὰ δὲν ὠφελεῖ τίποτε ὅ,τι καὶ νἄθελες νὰ πῇς. Ἐμένα ἡ ἀγάπη μου ἤτανε ἴσια καὶ τίμια, μὰ ἐσὺ πῆγες νὰ γίνῃς ὡς καὶ κλέφτης γιὰ νὰ μοῦ μουντζουρώσῃς καὶ μένα τὸ πρόσωπο. Μὰ δόξα σοι ὁ Θεός, ὅλος ὁ κόσμος ἔχει νὰ τὸ πῇ, πὼς μὲ πῆρες στὸ λαιμό σου καὶ μὲ κατάστρεψες. Ὁ ἐφημέριος τώρα λέει πὼς πρέπει ἀμέσως νὰ φύγω, νὰ γυρίσω στὸν τόπο μου, ὅσο καὶ νὰ τοὺς κοστίζῃ ποὺ θὰ μὲ χάσουν. Μὴ ζητᾶς νὰ κρυφτῇς, Ὄβε, εἶσαι ἔνοχος μπρὸς στὸ Θεὸ καὶ στὰ μάτια ὅλου τοῦ κόσμου, εἶσαι ἕνα ἔκτρωμα, μικροὶ καὶ μεγάλοι σὲ περιφρονοῦν. Καὶ μὴ σοῦ περνᾶ ἡ ἰδέα ποὺ σοῦ μιλῶ ἀκόμα ἔτσι καὶ σὲ λέω μὲ τ᾽ ὄνομά σου Ὄβε, πὼς μπορεῖ πάλι ὅλα νὰ διορθωθοῦν μεταξύ μας· βγάλτο ἀπ᾽ τὸ νοῦ σου, τίποτα πιὰ δὲν ἔχουμε νὰ κάμουμε μαζί· εἶνε ἡ τελευταία φορὰ ποὺ μ᾽ ἀκοῦς νὰ σοῦ μιλῶ μὲ τὸ σύ. Κανεὶς δὲ μπορεῖ νὰ ἔχῃ κάμει ὅ,τι ἔκαμα ἐγὼ γιὰ σένα, τὸ ξέρεις πολὺ καλά· μὰ ἐσένα ἡ κακοκεφαλιά σου δὲ σ᾽ ἄφηνε ποτὲ ἥσυχο,γιὰ νὰ μὴν περάσῃ μέρα ποὺ νὰ μὴ μὲ φέρῃς ἄνω-κάτω. Φταίω ὅμως κ᾽ ἐγὼ ποὺ τόσον καιρὸ παράβλεπα, παράβλεπα καὶ δὲν ἄνοιγα τὰ μάτια μου.

Ὁ ἄθλιος ὁ Ρόλανδσεν στέκει σὰν ἀποσβολωμένος χωρὶς νὰ μπορῇ ν᾽ ἀνοίξῃ τὸ στόμα του νὰ πῇ λόγο· ἕνα τέτοιο ἐξάψαλμο σὰν τὸ σημερινὸ ποτὲ βέβαια δὲν ἄκουσε ὡς τώρα, σὲ τέτοια σύγχυση καὶ ταραχὴ τὴν εἶχε φέρει τὸ κατόρθωμά του. Ὅταν τελείωσε, ἔμοιαζε σὰν νὰ τῆς εἶχε κοπῇ ἡ ἀναπνοή.

—᾽Αποφάσισα νὰ διορθωθῶ, τῆς εἶπε ταπεινά.

—᾽Εσύ; ἐσὺ νὰ διορθωθῇς; τοῦ ἀποκρίθηκε μ᾽ ἕνα πικρὸ γέλιο. Μὰ κι᾽ ἀλήθεια νὰ τὸ ἀποφάσιζες, δὲν ὠφελεῖ πιὰ τίποτα· γιατὶ ὅ,τι ἔκαμες δὲν ξεγίνεται πιὰ καὶ μιὰ ποὺ εἶμαι ἐγὼ ἀπὸ τίμια οἰκογένεια, δὲ θὰ πάω νὰ ρίξω τὄνομά μου στὴ λάσπη ἐξ αἰτίας σου. Σοῦ τοῦ εἶπα καὶ ξέρε το. Μεθαύριο φεύγω μὲ τὸ βαπόρι· μὰ δὲ θέλω νὰ βρεθῇς στὴν ἀποβάθρα γιὰ νὰ μ᾽ ἀποχαιρετήσῃς· τὸ εἶπε κι᾽ ὁ ἐφημέριος. Σ᾽ ἀφήνω γειὰ ἐδῶ γιὰ πάντα καὶ σ᾽ εὐχαριστῶ γιὰ τὶς καλὲς ὧρες ποὺ περάσαμε μαζί· τὶς κακὲς δὲ θέλω νὰ τὶς θυμοῦμαι.

Γύρισε ἀποφασιστικὰ καὶ τράβηξε· μὰ ἔπειτα ἔστρεψε λίγο καὶ τοῦ εἶπε:

—᾽Αν θέλῃς ὅμως, μπορεῖς νὰ πᾷς ἐπάνω στὸ δάσος ἀντίκρυ στὴ σκάλα καὶ νὰ μοῦ κουνήσῃς τὸ μαντήλι σου· μὰ δὲ μὲ μέλει κιόλα.

—Δῶσε μου τὸ χέρι τοὐλάχιστο, τῆς εἶπε.

—᾽Οχι, αὐτὸ δὲν τὸ κάνω· ξέρεις πολὺ καλὰ κι᾽ ὁ ἴδιος τί ἔχεις κάμει μ᾽ αὐτὸ τὸ δεξί σου χέρι.

῾Ο Ρόλανδσεν χαμήλωσε τὰ μάτια στὴ γῆς.

—Μὰ δὲ θὰ γράφουμε καμμιὰ φορά; εἶπε. Δυὸ λόγια μονάχα.

—᾽Οχι, δὲ γράφω. Ποτὲ στὴ ζωή μου. Πόσες φορὲς μοῦ εἶπες στ᾽ ἀστεῖα, πὼς πρέπει νὰ τελειώνουμε μεταξύ μας, μὰ τώρα εἶμαι καλὴ γιὰ σένα, τώρα λὲς πὼς τὰ κάνω ψέματα! λοιπὸν ἔχε γειά! ῾Η διεύθυνσή μου εἶνε στὸ Μπέργκεν, στὸ σπίτι τοῦ πατέρα μου, σὲ

περίσταση ποὺ θελήσῃς νὰ μοῦ γράψῃς· μὰ δὲ σὲ παρακαλῶ γι᾽ αὐτό.

Ὅταν ὁ Ρόλανδσεν ἀνέβαινε τὴ σκάλα νὰ πάῃ στὴν κάμαρά του, τὸ πίστευε μὲ τὰ σωστά του πὼς δὲν ἦταν πιὰ ἀρραβωνιασμένος. «Τί περίεργο, ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του, ἕνα δευτερόλεπτο πρὶν ἤμουν κάτω στὴν αὐλή!»

Ἦταν πολὺ κοπιαστικὴ μέρα γι᾽ αὐτὸν ἡ σημερινή, εἶχε πακετάρει τὰ τελευταῖα δείγματα, γιὰ νὰ σταλοῦν μὲ τὸ βαπόρι μεθαύριο. Κ᾽ ἔπειτα εἶχε νὰ ἑτοιμάσῃ τὰ πραματάκια του, γιὰ νὰ εἶνε ἕτοιμος νὰ κουβαλήσῃ ἄλλοῦ: ὁ παντοδύναμος ὁ ἐπιθεωρητὴς τῶν τηλεγράφων ἤτανε στὸ δρόμο γιὰ δῶ.

Φυσικὰ θἄπαιρνε ἀμέσως καὶ χωρὶς πολλὲς διατυπώσεις ὁ Ρόλανδσεν τὴν ἀπόλυσή του. Στὴν ὑπηρεσία του παράπονο κανένα δὲν ὑπῆρχε μαζί του, ὁ μεγαλέμπορος ὁ Μάκ, ποὺ ὅ,τι ἤθελε μποροῦσε νὰ κάμῃ, δὲ θὰ ζητοῦσε βέβαια νὰ τὸν καταστρέψῃ. Ἡ δικαιοσύνη ὅμως ἔπρεπε ν᾽ ἀκολουθήσῃ τὸ δρόμο της.

Τὰ λειβάδια τώρα εἶνε καταπράσινα, τὸ δάσος φουντωμένο, οἱ νύχτες χαρὰ Θεοῦ. Τὸ λιμάνι ἦταν ἄδειο, ὅλα τὰ ψαροκάϊκα κ᾽ οἱ ψαράδες εἶχαν φύγει καὶ τὰ μπάρκα τοῦ Μὰκ γεμᾶτα ρέγκα τράβηξαν γιὰ κάτω. Ἦταν καλοκαίρι.

Ὁ λαμπρὸς ὁ καιρὸς τραβοῦσε ἕνα σωρὸ κόσμο τὴν Κυριακὴ στὴν ἐκκλησία καὶ μαζεύονταν μπουλούκια-μπουλούκια ἀπὸ στεριὰ καὶ θάλασσα καὶ μὲς σ᾽ αὐτοὺς θαλασσινοὶ ποὺ κατέβαιναν ἀπὸ τὸ Μπέργκεν κι᾽ ἀπ᾽ ἄλλοῦ μὲς τὶς βάρκες των χρόνια τώρα τακτικὰ αὐτὴ τὴν ἐποχὴ

καὶ ξέραιναν ψάρια πέρα καὶ πέρα στὸ γιαλό. Κ᾽ ἔμπαιναν στὴν ἐκκλησιὰ στολισμένοι μὲ τὰ κυριακάτικά τους, μὲ τὰ χρωματιστά τους τὰ βαμβακερὰ ποκάμισα καὶ μ᾽ ἁλυσίδες τοῦ ρωλογιοῦ ἀπὸ τρίχες τῆς κεφαλῆς στὸ στῆθος· μερικοὶ μάλιστα φοροῦσαν καὶ χρυσὸ σκουλαρίκι στ᾽ αὐτὶ κ᾽ ἔδιναν χρῶμα καὶ ζωὴ μὲς στὴν ἐκκλησιά. Μὰ ὁ ξερὸς ὁ καιρὸς ἦταν ἀκόμα κ᾽ ἡ αἰτία, ποὺ ἄκουες κάπου-κάπου γιὰ καμμιὰ πυρκαϊά, ποὺ ἔπιανε στὸ δάσος μέσα ἀπὸ τὰ φιόρδ· ἡ ζέστη τοῦ καλοκαιριοῦ δὲν ἔκανε μόνο καλὸ πάντα.

Ὁ Ἐνὼχ εἶχε ἀναλάβει τὰ καθήκοντά του καὶ ἦτανε τώρα βοηθὸς τοῦ ἐφημερίου μὲ ὅλη του τὴ σοβαρότητα καὶ μὲ τὸ μαντήλι γύρω στ᾽ αὐτιά. Οἱ νέοι τὸ βρισκαν χαρά τους καὶ διασκέδαση νὰ τὸν βλέπουν ἔτσι, μὰ οἱ γεροντότεροι τὸ πῆραν σὲ κακὸ νὰ πατῇ ἕνας τέτοιος πιθηκάνθρωπος μὲς στὸ ἱερὸ καὶ παρουσιάστηκαν στὸν ἐφημέριο μὲ τὴν ἀξίωση νὰ διορθωθῇ τὸ πρᾶμα· δὲ μποροῦσε ἐπὶ τέλους ὁ Ἐνὼχ νὰ βουλώνῃ τ᾽ αὐτιά μὲ βαμπάκι; Μὰ ὁ Ἐνὼχ ἔλεγε στὸν ἐφημέριο πὼς δὲ μποροῦσε νὰ βγάλῃ τὸ μαντήλι ἐξ αἰτίας ποὺ ὑπόφερε πάντα ἀπὸ νευραλγίες σ᾽ ὅλο του τὸ κεφάλι. Ὁ ἀπολυμένος ὁ βοηθὸς ὁ Λεβιὸν ἔσκασε στὰ γέλια, ποὺ τἄκουσε, κ᾽ εἶπε πὼς ἀλήθεια θὰ πυρώνῃ κανεὶς πολύ, νὰ φορῇ τώρα τὴν ἡμέρα ἐπίδεσμο στ᾽ αὐτιά.

Δὲν ἄργησε νὰ διαδοθῇ πὼς ἡ μαμζὲλ Βανλὸς εἶχε διαλύσει τὸν ἀρραβῶνα της μὲ τὸν τηλεγραφητὴ καὶ πὼς ἀπ᾽ τὴ μεγάλη της τὴ ντροπὴ θἄφευγε σύντομα νὰ γυρίσῃ στὸ χωριό της. Ὁ ἔμπορος ὁ Μὰκ τὸν λυπήθηκε

ἐκεῖνο τὸ χαμένο τὸ Ρόλανδσεν κι᾽ ἀποφάσισε νὰ κάμῃ κανένα διάβημα, μήπως καὶ θὰ μποροῦσε νἄσιαζε τὸ πρᾶμα. Πῆγε καὶ κατέβασε μὲ τὸ ἴδιο του τὸ χέρι τὴ δήλωση τοῦ Ρόλανδσεν ἀπὸ τὴ γωνία τοῦ πρεσβυτερίου καὶ εἶπε πὼς παρὰ τὴ θέλησή του τὴν τοιχοκόλλησε ἐκεῖ ἐπάνω. Ὁ Μὰκ δὲν ἤθελε τὸ κακὸ κανενός, ἤξερε τώρα τὴν καταπληχτικὴ ἐντύπωση ποὺ εἶχε κάμει παντοῦ ὁ τρόπος ποὺ φέρθηκε σ᾽ ὅλη αὐτὴ τὴν ἱστορία καὶ τώρα τὸν χαιρετοῦσε πάλι ὅλος ὁ κόσμος ὅπως στὶς παλιὲς τὶς ἡμέρες, τοῦ ἔδειχταν μάλιστα καὶ περισσότερη ἀπὸ πρὶν ἐκτίμηση. Ἕνας ἦτανε ὁ Μὰκ σ᾽ ὅλη τὴ χώρα!

Ὅμως τὸ διάβημά του στὸ πρεσβυτέριο δὲν εἶχε κανένα ἀποτέλεσμα. Ἡ μαμζὲλ Βανλὸς ἔκλαιε ἀπὸ συγκίνηση, ποὺ ἦρθε νὰ τὴν βρῇ ὁ ἴδιος ὁ Μάκ, αὐτοπροσώπως· ὅμως κανεὶς δὲ θὰ μποροῦσε νὰ τὴν κάμῃ νὰ τὰ ξεχάσῃ πάλι ὅλα μὲ τὸ Ρόλανδσεν, αὐτὸ δὲν εἶνε πρᾶμα νὰ γίνῃ γιὰ ὅλο τὸν κόσμο. Ὁ Μὰκ ἐσχημάτισε τὴν πεποίθηση, πὼς ἔπρεπε κανεὶς νὰ ζητήσῃ τὸν ἐφημέριο πίσω ἀπὸ αὐτή της τὴν ἀπόφαση.

Ὅταν κατέβηκε ἡ μαμζὲλ Βανλὸς στὴν ἀποβάθρα γιὰ νὰ μπαρκαριστῇ, τὴ συνώδευαν ὁ ἐφημέριος κ᾽ ἡ γυναῖκα του. Κ᾽ οἱ δυὸ τῆς εὐχηθήκανε καλὸ ταξίδι κ᾽ ἔμειναν ὡς τὴν τελευταία ὥρα ποὺ ἀνέβηκε στὸ καΐκι.

— Θεέ μου, εἶμαι βέβαιη πὼς τώρα βρίσκεται ἐκεῖ πάνω στὸ δάσος καὶ μετανοεῖ γιὰ ὅλα, ἔλεγε ἡ μαμζὲλ Βανλὸς κ᾽ ἔβγαλε τὸ μαντήλι της ἀπὸ τὴν τζέπη.

Ἐσπρωξαν τὸ καΐκι καὶ μὲ δυνατὲς κουπιὲς ἄρχισε ν᾽ ἀνοίγῃ ἀπὸ τὴ στεριά.

— Νά, τὸν βλέπω, φωνάζει ἡ μαμζὲλ κι᾽ ἀνασηκώθηκε λίγο, λὲς κ᾽ ἤθελε νὰ πέσῃ στὸ νερὸ καὶ νὰ βγῇ ἔξω· ἔπειτα ἄρχισε νὰ κουνῇ μ᾽ ὅλη της τὴ δύναμη τὸ μαντήλι πρὸς τὸ δάσος. Καὶ τὸ καΐκι ἔγινε ἄφαντο πίσω ἀπὸ τὸν κάβο.

Ὁ Ρόλανδσεν γυρνοῦσε σπίτι περνώντας μέσ᾽ ἀπὸ τὸ δάσος, ὅπως συνήθιζε νὰ τὸ κάνῃ τώρα τελευταῖα. Μὰ πάνω ἀπ᾽ τὴ γωνιὰ τοῦ πρεσβυτερίου πῆρε πάλι τὸ δρόμο ποὺ τραβοῦσε πρὸς τὰ κάτω καὶ προχώρησε. Ὅλα τὰ δείγματα τῆς κόλλας εἶχαν πιὰ σταλῆ, δὲν εἶχε τώρα τίποτα ἄλλο νὰ κάμῃ, παρὰ νὰ περιμένῃ τὸ ἀποτέλεσμα· δὲ θὰ περνοῦσε πιὰ πολὺς καιρός· κι᾽ ἀπ᾽ τὴν εὐχαρίστησή του ἔτριβε τὰ χέρια του πηγαίνοντας κ᾽ ἔτριζε τὰ δάχτυλα.

Λίγο παρὰ μπρὸς βλέπει τὴν Ὄλγα τοῦ νεωκόρου νὰ κάθεται πάνω σὲ μιὰ πέτρα πλάϊ στὸ δρόμο. Τί νἄθελε ἐδῶ; ὁ Ρόλανδσεν σκέφτηκε: ἔρχεται ἀπὸ τὸ παντοπωλεῖο καὶ τώρα περιμένει κάποιον. Λίγο κατόπι ἦρθε κ᾽ ἡ Ἐλίζα Μάκ· ἔτσι λοιπὸν ἔγιναν ἀχώριστες οἱ δυό τους; Κάθησε καὶ κείνη καὶ περίμενε· ὁ Ρόλανδσεν τρέχει νὰ χωθῇ μὲς στὸ δάσος· μὰ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του ἔτριζαν τὰ ξερὰ τὰ φρύγανα, θἄκουαν τὰ βήματά του, καὶ σταμάτησε. Ἴσως θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ ξανάπιανε πάλι τὸ δρόμο, σκέφτηκε, καὶ ξαναγύρισε πραγματικῶς στὸ δρόμο.

Μὰ ἦτανε μεγάλη ἡ τόλμη του νὰ βρεθῇ πρόσωπο μὲ πρόσωπο ἐμπρὸς στὴν Ἐλίζα Μάκ. Ἡ καρδιά του χτυποῦσε ἀργὰ καὶ βαρυά, ἕνα κῦμα θερμὸ ἀναρρόησε μέσα του καὶ στάθηκε. Τὴν ἄλλη τὴ φορὰ δὲν εἶχε πε-

τύχει τίποτα, καὶ τώρα τὸν βάραινε ἕνα μεγάλο ἔγκλημα. Πισωπατώντας σύρθηκε πάλι μὲς στὸ δάσος. Ἂν μποροῦσε νὰ περάσῃ ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἀνοιχτὸ μέρος χωρὶς νὰ τὸν νοιώσουν, θὰ τελείωναν τὰ φρύγανα καὶ θἄρχιζαν τἀρείκια· τὸ πῆρε μὲ δυὸ τρία πηδήματα καὶ σώθηκε. Μὰ ἔξαφνα στάθηκε πάλι. Μὰ τί διάβολο τὸν κάνει νὰ κάθεται νὰ πηδᾷ ἐδῶ γύρω σὰν τὸ κατσίκι; Δὲν εἶνε αὐτὸς ὁ Ὄβε Ρόλανδσεν; Γύρισε πάλι πάνω ἀπ' τ' ἀνοιχτὸ μέρος πίσω κι' ἄρχισε μὲ πεῖσμα νὰ τσαλαπατᾷ πάνω στὰ φρύγανα, ὅσο μποροῦσε πιὸ δυνατά.

Ὅταν τέλος βγῆκε στὸ δρόμο, εἶδε πὼς κάθουνταν ἀκόμα τὰ δυὸ κορίτσια στὸ ἴδιο τὸ μέρος. Φλυαροῦσαν, κ' ἡ Ἐλίζα ἔκανε σχήματα μὲ τὴν ὀμπρέλλα της καταγῆς. Πάλι στάθηκε ἥσυχος ὁ Ρόλανδσεν. Δὲν ὑπάρχουν πιὸ προφυλαχτικοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ τοὺς τολμηροὺς καὶ τοὺς ριψοκίνδυνους. «Ναί, εἶμαι ἕνας κλέφτης, ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του· πῶς μπορῶ νὰ ἔχω τὴν ἐλευθερία νὰ παρουσιαστῶ μπροστά τους; πῶς λοιπὸν νὰ τὶς χαιρετίσω καὶ νὰ τὶς ἀναγκάσω νὰ μοῦ ἀποδώσουν τὸ χαιρετισμό μου;» Κι' ἄλλη μιὰ φορὰ γλύστρησε πάλι μὲς στὸ δάσος. Ἦτανε τρελλὸς ἀλήθεια νὰ κάθεται ἀκόμα νὰ ζητᾷ αἰσθήματα. Δὲν εἶχε ἄλλα πράματα νὰ σκεφθῇ; Σὲ λίγους μῆνες ἔτσι κι' ἀλλιῶς θὰ ἤτανε πλούσιος. Στὸ καλὸ οἱ ἐρωτοδουλειὲς καὶ τὰ τέτοια! Καὶ κίνησε νὰ γυρίσῃ σπίτι του.

Νὰ κάθουνταν ἄραγε ἀκόμα ἐκεῖ; Στράφηκε νὰ κοιτάξῃ. Εἶχεν ἐρθῇ ὁ Φρίτριχ καὶ τώρα οἱ τρεῖς των προχωροῦσαν πρὸς τὸ μέρος του. Πετάχτηκε μονομιᾶς πίσω, ἡ καρδιά του χτυποῦσε ποὺ νὰ σπάσῃ. Ἂν τὸν εἶ-

χαν ἴσως ἰδῆ! Σταθήκανε, καὶ ἄκουσε τὸ Φρίτριχ νὰ λέῃ:

—Μοῦ φάνηκε σὰν νἄκουσα κάποιον στὸ δάσος.

—Δὲν θἄνε τίποτα ἀποκρίθηκε ἡ Ἐλίζα.

Καὶ ἴσως νὰ τὄλεγε αὐτὸ ἴσα-ἴσα γιατὶ τὸν εἶχε δῆ ἐκείνη! σκέφτηκε ὁ Ρόλανδσεν. Κ᾽ αἰστάνθηκε ἕνα πάγωμα καὶ μιὰ πίκρα στὴν καρδιά του. Φυσικὰ αὐτὸς ἤτανε ἕνα τίποτα, ἀκόμη· μὰ σὲ δυὸ μῆνες τὰ ξαναλέμε. Καὶ τί τάχα ἤτανε κι᾽ αὐτή; μιὰ ντενεκεδένια Παναγίτσα, ἡ κόρη τοῦ γνωστοῦ λουθηράνου ἀπὸ τὸ Ρόζενγκαρτ· γειά της καὶ χαρά της!

Στὴ στέγη τοῦ σταθμοῦ ἦταν ἕνας πετεινὸς ἀνεμοδείχτης πάνω στὸ σιδερένιο του ραβδί. Ὁ Ρόλανδσεν ἀνέβηκε στὴ στέγη μόλις ἔφτασε σπίτι καὶ λύγισε μὲ τὰ χέρια του τὸ σιδερένιο τὸ ραβδί· ὁ πετεινὸς πῆγε τἀνάσκελα κ᾽ ἔμοιαζε τώρα σὰ νὰ λαλοῦσε· κ᾽ ἔτσι ἔπρεπε νὰ μείνῃ· ἔτσι ἤτανε καλά.

Τώρα εἶνε ὁ καιρὸς ποὺ ἀρχίζουν οἱ μέρες τοῦ καθησιοῦ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους· μόνο μὲ τὸ μικρὸ ψάρεμα γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ σπιτιοῦ καταγίνονται πιὰ τὶς ζεστὲς καὶ φωτεινὲς νύχτες. Τὰ βατόμουρα κ᾽ οἱ πατάτες προοδεύουν, τὸ χορτάρι στὰ λειβάδια κυματίζει, κάθε σπίτι ἔχει ἀφθονία ἀπὸ ρέγκες, οἱ ἀγελάδες κ᾽ οἱ κατσίκες δίνουν μὲ τοὺς κάδους τὸ γάλα κι᾽ ὅμως μένουν παχειὲς καὶ καλοθρεμμένες.

Ὁ Μὰκ κ᾽ ἡ κόρη του ἡ Ἐλίζα ἔχουν γυρίσει πίσω στὸ Ρόζενγκαρτ καὶ μένει πάλι μονάχος ὁ Φρίτριχ νὰ διευθύνῃ τὴ φάμπρικα καὶ τὸ κατάστημα. Κι᾽ ὁ Φρίτριχ δὲ διευθύνει καὶ πάρα πολὺ καλὰ τὶς δουλειές, τὸν ἔχει πιάσει ἡ μανία τῆς θάλασσας καὶ μουχλιάζει χωρὶς καθόλου καμμιὰ ὄρεξη ἐδῶ στὴ στεριά. Ὁ πλοίαρχος ὁ Ἔνριξεν τοῦ ἔχει μισοϋποσχεθῆ νὰ τοῦ δώσῃ μιὰ θέση πιλότου στὸ πλοῖο του, μὰ δὲ φαίνεται νὰ γίνεται καὶ τίποτα. Τώρα τὸ ζήτημα εἶνε, ἂν ὁ γέρο Μὰκ θὰ μπορέσῃ νὰ τοῦ ἀγοράσῃ ἕνα βαπόρι, καθὼς τὸ λέει καὶ τὸ ξαναλέει συχνά· μὰ ὁ Φρίτριχ ἔχει τὴν ὑποψία πὼς τίποτα δὲν εἶνε νὰ γίνῃ καὶ μ᾽ αὐτό· ξέρει ὁ Φρίτριχ νὰ λογαριάζῃ τὶς περιστάσεις. Εἶνε ὅσο μπορεῖς νὰ φαντασθῇς πιὸ λίγο καμωμένος ἀπὸ τὴ φύση γιὰ θαλασσινός, εἶνε ὁ τύπος τοῦ μετρημένου νέου, ποὺ πατᾶ πάντα στὰ σίγουρα καὶ ποὺ στὴν καθημερινὴ τὴ ζωὴ ἀπ᾽ ὅλα τὰ πράγματα κάνει ἀκριβῶς τόσο μόνο, ὅσο εἶνε ἀνάγκη. Ἔχει κληρονομήσει αὐτὸ τὸ φυσικό του ἀπὸ τὴ μητέρα του καὶ καθόλου δὲν εἶνε Μὰκ ἀληθινός. Μὰ ἔτσι ἔπρεπε νὰ εἶνε κανείς, ἂν ἤθελε κάπως νὰ διακριθῇ σ᾽ αὐτὸ τὸν κόσμο: νὰ μὴν κάνῃ πάρα πολλά, μὰ ἀπεναντίας ἕνα κάτι ὅσο μπορεῖ πιὸ λιγούτσικο, κι᾽ αὐτὸ ἴσα-ἴσα θὰ ἤθελε τοῦ λογαριαστῇ γιὰ ἀρκετό. Τί κατάφερε τάχα ὁ Ρόλανδσεν, αὐτὸς ὁ ξετσίπωτος ποὺ τραβοῦσε μὲ κλειστὰ μάτια ὅλο μπρός, μ᾽ ὅλες του τὶς ὑπερβολές; Καὶ κλέφτης κατάντησε νὰ εἶνε στὰ μάτια ὅλου τοῦ κόσμου καὶ στὸ τέλος ἔχασε ἀκόμη ὡς καὶ τὴ θέση του. Τώρα μένει μὲ τὴν περιφρόνηση καὶ μὲ τὸ βάρος στὴ συνείδησή του καὶ δὲν μπόρεσε νὰ βρῇ ἀλ-

λοῦ μιὰ τρύπα νὰ χώσῃ τὸ κεφάλι του, παρὰ μόνο στοῦ ὀργανοπαίχτη τοῦ Μπέρεν. Ἐκεῖ ξέπεσε ὁ Ρόλανδσεν. Μπορεῖ νἄτανε καλὸς κι' ἄξιος στὸ εἶδος του ὁ Μπέρεν, μὰ ἦταν ὁ πιὸς φτωχὸς ἀπ' ὅλους γιατ' ἡ καλύβα του εἶχε τὴν πιὸ λίγη ρέγκα στὸ χωριό. Ἐπειδὴ ἔξω ἀπ' αὐτὸ ἡ κόρη του ἡ Περνίλλα ἦταν κακονοματισμένη, δὲν εἶχε καμμιὰ ὑπόληψη τὸ σπίτι τοῦ ὀργανοπαίχτη. Κανεὶς ἄνθρωπος ποὺ ἐσεβόταν τὸν ἑαυτό του δὲν μποροῦσε νὰ καθήσῃ ἐκεῖ.

Εἶχε βγῆ ἕνας λόγος πὼς ὁ Ρόλανδσεν θὰ μποροῦσε ἴσως νὰ διατηρήσῃ τὴ θέση του, ἂν ἔδειχνε μπρὸς στὸν ἐπιθεωρητὴ τῶν τηλεγράφων κάποια συντριβὴ καὶ μετάνοια. Μὰ αὐτὸς κατάφερε μόνο νὰ πάρῃ τὴν ἀπόλυσή του στὸ χέρι καὶ δὲν ἔδωσε καμμιὰ εὐκαιρία στὸν ἐπιθεωρητὴ γιὰ νὰ τοῦ κάμῃ χάρη. Ἔλειπε ἀκόμη κι' ὁ γέρο Μὰκ ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ μεσιτέψῃ.

Μὰ ὁ ἐφημέριος δὲν ἦταν ὅλως διόλου δυσαρεστημένος μὲ τὸ Ρόλανδσεν.

— Ἀκούω πὼς τώρα πίνει λιγώτερο ἀπὸ πρὶν καὶ δὲν τὸν ἔχω γιὰ τέλεια ἀπελπισμένον, εἶπε· ὁ ἴδιος ὡμολόγησε πὼς ἕνα γράμμα ἀπὸ μέρους μου ἔγινε ἡ ἀφορμὴ νὰ φανερώσῃ τὴν πράξη του. Δοκιμάζει κανεὶς ὁπωσδήποτε κάπου-κάπου καὶ καμμιὰ χαρὰ στὸν κύκλο τῆς ἐνεργείας του.

Ἔφτασε καὶ τοῦ Ἁη-Γιάννη. Σ' ὅλα τὰ ψηλώματα ἄναψαν τὸ βράδυ φωτιές, οἱ νέοι μαζεύονταν γύρω κι' ἀπὸ παντοῦ ἄκουες ν' ἀντηχοῦν φυσαρμόνικες καὶ βιολιὰ σ' ὅλο τὸ χωριό. Μπορεῖ φωτιὰ νὰ μὴν ἔβλεπες σχεδὸν κα-

θόλου, μόνον καπνὸς ἄφθονος νὰ βγαίνῃ, κι᾽ αὐτὸ ἦταν ἴσα-ἴσα τὸ κυριώτερο καὶ γι᾽ αὐτὸ ἀκριβῶς ἔρριχταν χλωρὰ χόρτα καὶ κλαδιὰ ἀπὸ κέδρα στὴ φωτιά, γιὰ νὰ βγαίνῃ πυκνὸς καπνὸς καὶ νὰ μυρίζῃ ἔμορφα.

Ὁ Ρόλανδσεν δὲν εἶχε, ἀπαράλλαχτα ὅπως πάντα, ἀρκετὸ αἴσθημα ντροπῆς γιὰ νὰ μὴ λάβῃ μέρος σ᾽ αὐτὴ τὴ λαϊκὴ διασκέδαση. Κάθησε σ᾽ ἕνα ὕψωμα κι᾽ ἄρχισε τὴν κιθάρα του καὶ τὸ τραγούδι, ποὺ ἀντιλαλοῦσε σ᾽ ὅλη τὴν κοιλάδα. Ὅταν κατέβηκε κάτω, εἶδε πὼς ἦταν ὅλοι τύφλα στὸ μεθύσι κ᾽ εἶχε τὰ συνηθισμένα του φουσκωμένα λόγια καὶ τὶς παλάβρες. Ὁ ἴδιος κι᾽ ἀπαράλλαχτος πάντα.

Τώρα κατέβαινε τὸ δρόμο ἴσα κάτω κ᾽ ἡ Ὄλγα τοῦ νεωκόρου. Ὁ σκοπός της δὲν ἦταν καθόλου νὰ σταματήσῃ ἐδῶ, περνοῦσε τὸ δρόμο ἴσα κάτω γιὰ νὰ προχωρήσῃ. Ἄχ, μποροῦσε βέβαια νἄπαιρνε κανένα ἄλλο δρόμο, μὰ ἡ Ὄλγα ἦταν τόσο νέα, τὰ τραγούδια κ᾽ οἱ φυσαρμόνικες τὴν τραβοῦσαν. Τὰ φτερούγια τῆς μύτης της ἀνοιγόκλειναν ζωηρά, ὅλο της τὸ κορμὶ τὸ πλημμύριζε σὰν ἕνα ρεῦμα εὐτυχίας· ἦταν ἐρωτευμένη. Ἀπὸ νωρὶς τὴν ἡμέρα εἶχε πάει στὸ κατάστημα τοῦ Μάκ, κι᾽ ὁ Φρίτριχ τῆς εἶχε τόσα πολλὰ πῆ, ποὺ ἔπρεπε τέλος πάντων νὰ τὸν καταλάβῃ, ὅσο καὶ ἂν τῆς μίλησεν ἐκεῖνος ἐπιφυλακτικά. Τάχα δὲν μποροῦσε νὰ τύχῃ νὰ κάμῃ καὶ κεῖνος ἀπόψε καμμιὰ βόλτα ὅπως αὐτή;

Βρῆκε στὸ δρόμο τὴ γυναῖκα τοῦ ἐφημερίου· πῆγαν κ᾽ οἱ δυό τους μαζὶ καὶ γιὰ κανέναν ἄλλο δὲ μιλοῦσαν παρὰ γιὰ τὸ Φρίτριχ Μάκ. Ἦταν ὁ κύριος στὸ

χωριό, ὡς κ᾽ ἡ γυναῖκα τοῦ ἐφημερίου ἔνοιωθε μέσα της μιὰ κρυφὴ συμπάθεια γι᾽ αὐτόν, ἦταν ἕνας τόσο καθὼς πρέπει καὶ φρόνιμος ἄνθρωπος, κάθε του βῆμα ἦτανε μετρημένο. Ἡ κυρία ἐφημερίου παρατήρησε τέλος πὼς ἡ Ὄλγα προχωροῦσε πολὺ συνεσταλμένη καὶ ντροπαλὴ καὶ ρώτησε:

—Μὰ ἐσύ, παιδί, λέξη δὲ μιλᾶς· μὴν τυχὸν κ᾽ εἶσαι ἐρωτευμένη μὲ τὸ Μάκ;

Κάτι ψιθύρισε ἡ Ὄλγα καὶ τὴν πῆραν τὰ δάκρυα.

Ἡ κυρία ἐφημερίου στάθηκε.

—Ὄλγα, Ὄλγα! μὰ ἔχει καὶ κεῖνος καμμιὰ ἰδέα γιὰ σένα;

—Πιστεύω.

Τὰ μάτια τῆς κυρίας πῆραν πάλι μιὰ σβυσμένη καὶ κουτὴ ἔκφραση, ἔβλεπαν σὰν ἄδεια στὸν ἀέρα.

—Ναί, ναί, εἶπε γελώντας· ὁ Θεὸς μαζί σου! θὰ ἰδῇς ποὺ θὰ τελειώσῃ! Κ᾽ ἔγινε ἀκόμη πιὸ περιποιητικὴ μὲ τὴν Ὄλγα.

Ὅταν ἔφτασαν στὸ πρεσβυτέριο, ὁ ἐφημέριος ἔτρεχε σὰν τρελλὸς ἀπάνω κάτω.

—Ἀντίκρυ ἐκεῖ στὸ δάσος ἔπιασε φωτιά, φώναζε· τὴν εἶδα ἀπὸ τὸ παράθυρό μου! Καὶ μάζευε μπαλτάδες καὶ τσαπιὰ κι᾽ ἀνθρώπους κ᾽ ἑτοίμαζε τὴν βάρκα του κάτω στὴ σκάλα. Ἡ φωτιὰ ἦτανε στὸ δάσος τοῦ Ἐνώχ.

Μὰ πρὶν ἀπὸ τὸν ἐφημέριο καὶ τοὺς ἀνθρώπους του ἔφτασε πρῶτος ὁ ἀπολυμένος ὁ βοηθός του ὁ Λεβιόν. Ὁ Λεβιὸν εἶχε πάει νὰ ψαρέψῃ μὲ τὴ βάρκα του, ἄραξε ὅπως συνήθιζε μπρὸς ἀπὸ τὸ δάσος τοῦ Ἐνὼχ καὶ μα-

γέρεψε καὶ λίγο. Στὸ γυρισμὸ εἶχε ἰδῆ νὰ βγαίνῃ μιὰ μικρὴ φλόγα ἀπὸ τὸ δάσος κι᾽ ὅλο νὰ μεγαλώνῃ πιότερο. Ἐκούνησε μιὰ ἔτσι ἀδιάφορα τὸ κεφάλι του, σὰν νἄδειχτε πὼς ἤξερε αὐτὸς τί σημασία ἔχει μιὰ τέτοια φλόγα μὲς στὸ δάσος. Μὰ ὅταν εἶδε κάτω ἐκεῖ στὴ σκάλα μαζεμένους ἀνθρώπους νὰ κάνουν βιαστικὰ καὶ ν᾽ ἁρματώνουν τὴ βάρκα τοῦ πρεσβυτερίου, κατάλαβε πὼς ἑτοιμάζουνταν νὰ πᾶνε βοήθεια· μὲ μιᾶς λοιπὸν γυρνᾶ πίσω τὴ βάρκα του κι᾽ ἀρχίζει νὰ τραβᾷ κουπί, γιὰ νὰ βρεθῇ πρῶτος στὸν τόπο τῆς φωτιᾶς. Ἄ, ἦταν ὡραῖο ἐκ μέρους του νὰ δείξῃ πὼς δὲν κρατοῦσε καμμιὰ κακία μέσα του καὶ πὼς ἔτρεξε νὰ βοηθήσῃ τὸν ἐχθρό του.

Βγαίνει στὴ στεριὰ καὶ τραβᾶ ἐπάνω πρὸς τὸ δάσος, ἀκούει τὴ φωτιὰ νὰ τρίζῃ. Μὰ δὲν παραβιάζεται κιόλα, καὶ σὲ κάθε βῆμα γυρνᾶ καὶ κοιτάζει γύρω του. Λίγο κατόπι βλέπει τὸν Ἐνὼχ νὰ ἔρχεται βιαστικὸς-βιαστικὸς κατὰ κεῖ. Κρύβεται πίσω ἀπὸ ἕνα βράχο καὶ τὸν παρακολουθεῖ μὲ τὰ μάτια. Ὁ Ἐνὼχ ὅλο καὶ πλησιάζει, τραβάει ἴσα ἐμπρὸς χωρὶς νὰ κοιτάζῃ οὔτε δεξιὰ οὔτε ἀριστερά, σὰν νὰ εἶχε μέσα του ἕνα σκοπό· νὰ φτάσῃ κάπου. Μήπως εἶχε ἀνακαλύψει τὸν ἐχθρό του κ᾽ ἤθελε τώρα νὰ τὸν βρῇ; Ὅταν ἔφτασε πιὰ πολὺ κοντά, ὁ Λεβιὸν τοῦ φώναξε μὲ τὄνομά του. Ὁ Ἐνὼχ τραβήχτηκε λίγο πλάϊ καὶ στάθηκε· καὶ καθὼς ἦτανε σαστισμένος γελοῦσε κ᾽ ἔλεγε:

—Ἐδῶ εἶνε ἡ φωτιά· ἐδῶ εἶνε τὸ κακό.

Ὁ ἄλλος πῆρε θάρρος καὶ τοῦ ἀποκρίθηκε.

—Εἶνε βέβαια Θεοῦ δάχτυλο.

Ὁ Ἐνὼχ σούφρωσε τὰ φρύδια του.

— Τί στέκεις ἐδῶ; τὸν ρώτησε.

Πῆρε φωτιὰ ὅλο τὸ μῖσος τοῦ Λεβιὸν καὶ εἶπε:

—Χοχό, ἐδῶ τώρα θὰ κάνει ζέστη μὲ τὸ μαντήλι στ᾽ αὐτιά.

— Τὸ καλὸ ποὺ σοῦ θέλω, τράβα τώρα ἀπ᾽ ἐδῶ, εἶπε ὁ Ἐνώχ. Ἐσὺ εἶσαι ποὺ ἔβαλες τὴ φωτιά.

Μὰ ὁ Λεβιὸν ἦταν τυφλὸς καὶ κουφός. Ὁ Ἐνὼχ ἔμοιαζε σὰν νὰ ἦταν ἕτοιμος νὰ ὁρμήση πρὸς τὸ βράχο, ὅπου ἔστεκε ὁ Λεβιόν.

— Φυλάξου, τοῦ φωνάζει ὁ Λεβιόν. Σοῦ ξερρίζωσα μιὰ φορὰ τὸ ἕν᾽ αὐτί, κοίτα νὰ μὴ σοῦ βγάλω καὶ τ᾽ ἄλλο.

— Ξεκουμπίσου ἀπὸ δῶ, σοῦ λέω, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Ἐνὼχ καὶ προχώρησε κατὰ πάνω του.

Ὁ Λεβιὸν ἔβραζε ἀπὸ τὴ λύσσα κι᾽ ἀπ᾽ τὸ κακό του. Τοῦ φώναξε δυνατά:

— Θυμᾶσαι τὴν ἡμέρα ἐκεῖ στὸ φιόρδ; ποὺ καθόσουν κ᾽ ἔκλεβες ἀπ᾽ τὸ δικό μου τὸ παραγάδι; ἐκεῖ σοῦ τὸ ξερρίζωσα τὸ ἕνα τ᾽ αὐτί.

Τώρα βγῆκε στὴ μέση, γιατὶ φοροῦσε πάντα τὸ μαντήλι γύρω στὸ κεφάλι ὁ Ἐνώχ· εἶχε μονάχα ἕν᾽ αὐτί· οἱ δυὸ γειτόνοι εἶχαν ἐρθῆ στὰ χέρια κ᾽ εἶχαν κ᾽ οἱ δυό τους ἀρκετοὺς λόγους νὰ μὴ βγῇ τὸ πρᾶμα στὴ μέση.

— Εἶσαι ἕνας μαχαιροβγάλτης, τοῦ εἶπε ὁ Ἐνώχ.

Ἡ βάρκα τοῦ ἐφημερίου ἀφροκοποῦσε κ᾽ ἔφτανε στεριά, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἄκουες τὴ φωτιὰ ποὺ φούντωνε καὶ πλησίαζε ὅλο καὶ πιὸ κοντά. Ὁ Ἐνὼχ ἤθελε

νὰ ξεμπερδεύῃ μὲ τὸ Λεβιόν, στράφηκε κ᾽ ἔσυρε τὸ μαχαίρι, τὸ εἶχε μαζί του ἐκεῖνο τὸ περίφημο μαχαίρι.

Ὁ Λεβιὸν γούρλωσε τὰ μάτια του καὶ φώναξε:

—Ἂν τολμήσῃς νὰ μοῦ βγάλῃς μαχαίρι, νά ἐδῶ εἶνε ἄνθρωποι, ἡ βάρκα ἔφτασε.

Ὁ Ἐνὼχ ἔβαλε πάλι μέσα τὸ μαχαίρι:

—Τί λόγο ἔχεις νὰ στέκῃς ἐδῶ· τράβα σοῦ εἶπα.

—Καὶ σὺ τί ἔχεις νὰ ζητήσῃς ἐδῶ;

—Νὰ μὴ σὲ κόφτῃ ἐσένα. Ἔχω κάτι νὰ κάμω σ᾽ αὐτὸ τὸ μέρος, ἔχω κάτι κρύψει ἐδῶ· καὶ φτάνει τώρα ἡ φωτιά.

Μὰ ὁ Λεβιὸν στὸ πεῖσμα του δὲν ἐννοοῦσε νὰ κουνήσῃ ἀπὸ κεῖ, οὔτε μιὰ σπιθαμή. Τώρα ἔφτασε ὁ ἐφημέριος, θἄκουαν βέβαια τὸν καυγᾶ ἀπὸ τὸ γιαλό· μὰ τί τὸν ἔμελε τὸ Λεβιὸν καὶ γιὰ τὸν ἐφημέριο ἀκόμα;

Ἡ βάρκα ἄραξε, ὅλοι ποὺ ἦταν μέσα πῆραν δρόμο κατὰ πάνω μὲ τὰ τσαπιὰ καὶ τοὺς μπαλτάδες στὰ χέρια, ὁ ἐφημέριος χαιρέτισε βιαστικὰ κ᾽ εἶπε ἕνα-δύο λόγια.

—Αὐτὲς οἱ φωτιὲς τοῦ Ἁη-Γιάννη εἶνε πολὺ κακὴ συνήθεια, Ἐνώχ· οἱ σπίθες πετοῦνε ἀπ᾽ ὅλες τὶς μεριές· ἀπὸ ποῦ πρέπει ν᾽ ἀρχίσουμε;

Ὁ Ἐνὼχ τἄχε σὰ χαμένα· ὁ ἐφημέριος τὸν ἔπιασε καὶ τὸν τραβοῦσε μαζί, ὥστε δὲ μποροῦσε πιὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ ὁ καυγᾶς μὲ τὸ Λεβιόν.

—Ἀπὸ ποῦ ἔρχεται ὁ ἀέρας; ρώτησε ὁ ἐφημέριος. Ἔλα νὰ μᾶς δείξῃς, ποῦ πρέπει ν᾽ ἀνοίξουμε τὸν τράφο.

Μὰ ὁ Ἐνὼχ σὰν νὰ καθόταν ἀπάνω στὰ καρφιά, ἔπρεπε νἄχῃ τὰ μάτια του στὸ Λεβιὸν κι᾽ ἀπαντοῦσε στὸν ἐφημέριο σὰ σαστισμένος.

—Δὲν πρέπει νὰ καταβάλλεσαι ἔτσι ἀπὸ τὴ δυστυχία, τοῦ εἶπε πάλιν ὁ ἐφημέριος. Δεῖξε λοιπὸν πὼς εἶσαι ἄντρας· πρέπει νὰ σβύσουμε τὴ φωτιά. Κ᾽ ἔπιασε ἀπὸ τὸ χέρι τὸν Ἐνώχ.

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους προχώρησαν λίγο πρὸς τὸ μέρος τῆς φωτιᾶς κι᾽ ἄρχισαν ν᾽ ἀνοίγουν μόνοι τους τὸν τράφο· ὁ Λεβιὸν ἔστεκε ἀκόμη στὸ ἴδιο τὸ μέρος κ᾽ ἔπαιρνε τὴν ἀναπνοή του· πάτησε μὲ τὸ πόδι του πάνω σ᾽ ἕνα κοτρώνι, ποὺ ἦταν μπρὸς στὸ βράχο. Ἐδῶ δὲν θὰ ἔχῃ κρύψει ποτὲ τίποτα, εἶνε ψέματα ὅποιος τὸ πῇ, ἔλεγε μέσα του καὶ στριφογυρνοῦσε τὰ μάτια ὁλόγυρα. Μὰ καθὼς τώρα ἔκαμε καὶ λίγο ἔτσι μὲ τὸ πόδι του στὸ χῶμα, ποὺ ἦταν κάτω ἀπ᾽ τὴν πέτρα, φάνηκε ἡ ἄκρη ἑνὸς μαντηλιοῦ. Τὸ μαντήλι ἦταν τοῦ Ἐνώχ, ἀπὸ κεῖνα ποὺ φοροῦσε γύρω στ᾽ αὐτιά του· ὁ Λεβιὸν ἔσκυψε καὶ τὸ πῆρε, ἦταν ἕνα δέμα. Τὸ ἄνοιξε, μέσα ἤτανε χρήματα, πολλὰ χρήματα. Χαρτονομίσματα. Καὶ ἀνάμεσα στὰ χαρτονομίσματα ἕνα μεγάλο ἄσπρο διπλωμένο χαρτί.

Εἶχε ἀλήθεια μεγάλη περιέργεια ὁ Λεβιόν· ἀμέσως σκέφτηκε: εἶνε κλεμένα χρήματα αὐτά! Ξεδιπλώνει καὶ τὸ χαρτὶ καὶ πολεμᾶ νὰ τὸ διαβάσῃ.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ τὸν βλέπει ὁ Ἐνὼχ καὶ μπήγει μιὰ βραχνὴ φωνή. Ξεκολλᾶ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ἐφημερίου, πετιέται πίσω καὶ ὁρμᾶ κατεπάνω στὸν Λεβιὸν μὲ τὸ μαχαίρι στὸ χέρι.

—Ἐνώχ, Ἐνώχ! φωνάζει ὁ ἐφημέριος καὶ τρέχει νὰ τὸν προφτάσῃ.

—Ἐδῶ τὸν ἔχουμε τὸν κλέφτη! φωνάζει ἀπ᾽ τἄλλο μέρος κι᾽ ὁ Λεβιόν.

Ὁ ἐφημέριος συλλογίζεται:

—Ἔχει ταράξει τόσο πολὺ ἡ φωτιὰ τὸν Ἐνώχ, ποὺ σίγουρα δὲν ξέρει τί κάνει. Βάλε μέσα τὸ μαχαίρι! τοῦ φωνάζει.

Κι᾽ ὁ Λεβιὸν ἀπ᾽ τ᾽ ἄλλο μέρος:

—Ἐδῶ τὸν ἔχουμε τὸν κλέφτη τοῦ Μάκ!

—Τί λές; ρωτᾶ ὁ ἐφημέριος δίχως νὰ καταλαβαίνῃ τίποτα.

Ὁ Ἐνὼχ πηδᾶ σὰν ἀπελπισμένος ἀπάνω του καὶ πολεμᾶ νὰ τοῦ πάρῃ τὸ δέμα ἀπ᾽ τὰ χέρια.

—Θὰ τὸ παραδώσω στὸν κύριο ἐφημέριο! φωνάζει ὁ Λεβιόν. Καὶ θὰ δῇ ὁ κύριος ἐφημέριος τί λογῆς ὑποκείμενο εἶνε ὁ βοηθός του.

Ὁ Ἐνὼχ σωριάζεται σὰ νεκρὸς πάνω σ᾽ ἕνα δέντρο· τὸ πρόσωπό του εἶνε ἄσπρο σὰν τὸ πανί. Ὁ ἐφημέριος δὲν καταλάβαινε ἀκόμη τίποτα γιὰ τὰ χαρτονομίσματα, τὸ δέμα καὶ τὸ ἔγγραφον.

—Νά, ἐδῶ τὰ βρῆκα, ἔλεγε ὁ Λεβιὸν κ᾽ ἔτρεμε ὅλο του τὸ κορμί. Τὰ εἶχε κρύψει κάτω ἀπὸ μιὰ πέτρα· νά, ἐδῶ εἶνε τὸ ὄνομα τοῦ Μὰκ στὸ χαρτί.

Ὁ ἐφημέριος τὸ διάβαζε. Δὲν ἤξερε ποῦ βρίσκεται τὸ κεφάλι του, γύρισε στὸν Ἐνὼχ καὶ τοῦ εἶπε:

—Αὐτὸ εἶνε τὸ ἀσφαλιστικὸ συμβόλαιο ζωῆς, ποὺ ἔχασε ὁ Μάκ, δὲν εἶν᾽ ἀλήθεια;

—Ναί, κι᾽ αὐτὰ εἶνε τὰ λεφτὰ ποὺ τοῦ κλέψανε, εἶπε ὁ Λεβιόν.

Ὁ Ἐνὼχ ἔβαλε ὅλη τὴ δύναμη ποὺ εἶχε καὶ εἶπε:

—Τότε θὰ τἄχης ἐσὺ βέβαια κρυμμένα ἐδῶ.

Τὸ βούϊσμα τῆς φωτιᾶς ἀπ᾽ τὸ δάσος πλησίαζε ὅλο καὶ περισσότερο· ἔνοιωθαν ὅλο καὶ πιότερο τὴ ζέστη γύρω τους, μὰ οἱ τρεῖς ἄντρες ἔστεκαν ἀκίνητοι ἐκεῖ.

—Δὲν ἔχω εἴδηση ἀπ᾽ αὐτὰ ποὺ κάθεται καὶ λέει, εἶπε πάλι ὁ Ἐνώχ. Αὐτὸς θὰ τἄχη κρύψει ἐδῶ.

Ὁ Λεβιὸν ρώτησε:

—Ἐδῶ εἶνε διακόσια τάλληρα. Εἶχα ἐγὼ ποτέ μου διακόσια τάλληρα; κι᾽ αὐτὸ τὸ μαντήλι δὲν εἶνε δικό σου; δὲν τὸ φοροῦσες στ᾽ αὐτιά σου;

—Ναί, δὲν τὸ φοροῦσες; εἶπε κι᾽ ὁ ἐφημέριος.

Ὁ Ἐνὼχ δὲν ἀποκρίθηκε λέξη.

Ὁ ἐφημέριος ξεφύλλιζε τὰ χαρτονομίσματα καὶ τὰ μετροῦσε.

—Μὰ ἐδῶ δὲν εἶνε διακόσια τάλληρα, εἶπε.

—Θὰ ξώδεψε μερικά, ἀποκρίθηκε ὁ Λεβιόν.

Μὰ ὁ Ἐνὼχ ἔστεκ᾽ ἐκεῖ κ᾽ ἔπαιρνε βαρυὰ τὴν ἀναπνοή του κ᾽ ἔλεγε πάντα:

—Δὲν ξέρω τίποτα ἀπ᾽ αὐτά· μὰ ἐσύ, Λεβιόν, κρέμασέ το σκουλαρίκι, δὲ θὰ σοῦ τὸ ξεχάσω ποτέ μου.

Τοῦ ἐφημερίου, σὰ νὰ στριφογυρνοῦσαν ὅλα μπρὸς στὰ μάτια του. Ἂν ἤτανε ὁ κλέφτης ὁ Ἐνώχ, τότε θὰ πῆ πὼς ὁ τηλεγραφητὴς ὁ Ρόλανδσεν μὲ τὴν παραινετικὴ ἐπιστολὴ ποὺ εἶχε λάβει ἔπαιξε ἁπλούστατα μιὰ κωμῳδία. Καὶ γιὰ ποιὸ λόγο νὰ τὸ εἶχε κάμει αὐτό;

Ἡ ζέστη γινόταν ἀνυπόφορη, οἱ τρεῖς ἄντρες ἀναγκάστηκαν νὰ τραβηχτοῦν κατὰ τὸ γιαλό, κ᾽ ἡ φωτιὰ

ἔφτανε κατὰ πόδι τους. Μπῆκαν στὴ βάρκα, ἔπρεπε νὰ τραβήξουν ἀνοιχτά.

—Ὁπωσδήποτε εἶνε τὸ συμβόλαιο τοῦ Μάκ, ἔλεγε ὁ ἐφημέριος. Πρέπει νὰ εἰδοποιήσουμε ἀμέσως· τράβα κουπὶ γιὰ τὸ σπίτι, Λεβιόν.

Ὁ Ἐνὼχ δὲν ἤτανε καλὸς γιὰ τίποτα, καθόταν ἔτσι κ᾽ ἔβλεπ᾽ ἐμπρός του βουβὸς κι᾽ ἀμίλητος. Ναί, νὰ εἰδοποιήσουμε, εἶπε, αὐτὸ εἶνε καὶ μένα ἡ ἰδέα μου.

—Ἔτσι; ρώτησε στενοχωρημένος ὁ ἐφημέριος. Καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ ἔκλεισε τὰ μάτια του ἀπὸ φρίκη καὶ ἀηδία γιὰ ὅλες αὐτὲς τὶς ἀθλιότητες.

Ὁ ἀχόρταγος ὁ Ἐνὼχ δείχθηκε πολὺ κουτὸς καὶ ἁπλοϊκὸς σ᾽ αὐτὴ τὴν περίσταση, καὶ πῆγε νὰ κρύψῃ μὲ τόση προσοχὴ αὐτὸ τὸ ἀσφαλιστικὸ συμβόλαιο, ποὺ δὲν τὸ καταλάβαινε καὶ τί πρᾶμα ἤτανε. Εἶχε ἀπάνω ἕνα σωρὸ σφραγῖδες, φαινόταν πὼς ἐπρόκειτο γιὰ ἕνα μεγάλο ποσόν, ἴσως νὰ μποροῦσε ἀργότερα νὰ ταξίδευε ἀλλοῦ καὶ νὰ τὸ ἐξωφλοῦσε· γιατὶ νὰ τὸ πετάξῃ;

Ὁ ἐφημέριος γύρισε κ᾽ ἔβλεπε κατὰ τὴ φωτιά. Δούλευαν καλὰ στὸ δάσος, ἔπεφταν δέντρα, φαινόταν καθαρὰ τὸ μέρος ποὺ ἄνοιξαν, εἶχανε φτάσει στὸ μεταξὺ καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι.

—Ἡ φωτιὰ θὰ σταματήσῃ μόνη της, εἶπε ὁ Λεβιόν.

—Τὸ πιστεύεις;

—Ὅταν φτάσῃ στὸ δάσος στὶς σημύδες, θὰ σβύσῃ.

Κ᾽ ἡ βάρκα μὲ τοὺς τρεῖς των προχωροῦσε τώρα μέσα στὸ λιμάνι κατὰ τὸ σπίτι τοῦ ἀστυνόμου.

Ὅταν τὸ βράδυ ἦρθε ὁ ἐφημέριος σπίτι του, ἔκλαψε πικρά. Ἔνοιωθε ὁλόγυρά του τόση κακία καὶ ἀθλιότητα μαζεμένη! Ἦτανε ἀπαρηγόρητος καὶ καταλυπημένος· τώρα πάλι δὲ θἄπαιρνε ἡ γυναῖκα του τὰ παπούτσια, ποὺ τόσο πολὺ τὰ εἶχε ἀνάγκη. Ἡ μεγάλη προσφορὰ τοῦ Ἐνὼχ στὸ βωμὸ τοῦ Κυρίου ἔπρεπε νὰ ἐπιστραφῇ πίσω, ἦταν κλεμένα χρήματα· καὶ τότε θἄμενε πάλι ἡ τζέπη τοῦ ἐφημερίου πανὶ μὲ πανί.

Τράβηξε ἴσα πάνω στὴ γυναῖκα του. Εὐτὺς ἀπὸ τὴν πόρτα τὸν ἔπιασαν τὰ νεῦρα του πάλι. Ἡ γυναῖκα του ἔρραβε· ὁλόγυρά της ἦταν πεταμένα καταγῆς φορέματα, ἕνα πηρούνι καὶ μιὰ πατσαβοῦρα ἦταν ἐπάνω στὸ κρεβάτι μαζὶ μὲ ἐφημερίδες καὶ βελόνες τοῦ κεντήματος. Ἡ μιά της παντόφλα ἦταν ἀπάνω στὸ τραπέζι· στὸ κομοδίνο ἕνα κλαδὶ σημύδας κ᾽ ἕνα μεγάλο στρογγυλὸ βότσαλο.

Ὁ ἐφημέριος κατὰ τὴ συνήθειά του ἑτοιμάστηκε ν᾽ ἀρχίσῃ νὰ περιμαζεύῃ καὶ νὰ τακτοποιῇ.

—Δὲν εἶνε ἀνάγκη, τοῦ εἶπε. Θἄβαζα μόνη μου στὴ θέση της τὴν παντόφλα, ὅταν τελείωνα τὸ ράψιμο.

—Μὰ πῶς μπορεῖς νὰ κάθεσαι νὰ ράβῃς μὲς σὲ τέτοια ἀκαταστασία!

Ἐκείνη πειράχτηκε μ᾽ αὐτὴ τὴν παρατήρηση καὶ δὲν τοῦ ἔδωσε ἀπάντηση.

—Τί θέλει αὐτὸ τὸ παλιοβότσαλο ἐδῶ;

—Τίποτα δὲ θέλει. Τὸ βρῆκα κάτω στὸ γιαλὸ καὶ μ᾽ ἄρεσε τόσο πολύ!

Πῆρε ἕνα μάτσο μαραμένα ἀγριόχορτα, ποὺ ἦταν ἀπάνω στὸν καθρέφτη, καὶ τὰ μάζεψε σὲ μιὰ ἐφημερίδα μέσα.

—Μήπως χρειάζονται τίποτα αὐτά ; ρώτησε.

—Ὄχι, εἶνε περασμένα. Εἶναι ξυνολάπατα καὶ τὰ εἶχα μαζέψει γιὰ νἄκανα σαλάτα.

—Θἄνε παραπάνω ἀπὸ μιὰ βδομάδα ἐδῶ, εἶπε, κι' ἄφησαν λεκὲ ἀπάνω στὸ βερνίκι.

—Ναί, δὲ βλέπεις ; ἀλήθεια δὲν πρέπει κανεὶς ν' ἀγοράζῃ βερνικωμένα ἔπιπλα, δὲ μπορεῖς νὰ τὰ μεταχειριστῇς γιὰ τίποτα.

Ὁ ἐφημέριος ἔσκασε ἕνα μοχθηρὸ ξερόγελο. Ἡ γυναῖκα πέταξε τὸ ράψιμό της καὶ σηκώθηκε.

Δὲν τὴν ἄφηνε ποτέ της ἥσυχη, μόνο τὴν πότιζε κάθε ὥρα φαρμάκια μὲ τὶς παραξενιές του. Κ' ἔτσι φούντωσε καὶ κόρωσε πάλι ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀνόητους καὶ δίχως λόγο καυγάδες των, ὅπως ταχτικὰ τώρα ἀπὸ τέσσερα χρόνια ποὺ ἦταν παντρεμένοι. Ὁ παπᾶς εἶχεν ἔρθει νὰ τὴν παρακαλέσῃ μ' ὅλη του τὴ λύπη νὰ κάμῃ λίγη ὑπομονὴ ἀκόμη γιὰ τὰ παπούτσια, μὰ δὲν μπόρεσε νὰ κρατήσῃ καὶ νὰ βγάλῃ πέρα τὴν ἀπόφασή του· τοῦ ἀνέβηκε πάλι τὸ αἷμα στὸ κεφάλι. Μὰ νὰ ποῦμε καὶ τὴν ἀλήθεια πήγαιναν ὅλα κατὰ διαβόλου στὸ σπίτι, ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἔφυγε ἡ μαμζὲλ Βανλὸς καὶ πῆρ' ἀπάνω της τὸ νοικοκυριὸ ἡ γυναῖκα του.

—Ἐκτὸς τούτου δὲ θὰ μποροῦσες νὰ δώσῃς ἐπὶ τέλους καὶ λίγο κάποια περισσότερη προσοχὴ κάτω στὴν κουζίνα ;

—Περισσότερη προσοχή ; Αὐτὸ δὰ μᾶς ἔλειπε, νἄχουμε καὶ παράπονα· τάχα εἶνε τώρα χειρότερη ἀπὸ πρίν !

—Χθὲς ἀκόμη βρῆκα τὸ ντενεκὲ τῶν σκουπιδιῶν γεμᾶτο φαγιά.

—Δὲν ἔπρεπε νὰ χώνῃς παντοῦ τὴ μύτη σου, αὐτὸ θὰ ἤτανε τὸ καλύτερο.

—Καὶ προχθὲς πάλι βρῆκα μέσα ἕνα βρασμένο καὶ ξεφλουδισμένο αὐγό. Ξέρεις δά, πὼς τὰ οἰκονομικά μας δὲν εἶνε καὶ σὲ τόσο λαμπρὴ θέση, καὶ ταὐγὰ τ᾽ ἀγοράζουμε. Τὶς προάλλες ἔφαγε ἡ γάτα τὴν ὀμελέττα.

—Ἕνα κομματάκι ποὺ εἶχε μείνει ἀπὸ τὸ μεσημέρι. Μὰ ἐσὺ δὲν εἶσαι διόλου μὲ τὰ καλά σου καὶ ξέρε το· πρέπει νὰ πᾷς στὸ γιατρὸ νὰ κοιταχθῇς· πάσχει τὸ μυαλό σου.

Ἐπὶ τέλους κατέβηκε πάλι στὸ γραφεῖο του ὁ ἐφημέριος, καὶ ἡ γυναῖκα του ξαναβρῆκε τὴν ἡσυχία της.

Τὸ ἄλλο πρωΐ στὸ πρόγευμα κανεὶς δὲ θὰ μποροῦσε νὰ καταλάβῃ ἀπὸ τὸ πρόσωπό της πὼς εἶχε τόσο ὑποφέρει καὶ λυπηθῆ. Κάθε της πίκρα σὰν νὰ τὴν εἶχε πάρει ὁ ἄνεμος κι᾽ οὔτε πὼς θυμότανε πιὰ καθόλου τὴ φιλονεικία των τὴ χθεσινή. Ὁ εὔθυμος χαρακτῆρας της κ᾽ ἡ φυσική της ἀστασία τὴν βοηθοῦσαν νὰ τὰ παίρνῃ ὅλα ἀψήφιστα καὶ νὰ κάνῃ ὑποφερτὴ τὴ ζωή της. Κι᾽ ὁ ἐφημέριος μετανόησε πάλι. Δὲ θὰ μποροῦσε νὰ κρατήσῃ τὸ στόμα του μ᾽ αὐτὲς τὶς αἰώνιες ἱστορίες τοῦ νοικοκυριοῦ; Ἡ νέα καμαριέρα, ποὺ εἶχαν φροντίσει νὰ βροῦν, ἦταν στὸ δρόμο καὶ τὴν περίμεναν ἀπὸ μέρα σὲ μέρα.

—Κρῖμα, δὲ θὰ μπορέσῃς πάλι νὰ πάρῃς τὰ παπούτσια σου, τῆς εἶπε.

— Ναί, ναί, τοῦ ἀποκρίθηκε ἁπλῶς.

—Ἡ προσφορά, ποὺ πῆρα ἀπὸ τὸν Ἐνώχ, πρέπει νὰ τὴν ἐπιστρέψουμε πίσω, τὰ εἶχε κλέψει τὰ χρήματα.

— Τί λές;

— Μάλιστα, αὐτὸς ἦταν ποὺ ἄνοιξε τὴν κάσσα τοῦ Μάκ· ἐχθὲς τὸ ὡμολόγησε στὸν ἀστυνόμο. Καὶ τῆς διηγήθηκε ὅλη τὴν ἱστορία.

— Τότε λοιπὸν δὲν τὄκαμε ὁ Ρόλανδσεν, εἶπε ἡ γυναῖκα.

— Αὐτός, ὁ βαγαπόντης! ὁ ἀχρεῖος!.. Μὰ τώρα πρέπει νὰ περιμένῃς γιὰ τὰ παπούτσια.

— Αἴ, τί νὰ γένῃ!

Ἔτσι ἦτανε πάντα της: καλὴ κ᾽ ἕτοιμη νὰ θυσιάζῃ τὸν ἑαυτό της, σωστὸ παιδί! καὶ ποτὲ δὲν τὴν ἄκουσε ὁ ἐφημέριος νὰ παραπονεθῇ γιὰ τὴ φτώχεια τους.

—Ἀλήθεια, νἄτανε νὰ σοῦ κάνουνε τὰ δικά μου τὰ παπούτσια, τῆς εἶπε μὲ τὴν καρδιὰ γεμάτη τρυφερότητα.

Γέλασε μ᾽ ὅλη της τὴν καρδιά.

— Ναί, γιὰ φαντάσου, χὰ χὰ χά!

Καὶ καθὼς ἔκανε, ἔσπρωξε ἕνα πιάτο κ᾽ ἔπεσε κατα-γῆς κ᾽ ἔσπασε, ἦτανε μέσα κ᾽ ἡ κρύα ἡ κοτολέττα.

— Στάσου, νὰ πάω νὰ σοῦ φέρω ἄλλο πιάτο, εἶπε καὶ βγῆκε τρεχάτη.

—Οὔτε νὰ δείξῃ καθόλου πὼς λυπήθηκε γιὰ τὴ ζημία! ἔλεγε μέσα του ὁ ἐφημέριος, οὔτε νὰ τῆς περάσῃ ἀπ᾽ τὸ νοῦ της τέτοιο πρᾶμα! μὰ ἕνα πιάτο ἔχει κι᾽ αὐτὸ λεφτά.

— Δὲ θὰ φᾷς λοιπὸν τὴν κοτολέττα σου, τοῦ εἶπε ὅταν ξαναγύρισε.

— Τί ἄλλο θὲς νὰ τὴν κάμουμε;

— Αἴ, μπορούσαμε νὰ τὴ δίναμε καὶ τῆς γάτας.

— Μὰ ξέρεις, ἐμένα τὰ οἰκονομικά μου δὲ στέκουν τόσο καλά, ὅπως ἐσένα, τῆς εἶπε κατσουφιασμένος πάλι.

Καὶ θὰ ξαναφούντωνε πάλι ἡ γρίνια καὶ τὸ φάγωμα, ἂν τοὔδινε ἐκείνη ἀπάντηση· δὲν εἶπε ὅμως λέξη, μὰ καὶ τῶν δυὸ ἡ διάθεση χάθηκε.

Τὴν ἄλλη μέρα ἀκούστηκε στὸ χωριὸ ἕνα ἄλλο σπουδαῖο νέο: Ὁ Ρόλανδσεν εἶχε γίνει ἄφαντος. Ὅταν ἔμαθε γιὰ τὰ χρήματα τοῦ Μὰκ πὼς βρεθήκανε στὸ δάσος καὶ πὼς ὁ Ἐνὼχ ὡμολόγησε τὰ πάντα, εἶπε μὲ τὴ μεγαλύτερή του ἀγανάχτηση:

— Μὰ αὐτὸ πάλι εἶνε ἔξω φρενῶν! δὲν ἄφηναν τοὐλάχιστο νὰ περνοῦσε κανένας μῆνας ἀκόμα!

Τὸ ἄκουσε αὐτὸ ὁ ὀργανοπαίχτης ὁ Μπέρεν. Τὸ βράδυ περνοῦσε ἡ ὥρα κι᾽ οὔτε νὰ φανῇ πουθενὰ ὁ Ρόλανδσεν. Μὰ ἡ βάρκα τοῦ Μπέρεν ἔλειπε ἀπὸ τὸ μέρος της κάτω στὴν ἀποβάθρα μαζὶ μ᾽ ὅλα της τὰ κουπιὰ καὶ τὰ σύνεργα τῆς ψαρικῆς κι᾽ ὅ,τι ἄλλο εἶχε μέσα.

Ὁ Μὰκ εἰδοποιήθηκε ἀμέσως στὸ Ρόζενγκαρτ, πὼς εἶχε πιαστῇ ὁ ἀληθινὸς ὁ κλέφτης καὶ ποιὸς ἦτανε αὐτός, μά, περίεργο, δὲν ἔδειξε καμμιὰ σπουδὴ νἀρθῇ καὶ πιάσῃ ἐξ ἀρχῆς τὴν ὑπόθεση. Ἴσως νὰ ἤξερε ὁ γέρο Μὰκ τί ἔκανε. Ὁ τηλεγραφητὴς ὁ Ρόλανδσεν τὸν εἶχε γελάσει καὶ τοῦ ἔβαλε στὸ χέρι τὰ τετρακόσια τάλληρα, ποὺ ἔπρεπε τώρα νὰ τὰ ξανασκάσῃ ἄλλη μιὰ φορά, κι᾽ αὐτὸ πραγματικῶς δὲν τοῦ ἦρθε σὲ καλὴ ὥρα. Ἦτανε Μὰκ ὄνομα καὶ πρᾶμα αὐτὸς κι᾽ οὔτε κἂν μποροῦσε νὰ τοῦ περάσῃ ἀπ᾽

τὸ νοῦ νὰ φανῇ μικρὸς σὲ τέτοια ζητήματα τιμῆς. Μὰ αὐτὸ τὸν καιρὸ ἔτυχε νὰ βρεθῇ σὲ μεγάλες δυσκολίες. Οἱ πολλὲς δουλειὲς καὶ ἐπιχειρήσεις ποὺ εἶχε καταπιαστῇ ἤθελαν μεγάλες προκαταβολὲς καὶ τὸ χρῆμα δὲν ἔτρεχε πιὰ ποτάμι· οἱ τιμὲς τῆς ρέγκας ἦταν χαμηλὲς καὶ δὲν ἤθελε ἀκόμη νὰ πουλήσῃ. Περίμενε πῶς καὶ πῶς ὁ Μὰκ νὰ πιάσουν οἱ μεγάλες οἱ ζέστες. Τότε τελειώνει πιὰ κάθε ψάρεμα κ᾽ οἱ τιμὲς ἀρχίζουν ν᾽ ἀνεβαίνουν. Ἐκτὸς τούτου οἱ Ροῦσοι εἶχαν πόλεμο, θὰ παραμελοῦσαν στὴ μεγάλη χώρα τὶς γεωργικὲς ἐργασίες κι᾽ ὁ κόσμος θὰ εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ πολλὴ ρέγκα.

Ἄφησε λοιπὸν νὰ περάσουν κάμποσες ἑβδομάδες χωρὶς νὰ παρουσιαστῇ ὁ Μὰκ στὴ φάμπρικα. Δὲν εἶχ᾽ ἀκόμα ὑποσχεθῇ καὶ στὴ γυναῖκα τοῦ ἐφημερίου ἕνα ψωμάδικο, καὶ τί θὰ τῆς ἀπαντοῦσε τώρα; Τὰ θεμέλια ἦταν ἕτοιμα, μὰ ἡ ἐργασία δὲν προχώρησε παραπάνω. Ἄρχισαν πάλι νὰ φλυαροῦν δεξιὰ κι᾽ ἀριστερὰ πὼς θἄβρισκε ὁ Μὰκ μεγάλες δυσκολίες γιὰ νὰ τελειώσῃ τὸ φοῦρνο. Καὶ τὸ εἶχαν γιὰ τόσο βέβαιο ποὺ κι᾽ ὁ ψωμᾶς δίπλα στοῦ ἀστυνόμου ἄρχισε πάλι νὰ ξαναπίνῃ. Ἐνοιωθε πὼς δὲν εἶχε τώρα πιὰ φόβο, ἕνας φοῦρνος δὲ θὰ μποροῦσε νὰ κτισθῇ σὲ μιὰ βδομάδα, εἶχε καιρὸ νὰ τὸ ρίξῃ λίγο στὸ ρεμπελιό. Τὸ ξανακύλισμά του ἔφτασε στ᾽ αὐτιὰ τοῦ ἐφημερίου καὶ πῆγε καὶ τὸν βρῆκε ὁ ἴδιος αὐτοπροσώπως· μὰ τίποτα δὲν ὠφέλησε, τόσο σίγουρος ἦταν ἐκεῖνος γιὰ τὴ δουλειά του.

Πραγματικῶς ὁ ἐφημέριος, αὐτὸς ὁ ἀκούραστος ὑπηρέτης τοῦ Κυρίου, εἶχε ἕνα σωρὸ ἐργασίες νὰ κάμῃ.

Ὅσο κι᾽ ἂν δὲν ἔδινε στιγμὴ ἡσυχίας στὸν ἑαυτό του, ἡ δουλειὰ μαζευόταν ὅλο καὶ πιότερη. Τώρα τοῦ ἔλειψε καὶ ὁ μόνος του βοηθός, ὁ πιὸ ἱκανὸς ἀπ᾽ ὅλους, ὁ Ἐνώχ. Λίγες μέρες ὕστερα ἀπὸ τὸ πάθημά του, εἶχε ξανάρθει ὁ Λεβιὸν καὶ φάνηκε ἀλήθεια πολὺ πρόθυμος νὰ πάρῃ πάλι τὴ θέση του.

—Ὁ κύριος ἐφημέριος τὸ βλέπει τώρα κι᾽ ὁ ἴδιος πὼς κανεὶς δὲν εἶνε πιὸ κατάλληλος γιὰ βοηθὸς ἀπὸ μένα.

— Ναί, μὰ ὁ κόσμος ἔχει τὴν ὑποψία πὼς ἐσὺ εἶσαι ποὺ ἔβαλες τὴ φωτιὰ στὸ δάσος.

— Αὐτὰ κάθουνται καὶ τὰ λένε παληανθρῶποι καὶ μπερμπάντηδες.

— Καλά, μὰ ὅπως καὶ νἄνε δὲ μπορῶ νὰ σὲ πάρω βοηθό.

— Καὶ ποιὸν θὰ πάρετε λοιπὸν αὐτὴ τὴ φορά;

— Κανένα. Θὰ τὰ βγάλω πέρα χωρὶς βοηθό.

Κ᾽ ἔτσι λοιπὸν ἔπρεπε νὰ γίνεται ἑκατὸ κομμάτια ὁ ἐφημέριος γιὰ νὰ τὰ προφταίνῃ ὅλα. Κ᾽ ἴσα-ἴσα τώρα εἶχε λόγους νὰ προσέχῃ καὶ νὰ φυλάγῃ περισσότερο τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του. Οἱ αἰώνιες ἀθλιότητες τοῦ νοικοκυριοῦ του, οἱ πολλὲς ἀνακατωσοῦρες καὶ μπερδεψιὲς σὲ ὑπηρεσιακὰ ζητήματα ἦταν ἱκανὲς νὰ τὸν κάμουν νὰ χάσῃ τὸ ἠθικό του καὶ νὰ τὸν ὁδηγήσουν σὲ κανένα ἄσχημο παραστράτισμα. Πολὺ ὡραῖα μποροῦσε, ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρό, καμμιὰ πονηρὴ σκέψη νὰ τοῦ περνᾷ ἀπ᾽ τὸ νοῦ. Τί θὰ πείραζε ἔξαφνα ἂν τἄκανε καλὰ μὲ τὸν Λεβιόν, ποὺ κι᾽ αὐτὸς ὕστερα θὰ μποροῦσε μὲ κάποιο τρόπο νὰ τοῦ ἀπο-

δείξῃ τὴν εὐγνωμοσύνη του; Ἄλλο: ὁ Μὰκ ὁ ἔμπορος εἶχε προσφέρει μόνος του τὴ βοήθειά του, ἂν ἤθελε παρουσιασθῆ ἀνάγκη γιὰ καμμιὰ ἀναξιοπαθῆ οἰκογένεια· λοιπὸν καλά, αὐτὸς ἦταν ὁ πιὸ φτωχὸς στὴν ἐνορία, δὲν μποροῦσε ν᾽ ἀποταθῇ στὸ Μὰκ γιὰ μιὰ οἰκογένεια ποὺ βρισκόταν σὲ μεγάλη ἀνάγκη, καὶ νὰ κρατήσῃ αὐτὸς τὴ συνδρομή; τότε θἄχε ἐπὶ τέλους κ᾽ ἡ γυναῖκα του τὰ παπούτσια της. Κι᾽ αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ τόσα πράματα, βιβλία προπάντων, λίγη φιλοσοφία, εἶχε ἀποξεραθῆ πιὰ στὸ καθημερινὸ μαγγανοπήγαδο τῆς δουλειᾶς καὶ σταματήσει κάθε του ἐξέλιξη. Νά τώρα ποὺ κι᾽ αὐτὸς ὁ παρλαπίπας ὁ Ρόλανδσεν κατάφερε τὴ γυναῖκα του νὰ πιστεύῃ, πὼς οἱ ἄνθρωποι ἔκαμαν τὸ Θεό, ἐκεῖνο ποὺ εἶνε. Ἔπρεπε λοιπὸν νὰ λάβῃ τὰ μέτρα του καὶ μὲ τὴν πρώτη εὐκαιρία νὰ τοῦ βουλώσῃ τὸ στόμα.

Τέλος ἦρθε ὁ Μάκ· κ᾽ ἦρθε ὅπως πάντα: μ᾽ ὅλη του τὴν ἀρχοντιὰ καὶ τὸ μεγαλεῖο. Εἶχε μαζὶ καὶ τὴν κόρη του τὴν Ἐλίζα. Ἡ εὐγένεια τὸ ἀπαιτοῦσε νὰ κάμῃ ἀμέσως τὴν ἐπίσκεψή του στὸν ἐφημέριο, ἀφοῦ μάλιστα κάθε ἄλλο ἐννοοῦσε παρὰ νὰ μὴν κρατήσῃ τὴν ὑπόσχεση ποὺ τοὺς ἔδωσε. Ἡ κυρία ἐφημερίου τὸν ρώτησε γιὰ τὸ ψωμάδικο· ὁ Μὰκ ἐξέφρασε ὅλη του τὴ λύπη, ποὺ δὲ μπόρεσε νὰ κρατήσῃ τὸ λόγο του, μὰ τὸ σφάλμα δὲν ἦτανε δικό του· ὡρισμένως τίποτα δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ ἐφέτος μὲ τὸ ψωμάδικο καὶ νὰ προχωρήσῃ ἡ οἰκοδομὴ γιατὶ βγάζουν τὰ θεμέλια νερό.

—Ἄ, τί κρῖμα! εἶπε μὲ ἀπογοήτευση ἡ κυρία, μὰ ὁ ἐφημέριος χάρηκε κρυφὰ μέσα του.

—Ἦρθαν λοιπὸν καὶ μοῦ τὸ εἶπαν οἱ μαστόροι, ἐξακολούθησε ὁ Μάκ, κ᾽ ἔπρεπε νὰ ὑποταχτῶ στὴν ἀνάγκη· μποροῦσαν τὴν πρώτη ἄνοιξη νὰ κατακαθίσουν τὰ θεμέλια καὶ τότε πῶς νὰ σταθῇ ἀπὸ πάνω τὸ κτίριο;

—Βέβαια, πῶς νὰ σταθῇ τὸ κτίριο; εἶπε κι᾽ ὁ ἐφημέριος.

Ἄλλως τε ὁ Μὰκ δὲν ἦταν καὶ καθόλου στενοχωρημένος τώρα. Οἱ μεγάλες ζέστες εἶχαν περάσει, τὸ ψάρεμα τῆς ρέγγας εἶχε μιὰ καὶ καλὴ πιὰ τελειώσει, κ᾽ ἕνα τηλεγράφημα ἀπὸ τὸν πράχτορά του τὸν εἶχε εἰδοποιήσει ἀμέσως πὼς οἱ τιμὲς ἄρχισαν νὰ παίρνουν γρήγορα τὸν ἀνήφορο. Ὁ Μὰκ δὲ μπόρεσε νὰ κρατηθῇ νὰ μὴ διηγηθῇ ὅλ᾽ αὐτὰ στὸν ἐφημέριο. Ἀπ᾽ αὐτὸν πάλι μπόρεσε κι᾽ ὁ ἴδιος νὰ μάθῃ ποῦ ἤτανε κρυμμένος ὁ Ρόλανδσεν: σ᾽ ἕνα νησὶ μακρυά, κατὰ τὴ δύση, εἶχε καταφύγει καὶ ζοῦσε ἐκεῖ μόνος του σὰν ἀγρίμι. Ἕνας ἄνδρας καὶ μιὰ γυναῖκα ἦρθαν κ᾽ ἔδωσαν τὴν εἴδηση στὸν ἐφημέριο.

Χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸ ἔστειλε ἀμέσως μιὰ βάρκα ὁ Μὰκ νὰ παραλάβῃ τὸ Ρόλανδσεν.

Πραγματικῶς ὁ Ρόλανδσεν βρέθηκε ὅλως διόλου ἀπροετοίμαστος, ὅταν ὁ Ἐνὼχ ὡμολόγησε τὴν πράξη του· τώρ᾽ ἀλήθεια ἦταν ἐλεύθερος, μὰ δὲν εἶχε τὰ τετρακόσα τάλληρα γιὰ τὸ Μάκ. Κ᾽ ἔτσι πῆρε τὴ βάρκα τοῦ σπιτονοικοκύρη του τοῦ Μπέρεν μ᾽ ὅλα ταρμίδια του καὶ τὰ σύνεργά του καὶ τὄβαλε στὸ κουπὶ στῆς νύχτας τὴ σιγα-

λιά. Τράβηξε ἑνάμισυ μίλι ἀνοιχτὰ στὴ θάλασσα, τραβοῦσε κουπὶ ὁληνύχτα καὶ τὸ πρωΐ διάλεξε ἕνα κατάλληλο νησὶ κι᾽ ἄραξε. Λογῆς-λογῆς θαλασσοπούλια ἔκρωζαν γύρω του.

Ὁ Ρόλανδσεν πεινοῦσε καὶ στὴν ἀρχὴ συλλογίστηκε νὰ μαζέψῃ ὅσα μποροῦσε αὐγὰ τῶν γλάρων γιὰ νὰ φάῃ· μὰ βρέθηκε νὰ ἔχουν πιὰ ξεκλωσσήσει τ᾽ αὐγά τους οἱ γλάροι· λοιπὸν βγῆκε στὸ ψάρεμα μὲ τὴ βάρκα κι᾽ αὐτὸ τοῦ πέτυχε καλύτερα. Τώρα ζοῦσε κάθε μέρα μὲ ψάρια καὶ τραγουδοῦσε καὶ ἔπληττε καὶ ἤτανε βασιλιᾶς στὸ νησί του. Ὅταν ἔβρεχε, εὕρισκε καταφύγιο κάτω ἀπὸ ἕνα ὡραιότατο βράχο· τὴ νύχτα κοιμότανε στὴν πρασινάδα πάνω κι᾽ ὁ ἥλιος δὲ βασίλευε διόλου.

Δυὸ-τρεῖς ἑβδομάδες πέρασαν, ἡ κακὴ δίαιτα τὸν εἶχε φοβερὰ ἀδυνατίσει μὰ στὸ μάτι του ἔλαμπε πάντα ἡ σταθερὴ ἀπόφαση νὰ μὴ συνθηκολογήσῃ. Δὲν εἶχε κανένα ἄλλο φόβο, παρὰ μήπως ἔρθῃ κανεὶς καὶ τὸν ἐνοχλήσῃ· λίγες νύχτες πρὶν τώρα τελευταῖα εἶδε νὰ πλησιάζῃ κατὰ τὸ νησί του μιὰ βάρκα μ᾽ ἕναν ἄντρα καὶ μιὰ γυναῖκα μέσα, ποὺ εἶχαν μαζέψει πούπουλα· ἤθελαν νὰ βγοῦνε στὸ νησὶ μὰ ὁ Ρόλανδσεν μὲ κανένα τρόπο δὲν μποροῦσε νὰ τὸ ἐπιτρέψῃ, τοὺς εἶδε ἀπὸ ἀρκετὰ μακρυὰ κ᾽ ἔτσι τοῦ δόθηκε καιρὸς νὰ τοῦ ἀνέβουν τὰ αἵματα στὸ κεφάλι· τρομαγμένοι ἐκεῖνοι, καθὼς τὸν εἶδαν νὰ ὁρμᾷ μὲ τὴν μικρὴ ἄγκυρα τῆς βάρκας στὸ χέρι ποὺ τὴ γυρνοῦσε σὰ δαιμονισμένος πάνω ἀπ᾽ τὸ κεφάλι του, τὄβαλαν στὸ κουπὶ καὶ δρόμο. Γέλασε κι᾽ ὁ ἴδιος ὁ Ρό-

λανδσεν μονάχος του κ᾽ ἔμοιαζε ἀλήθεια νὰ τὸν ἔβλεπε κανεὶς σωστὸς Ὀξαποδῶ μὲ τὴν ἀχαμνή του ὄψη.

Ἕνα πρωῒ τὰ θαλασσοπούλια στρίγγιαζαν πιὸ ὀξυὰ καὶ σὰν πιὸ ἐρεθισμένα ἀπὸ ἄλλες φορὲς καὶ ξύπνησαν τὸ Ρόλανδσεν, κ᾽ ἦταν τόσο νωρὶς ἀκόμη ποὺ ἤτανε σχεδὸν νύχτα. Βλέπει μιὰ βάρκα νὰ ἔρχεται, εἶνε ὅλως διόλου πιὰ κοντά. Τὸ δυσάρεστο γιὰ τὸ Ρόλανδσεν ἦτανε, πὼς ἀργοῦσε πάντα του νὰ πάρῃ φωτιά. Νά τώρα ποὺ ἐρχόταν αὐτὴ ἡ βάρκα κ᾽ ἔφτασε ἴσα-ἴσα τώρα, ποὺ δὲν εἶχε πιὰ καθόλου καιρό· γιατὶ ὅταν ἐπὶ τέλους τοῦ ἀνέβηκαν ἀρκετὰ τὰ αἵματα στὸ κεφάλι, ἡ βάρκα ἦταν κιόλα ἀραγμένη, εἰδεμὴ ἠμποροῦσε νὰ τῆς κάμῃ καμμιὰ ζημιὰ καὶ νὰ μὴν τοὺς ἀφήσῃ μὲ τὶς πέτρες νὰ πλησιάσουν.

Δυὸ ἀπ᾽ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Μάκ, ποὺ δούλευαν στὴ φάμπρικα, πατέρας καὶ γυιός, βγῆκαν στὴ στεριὰ κι᾽ ὁ γέρος καλημέρισε τὸ Ρόλανδσεν.

—Δὲν εἶμαι καθόλου εὐχαριστημένος μαζί σου, ἤτανε ἡ ἀπάντηση τοῦ Ρόλανδσεν, καὶ φοβοῦμαι πὼς θὰ σοῦ καταφέρω καμμιὰ δουλειά.

—Σὰν τί δουλειά; τὸν ρώτησε ὁ ἄνθρωπος καὶ γύρισε καὶ εἶδε τὸ γυιό του λιγάκι ἀνήσυχος.

—Νά, νὰ σοῦ στρίψω τὸ λαρύγγι· τί λὲς γι᾽ αὐτὴ τὴν προειδοποίηση;

—Καὶ μεῖς ἤρθαμε νὰ σοῦ φέρουμε κάτι παραγγελίες, ποὺ μᾶς ἔδωσε ὁ ἴδιος ὁ Μάκ.

—Φυσικὰ τὶς ἔδωσε ὁ ἴδιος ὁ Μάκ· ξέρω ἐγὼ τί θέλει.

Τώρα ἀνακατώθηκε στὴν κουβέντα κι᾽ ὁ νέος κ᾽ εἶπε πὼς ὁ Μπέρεν ἤθελε τὴ βάρκα του καὶ ταρμίδια του.

Ὁ Ρόλανδσεν φώναζε ἀγανακτισμένος:

— Αὐτός; εἶνε ὁ ἄνθρωπος τρελλός; καὶ τί θέλει νὰ κάμω ἐγώ; Κάθομαι σ᾽ ἕνα ἔρημο νησί, πρέπει νἄχω τὴ βάρκα, ἂν θελήσω νὰ γυρίσω πίσω, καὶ νὰ ψαρεύω μὲ ταρμίδια γιὰ νἀμπορέσω νὰ ζήσω. Πέστε του χαιρετίσματα ἀπὸ μέρους μου.

— Κ᾽ ἔπειτα ἔχουμε παραγγελία ἀπὸ τὸ νέο τηλεγραφητὴ νὰ σοῦ ποῦμε πὼς ἦρθαν κάτι σπουδαῖα τηλεγραφήματα καὶ σὲ περιμένουν ἐκεῖ.

Ὁ Ρόλανδσεν ἔκαμ᾽ ἕνα πήδημα. Πῶς! ἀπὸ τώρα! Τοὺς ρώτησε γιὰ διάφορα ἄλλα, τοῦ εἶπαν ἐκεῖνοι ὅ,τι εἶχαν νὰ τοῦ ποῦνε, καὶ τώρα πιὰ δὲν ἔφερνε καμμιὰ δυσκολία νὰ γυρίσῃ μαζί των. Ὁ νέος μπῆκε στὴ βάρκα τοῦ Μπέρεν κι᾽ ὁ Ρόλανδσεν μὲ τὸ γέρο στὴν ἄλλη.

Στὴν πλώρη ἤτανε μιὰ μεγάλη καλαθούνα, κι᾽ ὁ Ρόλανδσεν πῆρε μιὰ κρυφὴ χαρὰ μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς ἴσως νὰ εἶχε φαγιὰ μέσα. Ἤθελε νὰ ρωτήσῃ, μὰ κρατήθηκε ἀπὸ περηφάνεια κι᾽ ἄρχισε νὰ φλυαρῇ γιὰ νὰ ξεχνᾷ τὴν πεῖνα του.

— Πῶς ἔμαθε ὁ Μὰκ πὼς εἶμαι δῶ;

— Τὸ εἴπανε ἕνας ἄντρας καὶ μιὰ γυναῖκα ποὺ σὲ εἶδαν ἐδῶ μιὰ νύχτα καὶ τρόμαξαν τόσο πολύ.

— Ναί, τί ἤθελαν αὐτοὶ ἐδῶ;.. Φαντάσου, βρῆκα ἕνα καινούργιο ψαρότοπο ἐδῶ καὶ τώρα εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ φύγω καὶ νὰ τὸν ἀφήσω.

— Πόσον καιρὸ εἶχες σκοπὸ νὰ μείνῃς;

— Τί σ᾽ ἐνδιαφέρει ἐσένα, τοῦ εἶπε ξερὰ ὁ Ρόλανδσεν.

—Κοίταζε τὴν καλαθούνα, μὰ ἡ περηφάνεια του τὸν ἔκανε νὰ ὑποφέρῃ φοβερὰ καὶ εἶπε:

—Τί εἴδους παλιοκαλαθούνα εἶν' αὐτή; δὲν εἶνε γιὰ νὰ φυλάξῃ κανεὶς τίποτα μέσα· σὰν τί νἄχῃ;

—Νἆχα μονάχα ὅσο κρέας καὶ λαρδὶ καὶ βούτυρο καὶ τυρὶ εἶνε μέσα, θἄκανα τὴν κουμπάνια μου γιὰ χρόνια καὶ χρόνια, ἀποκρίθηκε ὁ ἄνθρωπος.

Ὁ Ρόλανδσεν ξερόβηξε κ' ἔφτυσε στὴ θάλασσα.

—Πότε ἦρθαν τὰ τηλεγραφήματα; ρώτησε.

—Εἶνε κάμποσος καιρὸς τώρα.

Στὸ μισὸ τὸ δρόμο ἔφεραν κοντὰ τὶς βάρκες πατέρας καὶ γυιὸς γιὰ νὰ πάρουν τὸ κολατσιό τους. Ὁ Ρόλανδσεν ἔκανε πὼς κοίταζε στὸν ἀέρα δεξιὰ κι' ἀριστερά. Ὁ γέρος τοῦ εἶπε:

—Ἔχουμε λίγο φαγάκι ἐδῶ· ἂν ἔχῃς τὴν εὐχαρίστηση νὰ μᾶς κάμῃς συντροφιά! Κ' ἔβαλε μπρὸς στὸ Ρόλανδσεν ὁλάκαιρη τὴν καλαθούνα.

Ἐκεῖνος τὴν ἔσπρωξε μὲ τὸ χέρι του καὶ εἶπε:

—Δὲν εἶνε μισὴ ὥρα ποὺ ἔφαγα καὶ στὰ γερὰ μάλιστα. Κ' ἔπειτα δὲν ἔχεις ἰδέα τί καλοψημένο ποὺ φαίνεται αὐτὸ τὸ ἄσπρο τὸ ψωμί. Ὄχι, εὐχαριστῶ· προτιμῶ μονάχα νὰ τὸ βλέπω καὶ νὰ τὸ μυρίζουμαι. Κ' ἐξακολούθησε νὰ φλυαρῇ καὶ νὰ κοιτάζῃ στὸν ἀέρα:

—Ἀλήθεια, ζοῦμε καλὰ καὶ καλοτρῶμε δῶ στὰ βορεινά. Εἶμαι βέβαιος πὼς ὁ καθένας ἔχει τώρα κρεμασμένο τὸ μπούτι τὸ κρέας σπίτι του· καὶ πιὸ ὕστερα ὅλο λαρδί.

Ὁ Ρόλανδσεν γύρισε κατσουφιασμένος καὶ εἶπε:

—Πόσον καιρὸ εἶχα σκοπὸ νὰ μείνω ἐδῶ, μὲ ρω-

τᾶς; Φυσικὰ θἄμενα ὡς τὸν καιρὸ τοῦ θερισμοῦ, ὡς τότε ποὺ πέφτουνε τἄστρα· δὲ ξέρεις πόσο μ᾽ ἀρέσει νὰ τὰ βλέπω καὶ νὰ κάνω χάζι ἔτσι καθὼς γίνεται κομμάτια ἕνα ἄστρο στὸν οὐρανό.

— Ναί, εἶνε ἕνα πρᾶμα ποὺ δὲν τὸ καταλαβαίνω ἐγώ.

— Νά, ἔρχεται ἕνα ἄστρο σὰ σφεντόνα καὶ δίνει μιὰ τοῦ ἄλλου καὶ πάρ᾽ το κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸ χίλια κομμάτια.

Μὰ τὸ φαΐ των ἐκείνων δὲν ἔλεγε νὰ τελειώσῃ κι᾽ ὁ Ρόλανδσεν δὲν κρατήθηκε πιά. Εἶστε σωστὰ γουρούνια στὸ φαΐ· πῶς μπορεῖτε νὰ περιδρομιάζετε ὅλ᾽ αὐτὰ τὰ πράματα!

— Νά, τελειώνουμε, εἶπε ὁ γέρος ἥσυχα-ἥσυχα.

Οἱ βάρκες χώρισαν καὶ κάθησαν πάλι στὸ κουπί. Ὁ Ρόλανδσεν ξάπλωσε νὰ κοιμηθῇ.

Ἔφτασαν τὸ ἀπομεσήμερο στὸ λιμάνι κι᾽ ὁ Ρόλανδσεν ἔτρεξε ἴσα στὸ σταθμὸ γιὰ τὰ τηλεγραφήματα. Ἦταν εὐχάριστα νέα γιὰ τὴν ἐφεύρεσή του. Μιὰ μεγάλη προσφορὰ γιὰ τὸ προνόμιο ἀπὸ τὸ Ἀμβοῦργο κι᾽ ἄλλη μιὰ ἀκόμη μεγαλύτερη ἑνὸς ἄλλου οἴκου. Κ᾽ ἦταν τόσο κουριόζος ἄνθρωπος ὁ Ρόλανδσεν, ποὺ πέταξε ἀμέσως στὸ δάσος κ᾽ ἔμεινε ὧρες ἐκεῖ, μονάχος, χωρὶς νὰ συλλογιστῇ νὰ πάρῃ τίποτα γιὰ νὰ βάλῃ στὸ στόμα του.

Ξεκίνησε γιὰ τὸ γραφεῖο τοῦ Μάκ· πήγαινε καμαρωτός, σὰν ἄνθρωπος ποὺ εἶχε ἀποκατασταθῇ πάλι στὴν

ὑπόληψη τοῦ κόσμου. Μὲ ξεχωριστὴ χαρὰ θὰ τὸν ἔβλεπαν ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τοῦ Μάκ, τὸν περίμεναν ἴσως θερμὰ συγχαρητήρια ἀπὸ μέρος τῆς Ἐλίζας κ' οἱ φιλικές των περιποιήσεις θὰ τοῦ ἔκαναν μεγάλο καλό.

Μὰ βρέθηκε πάλι γελασμένος. Βρῆκε τὴν Ἐλίζα καὶ κουβέντιαζε μπρὸς στὴ φάμπρικα μὲ τὸν ἀδελφό της, τόση ὀλίγη προσοχὴ τοῦ ἔδωσε ποὺ μόλις ἀπάντησε στὸ χαιρετισμό του. Κ' οἱ δυό των ἐξακολούθησαν τὴν κουβέντα των. Ὁ Ρόλανδσεν δὲ θέλησε νὰ τοὺς ἐνοχλήσῃ γιὰ νὰ τοὺς ρωτήσῃ γιὰ τὸ γέρο Μάκ, μὰ ἀνέβηκε ἴσα στὸ γραφεῖο καὶ χτύπησε τὴν πόρτα· ἦταν κλεισμένη. Ξανακατέβηκε κάτω καὶ ρώτησε:

—Ὁ κύριος πατέρας σας ἔστειλε καὶ μὲ ζήτησε, ποῦ μπορῶ νὰ τὸν εὕρω;

Δὲ βιαστήκανε νὰ τοῦ δώσουν ἀπάντηση, καὶ μόνον ἀφοῦ τελείωσαν τὴ κουβέντα τους, τοῦ εἶπε ὁ Φρίτριχ.

—Ὁ πατέρας εἶνε ἐπάνω, στὸ νεροφράχτη.

—Μποροῦσαν νὰ μοῦ τὸ ἔλεγαν αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ποῦ ἦρθα, εἶπε μέσα του ὁ Ρόλανδσεν. Μὰ κ' οἱ δυὸ ἔκαμαν τὸν ἀδιάφορο καὶ τὸν ἄφησαν ν' ἀνεβῇ στὸ γραφεῖο, χωρὶς νὰ τοῦ ποῦν τίποτα.

—Δὲν μπορεῖτε νὰ στείλετε κανένα νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ;

—Γιὰ νἄνε ὁ πατέρας στὸ νεροφράχτη, ἀποκρίθηκε ξερὰ ὁ Φρίχτριχ, θὰ πῇ πὼς ἔχει δουλειὰ ἐκεῖ πάνω.

Ὁ Ρόλανδσεν κατσούφιασε καὶ τοὺς κοίταξε παραξενεμένος.

—Πρέπει νὰ ξαναρθῆτε ἄλλη ὥρα, τοῦ εἶπε ὁ Φρίτριχ.

Τί νὰ κάμῃ ὁ Ρόλανδσεν, κούνησε τὸ κεφάλι καὶ εἶπε:

—Ναί, ναί, καὶ τράβηξε.

Μ᾽ ἄρχισε νὰ στραβομουτσουνιάζῃ καὶ νὰ τοῦ μπαίνουν οἱ ψύλλοι στ᾽ αὐτιά. Στράφηκε ἀπότομα καὶ τοὺς λέει:

—Μὰ γιὰ νἀρθῶ ἐδῶ θὰ πῇ πὼς δὲν εἶχα κανένα ἄλλο λόγο παρὰ γιὰ νὰ συναντήσω τὸν πατέρα σας, μ᾽ ἐννοεῖτε;

—Νὰ ξαναρθῆτε ἀργότερα, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Φρίτριχ.

—Κι᾽ ἂν ξαναγύρισα τώρα δεύτερη φορὰ εἶνε γιὰ νὰ σᾶς πῶ μονάχα πὼς δὲ θὰ ξανάρθω καὶ τρίτη.

Ὁ Φρίτριχ σήκωσε τοὺς ὤμους του ἀδιάφορα.

—Νά, ἔρχεται ὁ πατέρας, εἶπε ἡ Ἐλίζα.

Πραγματικῶς ἦτανε ὁ γέρο Μάκ. Ζάρωσε τὰ φρύδια του ἅμα εἶδε τὸ Ρόλανδσεν καὶ φάνηκε πολὺ ἐπιφυλαχτικός· τὸν ὡδήγησε στὸ γραφεῖο.

Μὲ χωρὶς καμμιὰ διάκριση τοῦ εἶπε:

—Τὴν περασμένη φορὰ σᾶς ἐπρόσφερα καὶ κάθισμα, τώρα ὄχι.

—Ὄχι, φυσικὰ ὄχι, ἀποκρίθηκε ὁ Ρόλανδσεν, μὰ καὶ πάλι δὲ μποροῦσε τὰ καταλάβῃ κ᾽ ἤθελε ποὺ τοῦ ἔκανε ἔτσι τὸ θυμωμένο.

Μὰ κι᾽ ὁ γέρο Μὰκ δὲν εὕρισκε καμμιὰ εὐχαρίστηση νὰ κάνῃ τὸν αὐστηρό. Τὸν εἶχε στὴν ἐξουσία του αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο, ποὺ τοῦ φέρθηκε ἔτσι ἄσχημα, μὰ αὐτὸς θὰ στεκόταν ἀρκετὰ ψηλά, γιὰ νὰ μὴ θελήσῃ νὰ τοῦ κάμῃ κακό. Τοῦ εἶπε:

—Θὰ ξέρετε βέβαια, τί ἔχει συμβῆ;

Ὁ Ρόλανδσεν ἀποκρίθηκε:

—Ἐγὼ ἔλειπα, μπορεῖ νὰ ἔγιναν ἐδῶ πολλὰ πράματα, ποὺ νὰ τὰ ξέρετε ἐσεῖς, ἐγὼ ὅμως ὄχι.

—Θὰ σᾶς τὰ πῶ νὰ τὰ μάθετε καὶ σεῖς, τοῦ εἶπε. Κ' ἔμοιαζε αὐτὴ τὴν ὥρα σὰν ἕνας μικρὸς θεός, ποὺ κρατᾶ τὴν τύχη ἑνὸς ἀνθρώπου στὰ χέρια του.

—Ἔτσι λοιπόν, εἶνε ἀλήθεια πὼς κάψατε τὸ ἀσφαλιστικὸ συμβόλαιο τῆς ζωῆς μου;

—Πρέπει νὰ ξέρετε, ἄρχισε ὁ Ρόλανδσεν, πώς, ἐγώ, ἀφοῦ θέλετε νὰ μάθετε τὴν ἀλήθεια...

—Ἰδού το τὸ συμβόλαιο, τὸν ἔκοψε ὁ Μὰκ καὶ τοῦ τὸ ἔβαλε μπρὸς στὰ μάτια του. Βρέθηκαν καὶ τὰ χρήματα ποὺ μοῦ ἔκλεψαν. Ἦτανε ὅλα μὲς σ' ἕνα μαντήλι, ποὺ δὲν ἦτανε δικό σας.

Ὁ Ρόλανδσεν λέξη δὲν εἶπε νὰ διαμαρτυρηθῇ.

Ὁ Μὰκ ἐξακολούθησε:

—Τὸ μαντήλι ἦτανε τοῦ Ἐνώχ.

Τοῦ Ρόλανδσεν τοῦ ἐρχόταν νὰ γελάσῃ μὲ ὅλη αὐτὴ τὴν ἐπισημότητα, καὶ εἶπε στὸ ἀστεῖο τάχα:

—Νὰ δῆτε, πὼς σίγουρα θὰ εἶνε ὁ Ἐνὼχ ὁ κλέφτης.

Μὰ τοῦ Μὰκ δὲν τοῦ ἄρεσε καθόλου τὸ ἀστεῖο του καὶ ὁ τρόπος του· δὲν τοῦ κρατοῦσε καθόλου τὸ σεβασμὸ ποὺ τοῦ ἔπρεπε:

—Θελήσατε νὰ μὲ κοροϊδέψετε, τοῦ εἶπε, καὶ νὰ μοῦ βάλετε στὸ χέρι τετρακόσια τάλληρα.

Ὁ Ρόλανδσεν, ποὺ εἶχε στὴ τσέπη του τὰ πολύτιμα

τὰ τηλεγραφήματά του, δὲ θέλησε πάλι νὰ κρατήση τὸ σοβαρό του:

—Γιὰ ἔλᾶτε νὰ τὸ σκεφτοῦμε λίγο καλύτερα αὐτό, τοῦ εἶπε.

Ὁ Μὰκ τότε τοῦ μίλησε ἀπότομα καὶ μὲ θυμό:

—Τὴν πρώτη φορὰ σᾶς ἐσυγχώρησα, ὄχι ὅμως πιὰ καὶ τώρα.

—Ἤρθα νὰ σᾶς ἐπιστρέψω τὰ χρήματά σας.

Ὁ Μὰκ ἀγρίεψε:

—Ποιὸς σᾶς μιλᾶ γιὰ χρήματα, δὲν εἶνε ὁ λόγος πιὰ γιὰ τὰ χρήματα. Εἶστε ἕνας δόλιος καὶ ἀπατεών, τὸ ξέρετε αὐτό;

—Μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς δώσω μιὰ ἐξήγηση; Ὄχι; Αὐτὸ δὲν εἶνε καθόλου λογικό. Τί ἐννοεῖτε λοιπὸν τώρα νὰ γίνη;

—Ἐννοῶ νὰ σᾶς βάλω φυλακή, εἶπεν ὁ Μάκ.

Μπῆκε μέσα ὁ Φρίτριχ καὶ κάθησε στὴ θέση του στὸ γραφεῖο. Εἶχε ἀκούσει τὰ τελευταῖα λόγια κ' ἦτανε ἀπὸ τὶς σπάνιες φορὲς ποὺ ἔβλεπε τὸν πατέρα του ἐρεθισμένο.

Ὁ Ρόλανδσεν ἔβαλε τὸ χέρι του στὴν τζέπη στὰ τηλεγραφήματα.

—Δὲ θέλετε λοιπὸν νὰ πάρετε τὰ χρήματά σας;

—Ὄχι, ἀποκρίθηκε ὁ γέρο Μάκ. Μπορούσατε νὰ πᾶτε νὰ τὰ παραδώσετε στὴν ἐξουσία.

Ὁ Ρόλανδσεν ἔμεινε ἀναπολόγητος καὶ τοῦ ἔπεσαν πάλι τ' αὐτιά. Ἀλήθεια, ἔτσι ἦτανε νὰ τὸ καλοεξετάση κανεὶς τὸ πρᾶμα. Ἡ πράξη του ἦτανε καθαρὴ ἀ-

πάτη κ᾽ εἶχαν ὅλο τὸ δικαίωμα νὰ τὸν πιάσουν καὶ νὰ τὸν βάλουν μέσα. Πολὺ καλά! Ὅταν γύρισε ὁ Μὰκ καὶ τὸν εἶδε σὰν τάχα ν᾽ ἀποροῦσε ποὺ τὸν ἔβλεπε νὰ στέκῃ ἀκόμα ἐδῶ, τοῦ ἀποκρίθηκε:

— Περιμένω νἀρθοῦν νὰ μὲ πᾶνε φυλακή.

Ὁ Μὰκ τοῦ εἶπε σουφρωμένος:

— Ἐδῶ; Ὄχι· μπορεῖτε νὰ πᾶτε σπίτι σας καὶ νὰ ἑτοιμασθῆτε.

— Εὐχαριστῶ πολύ. Εἶχα ἀκόμη μερικὰ τηλεγραφήματα νὰ στείλω.

Αὐτὰ τὰ λόγια τὸν μέρεψαν λίγο τὸν Μάκ· δὲν ἦτανε αὐτὸς βέβαια κανένας ἀνθρωποφάγος.

— Ἔχετε φυσικὰ στὴ διάθεσή σας καὶ σήμερα καὶ αὔριο, γιὰ νὰ τελειώσετε ὅ,τι ἔχετε, τοῦ εἶπε.

Ὁ Ρόλανδσεν ἔκαμε μιὰ ὑπόκλιση κ᾽ ἔφυγε.

Ἔξω ἦτανε ἀκόμη ἡ Ἐλίζα καὶ πέρασε ἐμπρός της χωρὶς νὰ χαιρετήσῃ. Ἦτανε ποὺ ἦτανε χαμένος, τί ἔβγαινε ἀπ᾽ αὐτό; Μὰ ἄκουσε ἀπὸ πίσω του νὰ τὸν φωνάζῃ ἐκείνη σιγὰ μὲ τ᾽ ὄνομά του, στάθηκε ξαφνισμένος καὶ τὴν κοίταξε κατάματα.

— Ἤθελα μόνο νὰ σᾶς πῶ, πὼς... ἴσως δὲν ὑπάρχει καὶ πολὺς φόβος.

Δὲν κατάλαβε γρὺ καὶ πολὺ περισσότερο, ἀφοῦ αὐτὴ δὲν εἶχε πιὰ καμμιὰ σχέση μαζί του.

— Πρέπει νὰ πηγαίνω σπίτι, τῆς εἶπε, ἔχω κάτι τηλεγραφήματα νὰ στείλω.

Πλησίασε κοντά του, τὸ στῆθος της ἀνέβαινε καὶ

κατέβαινε, κοίταζε γύρω της σὰν νὰ μὴν ἔνοιωθε τὸν ἑαυτό της σὲ ἀσφάλεια.

— Φαίνεται θὰ σᾶς φέρθηκε σκληρὰ ὁ πατέρας. Μὰ θὰ τοῦ περάσῃ βέβαια.

Ἔτσι ἦταν λοιπόν! Μὰ ἔπαιρνε τὴν ἀναπνοή της ὅλο καὶ πιὸ βαρυὰ καὶ τοῦ ξανᾶπε:

— Τί μὲ κυττάζετε ἔτσι; δὲ μὲ ἀναγνωρίζετε πιά;

— Ἀναγνωρίζουμε ἕναν καὶ δὲν τὸν ἀναγνωρίζουμε πάλι, ἀναλόγως ποὺ τὸ θέλει ἢ δὲν τὸ θέλει αὐτός, τῆς ἀποκρίθηκε.

Παῦσις. Ἡ Ἐλίζα τοῦ εἶπε τέλος:

— Πρέπει ὅμως νὰ παραδεχτῆτε, πὼς αὐτὸ ποὺ κά... Αἴ, βέβαια, ἐσεῖς ὁ ἴδιος θὰ ὑποφέρετε περισσότερο γι᾽ αὐτό.

— Πολὺ καλά, μπορεῖ νὰ ὑποφέρω ἐγὼ ὁ ἴδιος περισσότερο γι᾽ αὐτό. Μὰ δὲν ἔχω καμμιὰ ἐπιθυμία γιὰ ὅλες αὐτὲς τὶς ἐπεμβάσεις ἀπὸ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλο. Ὁ κύριος πατέρας σας μπορεῖ πολὺ ὡραῖα τώρα νὰ μὲ βάλῃ φυλακή.

Χωρὶς λέξη νὰ πῇ ἡ Ἐλίζα γύρισε κ᾽ ἔφυγε.

Περίμενε δυό, περίμενε τρεῖς ὁλάκαιρες μέρες καὶ κανεὶς δὲν παρουσιάστηκε στὸ σπίτι τοῦ Μπέρεν νὰ τὸν πάρῃ μέσα. Εἶχε γράψει τὰ τηλεγραφήματά του κ᾽ εἶχε σκοπὸ νὰ τὰ στείλῃ τὴν ἴδια στιγμὴ ποὺ θὰ ἤρχονταν νὰ τὸν πιάσουν. Εἶχε ἀποφασίσει νὰ δεχτῇ τὴν πιὸ μεγάλη προσφορὰ γιὰ τὴν ἐφεύρεσή του καὶ νὰ πουλήσῃ τὸ προνόμιο. Στὸ μεταξὺ δὲν καθόταν μὲ σταυρωμένα χέρια, ἤτανε σὲ διαπραγματεύσεις μὲ ξένους οἴκους γιὰ

τὸ ἕνα καὶ γιὰ τὸ ἄλλο, γιὰ τὴν ἀγορὰ τοῦ καταρράχτη ἀντίκρυ ἀπὸ τὴ φάμπρικα τοῦ Μάκ, γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς μεταφορᾶς· ὅλ᾽ αὐτὰ ἔπρεπε νὰ περάσουν ἀπ᾽ τὸ χέρι του μέχρι νεωτέρας διαταγῆς.

Μὰ ὁ Μὰκ δὲν ἦτανε ἄνθρωπος γιὰ νὰ ἐξοντώσῃ τὸν ὅμοιό του. Ἀπεναντίας, τώρα στὴ δουλειά του τοῦ πήγαιναν ὅλα πάλι πρίμα, κι᾽ ὅταν τὰ πράγματα τοῦ ἔρχονται βολικά, βρίσκει τὴ μεγαλύτερή του εὐχαρίστηση νὰ κάνῃ τὸ καλὸ χωρὶς νὰ τὸν μέλῃ τί θὰ τοῦ κοστίσῃ. Ἕνα νέο τηλεγράφημα ἀπὸ τὸν πράχτορά του τὸν εἰδοποίησε πὼς ἡ ρέγκα ἄρχισε νὰ ἔχῃ μεγάλη ζήτηση στὴ Ρωσία. Ἀπὸ χρήματα τώρα ὁ Μάκ, ὅσα ἤθελε στὴ διάθεσή του. Ἔδινε κ᾽ ἔπαιρνε πάλι ὁ Μάκ.

Ἀφοῦ πέρασε μιὰ ἑβδομάδα χωρὶς τίποτα ν᾽ ἀλλάξῃ ἀπὸ τὴν κατάσταση, πῆγε πάλι ξανὰ ὁ Ρόλανδσεν στὸ γραφεῖο τοῦ Μάκ. Εἶχε ἐξαντληθῆ πιὰ νὰ περιμένῃ ἔτσι σ᾽ αὐτὴ τὴν ἀβεβαιότητα κ᾽ ἤθελε μιὰ καὶ καλὴ νὰ παίρνῃ τέλος ἡ ὑπόθεσις.

— Εἶμαι μιὰ ἑβδομάδα τώρα ἕτοιμος καὶ σεῖς δὲ μὲ βάζετε ἀκόμη φυλακή, εἶπε.

— Νέε μου, τοῦ ἀποκρίθηκε μαλακὰ-μαλακὰ ὁ Μάκ, ξανασκέφθηκα πάλι τὸ πρᾶμα λιγάκι...

—Ἔπρεπε νὰ πάρετε ἀμέσως μιὰ ἀπόφαση, τοῦ εἶπε ὁ Ρόλανδσεν ξαναμμένος. Νομίζετε πὼς σᾶς ἐπιτρέπεται νὰ τὸ παίζετε δίχως τελειωμὸ καὶ νὰ μ᾽ ἔχετε ἐμένα νὰ περιμένω καὶ σεῖς νὰ κορδώνεστε γιὰ τὴν καλωσύνη σας τάχα; Ξέρω ὅμως καὶ γὼ τώρα τί θὰ κάμω· θὰ πάγω νὰ παρουσιαστῶ μόνος μου.

—Ὁπωσδήποτε σήμερα θὰ περίμενα μιὰ ἄλλη γλῶσσα ἀπὸ μέρους σας.

—Ἐγὼ θὰ σᾶς δείξω τί γλῶσσα ἔχετε νὰ περιμένετε, φώναξε ὁ Ρόλανδσεν παίρνοντάς το ψηλὰ χωρὶς καμμιὰ ἀνάγκη καὶ πέταξε τὰ τηλεγραφήματά του μπρὸς στὰ μάτια τοῦ μεγαλεμπόρου. Τώρα ἡ μύτη του φαινόταν ἀκόμα πιὸ μεγάλη ἀπὸ πρίν, ἐξ αἰτίας ποὺ εἶχε τόσο ἀδυνατίσει τὸ πρόσωπό του.

Ὁ Μὰκ πέρασε μιὰ μὲ τὸ μάτι τὰ τηλεγραφήματα.

—Βλέπω λοιπὸν πὼς γενήκατε καὶ σεῖς ἐφευρέτης! εἶπε.

Μὰ ὅσο προχωροῦσε τὸ μάτι του, τόσο περισσότερο ἄρχισαν νὰ τοῦ μπαίνουν λίγο-λίγο οἱ ψύλλοι στ' αὐτιὰ καὶ νὰ δίνῃ μεγαλύτερη προσοχή.

—Ψαρόκολλα; εἶπε ἐπὶ τέλους· καὶ ξανάρχισε πάλι νὰ διαβάζῃ τὰ τηλεγραφήματα ἐξ ἀρχῆς.

—Ὥστε τὸ πρᾶμα σηκώνει πολὺ νερό; εἶπε κοιτάζοντας τὸ Ρόλανδσεν. Πραγματικῶς σᾶς προσφέρουν αὐτὸ τὸ μεγάλο ποσὸ γιὰ τὴν ἐφεύρεσή σας τῆς ψαρόκολλας;

—Βέβαια.

—Τὰ συγχαρητήριά μου λοιπόν. Μὰ τότε ἔπρεπε νὰ φανῆτε ἀρκετὰ μεγάλος καὶ νὰ μὴ φερθῆτε μὲ τόση ἀγένεια σ' ἕνα γέρο ἄνθρωπο.

—Σ' αὐτὸ ἔχετε πραγματικῶς δίκιο· μὰ δὲ μπόρεσα πιὰ νὰ κρατήσω τὸν ἑαυτό μου μ' αὐτὸ τὸν ἐκνευρισμὸ ἐξ αἰτίας σας. Μοῦ ὑποσχεθήκατε νὰ μὲ βάλετε φυλακή, μὰ τίποτα δὲ βλέπω νὰ γίνεται.

—Ὀφείλω νὰ σᾶς πῶ τί τρέχει· ἐγὼ εἶχα σκοπὸ

πράγματι νὰ σᾶς βάλω φυλακή, μὰ κάποιος ἀνακατώθηκε στὴν ὑπόθεση...

— Ποιὸς εἶν' αὐτὸς ποὺ ἀνακατώθηκε;

— Ξέρετε... οἱ γυναῖκες... Ἔχω μιὰ κόρη... Ἡ Ἐλίζα εἶπε ὄχι...

— Αὐτὸ εἶνε πολὺ παράξενο, εἶπε ὁ Ρόλανδσεν.

Ὁ Μὰκ κοίταξε πάλι τὰ τηλεγραφήματα.

—Ἀλήθεια εἶνε πρώτης τάξεως ἡ ἐφεύρεσή σας· δὲ θὰ μπορούσατε νὰ μοῦ τὴν ἐξηγήσετε λιγάκι;

Καὶ ὁ Ρόλανδσεν τοῦ τὴν ἐξήγησε λιγάκι.

— Τότε λοιπὸν σὰν νὰ ποῦμε θἄχουμε συναγωνισμὸ μεταξύ μας; εἶπε ὁ γέρο Μάκ.

—Καὶ βέβαια θἄχουμε· ἢ μᾶλλον ἄρχισε κιόλα ἀπὸ τὴν ἴδια στιγμή, ποὺ ἔστειλα τὴν ἀπάντησή μου.

—Ἔτσι; εἶπε ὁ Μὰκ σὰν παραξενεμένος. Τί θέτε νὰ πῆτε μ' αὐτό; μήπως θέλετε ν' ἀρχίσετε ἀπὸ τώρα νὰ βγάζετε ψαρόκολλα;

— Βέβαια. Ἀντίκρυ στὸ δικό σου εἶνε ἕνας ἄλλος καταρράχτης, πολὺ μεγαλύτερος μάλιστα. Οὔτε κἂν νεροφράχτη δὲ χρειάζεται.

— Εἶνε ὁ καταρράχτης τοῦ Ἐνώχ.

— Τὸν ἀγόρασα.

Ὁ Μὰκ ζάρωσε τὰ φρύδια κι' ἄρχισε νὰ συλλογίζεται:

—Ὥστε λοιπὸν θὰ ἔχουμε συναγωνισμὸ μαζί, εἶπε.

—Κι' ὁ χαμένος θὰ εἴσαστε σεῖς, ἀποκρίθηκε ὁ Ρόλανδσεν.

Μὰ αὐτὴ ἡ γλῶσσα ἄρχισε νὰ κινῇ ὅλο καὶ πιότερο τὴν ἀγανάκτηση τοῦ μεγάλου τοῦ κυρίου, δὲν ἤτανε συνη-

θισμένος νὰ τοῦ μιλοῦν ἔτσι καὶ δὲ μποροῦσε νὰ τὸ ὑποφέρῃ.

—Παραξενεύομαι ποὺ ξεχνᾶτε τόσο εὔκολα, τοῦ εἶπε, πὼς σᾶς ἔχω ἀκόμη στὸ χέρι μου.

—Τί κάθεστε λοιπὸν καὶ δὲ μὲ καταγγέλλετε; Ἀργότερα θἄρθῃ καὶ μένα ἡ σειρά μου.

—Τί ἔχετε στὸ νοῦ σας. κύριε, νὰ κάμετε;

—Νὰ σᾶς καταστρέψω, ἀποκρίθηκε ὁ Ρόλανδσεν.

Μπῆκε μέσα ὁ Φρίτριχ. Κατάλαβε ἀμέσως πὼς εἶχαν λογομαχία μεταξύ τους καὶ θύμωσε ποὺ ὁ πατέρας του δὲ ξεμπέρδευε ἐπὶ τέλους μιὰ καὶ καλὴ μ᾽ αὐτὸ τὸν ἀπότακτο τηλεγραφητὴ μὲ τὴ μεγάλη τὴ μύτη.

Ὁ Ρόλανδσεν εἶπε φωναχτά:

—Σᾶς κάνω μιὰ πρόταση: νὰ ἐκμεταλλευτοῦμε συντροφικὰ τὴν ἐφεύρεσή μου· θὰ μεταρρυθμίσουμε τὴ φάμπρικα καὶ θὰ τὴ διευθύνω ἐγώ. Σᾶς δίνω εἰκοσιτέσσερεις ὧρες προθεσμία νὰ μοῦ ἀπαντήσετε! Καὶ βγῆκε ἀπὸ τὴν κάμαρα ἀφήνοντας ἐκεῖ τὰ τηλεγραφήματα.

Ἄρχιζε τὸ φθινόπωρο, ὁ ἄνεμος φυσοῦσε μὲς στὸ δάσος, ἡ θάλασσα ἤτανε κίτρινη καὶ ψυχρή, καὶ τἄστρα ξυπνοῦσαν στὸν οὐρανό. Μὰ ὁ Ὄβε Ρόλανδσεν δὲν εἶχε πιὰ καιρὸ νὰ κάθεται νὰ κοιτάζῃ τ᾽ ἀστέρια ποὺ ἔπεφταν καὶ γίνονταν κομμάτια. Στοῦ Μὰκ τὴ φάμπρικα δούλευαν τώρα τελευταῖα ἕνα σωρὸ ἐργάτες· ἐδῶ γκρέμνιζαν, ἐκεῖ ἔχτιζαν, κατὰ τὶς διαταγὲς ποὺ τοὺς ἔδινε ὁ Ρόλανδσεν,

ποὺ εἶχε τὴ γενικὴ διεύθυνση σὲ ὅλα. Εἶχε κατανικήσει ὅλες τὶς δυσκολίες κ᾽ ἔφτασε στὶς ἀνώτερες τιμές.

—Ἐγὼ πάντα μου τὸν ἐκτιμοῦσα κατὰ βάθος αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο, ἔλεγε ὁ γέρο Μάκ.

—Ἐγὼ ὄχι, ἀπαντοῦσε ἡ Ἐλίζα ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειά της. Μᾶς κάνει τώρα κι᾽ αὐτὸς τὸν καμπόσο. Λὲς καὶ μᾶς ἔχει σώσει ἡ ἀφεντιά του.

—Αἴ, δὲν εἶνε δὰ κ᾽ ἔτσι ποὺ τὰ λέμε.

—Χαιρετᾶ, μὰ δὲν περιμένει νὰ τοῦ ἀπαντήσῃς στὸ χαιρετισμό του· περνᾶ καὶ πάει.

—Εἶνε πολυάσχολος.

—Ἔχει γλυστρήσει σιγὰ-σιγὰ μέσα στὴν οἰκογένειά μας, αὐτὸ ξέρω γὼ νὰ πῶ, εἶπε ἡ Ἐλίζα μὲ σουρωμένα χείλη. Ὅπου νὰ σταθοῦμε, ὅπου νὰ πᾶμε, νά τον κι᾽ αὐτὸς ἐμπρός. Μ᾽ ἂν τοῦ περνοῦν ἀπ᾽ τὸ κεφάλι τίποτε κουτοϊδέες γιὰ μένα, ἂς τὸ βγάλῃ ἀπ᾽ τὸ νοῦ του.

Ἡ Ἐλίζα ἔφυγε γιὰ τὴν πόλη.

Μὰ μολαταῦτα ὅλα τραβοῦσαν τὸ δρόμο τους, τίποτα δὲν ἄλλαξε ἀπὸ τὴ θέση του καὶ δίχως αὐτήν. Ἡ ἀλήθεια ὅμως τώρα εἶνε πὼς ὁ Ρόλανδσεν, ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ στιγμὴ ποὺ συντρόφιασε μὲ τὸ Μάκ, εἶχε δώσει στὸν ἑαυτό του τὴν ὑπόσχεση νὰ καταπιαστῇ μὲ τὰ ὅλα του στὴ δουλειὰ καὶ οὔτε ὥρα νὰ χάνῃ γιὰ νὰ ὀνειρεύεται κανένα ἄλλο πρᾶμα. Οἱ ρεμβασμοί, τὰ χαροκόπια καὶ τὰ τέτοια κουροφέξαλα εἶνε γιὰ τὸ καλοκαίρι, ἔπειτα τελειώνουν ὅλ᾽ αὐτὰ γι᾽ ἄλλη φορὰ πάλι. Γιὰ μερικοὺς αὐτὴ ἡ ἀρρώστια βαστᾶ ὅλη τους τὴ ζωὴ καὶ τίποτα δὲν τοὺς κάνει ν᾽ ἀλλάξουν. Τέτοια ἦταν ἡ μαμζὲλ Βανλὸς ἀπὸ τὸ

Μπέργκεν. Ὁ Ρόλανδσεν εἶχε λάβει ἕνα γράμμα της πὼς τώρα πιὰ δὲν τὸν ἐκτιμᾷ καθόλου λιγώτερο ἀπὸ τὸν ἑαυτό της, ἀφοῦ δὲν εἶχε λερώσει τὸ μέτωπό του, μὰ ὅλα ἦταν μιὰ κωμῳδία ποὺ εἶχε παίξει καὶ πὼς αὐτὴ παίρνει πίσω τὴν ἐξόφλησή της ποὺ τοὔχε δώσει, ἂν δὲν εἶχε περάσει ἡ προθεσμία της.

Τὸν Ὀκτώβρη γύρισε ἡ Ἐλίζα ἀπὸ τὴν πόλη. Ἔλεγαν πὼς τέλειωσε στ' ἀλήθεια ὁ ἀρραβώνας της καὶ πὼς περίμεναν στοῦ Μὰκ τὸν ἀρραβωνιαστικὸ τὸν Ἔνρικ Μπούρνους Ἔνριξεν, τὸν πλοίαρχο. Θἄδιναν τώρα χορὸ στὴ μεγάλη σάλα στὸ Ρόζενγκρατ κ' εἶχαν μάλιστα κλείσει συμφωνία μ' ἕνα γερμανικὸ μουσικὸ θίασο, ποὺ εἶχε ἐπισκεφθῆ τὴ Φινμάρκεν καὶ γυρνοῦσε τώρα. Ὅλη ἡ κοινότης ἦταν καλεσμένη στὸ χορό, ὁ Ρόλανδσεν καθὼς ὅλοι οἱ ἄλλοι· ἐπίσης καὶ ἡ Ὄλγα τοῦ νεωκόρου θὰ ἔκανε τὴν ἐμφάνισή της, ὡς ἡ μέλλουσα σύζυγος τοῦ Φρίτριχ Μάκ.

Μὰ στοῦ ἐφημερίου εἶχε συμβῆ κάτι σ' αὐτὸ τὸ μεταξύ. Εἶχε τώρα διορισθῆ ὁ νέος, ὁ τακτικὸς ἐφημέριος, καὶ τὸν ἐπερίμεναν ἀπὸ μέρα σὲ μέρα. Ὁ καλός μας ὁ βικάριος θὰ πήγαινε τώρα σ' ἄλλο μέρος, ὅπου μιὰ ἄλλη κοινότης ἦταν δίχως ποιμένα· δὲν ἦταν δυσαρεστημένος ποὺ θὰ πήγαινε ἀλλοῦ νὰ σπείρῃ καὶ νὰ καλλιεργήσῃ τὸν ἀγρὸ τοῦ Κυρίου, ἐδῶ δὲν εἶχε πάντα εὐλογήσει τοὺς κόπους του ἡ ἐπιτυχία· μιά του ὁπωσδήποτε ἐπιτυχία θὰ μποροῦσε νὰ θυμᾶται τώρα ποὺ ἔφευγε: κατώρθωσε νὰ θυμηθῇ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Λεβιὸν τὸν ἕναν ἄντρα ποὺ εἶχε καθῆκον νὰ τὴν παντρευτῇ. Ἦταν ὁ μαραγκὸς τῆς κοινότητος κι' ἄνθρωπος νοικοκύρης συνάμα, μ' ὄχι λίγα σελ-

λίνια κάτω ἀπὸ τὸ προσκέφαλό του. Ὅταν στάθηκαν στὴ μέση καὶ τοὺς στεφάνωσε ὁ ἐφημέριος, ἔνοιωσε μέσα του κάποια χαρὰ καὶ ἱκανοποίηση. Μὲ τὸν κόπο καὶ τὴν ὑπομονὴ διορθώνει κανεὶς ἐπὶ τέλους ἐδῶ καὶ κεῖ τὴν διαφθορά.

—Ἄχ, θὰ τὰ καταφέρναμε σιγὰ-σιγά, πρῶτα ὁ Θεός! ἔλεγε μέσα του ὁ ἐφημέριος. Στὸ νοικοκυριό του εἶχε γυρίσει πάλι κάποια τάξη τώρα τελευταῖα, ἡ νέα καμαριέρα εἶχεν ἔρθη, ἦταν ἡλικιωμένη μὰ γερή, κ᾽ ἤθελε νὰ τὴν πάρουν μαζί τους στὴ νέα του θέση. Βέβαια κι᾽ ὅλα ἔσιαζαν. Ὁ ἐφημέριος εἶχε δείξει μεγάλη αὐστηρότητα στὴν ἐνορία τους, μὰ δὲ φαίνονταν νὰ τοῦ κρατοῦν γι᾽ αὐτὸ κάκια. Ὅταν πῆγε νὰ μπαρκαριστῇ κάτω στὴ σκάλα, εἶχε μαζευτῆ ἕνα σωρὸ κόσμος νὰ τὸν καταβοδώσουν. Ἂν πῇς καὶ γιὰ τὸ Ρόλανδσεν, δὲ θέλησε ν᾽ ἀφήσῃ νὰ τοῦ διαφύγῃ ἡ εὐκαιρία γιὰ νὰ δείξῃ τάχα τὴν εὐγένειά του : ἤτανε στὸ λιμάνι τὸ καΐκι τοῦ Μὰκ μὲ τρεῖς ἀνθρώπους καὶ περίμενε γι᾽ αὐτόν, μὰ δὲ θέλησε νὰ μπαρκαριστῇ πρὶν ἀναχωρήσῃ μὲ τὸ καλὸ ἡ οἰκογένεια τοῦ κυρίου ἐφημερίου· γι᾽ αὐτή του τὴν εὐγένεια ἦταν ὑποχρεωμένος ὁ ἐφημέριος, μ᾽ ὅλα ποὺ εἶχαν συμβῆ, νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ. Κι᾽ ὅπως τὴν πρώτη φορά, ποὺ ἦρθαν, εἶχε ἀναλάβει ὁ βοηθὸς ὁ Λεβιὸν νὰ βγάλῃ στὴ στεριὰ τὴν κυρία ἐφημερίου, ἔτσι τοῦ ἀνέθεσαν καὶ τώρα νὰ τὴ μπαρκάρῃ. Ὥστε καὶ τοῦ Λεβιὸν τὸ μέλλον φαινόταν πὼς ξαστέρωνε, μιὰ ποὺ τοῦ ὑποσχέθηκε ὁ ἐφημέριος νὰ κάμῃ ὅ,τι περνοῦσε ἀπὸ τὸ χέρι του γιὰ νὰ πάρῃ πάλι τὴν πρώτη του θέση.

Βέβαια κι᾽ ὅλα ἔσιαζαν.

— Ἂν δὲν ἤτανε τώρα νὰ τραβᾶτε ἐσεῖς γιὰ πάνω καὶ γὼ γιὰ κάτω, θὰ μπορούσαμε νὰ ταξιδεύαμε μαζί, εἶπε ὁ Ρόλανδσεν.

— Μάλιστα, ἀποκρίθηκε ὁ ἐφημέριος. Ἂς ἀναλογισθοῦμε ὅμως, ἀγαπητὲ Ρόλανδσεν, πὼς ἂν ὁ ἕνας τώρα πλέῃ πρὸς βορρᾶν καὶ ὁ ἄλλος πρὸς νότον, θὰ συναντηθοῦμε μολαταῦτα ὅλοι μας μιὰ μέρα σ᾽ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸ τόπο! Ταῦτα ἐμαρτύρησε καὶ τὴν πίστιν τετήρηκε ὡς τὴν τελευταία του τὴ στιγμή.

Ἡ κυρία κάθησε στὴν πλώρη μὲ τὰ παλιά της τὰ παπούτσια, ποὺ σοῦ ἔκανε λύπη νὰ τὰ βλέπῃς. Τὰ εἶχε μπαλώσει, μὰ εἶχαν χάσει τὴ φόρμα τους κ᾽ ἦταν φριχτὰ ἄσκημα. Μὰ δὲν κακοκάρδιζε γι᾽ αὐτὸ ἡ κυρία ἐφημερίου· ἀπεναντίας τὰ μάτια της λαμποβολοῦσαν κ᾽ ἔχαιρε ποὺ θὰ πήγαινε σὲ νέο τόπο, νὰ δῇ πῶς ἤτανε κ᾽ ἐκεῖ. Μὲ μιὰ ἐλαφρούτσικη μελαγχολία θυμότανε ἕνα μεγάλο κογχύλι, ποὺ δὲν τὴν ἄφησε ὁ γρινιάρης ὁ παπᾶς νὰ τὸ πάρῃ μαζί της, ἂν καὶ ἤτανε τόσο ἔμορφο.

Ἔπειτα σπρώξανε τὴ βάρκα ἀπὸ τὴ στεριά, καὶ κουνοῦσαν τὰ καπέλλα καὶ τοὺς σκούφους καὶ τὰ μαντήλια, κι᾽ ἀπ᾽ τὸ καΐκι κι᾽ ἀπὸ τὸ γιαλὸ ἀντηχοῦσαν οἱ τελευταῖοι ἀποχαιρετισμοί.

Τώρα μπαρκαρίστηκε κι᾽ ὁ Ρόλανδσεν. Θὰ περνοῦσε τὴν ἀποψινή του βραδυὰ στὸ Ρόζενγκρατ, ὅπου θὰ εἶχαν γιορτὴ γιὰ τοὺς διπλοῦς ἀρραβῶνες.

Κι᾽ αὐτὴ τὴν εὐκαιρία δὲ θέλησε ν᾽ ἀφήσῃ νὰ τοῦ διαφύγῃ γιὰ νὰ δείξῃ τάχα τὴν εὐγένειά του. Ἐπειδὴ τὸ

καΐκι τοῦ Μὰκ δὲν εἶχε σημαία στὸ κατάρτι, ἔβαλε τοὺς ἀνθρώπους τοῦ καϊκιοῦ καὶ τοῦ βρῆκαν δανεικιὰ μιὰ στενόμακρη ἄσπρη καὶ κόκκινη σημαία καὶ τὴν ὕψωσε πρὶ νὰ ξεκινήσουν.

Ἔφτασε κατὰ τὸ βράδυ. Ἀμέσως μποροῦσες νὰ καταλάβῃς πὼς ὁ «μέγας ἐμπορικὸς οἶκος» εἶχε μεγάλη γιορτή, τὰ παράθυρα καὶ στὰ δυὸ πατώματα ἦταν φωτισμένα, καὶ στὰ καράβια στὸ λιμάνι δὲν ξεχώριζες ἄλλο ἀπὸ σημαῖες, ἂν καὶ ἤτανε θεοσκότεινα. Ὁ Ρόλανδσεν εἶπε στοὺς ἀνθρώπους τοῦ καϊκιοῦ:

— Πηγαίνετε τώρα σεῖς ἔξω καὶ στείλετε τρεῖς ἄλλους ἐδῶ· κατὰ τὰ μεσάνυχτα θὰ γυρίσω στὴ φάμπρικα.

Τὸ Ρόλανδσεν ἦρθε ἀμέσως καὶ τὸν ὑποδέχτηκε ὁ Φρίτριχ. Καὶ ἤτανε σὲ καλὴ διάθεση ὁ Φρίτριχ. Τώρα εἶχε τὴ μεγαλύτερη ἐλπίδα νὰ γίνῃ πιλότος στὸ καράβι τοῦ Ἔνριξεν, ὥστε νὰ μπορέσῃ νὰ παντρευτῇ καὶ κάτι νὰ κάμῃ κι᾽ αὐτός. Κι᾽ ὁ γέρο Μὰκ ἦταν εὐχαριστημένος καὶ φοροῦσε τὴ μεγάλη ταινία τοῦ παρασήμου, ποὺ τοῦ ἔδωσε ὁ βασιλιᾶς τὸν καιρὸ τῆς περιοδείας του στὴ Φινμάρκεν. Οὔτε ἡ Ἐλίζα οὔτε ὁ πλοίαρχος Ἔνριξεν ἦταν στὴ μέση· αὐτοὶ ἴσως θἄτρωγαν σὲ ἰδιαίτερο τραπέζι.

Ὁ Ρόλανδσεν ἤπιε μερικὰ ποτήρια κ᾽ ἔβαζε ἀγάλια-ἀγάλια ἀτμό. Κουβέντιασε λίγο μὲ τὸ γέρο Μὰκ γιὰ τὶς δουλειὲς καὶ γιὰ τὶς ὑποθέσεις των. Μπῆκε κ᾽ ἡ Ἐλίζα μέσα. Κοίταξε τὸ Ρόλανδσεν κατάμματα, τοῦ εἶπε δυνατὰ καλησπέρα, ἐκεῖνος σηκώθηκε καὶ χαιρέτησε, μὰ αὐτὴ πέρασε δίχως νὰ σταθῇ.

—Εἶνε τόσο ἀπασχολημένη ἀπόψε! εἶπε ὁ γέρο Μάκ.

— Κ' ἔτσι λοιπὸν ποὺ λέτε θἄμαστε ἕτοιμοι ὅταν θ' ἀρχίση τὸ ψάρεμα στὶς Λοφότες, εἶπε ὁ Ρόλανδσεν καὶ ξανακάθησε· χοχό, πόσο λίγο ἴδρωνε τ' αὐτί του, αὐτουνοῦ, ἀπὸ τέτοια! λέω ἔπειτα νὰ νοικιάσουμε κ' ἕνα μικρὸ βαπόρι, ποὺ μπορεῖ νὰ τὸ διευθύνῃ ὁ Φρίτριχ.

—Ὁ Φρίτριχ θὰ πάρῃ ἴσως τώρα μιὰ ἄλλη θέση. Μὰ θὰ τὰ ξαναποῦμε πάλι καλύτερα, ἔχομε καιρὸ ὡς τὸ πρωΐ.

— Κατὰ τὰ μεσάνυχτα θὰ γυρίσω πίσω.

— Καλέ, τί κάθεστε καὶ λέτε αὐτοῦ!

Ὁ Ρόλανδσεν σηκώθηκε ἀπάνω καὶ εἶπε κοφτά:

— Κατὰ τὰ μεσάνυχτα! ἔτσι σταθερὸς κι' ἀλύγιστος ἤθελε νἄνε.

—Ἀλήθεια ἐγὼ ἔλεγα πὼς θὰ περνούσατε τὴ νύχτα σας ἐδῶ. Μιὰ τέτοια περίσταση... Γιατὶ λέω βέβαια πὼς ὑπάρχει κάποιος μικρὸς λόγος.

Ἔφεραν γῦρο μαζὶ στὶς σάλες, ἀνακατώθηκαν μὲ τοὺς ἄλλους, ἔπιαναν κουβέντα πότε δῶ, πότε κεῖ. Ὅταν ὁ Ρόλανδσεν συναντήθηκε μὲ τὸν πλοίαρχο τὸν Ἔνριξεν, ἤπιαν μαζὶ σὰν παλιοὶ γνώριμοι, ἂν καὶ ποτὲ δὲν εἴχανε ἰδωθῆ. Ὁ πλοίαρχος ἦταν ἕνας καλόκαρδος, λίγο χοντρὸς κύριος.

Ἔπειτα ἄρχισε νὰ παίζῃ ἡ μουσική, τὰ τραπέζια τοῦ φαγιοῦ ἦταν στρωμένα σὲ τρεῖς κάμαρες κι' ὁ Ρόλανδσεν τὰ κατάφερε ἔτσι βολικὰ ποὺ νὰ πάρῃ θέση σὲ μέρος ποὺ δὲν ἤτανε κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἐπισήμους. Στὸ γῦρο ποὺ ἔκαμε ὁ γέρο Μὰκ τὸν βρῆκε κεῖ καὶ τοῦ εἶπε:

— Ἐδῶ κάθεστε σεῖς; Ἐγὼ θὰ σᾶς...

— Εὐχαριστῶ πολὺ-πολύ, ἀποκρίθηκε ὁ Ρόλανδσεν. Θὰ μπορούσαμε ν' ἀκούσουμε τὸ λόγο σας κι' ἀπὸ δῶ.

Ὁ Μὰκ κούνησε τὸ κεφάλι.

— Ὄχι, δὲν ἔχει λόγο! κι' ἀπομακρύνθηκε σκεπτικός, σὰ νὰ εἶχε κάτι ποὺ τὸν ἀπασχολοῦσε.

Τὸ γλέντι προχωροῦσε, τὸ κρασὶ ἔτρεχε ἄφθονο, ὁ θόρυβος ἦτανε μεγάλος. Τὴν ὥρα τοῦ καφὲ ὁ Ρόλανδσεν κάθησε κ' ἔγραψε ἕνα τηλεγράφημα· ἦτανε γιὰ τὴ μαμζὲλ Βανλὸς στὸ Μπέργκεν· ἡ προθεσμία της δὲν εἶχε λήξει: «Περιμένω, ἔλθετε μόλις δυνηθῆτε· ὁ Ὄβε σου».

Κ' ἔτσι ἦταν καλά· ὅλα ἦταν καλὰ καὶ περίφημα. Πῆγε ὁ ἴδιος τὸ τηλεγράφημα στὸ σταθμὸ καὶ περίμενε νὰ δῇ ποὺ θὰ τὸ στείλουν. Ἔπειτα γύρισε πάλι πίσω. Τὸ τραπέζι εἶχε τώρα ζωηρέψει ἀκόμα περισσότερο, ἄλλαζαν τὶς θέσεις. Ἡ Ἐλίζα τὸν ἐπλησίασε καὶ τοῦ ἔδωκε τὸ χέρι. Δικαιολογήθηκε ποὺ πέρασε πρωτήτερα ἀπεμπρός του χωρὶς νὰ σταθῇ.

— Νὰ ξέρατε τί ὡραία ποὺ εἶσθε πάλι ἀπόψε! τῆς εἶπε μὲ φιλοφρονητικὸ τόνο ὑπεροχῆς.

— Τὸ βρίσκετε;

— Αὐτὸ ἄλλως τε ἦτανε πάντα ἡ ἰδέα μου. Ἐχρημάτισα παλαιός σας θαυμαστής, τὸ ξέρετε δά. Ὄχι; θυμηθῆτε λοιπὸν τὸν περασμένο χρόνο ποὺ σᾶς ἔκαμα ἴσα πέρα καὶ πρόταση.

Φαίνεται πὼς δὲ θὰ τῆς ἄρεσε πολὺ αὐτός του ὁ τόνος, σηκώθηκε ἀμέσως κ' ἔφυγε. Μὰ λίγο κατόπι τὴ βρῆκε πάλι. Ὁ Φρίτριχ μὲ τὴν ἀρραβωνιαστικιά του εἶχε

ἀνοίξει τὸ χορό, ὅλοι χόρευαν γύρω, καὶ κανεὶς δὲν ἔδινε προσοχὴ ποὺ μιλοῦσαν μαζί.

Ἡ Ἐλίζα τοῦ εἶπε:

— Ἀλήθεια, ἔχω νὰ σᾶς δώσω χαιρετίσματα ἀπὸ ἕνα καλό σας γνώριμο, ἀπὸ τὴ μαμζὲλ Βανλός.

— Ἔτσι;

— Ἔχει ἀκούσει πὼς παντρεύομαι καὶ θέλει νὰ τὴν πάρω καμαριέρα μου. Εἶνε καλὴ κι' ἄξια φαίνεται· μὰ ἐσεῖς τὴν ξέρετε καλύτερα ἀπὸ μένα.

— Πολὺ καλὴ κι' ἄξια εἶνε, βέβαια· μὰ νὰ γίνῃ καμαριέρα σας δὲ μπορεῖ.

— Δὲν μπορεῖ;

— Ἐπειδὴ ξέρετε τῆς τηλεγράφησα τώρα ἐγὼ καὶ τῆς πρόσφερα μιὰ ἄλλη θέση. Θὰ τὴν πάρω γυναῖκα.

Ξαφνισμένη κάρφωσε ἀπάνω του τὰ μάτια της ἡ περήφανη ἡ κόρη.

— Ἐνόμιζα πὼς τελείωσαν ὅλα μεταξύ σας, τοῦ εἶπε.

— Αἴ, ξέρετε, παλιὰ ἀγάπη... ἀλήθεια τὰ χαλάσαμε μιὰ φορά, μά...

— Ναί, βέβαια.

— Πρέπει νὰ σᾶς τὸ πῶ πὼς ποτὲ δὲν ἤσαστε ὡραιότερη ἀπὸ ἀπόψε! τῆς εἶπε μὲ τὴ μεγαλοπρεπέστερή του τὴν εὐγένεια. Κ' ἔπειτα αὐτὸ τὸ φόρεμα, αὐτὸ τὸ βαθὺ κόκκινο βελοῦδο!

Ἄχ, μ' αὐτὰ τὰ λόγια ἦταν πολὺ εὐχαριστημένος· ποιὸς θὰ μποροῦσε νὰ μυριστῇ καμμιὰ ταραχὴ μέσα του;

— Κι' ὅμως δὲν τὴ σήκωνε καὶ τόσο πολὺ τὸ στομάχι σας, τοῦ εἶπε.

Ἐκεῖνος παρατήρησε πὼς τὰ μάτια της ἦταν ὑγρὰ καὶ ξαφνίστηκε, κ᾽ ἡ φωνή της ἀκόμα ἡ χαμηλὴ καὶ σκεπασμένη τὸν τάραζε, καὶ τὸ πρόσωπό του πῆρε μιὰν ἄλλην ἔκφραση.

— Ποῦ εἶνε τώρα ἡ μεγάλη σας ἡ γαλήνη καὶ ἀταραξία; τοῦ φώναξε καὶ χαμογέλασε.

— Μοῦ τὴν πήρατε καὶ πάει, ψιθύρισε.

Τότε ξαφνικὰ τοῦ χάϊδεψε τὸ χέρι μιὰ μονάχα φορὰ κ᾽ ἔφυγε. Πέρασε σὰν ἀστραπὴ μέσ᾽ ἀπὸ τὶς κάμαρες χωρὶς νὰ βλέπῃ κανένα, χωρὶς ν᾽ ἀκούῃ τίποτα, ἔτρεχε μόνο, ἔτρεχε. Στὸ διάδρομο ἔστεκε ὁ ἀδερφός της καὶ τῆς φώναξε. Τοῦ γύρισε τὸ γελαστό της πρόσωπο, μὰ ἀπὸ τὰ βλέφαρά της κυλοῦσαν δυὸ δάκρυα· ἔπειτα ἀνέβηκε τὴ σκάλα καὶ τράβηξε ἴσια στὴν κάμαρά της.

Ἔπειτα ἀπὸ ἕνα τέταρτο πῆγε ὁ πατέρας της καὶ τὴν βρῆκε. Ἔπεσε στὸ λαιμό του καὶ τοῦ εἶπε:

—Ὄχι, δὲν μπορῶ!

— Καλά· λοιπὸν ὄχι. Μὰ πρέπει νὰ κατεβῇς τώρα κάτω καὶ νὰ χορέψῃς· ὅλοι ρωτοῦν γιὰ σένα. Ἔπειτα, τί ἤτανε ποὺ πῆγες κ᾽ εἶπες τοῦ Ρόλανδσεν. Εἶνε ὅλως διόλου ἀλλαγμένος· μήπως τοῦ ἔκαμες πάλι καμμιὰ χωριατιά;

—Ὄχι, ὄχι· καμμιὰ χωριατιὰ δὲν τοῦ ἔκαμα.

— Γιατὶ τότε ἔπρεπε πάλι νὰ τὰ διορθώσῃς ἀμέσως. Στὶς δώδεκα θὰ φύγῃ πίσω γιὰ τὴ φάμπρικα.

— Στὶς δώδεκα; Ἡ Ἐλίζα ἑτοιμάστηκε ἀμέσως καὶ εἶπε:

—Τώρα ἔρχομαι.

Κατέβηκε κάτω καὶ μίλησε μὲ τὸν πλοίαρχο Ἔνριξεν.

— Δὲ μπορῶ, τοῦ εἶπε.

Ἐκεῖνος δὲν ἀποκρίθηκε τίποτε.

— Πιθανὸν νὰ μὴν εἶνε σωστὸ αὐτὸ ποὺ κάνω, μὰ μοῦ εἶνε ἀδύνατο.

— Ναί, ναί, ἦταν τὸ μόνο ποὺ εἶπε κεῖνος.

Δὲν μποροῦσε νὰ τοῦ δώσῃ περισσότερες ἐξηγήσεις, καὶ μιὰ ποὺ ὁ πλοίαρχος δείχτηκε τόσο φιλάργυρος στὰ λόγια του, τὸ πρᾶμα τελείωσε ὡς ἐδῶ. Ἡ Ἐλίζα πῆγε στὸ σταθμὸ καὶ τηλεγράφησε στὴ μαμζὲλ Βανλὸς στὸ Μπέργκεν, πὼς δὲν ἔπρεπε νὰ δεχτῇ τὴν πρόταση τοῦ Ὄβε Ρόλανδσεν, γιατὶ δὲν εἶχε πάλι σοβαρὸ σκοπό. «Ἀναμένετε ἐπιστολήν μου. Ἐλίζα Μάκ».

Ἔπειτα γύρισε πίσω κ' ἔλαβε ξανὰ μέρος στὸ χορό.

— Εἶνε ἀλήθεια πὼς θὰ φύγετε στὶς δώδεκα; ρώτησε τὸ Ρόλανδσεν.

— Ναί.

— Θὰ ἔρθω καὶ γὼ μαζί σας στὴ φάμπρικα· ἔχω κάτι νὰ κάμω ἐκεῖ.

Καὶ πάλι τοῦ ἄγγιξε ἄλλη μιὰ φορὰ τὸ χέρι.

ΜΙΑ ΚΟΙΝΟΤΑΤΗ ΜΥΙΓΑ

ΜΕΤΡΙΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ

Η ΓΝΩΡΙΜΙΑ μας ἄρχισε ἀπὸ μιὰ μέρα, ποὺ ἐνῷ καθόμουν καὶ ἔγραφα μπῆκε μέσα ἀπ᾽ τ᾽ ἀνοιχτὸ παράθυρο κι᾽ ἄρχισε τὸ χορὸ γύρω ἀπὸ τὸ κεφάλι μου. Τὴν τραβοῦσε φαίνεται τὸ σπίρτο ποὖχα βάλει στὰ μαλλιὰ καὶ ποὺ τὸ εἶχε πάρει μυρουδιά. Τὴν ἔδιωξα δυὸ καὶ τρεῖς φορὲς μὲ τὸ χέρι, μὰ ἐκείνη πεντάρα δὲν ἔδινε· τὸ σκοπό της. Τότε ἅρπαξα καὶ γὼ τὸ χαρτοκοπτῆρα.

Ἔχω δηλαδὴ ἕνα χαρτοκοπτῆρα· εἶνε μεγάλος κ᾽ ἔμορφος· τὸν μεταχειρίζομαι καὶ γιὰ νὰ καθαρίζω τὶς πίπες μου καὶ γιὰ τσιμπίδα τῆς φωτιᾶς καὶ γιὰ νὰ καρφώνω καὶ καμμιὰ φορὰ κανένα καρφὶ στὸν τοῖχο· στὸ γυμνασμένο τὸ χέρι μου εἶνε πάντα ἕνα φοβερὸ ὅπλο. Τὸν στριφογύρισα δυὸ τρεῖς φορὲς στὸν ἀέρα κ᾽ ἡ μυῖγα ξεκουμπίστηκε.

Μὰ σὲ λιγάκι πάλι ξαναγύρισε πίσω καὶ ξανάρχισε τὸ χορό της. Πετάχτηκα πάνω κ᾽ ἔσυρα τὸ τραπέζι μου παρὰ πέρα, πρὸς τὴν πόρτα. Ἡ μυῖγα τὸ κατόπι μου.

—Θὰ σοῦ καταφέρω καμμιὰ δουλειά, εἶπα μέσα μου. Καὶ πῆγα ἥσυχα ἥσυχα καὶ ξέπλυνα τὸ σπίρτο ἀπὸ τὸ κεφάλι μου. Αὐτὸ ἔπιασε τόπο. Ἡ μυῖγα πῆγε καὶ κά-

147
139

θησε περίλυπη πάνω στὸ γλόμπο τῆς λάμπας μου καὶ δὲ σάλευε.

Ἔτσι πέρασε ἀρκετὴ ὥρα. Στρώθηκα κ᾽ ἔβγαλα ἕνα σωρὸ δουλειὰ πέρα. Μὰ τὸ πρᾶμα στὸ τέλος ἄρχισε νὰ γίνεται λίγο μονότονο, κάθε φορὰ ποὺ σήκωνα τὰ μάτια μου νὰ βλέπω μπρός μου αὐτὴ τὴ μυῖγα. Τὴν κοίταξα καλά· ἦταν μιὰ κοινότατη μυῖγα μετρίου μεγέθους, καλοδεμένη, μὲ σταχτιὰ φτερά.

— Κουνήσου λιγάκι! τῆς εἶπα.

Μὰ ἐκείνη δὲν τὸ κουνοῦσε.

— Μπρός! τῆς λέω καὶ τῆς κάνω μιὰ ἔτσι μὲ τὸ χέρι μου.

Τότε κείνη σηκώθηκε, πῆρε μιὰ φόρα ὅλη τὴν κάμαρα κ᾽ ἦρθε καὶ ξανακάθησε πάλι στὸ γλόμπο.

Ἀπ᾽ αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἀρχίζει ἡ καθαυτὸ γνωριμία μας. Πῆρα σὲ ὑπόληψη τὴ σταθερότητα καὶ τὴν ἐπιμονή της· ὅ,τι ἤθελε, ἤθελε. Μὲ συγκινοῦσε ἀκόμα καὶ μὲ τὴν ἔκφρασή της: ἔγερνε ἔτσι ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ τὸ κεφάλι καὶ μὲ κοίταζε σὰ λυπημένη. Ἦταν ἀμοιβαῖα τὰ αἰσθήματά μας. Τὸ καταλάβαινε πὼς εἶχα πάρει ἐνδιαφέρον μαζί της κι᾽ ἄρχισε νὰ συμμορφώνεται κι᾽ αὐτὴ ἀναλόγως καὶ νὰ παίρνῃ μεγαλύτερη ἐλευθερία στοὺς τρόπους της καὶ τὴ συμπεριφορά της. Μάλιστα τὸ ἀπομεσήμερο, ὅταν σηκώθηκα νὰ βγῶ ἔξω, πέταξε μπρός μου στὴν πόρτα καὶ δὲν ἤθελε νὰ μ᾽ ἀφήσῃ.

Τὴν ἄλλη μέρα εἶχα σηκωθῆ τὴ συνηθισμένη μου ὥρα. Ὅταν μετὰ τὸ πρόγευμα θέλησα νὰ μπῶ γιὰ νὰ καθήσω στὴ δουλειά μου, βρῆκα στὴν πόρτα τὴ μυῖγα

μου. Τῆς ἔκαμα μιὰ ὑπόκλιση. Ἐκείνη ἔφερε βόλτα κάμποσες φορὲς τὴν κάμαρα κ᾽ ἦρθε καὶ κάθησε πάνω στὴν πολυθρόνα μου. Δὲν τὴν ἐπροσκάλεσα ἐγὼ νὰ καθήσῃ καὶ τὴ χρειαζόμουνα τὴν πολυθρόνα.

— Δρόμο! τῆς εἶπα.

Ἀνασηκώθηκε λίγο γιὰ μιὰ στιγμὴ καὶ ξανακάθησε πίσω στὴν πολυθρόνα. Τότε τῆς λέω:

— Τώρα κάθομαι κ᾽ ἐγὼ καὶ βλέπεις! Καὶ κάθησα.

Ἡ μυῖγα πέταξε καὶ πῆγε καὶ πῆρε θέση πάνω στὸ χαρτί μου.

— Φεῦγα! τῆς λέω. Καμμιὰ ἀπάντηση. Τὴ φυσῶ μὲ τὸ στόμα, ἐκείνη συμμαζεύεται μὲ πεῖσμα καὶ δὲν τὸ ἐννοεῖ νὰ φύγῃ.

— Ἄ, δὲ μπορεῖ νὰ πηγαίνῃ ἔτσι τὸ πρᾶμα χωρὶς νἄχῃ διάκριση ὁ ἕνας στὸν ἄλλο! τῆς λέω.

Ἐκείνη τἄκουσε καὶ τὸ συλλογίστηκε καλά, μὰ μολαταῦτα ἀποφάσισε νὰ μείνῃ ἐκεῖ ποὺ ἤτανε. Τότε καὶ γὼ ἁρπάζω πάλι τὸ χαρτοκοπτῆρα· τὸ παράθυρο ἤτανε ἀνοιχτό — αὐτὸ δὲν τὸ εἶχα σκεφτῆ — ἡ μυῖγα πετᾶ καὶ φεύγει.

Ἔμεινε κάμποσες ὧρες ἔξω. Ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα πήγαινα κ᾽ ἐρχόμουνα, μετανοημένος ποὺ τὴν ἔκαμα νὰ φύγῃ. Ποῦ νἄηταν τώρα; Ποιὸς ξέρει τί κακὸ μποροῦσε νὰ τὴ βρῇ! Τέλος κάθησα στὸ τραπέζι μου καὶ θέλησα πάλι νὰ ξαναρχίσω τὴν ἐργασία μου. Μὰ ὅλο κακὸ ἔβαζα στὸ νοῦ μου.

Ἐκεῖ ἔξαφνα γυρνᾶ ἡ μυῖγα πίσω. Εἶχε κάτι συχαμερὸ σ᾽ ἕνα ἀπ᾽ τὰ πισινά της πόδια ἐπάνω.

— Ἄ, στὶς κοπριὲς μοῦ ἤσουνε, κυρία μου, τῆς εἶπα, πφούι!

Εἶχα χαρὰ μολαταῦτα ποὺ ξαναγύρισε κ᾽ ἔκλεισα καλὰ τὸ παράθυρο.

— Πῶς μπορεῖς κι᾽ ἀποφασίζεις τέτοιες ἐκδρομές! εἶπα.

Ἐκείνη ἔμοιαζε σὰ νὰ διασκέδαζε μαζί μου καὶ νὰ μοῦ ἔλεγε «μπᾶ!»

Ποτέ μου ἀκόμα δὲν εἶχα δῆ μιὰ τόσο εὔθυμη μυῖγα, μοῦ κολλοῦσε καὶ μένα τὴν εὐθυμία της, εἶπα κ᾽ ἐγὼ «μπά!» καὶ γέλασα μ᾽ ὅλη μου τὴν καρδιά· χὰ χὰ χά, εἶδε ποτέ του κανεὶς μιὰ σὰν κι᾽ αὐτὴ μαϊμουδίτσα!

— Ἔλα νὰ σοῦ γαργαλίσω λίγο τὸ λαιμουδάκι σου, κατεργάρα!

Τὸ βράδυ ζήτησε πάλι νὰ μοῦ κάμῃ τὸ ἴδιο τὸ παλιό της τὸ σκέρτσο καὶ θέλησε νὰ μοῦ φράξῃ τὴν πόρτα νὰ μὴν ἔβγω. Μὰ ἔβαλα θέληση καὶ μεταχειρίστηκα ὅλο μου τὸ κῦρος. Δὲ σοῦ λέω, ὡραῖο ἤτανε νὰ μ᾽ ἀγαπᾷ, μὰ κάθε βράδυ πάλι νὰ θέλῃ νὰ μὲ κρατᾷ σπίτι, δὲν ἤτανε πρᾶγμα νὰ τὸ δεχθῇ κανείς. Ἔδωσα μιὰ καὶ πέρασα μὲ ὁρμὴ μπροστά της. Ἄκουσα τὴ λύσσα καὶ τὸ κακὸ ποὺ ἔκανε ἀπὸ μέσα καὶ τῆς φώναξα:

— Νά, βλέπεις καὶ σὺ τί εἶνε, ὅταν εἶνε κανεὶς μονάχος. Ἀντίο. Τώρα μπορεῖς νὰ καθήσῃς ὅσο θές!

Τὶς ἄλλες μέρες κατόπι συχνὰ μὲ ἔφερε σὲ σημεῖο ποὺ νὰ χάσω τὴν ὑπομονή μου αὐτὴ ἡ μικρὴ κοπρόμυιγα. Ἂν ἤθελ᾽ ἔρθῃ κανένας ἄνθρωπος νὰ μὲ δῇ, τὴν ἔπιαναν οἱ ζούλιες της καὶ τὸν ἔδιωχτε ἔξω ἀπὸ τὴν

πόρτα μὲ τὶς κακοήθειές της. Ἂν τῆς ἔκανα κατόπι παρατήρηση κ᾽ ἤθελα νὰ τὴν πιάσω λίγο ἀπὸ τ᾽ αὐτί, ἔπαιρνε μιὰ φόρα, ποὺ λὲς καὶ θἄβγαζε τὸ σβέρκο της, ἀπὸ καταγῆς ἴσαμ᾽ ἀπάνω στὸ ταβάνι καὶ κολλοῦσε ἐκεῖ, ποὺ μ᾽ ἔπιανε ζάλη νὰ τὴ βλέπω.

—Θὰ πέσῃς κάτω! τῆς φώναζα, μὰ δὲν ἔπιαναν τόπο τὰ λόγια μου.

—Ἂ δὲ βαριέσαι, κάθου λοιπὸν αὐτοῦ πάνω, τῆς ἔλεγα ἐπὶ τέλους καὶ τῆς γύριζα τὴ ράχη.

Τότε κατέβαινε μονάχη της κάτω. Ναί, μὰ δὲν τέλειωνε μ᾽ αὐτὸ ὡς ἐδῶ. Ἂν ἔκανα πὼς δὲν τῆς ἔδινα προσοχή, περνοῦσε μιὰ κατάμπροστ᾽ ἀπ᾽ τὴ μύτη μου κ᾽ ἔπεφτε πάφ! ἴσα πάνω στὸ χειρόγραφό μου· κι᾽ ἄρχιζε ἡ καλή σου ἐκεῖ τὸ σουλάτσο της, σὰν νὰ μὴν εἶχα πιὰ κανένα χαρτοκοπτῆρα σπίτι μου. Πρέπει νὰ κοιτάζουμε νὰ τὴν πιάσουμε μὲ τὸ καλό, εἶπα μέσα μου.

—Μὴν πηγαίνῃς αὐτοῦ, τῆς λέω φιλικὰ φιλικά, θὰ λερωθῇς μὲ τὸ μελάνι· ἐγὼ τὸ καλό σου μόνο σοῦ θέλω!

Ἐκείνη, κουφὸ αὐτί.

—Δὲν σοῦ εἶπα πὼς δὲν πρέπει νὰ πηγαίνῃς πάνω στὸ χαρτί; τῆς ξαναλέω πάλι. Αὐτὸ εἶνε χοντρόχαρτο, γιὰ σχεδιάσματα, μπορεῖ νὰ σοῦ μποῦν ἀγκίδες στὰ πόδια.

Μὰ τίποτα, δὲν εἶχε φαίνεται κανένα φόβο αὐτή.

—Μὰ ξανᾶδε ποτέ του κανεὶς τέτοιο πεισματάρικο πρᾶμα; φώναξα ἀγανακτισμένος. Δὲν ἔχει λὲς ἀγκίδες τὸ χαρτί;

Ὄχι, δὲν τῆς φαίνονταν αὐτῆς νἄχῃ καθόλου ἀγκίδες.

—Μὰ θὰ μὲ κάμῃς νὰ λυπηθῶ, τῆς εἶπα. Στάσου λοιπὸν νὰ δῇς, παίρνω κ᾽ ἐγὼ ἄλλο χαρτί.

Ὅταν πῆρα ἄλλη δεσμίδα σηκώθηκε κ᾽ ἔφυγε.

Συνηθίσαμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, ἐργαζόμαστε μαζὶ πάνω σὲ διάφορα χαρτιά, καὶ μοιράζαμε τὶς χαρὲς καὶ τὶς λύπες μας. Εἶχε ἀμέτρητες ἰδιοτροπίες καὶ καπρίτσια, μὰ ἐγὼ ὅλα τὰ ὑπόφερα. Μοῦχε δώσει νὰ καταλάβω καθαρὰ πὼς δὲν τῆς ἄρεσαν διόλου τὰ ρεύματα, καὶ γι᾽ αὐτὸ κρατοῦσα πάντα πόρτες καὶ παράθυρα κλεισμένα. Καὶ μολαταῦτα μπορεῖ νὰ τῆς κατέβαινε καμμιὰ φορὰ στὸ κεφάλι κ᾽ ἔδινε μιὰ ἀπὸ πάνω ἀπ᾽ τὸ ταβάνι κ᾽ ἔπεφτε μ᾽ ὅλη της τὴ φόρα πάνω στὸ κλειστὸ τὸ τζάμι, σὰν νἄθελε νὰ τὸ σπάσῃ.

—Ἔχεις τίποτα δουλειὰ ἔξω, νά, ἔβγα τότε ἀπ᾽ ἐδῶ, τῆς ἔλεγα κι᾽ ἄνοιγα τὴν πόρτα. Μὰ ὄχι, δὲ φαίνεται νὰ τὸ εἶχε σκοπὸ νὰ βγῇ.

—Ἢ μέσα λοιπόν, ἢ ἔξω· τί κάθεσαι; τῆς φώναξα. Μιά, δυό, τρία!

Καμμιὰ ἀπάντηση. Δίνω μιὰ τῆς πόρτας μὲ δύναμη καὶ σφαλῶ.

Μιὰ μέρα πῆρε τὸ πέταμά της καὶ πάει ἡ μυῖγα. Εἶχε καιροφυλάξει τὸ πρωΐ, ὅταν ἔμπαινε ἡ δοῦλα στὴν κάμαρα, καὶ γλύστρησε μέσ᾽ ἀπὸ τὴν πόρτα. Κατάλαβα πὼς αὐτὸ ἤτανε ἡ ἐκδίκησή της κ᾽ ἔσπανα τὸ κεφάλι μου νὰ δῶ τώρα τί εἶχα νὰ κάμω. Κατέβηκα κάτω στὴν αὐλὴ κ᾽ ἐγὼ κι᾽ ἄρχισα νὰ λέω δυνατά.

—Ὅσο γιὰ μένα, ἀφοῦ θέλει νὰ μένῃ ἔξω, ἂς πάῃ νὰ μείνῃ καὶ γιὰ πάντα, δὲν τὴ χρειάζομαι!

Μὰ τοῦ κάκου, δὲ μποροῦσα νὰ τὴν ξεγελάσω μ᾽ αὐτὰ καὶ νὰ τὴ φέρω στὰ νερά μου· ἔμενα μὲ τὸν καημό της. Ἄνοιξα τὸ κάθε τι, ποὺ μποροῦσε ν᾽ ἀνοίξῃ τὸ σπίτι μου, κ᾽ ἔβαλα τὸ χειρόγραφό μου στὸ παράθυρο, καὶ τὸ ἄφησα ἔτσι ἐκτεθειμένο στὸν ἄνεμο καὶ στὴν κακοκαιρία· θἄβλεπε πὼς γιὰ τὸ χατήρι της τίποτα δὲ λογάριαζα ἐγώ. Ρωτοῦσα τὴ νοικοκερά μου γιὰ τὴ μυῖγα, κ᾽ ἔχυσα πάλι ἀπὸ τὸ ἴδιο σπίρτο στὰ μαλλιὰ μπόλικο-μπόλικο, τὴν ἔκραζα καὶ τὴν ἔλεγα τὸν καλύτερό μου φίλο καὶ τὴ μόνη μου χαρὰ γιὰ νὰ τὴν κολακέψω—μὰ τοῦ κάκου ὅλα.

Τέλος τ᾽ ἀπομεσήμερο τῆς ἄλλης μέρας νά σου την καὶ ξαναγυρνᾶ. Μὰ δὲν ἦρθε μόνη της, κουβάλησε κ᾽ ἕναν ἐραστὴ ἀπὸ τὸ δρόμο μαζί της. Ἀπὸ τὴ χαρά μου νὰ τὴν ξαναδῶ, ὅλα τῆς τὰ συγχωροῦσα κι᾽ ὡς κι᾽ αὐτὸν ἀκόμα τὸν ἐραστή της τὸν πολιτεύθηκα γιὰ κάμποση ὥρα μὲ τὸν πιὸ καλὸ τρόπο. Μὰ ὅ,τι εἶνε πολύ, εἶνε πολύ. Ἔχει καὶ τὰ ὅριά του τὸ κάθε πρᾶμα. Κάθησαν στὴν ἀρχὴ ἐκεῖ κ᾽ ἔρριχταν ματιὲς ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου, ἄξαφνα ὅμως πέταξε ὁ ἐραστὴς μ᾽ ἕναν τρόπο ἐπάνω της, ποὺ κοκκίνισα.

—Τί κάνετε αὐτοῦ μπρὸς στὰ μάτια ὅλου τοῦ κόσμου! φώναξα καὶ τοὺς μάλωσα. Μόνο νὰ μὴν κάνῃ κανεὶς τὸν καμπόσο, ὅταν εἶνε τέτοιας διαγωγῆς!

Αὐτηνῆς τῆς κακοφάνηκε πάρα πολύ. Ἔρριξε κοροϊδευτικὰ τὸ κεφάλι της κάτω, καὶ μοὔδωσε νὰ καταλάβω καθαρὰ πὼς ἤμουν ἕνας ζουλιάρης καὶ τίποτε ἄλλο.

—Ἐγὼ ζουλιάρης; πφ! ζουλιάρης γι᾽ αὐτὸν ἐδῶ; Μὰ ἐκείνη ἔγυρε ἀκόμη περισσότερο κάτω τὸ κεφάλι της

καὶ ἐπέμεινε στὴ διαβεβαίωσή της. Τότε κ᾽ ἐγὼ σηκώνομαι ἐπάνω καὶ τῆς λέω αὐτὰ τὰ λόγια.

—Δὲ θέλω νὰ τὰ βάλω μαζὶ μ᾽ ἐσένα, αὐτὸ δὲ μοῦ τὸ ἐπιτρέπει ὁ ἱπποτισμός μου· μὰ στεῖλε μου ἐμπρός μου αὐτὸ τὸν ἄθλιο τὸν ἐραστή σου, κ᾽ ἐγὼ τοῦ δίνω νὰ καταλάβῃ, κι᾽ ἅπλωσα καὶ πῆρα τὸ χαρτοκοπτῆρα.

Τότε ἄρχισαν κ᾽ οἱ δυὸ νὰ μὲ περιγελοῦν καὶ νὰ μὲ κοροϊδεύουν. Κάθησαν στὴ γωνιὰ τοῦ τραπεζιοῦ κι᾽ ἄρχισαν νὰ γελοῦν ἔτσι ποὺ δὲν μποροῦσαν νὰ κρατηθοῦν κ᾽ ἔμοιαζαν σὰν νὰ μοῦ ἔλεγαν.

—Χὰ χὰ χά, δὲν ἔχεις κανένα πιὸ μεγάλο χαρτοκοπτῆρα, ἄλλο πιὸ μεγάλο ἀκόμα χαρτοκοπτῆρα;

—Θὰ σᾶς δείξω ἐγώ, πὼς δὲν ἔχει νὰ κάμῃ ἀπὸ τὸ ὅπλο, ἀποκρίθηκα. Καὶ μὲ μιὰ ἄθλια ρίγα στὸ χέρι θὰ ἔλθω καταπάνω του, αὐτουνοῦ τοῦ ἀχρείου! Σήκωσα τὴ ρίγα. Γέλασαν ἀκόμα περισσότερο καὶ μοῦ ἔδειξαν μὲ τὸν καθαρώτερο τρόπο ὅλη τους τὴν περιφρόνηση.

—Γιατί λοιπὸν δὲν ἀρχίζετε πάλι; τοὺς εἶπα φοβεριστικά.

Μὰ ἐκεῖνοι δὲ μοῦ ἔδωσαν καμμιὰ προσοχή· πλησίασαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο μ᾽ ἀδιάντροπα κινήματα καὶ ἦταν ἕτοιμοι νὰ ξαναγκαλιαστοῦνε πάλι.

—Ἄ, μὰ αὐτὸ δὲ θὰ τὸ κάμετε! ξεφώνησα.

Καὶ ὅμως τὸ ἔκαμαν. Καὶ μπρὸς στὰ μάτια μου ἴσα-ἴσα. Τότε πιὰ ἔφτασε στὸ τέλος ἡ μακροθυμία μου, σήκωσα τὴ ρίγα καὶ τὴν κατέβασα σὰν ἀστραπὴ ἐπάνω τους. Κάτι ἔτριξε, κάτι ζουλίστηκε, κάτι ἔσταξε, ἡ καλοζυγι-

σμένη μου χτυπιὰ τοὺς ξάπλωσε καὶ τοὺς δυὸ νεκροὺς καταγῆς.

Ἔτσι τέλειωσε κ᾽ ἡ γνωριμία...

Ἦτανε μόνο μιὰ μικρὴ κοινὴ μυῖγα μὲ σταχτιὰ φτερά· καλοδεμένη.

ΠΑΤΕΡΑΣ ΚΑΙ ΓΥΙΟΣ

Το περασμένο τὸ φθινόπωρο ἔκαμα ἕνα ταξίδι στὰ νότια μέρη, πολὺ μακρυὰ πρὸς τὰ κάτω, κ᾽ ἔφτασα μιὰν αὐγὴ μὲ τὸ βαποράκι τοῦ ποταμοῦ στὸ χωριὸ Δ., ἕνα μικρὸ χωριό, ἕνα ξεχωριστὸ χωριό, ἀπόμακρο καὶ λησμονημένο, ἕνα χωριὸ μὲ καμμιὰ δεκαριὰ σπίτια, μιὰν ἐκκλησιά, ἕνα ταχυδρομεῖο καὶ ἕνα σημαιοκόνταρο. Τὸ μέρος εἶνε γνωστὸ σὲ τυχοδιῶκτες καὶ χαρτοπαῖκτες, σὲ ἀνθρώπους μὲ λεπτὸ γοῦστο καὶ σὲ βαγαπόντες, καὶ μερικοὺς μῆνες τοῦ καλοκαιριοῦ βασιλεύει μεγάλη ζωὴ καὶ κίνηση σ᾽ αὐτὰ τὰ μικρὰ Σόδομα.

Τώρα ἤτανε παζάρι στὸ χωριὸ κ᾽ εἶχε μαζευτῆ ὅλος ὁ κόσμος ἀπὸ τὰ τριγυρινὰ μέρη. Φοροῦσαν μεταξωτὰ φορέματα καὶ γοῦνες μὲ ζῶνες καὶ σάρπες καὶ χρυσαφικά, καθένας ἀναλόγως μὲ τὴν τάξη του καὶ τὴν κατάστασή του. Ὁλόγυρα στὴν ἐκκλησιὰ ἦταν σειρὲς ἀπὸ τέντες, ὅπου ἀγόραζαν καὶ πουλοῦσαν. Μιὰ ἀπ᾽ αὐτὲς τὶς τέντες ἦταν μαβειὰ—ἦταν ἡ τέντα τοῦ Πάβο ἀπὸ τὴ Σινβάρα.

Μὰ πολὺ κοντὰ στὴν ἐκκλησιά, στὴ μέση ἀπὸ τὸ σημαιοκόνταρο καὶ τὸ ταχυδρομεῖο, ἦταν τὸ ξενοδοχεῖο. Τὸ ἀπάνω του πάτωμα ἤτανε μαβύ—ἐδῶ ἔπαιζαν τὰ λεφτά των οἱ χαρτοπαῖχτες.

Ἔλεγαν στὸ ξενοδοχεῖο, πὼς ἀπόψε τὸ βράδυ ἤ-

τανε σίγουρο γιὰ νἀρθῇ ὁ Πάβο. Ρώτησα ποιὸς ἤτανε ὁ Πάβο καὶ εἶδαν ἀπὸ αὐτή μου τὴν ἐρώτηση πὼς ἤμουν ξένος στὸν τόπο, εἰδεμὴ ὅλοι γνώριζαν τὸν Πάβο. Ἦταν αὐτὸς ποὺ εἶχε τρεῖς φορὲς τινάξει τὸν μπάγκο, ὁ πατέρας του εἶχε τὸ μεγαλύτερο ὑποστατικὸ σ᾽ ὅλα τὰ περίχωρα γύρω, κι᾽ ὁ ἴδιος ὁ Πάβο στὸ τελευταῖο ἀνοιξιάτικο πανηγύρι εἶχε φάει ὅλη του τὴν περιουσία. Ὅλα τὰ κορίτσια τοῦ χωριοῦ, ὅταν μαζεύουνταν τὸ βράδυ στὴ βρύση, μιλοῦσαν γι᾽ αὐτόν· κάθε καλὸς Χριστιανὸς ἔκανε μιὰ προσευχὴ γι᾽ αὐτόν, ὅταν τὸν μελετοῦσε. Κοντολογὶς ἦταν ὁ χαρτοπαίχτης καὶ ὁ ἄσωτος υἱός, ἕνα ξεπεσμένο μεγαλεῖο, ἕνας πρώην Κροῖσος, ὁ Πάβο ἀπὸ τὴ Σινβάρα. Ἦταν τὸ καμάρι κ᾽ ἡ ντροπὴ μαζὶ τοῦ χωριοῦ.

Ὅσο γιὰ τὴν παράγκα τοῦ Πάβο ἔδιναν τὴν ἐξήγηση, πὼς ἡ καλή του ἡ μητέρα εἶχε ἀγοράσει τὴν παράγκα γι᾽ αὐτὸν καὶ τοῦ εἶχε βάλει στὸ δρόμο αὐτὴ τὴ δουλειὰ γιὰ νὰ τὸν ἔφερνε ἴσως, ἂν ἠμποροῦσε ἀκόμα, στὸν ἴσιο δρόμο. Καὶ θὰ μποροῦσαν βέβαια νὰ πήγαιναν ὅλα πάλι καλά, ἂν ἤθελε ὁ Πάβο τὸ πιάσῃ στὰ σοβαρὰ τὸ πρᾶμα, μὰ τὸ κακοκέφαλο παιδὶ ἀμέσως ἀπὸ τὴν πρώτη βδομάδα πῆγε κ᾽ ἔβαψε τὴν τέντα του μὲ τὸ ἴδιο μαβὺ χρῶμα ποὺ εἶχε καὶ τὸ χαρτοπαίγνιο, γιατὶ τὰ μυαλά του δὲν εἶχαν ἀλλάξει διόλου. Ἐξακολουθοῦσε πάντα του ἀκόμη νὰ παίζῃ. Ὅ,τι κέρδιζε μέσα στὴν παράγκα του, τὸ ἔβαζε στὸ τραπέζι τῆς ρουλέττας, καὶ ταχτικὰ ἔβγαινε ἀπὸ τὴ μπάγκα πιὸ φτωχὸς ἀπ᾽ ὅ,τι ἔμπαινε. Ἡ παράγκα του εἶχε τὴν καλύτερη πελατεία· πουλοῦσε πολλὰ πράματα, οὔτε χωριάτης οὔτε καὶ κανεὶς ντό-

πιος περνοῦσε ἀπὸ μπρὸς χωρὶς νὰ μπῇ μέσα, ὅλοι ἤθελαν νὰ κάμουν δουλειὰ μὲ τὸν Πάβο ἀπὸ τὴ Σινβάρα. Ἡ μητέρα του τὸν προμήθευε πάντα μὲ στοῖβες τὰ ἐμπορεύματα κ᾽ ἡ παράγκα του ἤτανε ὡς τὴ στέγη παραφορτωμένη.

Τώρα, ἀπόψε βράδυ, ἤτανε γιὰ νὰ ἔρθῃ. Ὅλο τὸ χωριὸ τὸ ἤξερε πὼς ἤτανε γιὰ νὰ ἔρθῃ.

Τὸ ρωλόϊ τοῦ καμπαναριοῦ σήμαινε, ἄκουα τὰ τραγουδιστά του τὰ χτυπήματα, ποὺ ἔσμιγαν μὲ τὸν ἄλλο θόρυβο ἀπὸ τὴν πλατεῖα τῆς ἀγορᾶς. Ἄξαφνα τὸ γκαρσόνι τοῦ ξενοδοχείου μοῦ χτυπάει δυνατὰ τὴν πόρτα· ἤτανε σὲ μεγάλη ταραχὴ καὶ συγκίνηση ὁ ἄνθρωπος.

Γιὰ φαντασθῆτε, μοῦ λέει—κι᾽ ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα θἀρθῇ ἀκόμα!

Δὲν εἶχα καμμιὰ ἀνάγκη οὔτε τὸν παρακάλεσα γι᾽ αὐτή του τὴν εἰδοποίηση καὶ τοῦ εἶπα τοῦ ὑπηρέτη πὼς δὲν εἶχα νὰ κάμω τίποτα μὲ τὸν κύριο αὐτὸ ποὺ λέει. Ποιὸς ἦταν αὐτός; ἀπὸ ποῦ ἦταν νἀρθῇ; Τὸ γκαρσόνι σήκωσε τοὺς ὤμους του καὶ μοῦ ἐξήγησε πὼς ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα δὲν ἦταν κανεὶς ἄλλος παρὰ ὁ πιὸ μεγάλος ἄρχοντας σ᾽ ὅλα τὰ περίχωρα, ὁ πιὸ πλούσιος κύριος, ὁ φίλος τοῦ πρίγκιπος Ὑάριους, ὁ ἀγαπητὸς πατέρας τέλος τοῦ Πάβο· ἄλλως τε ὁ σκοπὸς τοῦ ἐρχομοῦ του δὲν ἦταν ἄλλος, παρὰ νὰ δῇ ἔτσι κι᾽ αὐτὸς ἀπὸ πιὸ κοντὰ τὰ πράματα, νὰ καταλάβῃ σὲ ποιὰ κατάσταση βρισκόταν

ὁ γυιός του, ἤθελε νὰ δῇ κι᾽ ὁ ἴδιος αὐτὴ τὴν καταραμένη τὴ ρουλέττα, ποὺ κατάστρεψε τὸ παιδί του κ᾽ ἦτανε ὁ μεγάλος ὁ καημὸς τῆς μητέρας του.

—Δὲν μ᾽ ἐνδιαφέρουν καθόλου ὅλα αὐτὰ τὰ νέα σου, ἀποκρίθηκα στὸ γκαρσόνι, ἀπεναντίας σοῦ ἔχω τόση ὥρα παραγγείλει γιὰ τὸ τσάϊ μου, ἀντίο!

Κ᾽ ἔφυγε τὸ γκαρσόνι.

Ὅταν ἔγινε ἕξ ἡ ὥρα, μεγάλη κίνηση σ᾽ ὅλο τὸ ξενοδοχεῖο, ὁ Κύριος ἔφτασε. Μπῆκε μὲ τὸ γυιό του μαζί, ποὺ φοροῦσε ἀνοιχτὴ φορεσιά, ὁ ἴδιος ἦτανε σκοῦρα ντυμένος. Ἦτανε ἄνθρωπος σοβαρὸς καὶ ἐπιβλητικός. Ἡ καμπάνα τῆς ἐκκλησιᾶς σήμαινε, γιατὶ μόλις ἔφτασε στὸ ἔμπασμα τοῦ χωριοῦ ὁ Κύριος εἶχε τάξει γιὰ τὴν ἐκκλησία ἕνα μεγάλο ποσό, ποὺ θὰ ἐξασφάλιζε τέλεια τὴ συντήρησή της. Ἐκτὸς αὐτὸ εἶχε ἀκόμα σκεφθῆ πὼς καὶ τὸ ταχυδρομεῖο εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ μιὰ καινούργια σημαία. Ἦτανε λοιπὸν σὲ μεγάλη κίνηση καὶ ζωηρότητα ὅλο τὸ χωριὸ ἀπ᾽ αὐτὴ τὴν ἀφορμή. Οἱ ὑπηρέτες πῆραν μιανῆς ἡμέρας ἄδεια, ὅλος ὁ κόσμος ἦταν στοὺς δρόμους κι᾽ ὁ δήμαρχος γυρνοῦσε ἔξω μὲ μιὰ ὁλοκαίνουργη ἀπὸ τὸ κουτὶ οὐνιφόρμα.

Ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα ἦτανε ἕνας ἐπιβλητικὸς ἄνθρωπος καμμιὰ ἑξηνταριὰ χρονῶ, κάπως λίγο σωματώδης, λίγο χλωμὸς καὶ πλαδαρὸς ἀπὸ τὴν ἥσυχη καὶ καθιστικὴ ζωὴ ποὺ ἔκανε, μὰ μὲ καλοσιδερωμένο μουστάκι καὶ νεανικὰ μάτια· ἐκτὸς αὐτὸ εἶχε μιὰ ἀστεία καμπουρωτὴ πρὸς τ᾽ ἀπάνω μύτη. Ὅλος ὁ κόσμος τὸ γνώριζε πὼς ἦτανε φίλος μὲ τὸν πρίγκιπα Ὑάριους, πὼς εἶχε δυὸ μεγάλα

παράσημα, ποὺ τὰ φοροῦσε ὅμως σπάνια, γιατὶ καὶ μόνη ἡ παρουσία του χωρὶς κανένα διακριτικὸ σημεῖο ἔφτανε νὰ ἐπιβάλῃ τὸ σεβασμό. Ἂν μιλοῦσε σὲ κανένα, αὐτὸς ἔβγαζε ἀμέσως τὸ καπέλλο καὶ τοῦ ἀπαντοῦσε.

Ἀφοῦ ἤπιε ἕνα ποτήρι κρασί, γύρισε καὶ εἶδε ὅλους τοὺς φιλοπερίεργους ἀνθρώπους, ποὺ τὸν εἶχαν συνοδεύσει ὡς τὸ ξενοδοχεῖο, καὶ πρόσφερε σὲ ὅλους ἀπὸ κάτι τι. Ἕνα μικρὸ μάλιστα κορίτσι τὸ φώναξε ὁ ἴδιος μὲς ἀπὸ τὸ πλῆθος καὶ τὸ φιλοδώρησε μ᾽ ἕνα χρυσὸ νόμισμα, μὰ πραγματικῶς τὸ κορίτσι δὲν ἦτανε καὶ τόσο ὑπερβολικὰ μικρό, μάλιστα δὲν ἦτανε καὶ πολὺ κάτω ἀπὸ τὰ δεκάξι-δεκαεφτά.

Ἐξαφνα εἶπε:

— Ποῦ εἶνε τὸ χαρτοπαίγνιο; θέλω νὰ πάω ἐκεῖ.

Ὁ Πάβο, καταγοητευμένος ἀπὸ τὴν ἰδέα ποὺ ἦρθε τοῦ πατέρα του, σηκώθηκε νὰ τὸν ὁδηγήσῃ ἀπ᾽ τὴ σκάλα ἐπάνω. Ὅλοι τοὺς ἀκολούθησαν.

Τὸν ὑποδέχτηκαν ἐκεῖ ἀπάνω μὲ τὴ μεγαλύτερη διάκριση καὶ προθυμία. Ὁ τροχὸς τῆς ρουλέττας εἶνε σ᾽ ὅλη του τὴ κίνηση, τὸ παιχνίδι εἶνε πολὺ ζωηρό. Ἕνας μελαχροινὸς κύριος, ποὺ ὁ ὑπηρέτης τὸν ὀνομάζει πρίγκιπα, κάνει μὲ πολλὲς περιποιήσεις θέση στὸ φίλο του τὸν κύριο ντὲ Σινβάρα.

Τὴν ἴδια στιγμὴ φωνάζει ὁ κρουπιέρης:

— Δεκατρία!

Σαρώνει ὅλα τὰ χρήματα πάνω στὸ τραπέζι.

Ἦταν ἐκεῖ ἐπάνω σωρὸς τὸ ἀσήμι, πολλὰ μεγάλα χρυσᾶ νομίσματα κι᾽ ὁλάκερα μάτσα χαρτονομίσματα· ὅλα

γένηκαν ἄφαντα μὲς στὸ σιδερένιο συρτάρι τοῦ μπάγκου κάτω ἀπ᾽ τὸ τραπέζι. Κ᾽ ἔβαλαν ἀμέσως ἄλλα χρήματα ξανὰ κάτω, μὲ τὴ μεγαλύτερη σιωπὴ καὶ ἡσυχία, σὰν νὰ μὴν εἶχε γίνει τίποτα. Καὶ ὅμως ἐσήμαινε πραγματικῶς ἕνα μεγάλο τζόγο αὐτὸ τὸ δεκατρία. Μὰ κανεὶς δὲν ἔβγαζε μιλιά, τὸ παιχνίδι τραβοῦσε τὸ δρόμο του, ὁ τροχὸς γυρνοῦσε μ᾽ ὅλη του τὴ γρηγοράδα στὴν ἀρχή, ἔπειτα πιὸ ἀργά, πιὸ σιγά, καὶ τέλος σταμάτησε: Πάλι δεκατρία!

— Δεκατρία! φωνάζει ὁ κρουπιέρης καὶ ξανασαρώνει πάλι τὰ χρήματα.

Αὐτὰ τὰ δυὸ παιχνίδια τὸν ἔκαμαν κάμποσες ἑκατοσταριὲς λίρες πλουσιώτερο παρ᾽ ὅ,τι ἦταν. Πάλι ἔβαλαν κάτω καινούργιες μίζες, ὁ πρίγκιπας ἔρριξε μιὰ ὁλόκληρη φοῦχτα τσέκια πάνω στὸ τραπέζι, χωρὶς νὰ τὰ μετρήσῃ. Κανεὶς δὲ μιλᾶ, εἶνε μεγάλη ἡσυχία ὁλόγυρα, ἕνας ὑπηρέτης ἀφηρημένος στὸ παιχνίδι σκουντᾶ καὶ ρίχτει στὸ τραπέζι ἕνα ποτήρι, ἕνα λεπτὸ κουδούνισμα ἀντηχεῖ καὶ σμίγει μὲ τὴν ὑπόκωφη βοὴ τοῦ τροχοῦ, ποὺ γυρνᾶ.

— Ἐξήγησέ μου λοιπὸν τὸ παιχνίδι! εἶπε ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα. Κι᾽ ὁ Πάβο, ποὺ ξέρει κατὰ βάθος τὸ παιχνίδι, τοῦ τὰ ἐξηγεῖ μὲ τὶς τελευταῖες λεπτομέρειες· μὰ τώρα εἶνε ἀπασχολημένος μὲ τὸν πρίγκιπα.

— Σίγουρα θὰ καταστραφῇ! διαβεβαιώνει. Καὶ σὰν νὰ ἦταν δικά του τὰ χρήματα, ποὺ ἤτανε βαλμένα στὸ παιχνίδι, στρέφεται καὶ ξαναστρέφεται ἀνήσυχος πάνω στὴν καρέκλα του.

— Κάθε ἄλλο παρὰ νὰ καταστραφῇ ὁ πρίγκιπας, τοῦ

ἀποκρίθηκε ὁ Πάβο. Παίζει μόνο μὲ τὸ κέρδος τῆς ἡμέρας· αὐτὸς νοιώθει ἀπὸ παιχνίδι.

Κ' ἔτσι ἤτανε πραγματικῶς· ὁ πρίγκιπας εἶχε κερδίσει πολλά. Ἕνας ὑπηρέτης ἔστεκε διαρκῶς πλάϊ του γιὰ νὰ τοῦ δίνῃ κανένα ποτήρι νερό, νὰ τοῦ σηκώνῃ ἀπὸ κάτω τὸ μαντήλι του, ἂν τύχαινε νὰ τοῦ ἔπεφτε, καὶ νὰ τοῦ προσφέρῃ κάθε δυνατὴ ἐκδούλευση μὲ τὴν ἐλπίδα μιανῆς καλῆς ἀμοιβῆς, ὅταν θὰ τελείωνε τὸ παιχνίδι. Ἕνας χοντρός, χλωμὸς κύριος, ἕνας Ρουμᾶνος μὲ μαῦρα μαλλιά, στεκόταν πλάϊ του. Ἔπαιζε γιὰ τὰ ὅλα. Ὕστερ' ἀπ' τὰ δυὸ τελευταῖα δεκατρία εἶχε χάσει ἕνα τρομερὸ ποσό, γιατὶ ἐπέμενε μὲ ὅλο του τὸ πεῖσμα καὶ δὲν ἐννοοῦσε νὰ παρατήσῃ τὸ δικό του τὸν ἀριθμό, τὸ ἄτυχο τὸ ἕνα. Στέκει ὁ μισὸς ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὸν κύριο ντὲ Σινβάρα κι' ἁπλώνει τὸ χέρι του πάνω ἀπὸ τὸν ὦμο του, ὅταν πρόκειται νὰ βάλῃ τὴ μίζα του. Ὁλόκληρο τὸ χέρι του τρέμει.

— Αὐτὸς ὁ νέος εἶνε χαμένος! εἶπε ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα.

Ὁ γυιὸς ὁ Πάβο κουνεῖ τὸ κεφάλι του καὶ λέει:

— Χαμένος!

— Παρακάλεσέ τον νὰ παύσῃ! ξαναλέει ὁ πατέρας. Πές του το ἐκ μέρους μου. Στάσου νὰ τοῦ τὸ πῶ μόνος μου.

Μὰ τοῦ ἀποκρίνεται ὁ γυιὸς πὼς δὲν ἐπιτρέπεται ἀπὸ τὸν κανονισμὸ νὰ δίνουν ἀπ' ἔξω συμβουλές.

— Τόσο περισσότερο, προσθέτει μὲ πονηρία, ποὺ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κάθεται κανεὶς ἐδῶ θεατής.

Ὁ πατέρας τὸν κοιτάζει παραξενεμένος. Δὲν καταλαβαίνει πὼς μέσα στὴν καρδιὰ τοῦ Πάβο ἄρχισε νὰ βράζῃ ἡ ἐπιθυμία νὰ λάβῃ μέρος στὸ παιχνίδι.

— Μὰ ἐδῶ βλέπω στέκουνται τόσοι ἄλλοι, ποὺ δὲν παίζουν κι᾽ αὐτοί! τοῦ ἔκαμε ἐκεῖνος.

— Αὐτοὶ εἶνε παῖχτες, ποὺ περιμένουν μόνο νἀρθῇ ἡ σειρά τους, τοῦ εἶπε ψέματα ὁ Πάβο.

Τότε βγάζει ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα μὲ τὴ μεγαλύτερη προσοχὴ τὸ σημειωματάριό του ἀπὸ τὴν τζέπη.

— Παῖξε ἐσὺ τὸ λοιπόν! τοῦ λέει,—παῖξε λίγο νὰ μοῦ δείξῃς καὶ μένα· μὰ μικρὰ πράματα καὶ συντηρητικά.

Εὐθὺς ὅμως κατόπι ἔπιασε ἀπ᾽ τὸ μπράτσο τὸ γυιό του καὶ τοῦ ζήτησε νὰ τοῦ ἐξηγήσῃ αὐτὸ τὸ περίεργο μὲ τὸν ἀριθμὸ δεκατρία.

— Γιατί κερδίζει τὸ δεκατρία κάθε φορά; μήπως εἶνε στὴ μέση καμμιὰ κατεργαριὰ τοῦ κρουπιέρη;

Εἶνε ἕτοιμος νὰ βάλῃ πάλι μέσα στὴν τζέπη τὸ σημειωματάριό του, ὅταν τοῦ ἔρχεται ἔξαφνα μιὰ ἰδέα· βγάζει ἀπὸ μέσα μερικὰ τσέκια, τὰ δίνει ἀπὸ πάνω στὸ χέρι τοῦ Πάβο καὶ τοῦ λέει:

— Βάλε στὸ δεκατρία!

Ὁ Πάβο τοῦ ἀντιτείνει:

— Τὸ δεκατρία ἔχει βγῆ δυὸ φορὲς κατὰ σειρά.

Ὁ πατέρας κουνεῖ τὸ κεφάλι καὶ τοῦ ἀποκρίνεται μὲ ἀπόφαση:

— Ναί! βάλε στὸ δεκατρία.

Ὁ Πάβο ἀλλάζει ἕνα τσέκι, βάζει ἕνα χρυσὸ νόμι-

σμα στὸν ἀριθμὸ δεκατρία, ἐνῷ χαμογελᾶ συγκαταβατικὰ γι᾽ αὐτὴ τὴν τρέλλα.

— Ἔχασε! λέει ὁ πατέρας. Δοκίμασε στὰ ἴδια ἀκόμη μιὰ φορά· βάλε τὰ διπλᾶ!

Ὁ Πάβο δὲν ἔφερε καμμιὰ ἄλλη ἀντιλογία· τὸ πρᾶμα εἶνε πολὺ κωμικό. Ἀλλάζουν θέσεις στὸ τραπέζι, ὁ Πάβο βάζει τὴ μιὰ κατόπι στὴν ἄλλη τὸ διπλό· κι᾽ ὅλοι θέλουν νὰ δοῦνε τὸν παράξενο παίχτη, τὸν κύριο ντὲ Σινβάρα. Κι᾽ ὁ ἴδιος τώρα ἔχει πάρει μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ παιχνίδι, τὰ ζωηρά του μάτια παρακολουθοῦν τὸ γύρισμα τοῦ τροχοῦ, στρέφεται ἀπάνω στὴν καρέκλα του δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Κλείνει σφιχτὰ τὸ λίγο παχούτσικο χέρι του, στὸ ἕνα του δάχτυλο φορεῖ δυὸ πολύτιμα δαχτυλίδια.

Ὅταν ὁ κρουπιέρης φωνάζει τὸν ἀριθμὸ εἰκοσιτρία ἀντὶ τοῦ δεκατρία ποὺ περίμενε, λέει δυνατά:

— Αἴ, καλά! βάλε λοιπὸν ἀκόμη μιὰ φορὰ στὸ δεκατρία· βάλε ἑκατό!

— Μά...

— Βάλε ἑκατό!

Κι᾽ ὁ Πάβο τὰ βάζει. Ὁ τροχὸς παίρνει δρόμο, ὁ δείχτης περνᾷ σὰ δαιμονισμένος εἴκοσι, τριάντα φορὲς πάνω ἀπὸ κάθε ἀριθμό, ψάχνει μέσα σ᾽ ὅλες αὐτὲς τὶς δυνατὲς περιπτώσεις, κόκκινο καὶ μαῦρο, ζυγὸ ἢ μονό, ἀπὸ τὸ ἕνα ὡς τὸ δεκαεφτά, ἀπ᾽ τὸ δεκαεφτὰ ὡς τὸ τριαντατέσσερα, ἀνασκαλεύει ὁλόκληρο τὸ σύστημα, ξαναμυρίζεται τελευταῖα τὸν κάθε ἀριθμὸ καὶ τέλος σταματᾷ.

— Δεκατρία, φωνάζει ὁ κρουπιέρης.

— Λοιπόν, Πάβο, δὲν εἶχα δίκαιο; λέει ὁ κύριος ντὲ

Σινβάρα. Κορδώνεται καὶ κάνει δυνατὰ γιὰ ν᾽ ἀκούσουν ὅλοι ποὺ στέκουνται γύρω:

—Βάλε ἄλλη μιὰ φορὰ ἑκατὸ στὸ δεκατρία!

— Δὲ θὰ τὸ λὲς σοβαρά, πατέρα. Τὸ δεκατρία δὲν ἔχει καμμιὰ πιθανότητα νὰ βγῇ πιὰ ὅλη τὴ βραδυά.

— Βάλε ἑκατὸ στὸ δεκατρία!

— Μὰ γιατί θέλεις νὰ πετάξῃς τὰ χρήματά σου;

Ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα ἄρχισε νὰ χάνῃ τὴν ὑπομονή του, ἔκαμε ἕνα κίνημα σὰν νὰ ἤθελε νὰ πάρῃ τοῦ γυιοῦ του πίσω τὰ λεπτά, ὅμως κρατήθηκε καὶ εἶπε:

— Μ᾽ ἂν εἶχα λοιπόν, Πάβο, τὸ σκοπὸ νὰ τινάξω τὸν μπάγκο καὶ γιὰ μιὰ κάποια αἰτία νὰ καταστρέψω τὴν καταραμένη τὴ ρουλέττα; βάλε ἑκατὸ στὸ δεκατρία.

Ὁ Πάβο ἔβαλε ἄλλη μιὰ φορά. Ἄλλαξε ἕνα κρυφὸ χαμόγελο μὲ τὸν κρουπιέρη, καὶ ὁ Ρουμᾶνος γέλασε δυνατὰ κι᾽ αὐτός. Στὸ διπλανὸ τὸ τραπέζι σταμάτησε ἔξαφνα μὲ μιᾶς τὸ παιχνίδι τοῦ φαραώ, ποὺ ἔπαιζαν, κι᾽ ὅλων ἡ προσοχὴ στράφηκε στὴ ρουλέττα.

— Δεκατρία!

— Τί σοῦ εἶχα πῆ; φώναξε ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα. Νά, τὰ χρήματα. Πόσα πρέπει νἄνε δῶ; ξαναμέτρησέ τα!

Ὁ Πάβο τὰ εἶχε ὅλως διόλου χαμένα.

— Εἶνε τρισήμισυ χιλιάδες, εἶπε σαστισμένος. Ἔχεις κερδίσει ὅλα μαζὶ πέντε χιλιάδες.

— Καλά, τώρα παῖξε ἐσύ! Γιὰ νὰ ἰδῶ, πῶς θὰ κάμῃς. Βάλε στὸ κόκκινο!

Ὁ Πάβο ἔβαλε στὸ κόκκινο κ᾽ ἔχασε.

Ὁ πατέρας κούνησε τὸ κεφάλι καὶ χαμογέλασε στοὺς τριγυρινούς του.

— Ἔτσι λοιπὸν παίζεις ἐσύ. Δὲ βλέπεις, λοιπόν, ποῦ ὁδηγεῖ αὐτό; Μοῦ ἔχουν διηγηθῇ πὼς ἔχεις τινάξει τρεῖς φορὲς τὸν μπάγκο, κ' ἔκαμες πολὺ καλά. Μὰ γιατί τὰ ξανάχασες πάλι ὅλα; Βάλε στὰ ζυγά!

— Πόσα;

— Ὅσα θέλεις. Βάλε ἑξακόσα.

— Ἑξακόσα εἶνε πάρα πολλά.

— Ἴσα-ἴσα ποὺ ἔλεγα, ἂν δὲν πρέπει νὰ βάλῃς περισσότερα.. Βάλε χίλια διακόσα στὰ ζυγά.

Τὰ ζυγὰ ἔχασαν.

Τότε σήκωσε ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα τὸ παχύ του τὸ δάχτυλο καὶ φοβερίζοντας εἶπε θυμωμένα τοῦ γυιοῦ του.

— Πήγαινε, Πάβο! χάσαμ' ἐδῶ χίλια διακόσα ἐξ αἰτίας σου. Τώρα φεῦγα. Τὸ θέλω ἐγώ.

Καὶ ὁ Πάβο ἔφυγε. Τὸν ἀκολούθησα. Γελοῦσε, γελοῦσε σὰ δαιμονισμένος. Εἶδε ποτέ του κανεὶς τέτοιο παιχνίδι;

— Σοῦ κάθεται ἐκεῖ καὶ κερδίζει χιλιάδες μονάχα μὲ τὴ κουταμάρα του. Ὁ Θεὸς νὰ βάλῃ τὸ χέρι του. Τί ἰδέα τοῦ ἦρθε τοῦ ἀνθρώπου νὰ θέλῃ καὶ καλὰ νὰ παίξῃ ρουλέττα!

Ὁ Πάβο ἔπιανε κουβέντα μὲ ὅλους ποὺ εὕρισκε καὶ καθόταν νὰ τοὺς ἐξηγῇ, τί ἰδέα τοῦ κατέβηκε τοῦ πατέρα του.

Ἀργότερα τὸ βράδυ ἄκουσα πὼς ὁ κύριος ντὲ Σιν-

βάρα ἔχασε ἐννέα χιλιάδες πρὶ νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὴ ρουλέττα.

Ἦταν δέκα ἡ ὥρα· καθόμουν στὸ μπαλκόνι τοῦ ξενοδοχείου μαζὶ μὲ τὸν Ροῦσο τὸν Ἴλγιτς καὶ κάπνιζα τὸ ἕνα ποῦρο πίσω στὸ ἄλλο. Ἔξαφνα μᾶς φωνάζει ἀπὸ κάτω ὁ ὑπηρέτης τοῦ ξενοδοχείου, πὼς ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα ὅτι κ᾽ ἔστειλε νὰ φωνάξῃ τὸ γυιό του. Ἤμουν ἕτοιμος νὰ τοῦ δώσω ἕνα γερὸ λούσιμο γιὰ τὴν ὀχληρή του τὴν ἀδιακρισία, μὰ μὲ κράτησε ὁ Ροῦσος. Τοῦ εἶχε κεντηθῆ ἡ περιέργειά του.

—Σταθῆτε νὰ δοῦμε, εἶπε, τί θὰ γίνῃ τώρα. Στέλλει νὰ φωνάξῃ τὸν Πάβο τέτοια ὥρα νύχτα!

Καθήσαμε κάμποση ὥρα καὶ καπνίζαμε χωρὶς νὰ μιλοῦμε. Ἐκεῖ βλέπουμε τὸν Πάβο νἄρχεται. Ὁ πατέρας πηγαίνει ὡς ἐμπρὸς στὴ σκάλα τοῦ ξενοδοχείου νὰ τὸν πάρῃ.

—Ἄκου ἐδῶ, τοῦ λέει, ἔχασα ἐννέα χιλιάδες στὴν καταραμένη τὴ ρουλέττα. Εἶχα πέσει νὰ κοιμηθῶ, μὰ δὲ μποροῦσε νὰ μὲ πάρῃ ὁ ὕπνος. Μὲ βασανίζουν αὐτὰ τὰ χρήματα ποὺ ἔχασα, ἤτανε ἴσα-ἴσα τὸ ποσὸν ποὺ εἶχα τάξει γιὰ τὴν ἐκκλησία. Πρέπει νὰ τὰ ξανακερδίσω. Δὲ θὰ βρῶ ἡσυχία, ἂν δὲ βάλω πάλι στὸ χέρι αὐτὰ τὰ χρήματα· πρέπει νὰ πάω πίσω στὸ μπάγκο.

Ὁ Πάβο στέκει βουβὸς ἐμπρός του.

Ἀκόμα κι᾽ ὁ Πάβο ὁ τετραπέρατος παίχτης ξα-

φνίστηκε κ᾽ ἔμεινε ξερός· λέξη δὲ βγάζει ἀπ᾽ τὸ στόμα του.

—Τί στάθηκες ἔτσι; τοῦ λέει φωναχτὰ ὁ πατέρας του. Τὸ παιχνίδι δὲν τελειώνει πρὶν ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα, ἔχουμε ἀκόμη δυὸ ὁλόκληρες ὧρες. Μὴ χάνουμε καιρό.

Καὶ τράβηξαν ἴσια ἀπὸ κεῖ.

—Ἔλᾶτε! μοῦ εἶπε ὁ Ροῦσος. Ἂς ἀνεβοῦμε καὶ μεῖς· κάτι θὰ γίνῃ ἐκεῖ ἀπόψε.

Τὸ παιχνίδι ἦταν πάρα ποτὲ ζωηρότερο. Ὅπως πάντοτε, ὅταν πλησιάζουν τὰ μεσάνυχτα, ἐρισκάριζαν μεγαλύτερα ποσὰ παρὰ στὴν ἀρχὴ τοῦ παιχνιδιοῦ. Ὁ πρίγκιπας κάθεται ὅλο καὶ πιὸ κατσουφιασμένος μὰ ἥσυχος στὴ θέση του, βάζει τὴ μίζα του καὶ κερδίζει. Θὰ ἦταν ἴσως ἐμπρός του καμμιὰ ἑξηνταριὰ χιλιάδες πάνω στὸ τραπέζι.

Παίζει μὲ τρία νούμερα συγχρόνως, ἔχει τὸ νοῦ του σὲ ὅλα μὲ τὴ μεγαλύτερη ἡσυχία, βάζει τὰ λεφτὰ μὲ τὶς φοῦχτες, χωρὶς πάντα νὰ τὰ μετρᾷ ποτέ. Τίποτα δὲν τὸν ταράζει, οὔτε κἂν ὁ χλωμός, ὁ φρενιασμένος ὁ Ρουμᾶνος, ποὺ ἀφοῦ εἶχε κερδίσει τρία τέταρτα τῆς ὥρας τακτικὰ καὶ περιωρισμένα πράματα, ἄρχισε πάλι νὰ χάνῃ. Κι᾽ αὐτὸς στοιβάζει ἐμπρός του τὰ χρήματά του καὶ προσπαθεῖ μόλις βρῇ μιὰ στιγμὴ ἐλεύτερη, νὰ τὰ μετρήσῃ, νὰ τὰ βάλῃ σωροὺς-σωροὺς ἀπὸ χίλια, γιὰ νὰ μπορῇ μὲ μιὰ ματιὰ κάθε στιγμὴ νὰ ξέρῃ σὲ ποιὰ θέση βρίσκεται. Ὅμως εἶνε πολὺ ταραγμένος, τὰ χέρια του τρέμουν, ἔχει ἀνάγκη ὅλη τὴν ὥρα ἀδιάκοπα νὰ στρέφῃ καὶ νὰ κοιτάζῃ τὸν τροχὸ καὶ ἐπὶ τέλους παρατᾶ τὸ μέτρημα.

Τί κουτὸς ποὺ ἔχει καταντήσει! Παίζει σὲ τέσσερα μαζὶ νούμερα, κρατᾶ χωρὶς νὰ τ᾽ ἀλλάζῃ ὅλο αὐτὰ τὰ ἴδια νούμερα σὰν πεισματάρικο παιδί, ποὺ δὲν ἐννοεῖ νὰ παρατηθῇ ἀπὸ κάτι. Ποιὸ καλὰ θἄχε ἴσως νὰ σηκωθῇ χωρὶς τσακιστὸ ἀπὸ τὸ τραπέζι παρὰ νὰ παρατήσῃ τοὺς ἀριθμούς του αὐτούς.

Ὁ πρίγκιπας ρίχνει μιὰ ματιὰ στὴν πόρτα τὴ στιγμὴ ποὺ ξαναμπαίνουν ὁ πατέρας κι᾽ ὁ γυιὸς καὶ κάνει μάλιστα θέση πλάϊ του. Ἔπειτα ἐξακολουθεῖ τὸ παιχνίδι του ψυχρὸς καὶ ἀδιάφορος, κατσουφιασμένος πάντα του. Φαίνεται πὼς τοῦ κρατοῦν μεγάλο σεβασμὸ ὅλοι οἱ παῖχτες.

— Πάβο! λέει ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα, θὰ παίξῃς ὅπως συνήθως κι᾽ ὅ,τι θέλεις ὁ ἴδιος. Νά χρήματα. Δὲν ἔχεις ἀλήθεια πάντα περισσότερη τύχη στὸ κόκκινο; βάλε λοιπὸν στὸ κόκκινο!

Ὁ Πάβο ρωτᾶ τὸν γείτονά του, ἕναν παλιὸ στρατιωτικὸ μ᾽ ἕνα χέρι καὶ αὐτὸς τοῦ λέει πὼς τὸ κόκκινο βγῆκε ἑφτὰ φορὲς πάνω-πανωτές. Γι᾽ αὐτὸ βάζει ὁ Πάβο στὸ μαῦρο.

— Ζυγά—εἰκοσιτέσσερα—δεκαεφτά—τριαντατέσσερα—κόκκινο! φωνάζει ὁ κρουπιέρης καὶ μαζεύει τὸν παρᾶ.

— Ἄσχημα ἄρχισες, Πάβο, μὰ πάλι κάμε ὅ,τι σοῦ καπνίσῃ, τοῦ λέει ὁ πατέρας του ἀπογοητευμένος. Πόσες φορὲς πρέπει νὰ σοῦ τὸ πῶ; Θαρρεῖς πὼς ἔχω ἐγὼ τὶς λίρες μὲ τὸ κοιλό; Βάλε τώρα στὸ κόκκινο!

Μὰ ἔχασε τὸ κόκκινο. Τέλος ὕστερ᾽ ἀπὸ ὀχτὼ φορὲς ἦρθε κ᾽ ἡ σειρὰ τοῦ κόκκινου, βρῆκε τὸ τεσσάρι τοῦ Ρου-

μάνου καὶ τὸν σήκωσε πάλι στὰ πόδια του. Φρενιασμένος ἀπὸ τὴν ἀτυχία ἔβγαινε πιὰ ἔξω ἀπὸ κάθε ὅριο κ᾽ εἶχε βάλει αὐτὴ τὴ φορὰ μιὰ ἐξωφρενικὴ μίζα στοὺς τέσσερις τοὺς ἀριθμούς του· ἀπὸ τὸ πάθος εἶχε ἀλλάξει τὸ χρῶμα του καὶ τοῦ ἦταν αὐτὴ τὴν ὥρα ἀδιάφορο ἂν ἔχανε ἢ ἂν κέρδιζε. Ὅταν σταμάτησε ὁ τροχὸς καὶ ὁ δείχτης ἔμεινε πάνω σ᾽ ἕνα ἀπὸ τοὺς ἀριθμούς του, φώναξε ἔτσι μηχανικὰ τὸν ὑπηρέτη ποὺ ἔστεκε πίσω ἀπὸ τὸν πρίγκιπα καὶ τοῦ ἔδωσε, δίχως νὰ πῇ λέξη, ἕνα τσέκ. Ἔπειτα ξανάβαλε πάλι τὴ μίζα του μὲ τρεμάμενα χέρια.

— Πάβο, ξανάειπε ὁ πατέρας, ἔχασες πάλι ἄλλη μιὰ φορά, δὲν ἔχεις καθόλου τύχη. Σ᾽ ἀφήνω νὰ σκορπᾷς στὸν ἄνεμο τὰ χρήματά μου καὶ τὸ κάνω γιὰ σένα καὶ μόνο τὸν ἴδιο. Αὐτὴ τὴ βραδυὰ θέλω νὰ σὲ φέρω σὲ θεογνωσία. Μὲ κατάλαβες, Πάβο;

Κι᾽ ὁ τετραπέρατος ὁ Πάβο τὸν καταλάβαινε καὶ πολὺ καλὰ μάλιστα. Ξέρει πὼς τὸν ἔπιασε τὸν καλό του τὸν πατέρα τὸ μεθύσι τοῦ παιχνιδιοῦ καὶ πὼς συμμερίζεται ὅλη τὴν ἡδονὴ τοῦ πάθους κι᾽ ὅταν ἀκόμα χάνῃ. Δοκιμάζει μέσα του σὰν κανένας ἄλλος μ᾽ ὅλη τους τὴ ζωντάνια καὶ τὴ δύναμη τοὺς καρδιοσωμοὺς τοῦ παιχνιδιοῦ, στὰ μεγάλα τὰ κόλπα τοῦ σταματᾶ τὸ αἷμα καὶ ἀκούει τὴν ἴδια του τὴν ἀναπνοή. Ἄχ, ὅλ᾽ αὐτὰ τὰ καταλαβαίνει ὁ Πάβο καὶ πολὺ καλὰ μάλιστα.

Ἔξαφνα μένει συλλογισμένος, σκεπτικός, συγκεντρώνει τὴν προσοχή του, ἀφαιρεῖται. Ὁ κρουπιέρης τὸν κάνει προσεχτικό, πὼς παίζει ἐνάντια στὸ ἴδιο τὸ συμφέρον του. Καὶ γὼ ἀκόμη τὸ πρόσεξα πὼς ὁ Πάβο τραβᾶ

πίσω, τὴ μιὰ κατόπι τῆς ἄλλης, χρήματα ποὺ εἶχε πιὰ ποντάρει, γιὰ νὰ γλυτώσῃ τρόπον τινά, πρὶν σταματήσῃ ὁ τροχός. Μήπως ἄρχισε νὰ βάζῃ γνώση; Μήπως φοβᾶται τὴν ἀτυχία;

Μὰ ὁ Ροῦσος μὲ ὁδηγεῖ σ᾽ ἕνα καναπὲ στὴν ἄκρη τῆς σάλας καὶ ἀρχινᾶ νὰ μοῦ μιλῇ γιὰ τὸν Πάβο. Εἶχα παρατηρήσει πὼς ἄλλαζε ξαφνικὰ τὸ παιχνίδι του; Ἄ, ὁ Πάβο κατὰ βάθος ἦταν γνωστικὸς σὰ φίδι, τίποτα δὲ τὸν γελοῦσε αὐτόν. Ὁ Ροῦσος ἔλεγε βλέποντας πρὸς τὸ μέρος τοῦ πατέρα καὶ γυιοῦ:

— Ἀπὸ τοὺς δυό τους, ὁ γυιὸς εἶνε κεῖνος ποὺ τὸν ἔχει τὸ λιγώτερο κυριεύσει τὸ πάθος. Ὁ Πάβο τὸ ἔχει παρατηρήσει κιόλα πὼς κόλλησε στὰ γερὰ ὁ πατέρας του τὴ μανία τοῦ παιχνιδιοῦ καὶ θέλει νὰ τὸν συγκρατήσῃ. Εἶνε πολὺ κωμικὸ τὸ πρᾶμα, νὰ ζητᾷ πραγματικῶς νὰ συγκρατήσῃ τὸ γέρο. Ἀλήθεια, δὲν εἶνε ἔξοχο; Ὁ Πάβο δὲ μπορεῖ νὰ εἶνε ἀδιάφορος ἂν καταστραφῇ ὁ πατέρας του.

Καθόμαστε ἐκεῖ στὸ σοφᾶ. Εἶνε πρωτοφανὲς αὐτὸ ποὺ γίνεται μὲ τὴ ρουλέττα· ὅλοι ἔχουν περικυκλώσει τὸν κύριο ντὲ Σινβάρα καὶ τὸ γυιό του. Τὸ παιχνίδι τοῦ φαραὼ σταμάτησε, ὡς κι᾽ αὐτοὶ οἱ τρεῖς μεταλλουργοὶ μὲ τοὺς μεγάλους μαύρους μανδύες των καὶ τὶς μετάλλινες ζῶνες, ποὺ κάθουνται ἐκεῖ κάτω πρὸς τὴν πόρτα, ἀφοῦ εἶχαν παίξει μεταξύ τους γιὰ τὴν κανάτα τὸ κρασί των, σηκώνουνται ἀπάνω καὶ στριμώχνουνται κι᾽ αὐτοὶ ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους γύρω στὸ τραπέζι τῆς ρουλέττας. Πηγαίνουμε κ᾽ ἐμεῖς μὲ ὅλους.

— Δώσετε τώρα προσοχή! μοῦ λέει ὁ Ροῦσος. Εἶνε πολὺ ταραγμένος.

Ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα ἄρχισε πάλι νὰ παίζῃ μὲ τὸ δεκατρία. Πάνω στὸ ξάναμμα τοῦ παιχνιδιοῦ εἶχε πάρει αὐτὸς στὰ χέρια του τὰ χρήματα κ' ἐποντάριζε ὁ ἴδιος τὴ μίζα του. Ἔχωνε τὰ παχούτσικα χέρια του, ποὺ τρέμανε, μὲς τὰ χαρτονομίσματα, τὰ ψαχούλευε, ἔστριφε τὰ βρωμόχαρτα μὲ τὰ νύχια του γύρω στὶς ἄκρες, πολεμοῦσε βιαστικὰ-βιαστικὰ νὰ τὰ μετρᾷ καὶ νὰ τὰ τακτοποιῇ σωροὺς-σωρούς. Δὲν μιλᾶ, κι' ὁ Πάβο κάθεται πλάϊ του χωρὶς νὰ βγάζῃ κι' αὐτὸς λέξη ἀπὸ τὸ στόμα του. Ἡ ὄψη του εἶνε σκοτεινή.

— Δεκατρία! φωνάζει ὁ κρουπιέρης.

Ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα ἀνατινάζεται σύγκορμος κι' ὁ ἴδιος ὁ Πάβο κοιτάζει σὰν ἀποβλακωμένος. Τί διάβολο τύχη τὴν εἶχε ἐπὶ τέλους αὐτὸ τὸ ἀνόητο καὶ ἀκαταλόγιστο παιχνίδι! Αὐτὸ τὸ τελευταῖο χτύπημα ἄνοιξε μιὰ μεγάλη τρύπα στὸν μπάγκο. Ὁ κρουπιέρης μετρᾶ καὶ πληρώνει μ' ὅλη του τὴν ἀταραξία. Τίποτα πιὰ δὲν τὸν ξαφνιάζει αὐτόν, ἔχει δῆ ὅλες τὶς ἰδιοτροπίες τῆς τύχης καὶ δοκιμάσει στὴ ζωή του τὰ πιὸ ἀπελπισμένα πράματα. Ὁ πρῖγκιψ μένει γιὰ μιὰ στιγμὴ σκοτισμένος κι' αὐτός, κι' ἀμέσως ἔπειτα περιμαζεύει ὅλα του τὰ χρήματα, χωρίζει τὸ χρυσὸ ἀπὸ τὸ χαρτὶ καὶ τὰ χώνει ὅλα στὶς τζέπες του. Ζητᾶ ἕνα ποτήρι κρασί, ποὺ τὸ πίνει μονορούφι, ἔπειτα σηκώνεται ἀπάνω καὶ κλείνει τὸ παιχνίδι του. Βγαίνοντας μοιράζει δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ χρήματα σ' ὅλους τοὺς ὑπηρέτες ποὺ ἀπαντᾶ ἐμπρός του.

Μὰ ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα κουνεῖ τὸ γυιό του μὲ τὸν ἄγκωνα καὶ τὸν κοιτάζει μὲ μάτια ποὺ πετοῦσαν φωτιές.

—Τὰ βλέπεις! τὰ βλέπεις! Ἐσὺ θὰ μὲ μάθῃς νὰ παίζω; Εἶμαι ἱκανὸς ἐγὼ νὰ σοῦ τοὺς βάλω ὅλους κάτω ἀπ᾽ τὸ τραπέζι!

Καὶ χασκογελᾶ δυνατὰ στραμμένος στοὺς τριγυρινούς, ποὺ εἶχαν μείνει μ᾽ ἀνοιχτὸ στόμα. Καταχαρούμενος γιὰ τὴν τύχη του βάζει πάλι ξανὰ στὸ δεκατρία.

—Ἄφησέ τα ἐκεῖ!—ἄφησέ τα ἐκεῖ, σοῦ λέω. Τὸ δεκατρία εἶνε θαυματουργὸς ἀριθμός.

Μὰ ὁ κρουπιέρης τοῦ περισαρώνει τὰ λεφτὰ μὲ τὸ διχάλι του. Δὲν τὸ κάνει μὲ μεγάλη προθυμία, μ᾽ εὐχαρίστηση βέβαια θἄβλεπε νὰ βγῇ μιὰ φορὰ ἀκόμη τὸ δεκατρία, γιὰ νὰ τὸν γλυκάνῃ ἀκόμα περισσότερο τὸν πλούσιο τὸν παίχτη, ποὺ ἀργὰ ἢ νωρὶς θὰ τὸν ξετίναζε γιὰ καλά.

Ἀφοῦ ἀκόμα δοκίμασε τοῦ κάκου τέσσερις φορὲς κατὰ σειρὰ τὸ δεκατρία, ἀρχίζει νὰ χάνῃ τὴν ὑπομονή του ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα. Γυρνᾶ καὶ λέει ξαναμμένος τοῦ γυιοῦ του.

—Ἄκου ποὺ σοῦ λέω, Πάβο, δὲν ξαναβάζω πιὰ στὸ δεκατρία· ἀρκετὰ ἔχω χάσει μ᾽ αὐτὸ τὸν ἠλίθιο τὸν ἀριθμό.

Γίνεται ὅλο πιὸ εὐερέθιστος· ἕναν ὑπηρέτη, ποὺ ἔτριζαν τὰ παπούτσια του, τὸν παρακαλᾶ νὰ τοὺς ἀδειάσῃ τὴ γωνιά· τοῦ Ρουμάνου τοῦ ρίχτει μιὰ ματιὰ ὅλο χολὴ καὶ φαρμάκι μιὰ φορὰ ποὺ δὲ μάζεψε ἀμέσως τὰ χρήματα ποὺ κέρδισε κ᾽ ἔγινε ἀφορμὴ ν᾽ ἀργοπορήσῃ τὸ παι-

χνίδι. Ἄρχισε ἀκόμα νὰ τὰ βάζῃ καὶ μ᾽ ὅλους αὐτοὺς ποὺ ἔστεκαν διαρκῶς γύρω του. Δὲν εἶχαν λοιπὸν αὐτοὶ ἄλλη δουλειὰ νὰ κάνουν; Γνέφει τοῦ μικροῦ ἐκείνου κοριτσιοῦ, ποὺ ἔστεκε μὲ τοὺς ἄλλους νὰ πλησιάσῃ καὶ τοῦ λέει:

— Δὲν εἶσαι σὺ ποὺ σοῦ ἔδωσα πρωτήτερα τὸ χρυσὸ εἰκοσόφραγκο;

Τὸ κορίτσι κοκκινίζει καὶ κάνει μιὰ βαθειὰ ὑπόκλιση.

— Μὰ γιατί δὲν πηγαίνεις πιά, παιδί μου;

Τὸ μικρό της κόκκινο στόμα κουνήθηκε, μὰ δὲν εἶπε τίποτε κ᾽ ἔρριξε κάτω τὰ μάτια. Ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα τὴν κοίταξε προσεχτικώτερα καὶ τῆς ἔδωσε ἄλλο ἕν᾽ ἀκόμα εἰκοσόφραγκο.

— Νά, πάρτο αὐτό. Ἔλα ἀφοῦ τελειώσῃ τὸ παιχνίδι ὕστερ᾽ ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα νὰ μὲ βρῇς.

Ἔγινε φωτιὰ ὅλο τὸ πρόσωπο τῆς μικρῆς καὶ τοῦ ἔκαμε μιὰ ὑπόκλιση γεμάτη σεβασμό. Ἔπειτα τραβήχτηκε μέσ᾽ ἀπὸ τὸ πλῆθος, χαμογέλασε σ᾽ ὅλους κ᾽ ἔφυγε.

Ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα γύρισε ξανὰ πάλι στὸ παιχνίδι.

— Τί μυῖγες εἶνε δῶ στὰ παράθυρα, εἶπε.. Πόσα πράματα δὲ σ᾽ ἐνοχλοῦν ἐδῶ; Διῶχτε τὶς μυῖγες ἔξω!

Πᾶνε τὰ λεφτά του στὸν ἄνεμο. Ὁ Ρουμᾶνος εἶχε τύχη κι᾽ ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα τὴν παρατηροῦσε τὴν τύχη του μὲ μεγάλη ἀγανάχτηση.

— Δὲ βλέπεις λοιπὸν πὼς δὲ μοῦ μένουν πιὰ παρὰ λίγα παλιοτσέκ; ἔλεγε στὸν Πάβο. Μὰ δὲ θὰ σταματήσω, κι᾽ ἂς τὰ χάσω ὅλα· νά, βάζω τώρα χίλια στὸ κόκκινο, ἴσως νἄν᾽ αὐτὸ τὸ χρῶμα μου.

Τὸ κόκκινο κέρδισε.

—Ἴσως νἄχῃ τύχη πραγματικῶς τὸ κόκκινο· βάζω ἄλλη μιὰ φορά· γιὰ νὰ δοκιμάσω.

Τὸ κόκκινο ἔχασε.

Τότε ἔχασε πιὰ ὅλως διόλου τὴν ὑπομονή του ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα.

—Πήγαιν' ἀπ' ἐδῶ! εἶπε φωναχτὰ στὸ γυιό του πλάϊ του. Μοῦ φέρνεις γρουσουζιά! δὲ βλέπεις πὼς μὲ κατάστρεψες; μὰ πρέπει νὰ πάρω τὸ αἷμα μου πίσω, θέλω νὰ ξαναπάρω τὰ λεπτά μου πίσω! Μὰ τὴν ἴδια στιγμὴ θυμήθηκε τὸ ρόλο ποὺ ἤθελε νὰ παίξῃ, καὶ πρόστεσε: Νά, κοίτα τί κάνω γι' ἀγάπη σου. Θέλω νὰ σὲ φέρω σὲ θεογνωσία!

—Μ' ὠφέλησε τὸ μάθημα, ψιθύρισε ὁ Πάβο.

—Σιωπή! δὲν σὲ ὠφέλησε ἀρκετά· εἶνε φόβος νὰ ξανακυλίσῃς. Ὅλα αὐτὰ τὰ κάνω γιὰ τὸ χατήρι σου. Τώρα πήγαινε.

Κι ὁ Πάβο σηκώθηκε κ' ἔφυγε.

Ἦταν σχεδὸν δώδεκα ἡ ὥρα.

Ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλο εἶχαν σηκωθῆ οἱ περισσότεροι ἀπὸ τὸ τραπέζι τῆς ρουλέττας, μόνο ὁ Ρουμᾶνος κι' ὁ κουλοχέρης ὁ στρατιωτικὸς δὲν τὸ κουνοῦσαν. Ὁ ἀσπρογένης ὁ πολεμιστὴς ἔπαιζε πολὺ συντηρητικά, ἔβαζε ἀπὸ κανένα μικρὸ τσέκι ἢ κανένα μικρὸ νόμισμα καὶ κέρδιζε. Εἶχε διαρκῶς τύχη, μὰ ἡ τύχη του δὲν τὸν ἔκανε πιὸ τολμηρό.

Ὅλως διόλου διαφορετικὸς ἦτανε ὁ τρόπος ποὺ ἔ-παιζε ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα· μόλις τοῦ χαμογελοῦσε λιγάκι ἡ τύχη, καὶ ἡ τόλμη του ἔφτανε μέχρι βλακείας. Μόλις νὰ τοῦ ἔμεναν πιὰ καμμιὰ δυὸ χιλιάδες ὅλο-ὅλο, ὅταν τὸν ἄφησε ὁ Πάβο κ᾽ ἔφυγε. Μὲ δυὸ κόλπα κατὰ σειρὰ εἶχε κερδίσει καμμιὰ ἑξακοσαριὰ ἄλλα, ποὺ ἀμέσως τὰ ἔβαλε κάτω καὶ τἄχασε. Στὸ βάθος ἦτανε νὰ τὸν λυπᾶται κα-νεὶς καὶ κινοῦσε πραγματικῶς τὴ συμπάθεια ὁλωνῶν γύρω. Ὁ πρῖγκιψ, ποὺ εἶχε ξαναγυρίσει κ᾽ ἔστεκε χωρὶς νὰ παίζῃ, πῆρε ὁ ἴδιος μὲ τὸ χέρι του ἕνα μεγάλο ποτήρι κρασὶ καὶ τοῦ τὸ πρόσφερε.

— Δὲν ἔχετε τύχη, τοῦ εἶπε. Σταματήσετε γι᾽ ἀπόψε τὸ παιχνίδι.

Ἤξερε πὼς παραβαίνει τὸν κανονισμὸ ὁ πρῖγκιψ, καὶ τὴν εἶπε δυνατὰ τὴ συμβουλή του αὐτή. Ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα δὲν τοῦ ἔδωσε ἀπάντηση, κοίταξε μόνον ἔτσι ἀφηρημένα καθὼς ἦτανε ἀπορροφημένος ὅλως διόλου στὸ παιχνίδι κι᾽ ἄδειασε τὸ ποτήρι χωρὶς οὔτε εὐχαριστῶ νὰ πῇ.

Κ᾽ ἔξαφνα φάνηκε σὰν νὰ ἤθελε νὰ τοῦ γυρίσῃ ἡ τύχη, κέρδισε τρεῖς φορές, πάνω ἐπανωτά.

—Ἔτσι πρέπει νὰ παίζετε, εἶπε χαρούμενος καὶ μὲ ὅλη τὴν εὐγένεια στὸ γέρο τὸ στρατιωτικό. Μὰ ἐκεῖνος δὲν ἄκουε τίποτε βυθισμένος στὸ παιχνίδι του. Ὁ Ρου-μᾶνος παρατηροῦσε προσεχτικὰ τὸ νευρικὸ ἐρεθισμὸ ποὺ εἶχε ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα, ἄλλαξε μιὰ ματιὰ μὲ τὸν κρου-πιέρη καὶ μάζεψε τὸ τελευταῖο του κέρδος. Τέλειωσε κι᾽ αὐ-τὸς τὸ παιχνίδι.

Ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα εἶνε τώρα τέλεια ξετιναγμέ-

νος. Μόλις τοῦ μένουν πιὰ μερικὰ ἑκατοστάρια, τὰ βάζει στὸ μαῦρο καὶ χάνει. Κοιτάζει γύρω του σὰν ἀποσβολωμένος. Ἔχει γίνει κατακίτρινος.

— Στὸ διάβολο μὲ τὸ μαῦρο χρῶμα! φωνάζει μὲ λύσσα.

Ἔπειτα σὰ νὰ συλλογᾶται μιὰ στιγμή. Ὁ κρουπιέρης δὲν τὸν ἀφήνει ἀπὸ τὰ μάτια· μηχανικὰ πληρώνει τὴ ταχτική του μίζα στὸ γέρο στρατιωτικὸ εἴτε ἔχει κερδίσει εἴτε ὄχι. Ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα κάθεται ἀκόμα ἔτσι ἀκίνητος ἐκεῖ καὶ φαίνεται πὼς συλλογᾶται. Γιατί δὲ σηκώνεται νὰ πηγαίνῃ; Βγάζει τὰ δυό του δαχτυλίδια ἀπὸ τὸ δάχτυλο τὸ ἕνα κατόπι ἀπ᾽ τὸ ἄλλο καὶ τὰ δίνει τοῦ κρουπιέρη πάνω ἀπ᾽ τὸν τροχό. Αὐτὸς τοὺς ρίχτει μιὰ ματιά, τὰ βάζει ἥσυχα-ἥσυχα μὲς στὸ σιδερένιο του τὸ συρτάρι μὲ ἄλλα δαχτυλίδια μαζὶ καὶ περνᾶ τοῦ κυρίου ντὲ Σινβάρα τρεῖς χιλιάδες σὲ χρυσόν· λέξη δὲ λέει κανείς. Ἕνα ὁλόκληρο λεπτὸ τῆς ὥρας κρατᾶ στὸ χέρι τὰ ρουλὼ ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα, ὁλάκερο τὸ χέρι του τρέμει. Ἔξαφνα κάνει μιὰ ζωηρὴ κίνηση, μισοσηκώνεται ἀπὸ τὴν καρέκλα του καὶ βάζει τὰ ρουλώ, τὸ ἕνα κατόπι τοῦ ἄλλου, στὸ μαῦρο· οἱ χρυσὲς λίρες ἀφήνουν ἕνα βαρὺ ἦχο μέσα στὸ στράτσο των.

Ὁ τροχὸς ἀρχίζει νὰ γυρνᾷ, μόλις ἀκούεται ἕνα ἐλαφρὸ καὶ βαθὺ βούϊσμα, φαίνεται σὰ νὰ διστάζῃ πότε σ᾽ αὐτὸν ἐπάνω πότε σὲ κεῖνο τὸν ἀριθμό, τέλος σταματᾶ.

— Κόκκινο!

Ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα πετιέται ἀπάνω. Πιάνει μὲ

τὰ δυό του χέρια τὸ κεφάλι, μπήγει ἕνα ξεφωνητὸ κι᾽ ἀφήνει τὸ τραπέζι.

Τὴν ἄλλη μέρα εἶχε νὰ μοῦ διηγᾶται ἡ γλωσσοκοπάνα τὸ γκαρσόνι, πὼς ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα εἶχε χάσει τὴν περασμένη βραδυὰ στὴ ρουλέττα πενηντατέσσερες χιλιάδες. Ὁ Πάβο, ἀπεναντίας, εἶχε γυρίσει στὴν παράγκα του, αὐτός, ὁ ὑπηρέτης, τὸν εἶχε συναντήσει ἐκεῖ στὴ βρύση, εἶχε πάει ἐκεῖ ξεσκούφωτος, καὶ φλυαροῦσε δυνατὰ μόνος του ἢ ἔβγαζε λόγο. Ἄλλωστε κανεὶς ἱεροκήρυκας δὲν μποροῦσε νὰ βγάλῃ ἔτσι λόγο σὰν τὸν Πάβο, ἂν τοῦ κατέβαινε στὸ κεφάλι.

— Φεῦγε τὸ πονηρόν! φώναζε δυνατὰ κάμποσες φορές. Στρέψε τὴ ράχη σου στὸν πειρασμό! Τοῦ δίνεις τὸ δαχτυλάκι κ᾽ ἐκεῖνος σοῦ παίρνει τὴν καρδιά. Τόσο βαθυὰ ἔχεις πέσει, ποὺ νὰ εἶνε ἀνάγκη ἐγώ—ἐγὼ ὁ ἄσωτος υἱός σου—νὰ σοῦ δίνω τώρα συμβουλές;

Ὁ Πάβο εἶχε πραγματικῶς μιλήσει μὲ πολλὴν ἔκφραση, εἶχε τὴν ἰδέα τὸ γκαρσόνι, πὼς θὰ μελετοῦσε τὸ λόγο ποὺ θἄβγαζε τοῦ πατέρα του σήμερα τὸ πρωΐ.

Τὸ τετραπέρατο τὸ γκαρσόνι ἔχωνε παντοῦ τὴ μύτη του καὶ τίποτε δὲν τὸν γελοῦσε.

—Ἔχετε σκοπὸ νὰ φύγετε σήμερα; μοῦ λέει ἐμένα.

Ἐγὼ λέξη δὲν εἶχα πῆ γι᾽ αὐτὸ στὸ ξενοδοχεῖο, οὔτε εἶχα ζητήσει τὸ λογαριασμό μου.

—Ποιὸς σοῦ τὄπε; τὸν ρώτησα.

—Κανένας, μοῦ ἀποκρίθηκε. Μὰ ἀφήσετε στὸ ταχυδρομεῖο διεύθυνση, ποὺ νὰ σᾶς στέλλουν τὰ γράμματα ποὺ θὰ σᾶς ἔρχονται, καὶ παραγγείλετε ἀκόμη γιὰ ἁμάξι στὶς πέντε ἡ ὥρα, ὕστερ᾽ ἀπὸ τὸ βαπόρι.

Ὡς κι᾽ αὐτὸ εἶχε πάρει μυρουδιὰ ἀκόμη; Μοῦ φάνηκε σὰν νὰ τὸν εἶχε βάλει νὰ μὲ σπιουνεύῃ αὐτὸ τὸν κατέργαρο καὶ αἰστάνθηκα μιὰ μεγάλη ἀποστροφὴ καὶ ἀντιπάθεια μαζί του. Μοῦ ἀνέβηκαν τὰ αἵματα στὸ κεφάλι, δὲ μποροῦσα νὰ ὑποφέρω τὸ ἀδιάντροπο τὸ βλέμμα του. Εἶχε κάτι μάτια ποὺ μοὔδιναν ἀνατριχίλες, σὰν νὰ μὲ περνοῦσε παγωμένο ρεῦμα ἀέρος.

—Ἄ, ξεκουμπίσου ἀπεδῶ παλιόσκυλο! τοῦ εἶπα.

Στάθηκε ὅλως διόλου ἀτάραχος. Ὁ ἀδιάντροπος ὁ ἄνθρωπος οὔτε κουνήθηκε ἀπὸ τὴ θέση του. Ἔβαλε τὰ δυό του χέρια πίσω του. Τί νὰ ἔβαλε στὸ νοῦ του, καὶ τί νὰ ἔκανε μὲ τὰ δυὸ χέρια ἀπὸ πίσω του; Μὴν ἐσχεδίαζε τίποτα;

—Αὐτὸ ποὺ μοῦ εἴπετε τώρα, μοῦ ἔκαμε μεγάλο κακό, εἶπε ἐπὶ τέλους. Τίποτα παραπάνω δὲν πρόστεσε, μὰ ἐξακολουθοῦσε νὰ μὲ κοιτάζῃ κατάματα. Ἐγὼ κάνω ἕνα βῆμα κ᾽ ἔρχομαι ἀπὸ πίσω του γιὰ νὰ δῶ τί εἶχε στὸ νοῦ του νὰ κάμῃ. Δὲν κρατοῦσε τίποτα στὰ χέρια, τὰ εἶχε δεμένα πίσω του κ᾽ ἔσφιγγε δυνατὰ τοὺς γρόθους του. Οἱ νῶμοι του ἔβλεπα καὶ τρεμούλιαζαν καὶ τὰ μάτια του ἤτανε βουρκωμένα στὰ δάκρυα. Μετανοῶ ποὺ τὸν εἶχα βρίσει μὲ τέτοιο τρόπο, εἶμαι ἕτοιμος νὰ τὰ διορθώσω πάλι, ὅταν ἔξαφνα κάνει ἕνα κίνημα καταπάνω μου, κάποιο παράξενο πρᾶμα γυαλίζει στὸ χέρι του, ἕνα

μεγάλο παλιόκλειδο τῆς πόρτας. Τὸ σηκώνει ψηλά, μοῦ τὸ καταφέρνει καὶ μὲ βρίσκει στὴν κλείδωση τοῦ δεξιοῦ μου τοῦ χεριοῦ.

Πέφτει τὸ χέρι μου κάτω, τὸ βαρὺ τὸ χτύπημα τὸ παράλυσε. Ἔμεινα ξερὸς μὲ τὴ τόλμη του, λέξη δὲ μποροῦσα νὰ βγάλω ἀπ᾽ τὸ στόμα μου κ᾽ ἔμεινα σὰν καρφωμένος στὸν τόπο μου. Ἐκεῖνος ἔβαλε πάλι πίσω τὰ χέρια του. Ὕστερ᾽ ἀπὸ λίγο προχωρεῖ καὶ περνᾶ ἀπ᾽ ἐμπρός του πρὸς τὴν πόρτα.

— Θαρρεῖτε πὼς ἔχω σκοπὸ νὰ σᾶς ξαναχτυπήσω; μοῦ λέει, μὴ φοβᾶστε· ὁ Θεὸς νὰ μὲ φυλάγῃ!

Ἄνοιξα τὴν πόρτα μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι καὶ τοῦ ἀποκρίθηκα ψυχρά:

— Πήγαινε καὶ φέρε μου τὸ λογαριασμό.

Ὁ ὑπηρέτης κάνει μιὰ βαθειὰ ὑπόκλιση καὶ πηγαίνει· ἀκούω νὰ τὸν πιάνῃ ἕνα δυνατὸ ἀναφυλλητό, μόλις βγῆκε ἔξω ἀπ᾽ τὴν πόρτα.

Δὲν ἔφυγα ἐκείνη τὴν ἡμέρα· τὸ χέρι μου πονοῦσε πολὺ δυνατά, καὶ δὲν αἰσθανόμουν διόλου καλά. Εἶχα δυὸ βαθειὲς τρύπες στὴν κλείδωση τοῦ χεριοῦ καὶ γύρω εἶχε πρισθῆ καὶ μελανιάσει ἀπὸ τὸ σκοτωμένο αἷμα· οἱ φλέβες εἶχαν φουσκώσει ὡς ἀπάνω στὸν ὦμο. Τί αἱμοβόρος μιὰ φορὰ ὑπηρέτης! Εἶνε ἀλήθεια πὼς τὴν ἴδια στιγμὴ μετανόησε γι᾽ αὐτὸ ποὺ ἔκαμε, μοῦ ἔφερε ἀμέσως σπίρτο γιὰ τὸ χέρι μου καὶ μοῦ ἔδεσε ὁ ἴδιος ἕνα ἐπίδεσμο γύρω στὴν πληγή· κανεὶς ἄλλος δὲ θὰ μποροῦσε νὰ μὲ περιποιηθῇ περισσότερο καὶ καλύτερ᾽ ἀπ᾽ αὐτόν. Φρόντισε ἀκόμη νὰ ἔχω ἀπόλυτη ἡσυχία στὶς διπλανὲς

κάμαρες, ὅταν πρὸς τὸ βράδυ πῆγα νὰ ἡσυχάσω, κι᾽ αὐτὸ μόνος του χωρὶς νὰ τοῦ πῇ κανεὶς τίποτε. Μιὰ παρέα χωρικοὺς μεθυσμένους, ποὺ στάθηκαν κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρά μου κατὰ τὴ μία ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα καὶ τραγουδοῦσαν, τοὺς ἔδιωξε κακὴν κακῶς. Τὸν ἄκουα ποὺ τοὺς ἔβριζε πὼς δὲν ἄφηναν μὲ τὶς φωνές των νὰ ἡσυχάσῃ ἕνας ἄρρωστος μεγάλος ἄρχοντας, ἕνας πρίγκιπας ποὺ εἶχε χτυπήσει τὸ χέρι του. Τὴν ἄλλη νύχτα χτύπησα δυὸ φορὲς τὸ κουδούνι, χωρὶς νὰ παρουσιαστῇ. Ἤμουν σὲ μεγάλη ἔξαψη καὶ πολὺ ἄρρωστος, ἔσυρα δυνατὰ τὸ κουδούνι καὶ χτύπησα ἄλλη μιὰ φορὰ τὸ κουδούνι. Τέλος τὸν βλέπω νὰ ἔρχεται ἀπὸ τὸν δρόμο ἐπάνω. Εἶχε βγῇ ἔξω κ᾽ ἔλειπε· ὅταν μπῆκε στὸ δωμάτιό μου, δὲ μπόρεσα νὰ κρατηθῶ:

— Εἶνε ἕνα τέταρτο τῆς ὥρας ποὺ χτυπῶ· εἶμαι ἕτοιμος εὐχαρίστως νὰ πληρώσω τὸ διπλό, ἂν νομίζῃς πὼς τὸ ἀξίζεις. Φέρε μου τσάϊ.

Εἶδα τί κακὸ τοῦ κάμανε τὰ λόγια μου. Δὲν εἶπε λέξη, μὰ ἔτρεξε νὰ μοῦ φέρῃ τὸ τσάϊ. Συγκινήθηκα μὲ τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴν ταπείνωσή του. Ἴσως ποτὲ στὴ ζωή του νὰ μὴν εἶχε ἀκούσει ἕνα καλὸ λόγο, καὶ γὼ τώρα τοῦ μίλησα μὲ ἄσχημο τρόπο. Θέλησα νὰ διορθώσω τὸ ἄδικο ποὺ τοῦ ἔκαμα καὶ γι᾽ αὐτὸ τοῦ εἶπα μόλις γύρισε:

— Συχώρεσέ με. Δὲ θὰ σοῦ ξαναμιλήσω πιὰ ἔτσι· κ᾽ ἐγὼ σήμερα εἶμαι ἄρρωστος.

Φάνηκε νὰ καταυχαριστήθηκε μὲ τὴν εὐγένειά μου καὶ μοῦ ἀποκρίθηκε:

— Ἔπρεπε νὰ βγῶ ἔξω, πρωτήτερα. Σᾶς βεβαιῶ πὼς ἤτανε πολὺ μεγάλη ἀνάγκη γιὰ κάτι ψώνια.

Μὰ πῆρε θάρρος ἀπὸ τὴν εὐγένειά μου καὶ δὲν ἄργησε πάλι ν᾽ ἀρχίσῃ τὴν παλιά του τὴ φλυαρία. Ἤτανε γεμᾶτος ἱστορίες κ᾽ ἕτοιμος νὰ μοῦ διηγηθῇ ἕνα σωρὸ πράματα γιὰ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλο, ποὺ εἶχε ἐξιχνιάσει μὲς στὸ ξενοδοχεῖο.

— Ἂν θέλετε νὰ ξέρετε, μοῦ εἶπε, ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα ἔστειλε αὐτὴ τὴν ὥρα ἄνθρωπο στὸ σπίτι γιὰ νὰ τοῦ φέρῃ χρήματα, πολλὰ χρήματα. Ὁ Πάβο ἔχει τὴν ἰδέα, πὼς σίγουρα θὰ καταστραφῇ στὴ ρουλέττα. Δὲν πῆρε ἀκόμη πίσω τὰ δαχτυλίδια του.

— Πάει καλά! τοῦ εἶπα.

Καὶ τὸ μικρὸ τὸ κορίτσι, ποὺ εἴδετε χθές, πέρασε μαζί του τὴ νύχτα. Εἶνε ἀπὸ ἕνα χωριὸ στὸ βουνὸ ἀντίκρυ καὶ ποτὲ δὲ θὰ μποροῦσε βέβαια οὔτε νὰ τὸ ὀνειρευτῇ, πὼς θἄπεφτε τόσο ψηλά· οὔτε ὁ ἴδιος ὁ πατέρας της δὲν ἤθελε νὰ τὸ πιστέψῃ.

Κατὰ τὸ βράδυ κάθησα πάλι ἔξω στὸ μπαλκόνι καὶ παρατηροῦσα τὴν κίνηση κάτω στὴν πλατεῖα τῆς ἀγορᾶς. Εἶχα δεμένο τὸ χέρι μου. Ὁ Ροῦσος καθόταν σ᾽ ἕνα πάγκο δίπλα μου καὶ διάβαζε ἕνα βιβλίο. Ἔξαφνα σήκωσε τὸ κεφάλι του καὶ μὲ ρώτησε, ἂν γνώριζα πὼς ἔστειλε ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα ἄνθρωπο γιὰ νὰ σηκώσῃ κι᾽ ἄλλα χρήματα. Τὸ προμεσήμερο εἶχε ἰδωθῇ μὲ τὸ γυιό του τὸν Πάβο. Ὁ Πάβο τοῦ τὰ ἔψαλε καλὰ κι᾽ ὁ πατέρας ἀναγκάστηκε νὰ ὁμολογήσῃ πὼς εἶχε δίκιο. Μὰ δὲν ἐννοοῦσε ν᾽ ἀκούσῃ τίποτα, ἤθελε καλὰ καὶ σώνει

νὰ πάρῃ πίσω τοὐλάχιστο ἐκεῖνα ποὺ ἔχασε. Ἢ θὰ σοῦ περάσῃ ποτὲ ἀπ᾽ τὸ νοῦ, πὼς μποροῦσε αὐτὸς ν᾽ ἀφήσῃ σ᾽ αὐτὴ τὴ σπεῖρα τοὺς λωποδύτες ἑξηντατρεῖς ὅλες χιλιάδες καθαρὸ χρυσό; πολὺ ἀπατημένος θἆσαι, ἂν τὸ πιστεύῃς. Ἄλλως τε δὲν ἤθελε νὰ παίξῃ μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ βγάλῃ τὴ ζημιά του. Οἱ καλοὶ ἄνθρωποι, ποὺ τόσο τὸν λυπήθηκαν, ὅταν εἶχε χάσει τὰ δαχτυλίδια του, εἶνε ἀνάγκη νὰ μάθουν, πὼς μπορεῖ νὰ χαρίσῃ στὸν πρῶτο ζητιάνο τοῦ Θεοῦ ποὺ θὰ βρεθῇ μπροστά του ἀπὸ ἕνα τέτοιο δαχτυλίδι γιὰ τὸ κάθε του δάχτυλο, χωρὶς νὰ φτωχύνῃ γι᾽ αὐτό.

— Κι᾽ αὐτὸ εἶνε ἀλήθεια, εἶπε ὁ Ροῦσος, ἔχει κιόλα καταντήσει τόσο μανιακὸς παίχτης, ποὺ δὲν εἶνε τώρα τὸ κύριο ζήτημα γι᾽ αὐτὸν τὸ χάσιμό του. Ἐκεῖνο ποὺ τὸν τραβᾶ τώρα εἶνε ἡ ἡδονή, εἶνε οἱ συγκινήσεις, τὰ βασανιστήρια, οἱ ἄγριοι ἐκεῖνοι ἐρεθισμοὶ καὶ ἀναστατώσεις τοῦ αἵματος.

— Καὶ ὁ Πάβο; τί λέει γιὰ ὅλ᾽ αὐτὰ ὁ Πάβο;

— Φεῦγε τὸν πειρασμό! λέει ὁ Πάβο. Σήκω πάλι ἀπάνω, ἄνθρωπε! Πάρε ἕνα παράδειγμα ἀπὸ μένα!

Ὁ Πάβο εἶχε δημηγορήσει μὲ μεγάλη ἔμφαση, ἡ φωνή του εἶχε πάρει θλιβερὸ τόνο, ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ μάλιστα σήκωνε τὸ χέρι κ᾽ ἔδειχτε τὸν οὐρανό. Ἦτανε ἕνα μεγαλοπρεπὲς θέαμα νὰ βλέπῃς αὐτὸ τὸν κατεργάρη τὸ νεαρὸ ἁμαρτωλὸ νὰ σοῦ μιλῇ μὲ τόση ὑποκρισία γιὰ ἀρετή, ποὺ ἀπὸ καιρὸ τώρα εἶχε πάρει διαζύγιο μαζί της. Κ᾽ εἶχε ὅλη τὴν ξετσιπωσιὰ νὰ κάθεται νὰ βγάζῃ μὲ τὴ μεγαλύτερη σοβαρότητα παραινετικοὺς λόγους στὸν

πατέρα του. Ὁ πατέρας του εἶχε ἰσχυρισθῆ, πὼς ἔπαιζε μόνο καὶ μόνο γιὰ τὸ χατήρι τοῦ γυιοῦ του, πὼς ἤθελε νὰ τὸν σώσῃ ἀπ' αὐτὸ τὸ ἐλάττωμα, καὶ πὼς τίποτα δὲν ἤθελε φεισθῆ γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχῃ. Τότε δὰ εἶνε ποὺ ἄναψε ὁ Πάβο. Αὐτὸς ἐφύλαξε σ' ὅλη του τὴ ζωὴ τὴν ἀξιοπρέπειά του, ὁ πατέρας του ἀπεναντίας εἶχε παίξει τὰ δαχτυλίδια του, ἔβαλε ἐνέχυρο μπρὸς στὰ μάτια ὅλου τοῦ κόσμου τὰ χρυσαφικά του. Αὐτός, ὁ Πάβο, ἤξερε πάντα νὰ σεβαστῇ τὸν ἑαυτό του, ποτὲ δὲν ἔκαμε καὶ τὸ ἐλάχιστο δάνειο ἐπάνω στὸ ἐμπορικό του, ἐκεῖνο στέκει ἄγγιχτο, κ' ἔχει πάντα τὸ νοῦ του γιὰ τὶς ὑποθέσεις του. Στὸ τέλος φοβέρισε τὸ γέρο ὁ Πάβο μὲ τὸν πρίγκιπα Ὑάριους.

— Σιωπή! τοῦ εἶπε ὁ πατέρας του. Ὑποσχέθηκα στὸν ἑαυτό μου νὰ σοῦ δείξω τὰ ἀποτελέσματα τῆς παραλυσίας σου, καὶ θὰ τὸ κάμω αὐτὸ ποὺ εἶπα. Γειά σου, Πάβο!

Κι' ὁ Πάβο ἐδέησε νὰ φύγῃ· μὰ τράβηξε ἴσα ἀπὸ τοῦ πατέρα του στὸ μπάγκο τοῦ παιχνιδιοῦ.

— Δὲν πιστεύετε λοιπὸν πὼς εἶνε πράγματι ὁ σκοπὸς τοῦ πατέρα του νὰ φέρῃ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο πίσω στὸν ἴσιο δρόμο τὸν Πάβο; ρώτησα τὸ Ροῦσο.

Κούνησε τὸ κεφάλι.

— Πιθανόν· μὰ δὲν πιστεύω νὰ κατορθώσῃ τίποτα. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ ἔχει κυριεύσει καὶ τὸ γέρο ἡ μανία τοῦ παιχνιδιοῦ ὅσο καὶ τὸ γυιό του.

Τώρα μιλοῦσαν ὅλοι γιὰ τὸν κύριο ντὲ Σινβάρα καὶ γιὰ τὸ παιχνίδι του. Αὐτὸ τοῦ ἤτανε ὅλως διόλου ἀδιά-

φορο, ἔλεγε, καὶ βαστοῦσε τὸ κεφάλι ἀκόμη ψηλότερα ἀπὸ πρί, κ᾽ εἶχε χαρούμενη ὄψη. Κάπου-κάπου καταδεχόταν νὰ κάμῃ καὶ κανένα χωρατὸ μὲ τοὺς τριγυρινούς του.

— Βλέπω καὶ κοιτάζεις τὰ χέρια μου, ἔλεγε. Ἄχ, ναί, ἔχω καταντήσει θεόφτωχος, ὡς καὶ τὰ δαχτυλίδια μου ἔχω χάσει στὸ παιχνίδι. Χὰ χὰ χά!

Δὲν πήγαινε πιὰ στὸ μπάγκο τοῦ παιχνιδιοῦ, γιατὶ δὲν εἶχε πιὰ διόλου χρήματα ἐκεῖ, μὰ ρωτοῦσε τοὺς ὑπηρέτες νὰ μαθαίνῃ τί δρόμο τραβοῦσε τὸ παιχνίδι, ποιὸς ἔχανε, ποιὸς κέρδιζε, ποιὸς ἔπαιζε πιὸ γενναῖα. Ὁ Ροῦσος ἦρθε τὴν ἄλλη μέρα καὶ μοῦ διηγήθηκε πὼς τρεῖς ὁλόκληρες ὧρες ἔκανε τὴν προσευχή του στὸ Θεὸ ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα γιὰ νὰ κερδίσῃ στὸ παιχνίδι· μόνο τὰ χρήματα ποὺ ἔχασε ἤθελε νὰ πάρῃ πίσω κ᾽ ἔπειτα δὲ θὰ ξαναπατοῦσε πιά. Τὸ εἶχε ὑποσχεθῆ δυνατὰ στὸ Θεὸ κ᾽ εἶχε μάλιστα καὶ κλάψει πάνω σ᾽ αὐτό. Τ᾽ ἄκουσε αὐτὰ ὁ Ροῦσος ἀπὸ τὸν ὑπηρέτη τοῦ ξενοδοχείου, ποὺ εἶχε κρυφοκυττάξει ἀπὸ τὴν κλειδαρότρυπα.

Πέρασαν τρεῖς μέρες. Τὸ χέρι μου δὲ μοῦ πονοῦσε πιά, εἶχα ἀποφασίσει νὰ φύγω τὸ ἴδιο βράδυ. Βγῆκα ἔξω νὰ φροντίσω μερικὲς ὑποθέσεις μου καὶ μὲς στἄλλα πέρασα κι᾽ ἀπ᾽ τὴν ἀστυνομία νὰ ἐπιθεωρήσω τὸ διαβατήριό μου. Στὸ γυρισμὸ πέρασα μπρὸς ἀπὸ τὴν παράγκα τοῦ Πάβο. Ἄρχισα στὸ τέλος παρὰ τὴ θέλησή μου

νὰ βρίσκω ἐνδιαφέρον γι᾽ αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο καὶ γιὰ τὸν πατέρα του. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι μιλοῦσαν γι᾽ αὐτούς, τὸ ξενοδοχεῖο ὁλάκερο ἦταν γεμᾶτο ἱστορίες γι᾽ αὐτοὺς τοὺς δυό, δὲν ἠμποροῦσα στὸ τέλος πιὰ καὶ γὼ νὰ μὴν τοὺς σκέπτουμαι, ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι καὶ νὰ ρωτῶ κάθε μέρα γιὰ τὸν Κύριο.

Μπῆκα μέσα στοῦ Πάβο. Εἶχα ἀκούσει ἐχθὲς τὸ βράδυ πὼς κέρδισε ἕνα μεγάλο ποσὸ στὸ φαραώ. Εἶχε γδύσει κυριολεκτικῶς ἕναν ξένο περαστικό, τοῦ πῆρε ὅ,τι μετρητὰ εἶχε μαζί του, ἔπειτα τοῦ χάρισε μερικὰ ἑκατοστάρικα, ὕστερα τὸ γύρισε στὴ ρουλέττα καὶ μὲ τὴν ἴδια τύχη πάντα ζημίωσε τὸν μπάγκο μιὰ ὁλόκληρη περιουσία.

— Φανταστῆτε λοιπόν, μοῦ εἶπε ὁ Πάβο μόλις μπῆκα στὴν παράγκα του,—φανταστῆτε λοιπόν, πὼς ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα, ὁ πατέρας μου, ὅτι κ᾽ ἦταν ἐδῶ γιὰ νὰ δανειστῇ χρήματα. Ἤθελε νὰ πάρῃ πίσω τὰ δαχτυλίδια του. Φυσικὰ οὔτε ἀπὸ τὴν ἰδέα μοῦ πέρασε νὰ κάμω τέτοια κουταμάρα. Ὁ πατέρας μου εἶνε πολὺ καλὸς καὶ λυπήθηκα πολὺ ποὺ βρέθηκα στὴν ἀνάγκη νὰ τοῦ ἀρνηθῶ αὐτὴ τὴν ἐκδούλευση· ἕνας γυιὸς πρέπει νὰ φροντίζῃ γιὰ τὴν τιμὴ καὶ τὴν ὑπόληψη τῆς οἰκογενείας του. Πρέπει νὰ τὸ καταλάβῃ ὁ πατέρας μου, ποῦ μπορεῖ νὰ φέρῃ τὸν ἄνθρωπο, ὅταν ριχτῇ μὲ τὰ μοῦτρα στὶς τρέλλες. Θαρρῶ πὼς ἔκαμα πολὺ σωστὰ ποὺ φέρθηκα ἔτσι. Τί λέτε καὶ σεῖς γι᾽ αὐτό;

Ὅλο του τὸ παρουσιαστικὸ μοῦ ἦταν αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἀποκρουστικό. Εἶχε πάρει μιὰ αὐτοπεποίθηση πάλι καὶ μιὰ ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὴν ἀφάνταστη

τύχη, ποὺ τοῦ εἶχε ξαναγεμίσει τὴν περασμένη βραδυὰ τὶς τζέπες μὲ θησαυρούς. Ἐνῷ μιλοῦσε, χαμήλωνε τὸ μέτωπο, τὄκρυβε, τὄχωνε λὲς βαθυά, σὰν νὰ ἦταν στιγματισμένο, καὶ τὰ μάτια του κοίταζαν τόσο παράξενα, μόλις τὰ σήκωνε πάνω! Εἶχε ὅμως τὸν πιὸ ὡραῖο λαιμό, ποὺ μποροῦσε νὰ φανταστῇ κανεὶς καὶ λεπτὰ κόκκινα χείλη.

— Τί λέτε καὶ σεῖς γι᾽ αὐτό; μὲ ρώτησε ξανά.

— Ἰδέα δὲν ἔχω, τοῦ ἀποκρίθηκα ξερά.

— Ποὺ θὰ πῇ, ψιθύρισε φουρκισμένος, δὲν καταλαβαίνετε τὰ λόγια ἑνὸς γνωστικοῦ ἀνθρώπου.

Σήκωσε τοὺς ὤμους του ζωηρὰ κι᾽ ἄρχισε νὰ βηματίζῃ ἀπάνω-κάτω μπρὸς στὸ τραπέζι του, ἔπειτα στάθηκε καὶ ρώτησε:

— Καὶ σὲ τί ἄλλο μπορῶ νὰ σᾶς ὑπηρετήσω, ἀφοῦ ἐλάβετε τὸν κόπο νὰ μ᾽ ἐπισκεφτῆτε;

Εἶπα διάφορα πράματα, ὅ,τι μοῦ κατέβηκε στὸ νοῦ, ποὺ δὲ μοῦ χρειάζουνταν καὶ διόλου, τὰ πῆρα καὶ τράβηξα.

Μόλις ἔφτασα στὸ ξενοδοχεῖο, ἔτρεξε ἀμέσως τὸ γκαρσόνι νὰ μοῦ δώσῃ τὴν εἴδηση, πὼς ἔφτασε μὲ τὰ χρήματα ὁ ἄνθρωπος ποὺ εἶχε στείλει ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα. Καὶ πὼς τώρα κάθεται ἐκεῖ καὶ περιμένει ἕτοιμος νὰ ξαναρχίσῃ τὸ παιγνίδι, μόλις ἀνοίξῃ ὁ μπάγκος. Ὁ Πάβο εἴδηση δὲν εἶχε ἀπ᾽ αὐτό. Δὲν ἔπρεπε καθόλου νὰ πάρῃ εἴδηση ὁ Πάβο, εἶχε πληρωθῆ ἰδιαιτέρως αὐτός, ὁ ὑπηρέτης, γιὰ νὰ μὴν τρέξῃ καὶ τὸ πῇ τοῦ Πάβο.

Ἡ ὥρα ἦταν πέντε.

Μόλις ἄνοιξε ἡ σάλα τοῦ παιχνιδιοῦ καὶ χύθηκε μέσα ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα. Ἦτανε σὲ μεγάλη ταραχή, ἔκανε τὶς χαρακτηριστικὲς χειρονομίες, ποὺ κάνουμε ὅταν βεβαιώνουμε κάτι, ὅταν δίνουμε καμμιὰ ὑπόσχεση.

Ὁ πρῖγκιψ καὶ ὁ γέρο στρατιωτικὸς ἦρθαν κι' αὐτοί, ὄχι ὅμως κι' ὁ Ρουμᾶνος· μερικοὶ ξένοι ἄρχισαν κιόλα νὰ παίζουν· ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα πῆρε πρῶτα-πρῶτα τὰ δαχτυλίδια του πίσω.

—Θὰ παίξω ἀπόψε μὲ τὰ μεγαλύτερα ποσὰ ποὺ ἐπιτρέπεται, εἶπε στὸν κρουπιέρη, χωρὶς ὅμως νὰ τὸν κοιτάζῃ· τὸ πρόσωπό του εἶχε ἀπὸ τώρα τὸ ψυχρὸ καὶ ἀρχοντικό του ὕφος.

—Εὔχομαι νὰ σᾶς εὐνοήσῃ ἡ καλή σας τύχη, εἶπε ὁ κρουπιέρης ἐνῷ τοῦ ἔκανε τὴ βαθύτερη ὑπόκλιση.

Τὸ παιχνίδι ἄρχιζε.

Ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα φαινόταν ἀποφασιστικός. Ἔβαλε τρεῖς φορὲς κατὰ σειρὰ στὸ κόκκινο καὶ κέρδισε. Ἔπειτα ἔχωσε τὰ δικά του τὰ χρήματα στὴ τζέπη κ' ἔπαιζ' ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς μόνον μὲ τὰ κερδισμένα. Δοκίμασε μερικὲς φορὲς τὸ δεκατρία, μὰ ἔχασε, ἡ μεταβολὴ τῆς τύχης τὸν ἐρεθίζει, βάζει ἀκόμη μερικὲς φορὲς στὸ κόκκινο καὶ κερδίζει. Τώρα ἔχει ἐμπρός του ἕνα σημαντικὸ ποσὸ στὸ τραπέζι, παίζει χωρὶς νὰ λογαριάζῃ καὶ χωρὶς νὰ συλλογίζεται, ριψοκινδυνεύει μὲ τὴ μεγαλύτερη τόλμη, καὶ γιὰ νὰ μὴ χάνῃ καιρό, ἑτοιμάζεται πρὶν ἀκόμα σταθῇ ὁλότελα ὁ τροχός, γιὰ τὴν καινούργια τὴ μίζα. Οὔτε κἂν μετρᾶ πιά, βρίσκεται σὲ ἔκσταση· τὰ μάτια του

πέφτουν σ᾽ ἕνα μαῦρο τετράγωνο πάνω στὸ τραπέζι, καὶ βάζει ἕνα μεγάλο ποσὸν σ᾽ αὐτὸ τὸ τετράγωνο.

Κερδίζει τὸ μαῦρο· κερδίζει τώρα ἀκατάπαυτα. Αὐτὸ τὸ μαῦρο τετράγωνο ἦταν ἕνα χρυσωρυχεῖο, ποὺ τοῦ δίνει θησαυροὺς ὁλάκερους. Ἔξαφνα στέκει γιὰ μιὰ στιγμὴ σκεπτικὸς κι᾽ ἀκίνητος, παίρνει βαθυὰ τὴν ἀναπνοή του. Ὁ τροχὸς γυρίζει, μὰ ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα ξεχνᾶ νὰ βάλῃ τὴ μίζα του, παίρνει ἀκόμη βαθύτερα τὴν ἀναπνοή του. Μπαίνει τὸ κορίτσι του μέσα. Γελαστὴ καὶ ροδοκόκκινη πλησιάζει πρὸς τὸ μέρος του· τὴν παρατηρεῖ καὶ τῆς γνέφει νὰ τραβηχτῇ.

—Βλέπεις, ἔρχεσαι καὶ ξεχνῶ νὰ βάλω μίζα, λέει. Ὕστερ᾽ ἀπὸ λίγο τῆς γνέφει πάλι νὰ πλησιάσῃ. Ὁ τροχὸς ἔχει σταματήσει, ὁ δείχτης στάθηκε στὸ κόκκινο καὶ ἦτανε ἡ τύχη τοῦ κυρίου ντὲ Σινβάρα ποὺ εἶχε παραλείψει αὐτὴ τὴ φορὰ νὰ βάλῃ στὸ μαῦρο του τετράγωνο. Βάζει στὸ χέρι τοῦ μικροῦ κοριτσιοῦ ἕνα ἀπὸ τὰ πολύτιμα δαχτυλίδια καὶ κάτι τοῦ ψιθυρίζει στ᾽ αὐτί. Τὸ μικρὸ κορίτσι γίνεται φωτιὰ κατακόκκινο, βάζει τὰ χέρια γύρω στὸ λαιμό του καὶ βγαίνει τρεχᾶτα ἔξω ἀπὸ τὴ σάλα.

Μὰ ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα ἐξακολουθεῖ τὸ παιχνίδι, μὲ μιὰ τόλμη ποὺ ξεπερνᾶ κάθε ὅριο βλακείας, ὅλως διόλου μηχανικά. Παίρνει πολλὲς φουχτιὲς χρυσάφι, πολλὰ βαριὰ στράτσα καὶ τὰ βάζει στὸ κόκκινο. Μὰ εὐτὺς ἀμέσως τὸν πιάνει ἕνας φριχτὸς δισταγμός, κάνει κάτι κινήματα ἀγωνίας μὲ τὸ χέρι, σὰν νὰ ἤθελε νὰ τραβήξῃ πίσω τὰ χρήματα, μὰ κατορθώνει νὰ συγκρατήσῃ τὸν ἑαυτό του καὶ τ᾽ ἀφήνει.

Ὁ τροχὸς στέκει.

—Κόκκινο!

—Κόκκινο! ξεφωνίζει κι᾽ ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα. Γελᾶ πάλι στοὺς τριγυρινούς του θριαμβευτικὰ καὶ λέει δυνατά:

—Πάλι κόκκινο! ναί, εἶχα προαίστηση!

Ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς χάνει ὅλως διόλου πιὰ τὰ λογικά του. Ἡ ὥρα πάει δέκα, πολλοὶ ξένοι μπαίνουν μέσα, οἱ καθαυτὸ παῖχτες, ποὺ ἡ ὥρα τους τώρα μόλις ἀρχίζει· μέσα σ᾽ αὐτοὺς εἶνε κι᾽ ὁ Ρουμᾶνος. Ἐγὼ ξέχασα πὼς ἤταν νὰ φύγω, δὲν τὸ κουνῶ ἀπ᾽ τὴ θέση μου, παρακολουθῶ μὲ τὴ μεγαλύτερη ἀγωνία τὸ παιχνίδι τοῦ κυρίου ντὲ Σινβάρα. Αὐτὸς ὁ ἴδιος οὔτε κἂν τοὺς πῆρε εἴδηση ὅλους αὐτοὺς τοὺς καινούργιους ἀνθρώπους, ποὺ μαζεύτηκαν γύρω του, μόλις τὸ ὑπωπτεύθηκαν πὼς εἶνε κι ἄλλοι, ποὺ παίζουν μαζί του στὸ τραπέζι. Ἔχει πάθη ἀπὸ παραίστηση μ᾽ αὐτή του τὴν τύχη; παίζει μεγάλα ποσὰ σὲ πολλὰ νούμερα ἐπάνω συγχρόνως. Μιὰ ἰδιοτροπία, μιὰ ξαφνικὴ ἔμπνευση τὸν κάνει κι᾽ ἁρπάζει μιὰ φουχτιὰ μάλαμα καὶ βάζει τὴ μεγαλύτερη μίζα στὸ εἰκοσιπέντε. Τρεῖς ἀπὸ τοὺς παῖχτες ἀκολουθοῦν τὸ παράδειγμά του, ὅλοι γύρω του κρυφομιλοῦν καὶ περιμένουν.

—Δεκατρία!

Ἔχασε. Ὁ Ρουμᾶνος τρίζει τὰ δόντια του ἀπὸ τὴν ἀπελπισία του. Τοῦ κυρίου ντὲ Σινβάρα κάτι πάλι τοῦ κατεβαίνει στὸ κεφάλι. Μισοσηκώνεται ἀπὸ τὸ κάθισμά του καὶ βάζει τὴ μεγαλύτερη μίζα στὸ ρούλλ. Κανεὶς πιὰ

δὲν ἀκολουθεῖ τὸ παράδειγμά του, αὐτὸ τὸ ἀπελπισμένο παιχνίδι τοὺς τρομάζει ὅλους.

—Ρούλλ!

Μέσα στὸ θόρυβο ποὺ σηκώθηκε ἀκούω τὸ Ρουμᾶνο νὰ βλαστημᾷ φριχτά. Εὐτὺς κατόπι μπαίνει ὁ Πάβο μέσα, κι᾽ ἀπὸ πίσω του τὸ γκαρσόνι τοῦ ξενοδοχείου, ποὺ πῆγε μολαταῦτα καὶ τοῦ ἔδωσε τὴν εἴδηση. Ὁ Πάβο τραβᾷ ἴσα ἐκεῖ ποὺ κάθεται ὁ πατέρας του, χωρὶς λέξη νὰ πῇ, τὸν ἁρπάζει ἀπὸ τοὺς ὤμους καὶ τὸν κουνεῖ δυνατά.

Στρέφει τὸ κεφάλι καὶ βλέπει, γνωρίζει τὸ γυιό του καί—παραδίνεται ἀμέσως. Καταλαβαίνει πὼς δὲν τὸν ὠφελεῖ καμμιὰ ἀντίσταση, ἤτανε καὶ καλὰ μάλιστα πιασμένος.

—Τί θυμωμένος ποὺ εἶσαι, Πάβο, ἤτανε ὁ μόνος λόγος ποὺ εἶπε. Καὶ μηχανικὰ τραβᾷ τὸ τελευταῖο του τὸ κέρδος, μαζεύει τὰ χρήματά του κι᾽ ἀρχίζει νὰ γεμίζῃ τὶς τσέπες του. Τὶς παραγεμίζει χαρτιὰ μαζὶ καὶ χρυσάφι μὲ τὴν πιὸ ἄγρια ἀταξία, παίρνει ἔπειτα τὸν τελευταῖο σωρὸ χαρτονομίσματα στὸ χέρι, σηκώνεται ἀπάνω καὶ πηγαίνει μὲ τὸν Πάβο.

Ὁ κρουπιέρης τοὺς βλέπει ποὺ φεύγουν μὲ μάτια γεμᾶτα πῦρ καὶ μανία. Τὸ παιχνίδι νεκρώνεται σὲ λίγο.

Πιὸ ὕστερα ἄκουσα νὰ λένε στὸ ξενοδοχεῖο, πὼς ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα ὄχι μόνο εἶχε πάρει πίσω ὅσα ἔχασε τὴν περασμένη βραδυὰ στὴ ρουλέττα, μὰ ἔμεινε ἀκόμα κερδισμένος ἕνα μικρὸ ποσό· καμμιὰ ἑφτακοσαριὰ ἔλεγαν τὸ καθαρὸ κέρδος. Χάρηκα μέσα μου γι᾽ αὐτὸ κ᾽ ἔλεγα χαλάλι του ἡ νίκη. Κανεὶς δὲν ἔπαιζε μὲ πιὸ καθαρὴ καρ-

διὰ ἀπ᾽ αὐτόν, καὶ τώρα θὰ γύριζε βέβαια μιὰ γιὰ πάντα τὴν πλάτη στὴ ρουλέττα.

Τὸ ἄλλο βράδυ ἤμουν ἕτοιμος γιὰ νὰ φύγω. Τὰ πράματά μου τὰ εἶχα στείλει ἀπὸ πρὶν κάτω στὸ βαπόρι, ὁ λογαριασμός μου ἦταν πληρωμένος καὶ ὅλα σὲ τάξη. Ἔβαλα στὸ χέρι τοῦ γκαρσονιοῦ μιὰ χρυσῆ λίρα καὶ τοῦ εἶπα ἔχε γειά. Πολεμοῦσε νὰ κρατήσῃ τὰ μάτια του, μὰ τὸν πῆραν τὰ δάκρυα. Ὁ φτωχὸς ὁ διάβολος ἔσκυψε καὶ μοῦ φίλησε τὸ χέρι.

—Ἂν θέλετε νὰ ξέρετε, μοῦ λέει εὐτὺς ἀμέσως, ἐνῷ σφούγγιζε τὰ μάτια του, θὰ ἔχετε μαζὶ στὸ βαπόρι καὶ τὸν κύριο ντὲ Σινβάρα. Ἔχει δώσει τὸ λόγο του στὸν Πάβο, νὰ γυρίσῃ στὸ σπίτι του.

— Ἐννοοῦσε ὡς τὴν τελευταία στιγμὴ ὁ πολυκάτεχος ὁ διάβολος νὰ μὲ κυνηγᾷ μὲ τὶς ἱστορίες του. Ὁ Πάβο ἔβγαλε ξανὰ ἕνα ἄλλο λόγο τοῦ πατέρα του. Ὅταν εἶδε πὼς δὲν τὸν ὠφελοῦσε πιὰ τίποτα νὰ τὸν φοβερίζῃ μὲ τὸν πρίγκιπα Ὑάριους, ἔβγαλε ἀπ᾽ τὴ τζέπη του καὶ τοῦ ἔδειξε ἕνα μικρὸ κατασκουργιασμένο πιστόλι, ποὺ ἦταν ἀναγκασμένος δυστυχῶς νὰ πετάξῃ μ᾽ αὐτὸ τὰ μυαλά του στὸν ἀέρα, γιὰ νὰ σώσῃ τὴν τιμή του.

Τότε κι᾽ ὁ πατέρας του ἀναγκάστηκε νὰ ὑποκύψῃ. Δὲν ἤθελε πραγματικῶς νὰ χάσῃ τὴ φιλία τοῦ πρίγκιπος. Ἐκτὸς ἀπ᾽ αὐτὸ τὸ εἶχε τάξει καὶ στὸ Θεὸ νὰ τὸ κόψῃ γιὰ πάντα τὸ παιχνίδι, μόλις θἄπαιρνε πίσω ἐκεῖνα ποὺ

ἔχασε. Μ᾽ ἕνα λόγο: ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα ἀποφάσισε νὰ γυρίσῃ σπίτι του.

— Ἀντίο σας, εἶπε τὸ γκαρσόνι, θὰ τὸν βρῆτε κάτω στὸ βαπόρι.

Χτυποῦσε ἡ ὥρα πέντε.

Τὴν ἴδια ὥρα, ποὺ ἦταν γιὰ ν᾽ ἀνοίξῃ ἡ σάλα τοῦ παιχνιδιοῦ, ξεκινοῦσα κ᾽ ἐγὼ γιὰ τὴν ἀποβάθρα· ὀλίγα λεπτὰ ἀργότερα ἤρθαν πραγματικῶς καὶ ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα κι᾽ ὁ ὑπηρέτης του, κ᾽ οἱ δυό τους μὲ ροῦχα τοῦ ταξιδιοῦ. Ἦταν καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἄνθρωποι, τὸν Πάβο ὅμως δὲν τὸν ἔβλεπα καθόλου. Ρώτησα ἕνα γέρο ἄνθρωπο καὶ τοῦ εἶπα:

— Γιατί δὲ συνοδεύει κι᾽ ὁ Πάβο τὸν πατέρα του στὸ βαπόρι;

— Ὁ Πάβο εἶνε περήφανος, ἀποκρίθηκε ἕνα νέο κορίτσι, ποὺ ἔφτασε ἐκείνη τὴν ὥρα ἴσα-ἴσα. Ἕναν πατέρα ποὺ ἔπαιξε τὰ δαχτυλίδια του στὸ παιχνίδι δὲ θέλει νὰ τὸν γνωρίζῃ.

Τὸν καταλαβαίνει κανεὶς ἀπ᾽ αὐτὸ τὸν Πάβο.

Ἐκεῖ ἦταν ἀκόμα καὶ τὸ κοριτσόπουλο τοῦ κυρίου ντὲ Σινβάρα. Στεκόταν παράμερα καὶ κοίταζε κατὰ κεῖ, ἀπὸ μακρυά, μὲ γερμένο κεφάλι. Ἐκεῖνος, ποὺ τὸν κοίταζε ἔτσι, οὔτε γύρισε νὰ τῆς ρίξῃ μιὰ ματιά.

Ἔκαμα μερικὲς βόλτες στὴν προκυμαία, ἀπάνω κάτω, πλήρωσα τὴν ἄμαξά μου καὶ πῆγα νὰ δῶ ἂν ἔφεραν ὅλα τὰ πράματά μου μέσα. Ὁ γέρος ὑπηρέτης τοῦ κυρίου ντὲ Σινβάρα ἦταν κιόλα ἀπάνω, τὸν ἴδιο ὅμως δὲν

τὸν εἶδα πουθενά. Κοίταξα γύρω μου νὰ δῶ καὶ γιὰ τὸ κορίτσι, μὰ καὶ κεῖνο εἶχε γίνει ἄφαντο.

Κάτι ψάθες, ποὺ εἶχαν νὰ φορτώσουν στὸ βαπόρι, τὶς εἶχαν κατεβάσει πιὰ ὅλες στὸ ἀμπάρι, κι᾽ ὁ τελευταῖος ἐπιβάτης εἶχε μπαρκαριστῆ. Ἄξαφνα ἀρχίζει ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλο γενικῶς νὰ ρωτοῦν γιὰ τὸν κύριο ντὲ Σινβάρα, ποὺ ἦταν νἄρθῃ μαζί. Ποῦ εἶχε μείνει; Ὁ γέρος του ὑπηρέτης πετάχτηκε ἀπάνω. Ποῦ στὸ διάβολο νὰ ἦταν ὁ κύριός του; Τὸ βαπόρι δὲν ξεκινοῦσε, δὲν μποροῦσε βέβαια ν᾽ ἀφήσῃ τὸ μεγάλο ἄρχοντα καὶ νὰ φύγῃ. Ψάχναμε ὅλο τὸ πλοῖο παντοῦ, γυρεύαμε στὴν προκυμαία, σ᾽ ὅλες τὶς κόχες καὶ τὶς γωνιές, ρωτούσαμε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους μὴν τὸν εἶδε κανείς, καὶ κανεὶς δὲ μποροῦσε νὰ μᾶς πληροφορήσῃ τίποτα. Μὴν ἔπεσε στὴ θάλασσα; Μὴν πῆρε τὴ βουτιά του χωρὶς νὰ τὸν δῇ κανεὶς καὶ πνίγηκε; Ἄξαφνα μοῦ περνᾶ μιὰ ἰδέα ἀπ᾽ τὸ κεφάλι, ἕνα ὅλως διόλου περίεργο προαίστημα· παρακαλῶ τὸν πλοίαρχο νὰ περιμένῃ ἀκόμη πέντε λεπτὰ καὶ πιστεύω νὰ εἶμαι σὲ θέση νὰ τοὺς φέρω μιὰ θετικὴ πληροφορία.

Πετιοῦμαι ἔξω, τρέχω ἴσα στὸ ξενοδοχεῖο, ἀνεβαίνω σὰν ἀστραπὴ τὶς σκάλες, στὸ μαβὺ τὸ πάτωμα. Μὲ κομμένη τὴν ἀναπνοὴ ἀνοίγω τὴν πόρτα καὶ κοιτάζω μέσα.

Πρῶτα-πρῶτα βλέπω τὸ μικρὸ τὸ κορίτσι τοῦ κυρίου ντὲ Σινβάρα. Εἶχε ξαναβρῆ πάλι τὴν τριανταφυλλένια του καὶ πρόσχαρη ὄψη κ᾽ ἔλαμπε ἀπὸ εὐτυχία. Ἐμπρός της στὴν καρέκλα κάθεται ὁ κύριος ντὲ Σινβάρα πάλι στὴ ρουλέττα.

ΤΕΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
ΟΒΕ ΡΟΛΑΝΔΣΕΝ	7
ΜΙΑ ΚΟΙΝΟΤΑΤΗ ΜΥΙΓΑ ΜΕΤΡΙΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ	139
ΠΑΤΕΡΑΣ ΚΑΙ ΓΥΙΟΣ	148

το παρ-

ὄνομα

μου

χαίρω